IIRO VIINANEN   ESKO SEPPÄNEN

VASEN OIKEA, oikea vasen

KESKUSTELUKIRJEITÄ

Minerva

Vasen oikea, oikea vasen

www.minervakustannus.fi

Kansi Suvi Sievilä
Sisuksen taitto Taittopalvelu Yliveto Oy
ISBN 978-952-492-588-4
Painopaikka Bookwell Oy, Porvoo 2012

Sisällys

ENSIMMÄINEN KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Aatteen paloa

Hyvä Esko

Sinä olet kommunisti ja minä sinun mielestäsi porvari pahimmasta päästä. Niin rohkenen arvella. Oikeassa olet. Minut on kasvatettu aikanaan vierastamaan kommunisteja ja teikäläisten aatemaailmaa. Pienenä oikein pelotti, kun aikuiset yrittivät opettaa, kuinka vaarallisia te olette.

Osaa lapsuuteni elinpiirin perheistä pidettiin avoimesti vasemmistoon kuuluvina. Elin lapsuuteni työläisperheiden lasten kanssa, eikä se häirinnyt minua tippaakaan. Syy siihen oli varmasti se, etten oikein edes ymmärtänyt, mitä se vasemmistolaisuus oli, kommunismista puhumattakaan. Hyvät kaverit olivat hyviä kavereita eikä lapsuudessa muilla asioilla ollut merkitystä.

Mutta jotain on takaraivoon aatemaailmojen eroista täytynyt jäädä, kun kerran koskaan en ole vasemmistolaiseksi julistautunut. Kokoomuslaisuus oli itsestään selvä valinta silloin, kun puolensa piti joskus 1970-luvulla valita.

Mutta ei se suinkaan suhtautumista nuoruuden kavereihin muuttanut. Ja uskon heidänkin edelleen ajattelevan

minusta samoin, vaikka tiemme ovat sittemmin vieneet kovin eri suuntiin. Mitään syntymäkaunaa kommunisteja kohtaan ei siis ole nuoruudestani jäänyt, mikä kyllä näkyy myöhemmissäkin poliittisissa puuhissani, erityisesti kunnallispolitiikassa toimiessani.

Ainakaan vihollisia kommunistit eivät porvari Viinaselle ole – kunhan vain ette vanhojen kaavailujenne mukaiseen omaisuuden sosialisointiin ryhdy. Onneksi kannatuksenne on pikku hiljaa hiipumassa eikä pelkoa valtaan noususta ole, joten sen puolesta voin nukkua yöni kaikessa rauhassa. Mitä nyt Arhinmäki ajoittain yrittää herätellä, mutta eipä häntä kukaan vakavissaan ota. En minä ainakaan.

Alamäkeänne ei ole estänyt edes se, että puolueesi on välttänyt käyttämästä nimessään sanaa *kommunismi* piiloutumalla ensin SKDL-nimen taakse ja sitten lopullisena hämäyksenä verhoutumalla Vasemmistoliitto-nimen suojiin. Eihän siinä nimenmuutos auta, jos aate ei kansalaisille kelpaa!

Se minua kuitenkin on monesti ihmetyttänyt, että ikivanhat kansalaissodan muistot, jotka nekin ovat nykypolvelle tuttuja vain kirjoista luettuna, edelleen lietsovat kovin jyrkkiä asenteita porvarien ja vasemmistolaisten välille. Eikö noista sinänsä murheellisista ajoista ole kulunut jo tarpeeksi aikaa? Mielestäni tulisi jo suunnata katseet eteenpäin ja kömpiä ylös juoksuhaudoista, jotka nekin ovat kovin keinotekoisia. Rohkenen jopa väittää, että kaikki eivät edes tiedä, miksi siellä kuopan pohjalla edelleen lymyävät! Kai siksi, kun isoisänisäkin siellä oli. Voi voi!

Ensimmäiset kokemukset täysikasvuisista kommunisteista sain aikuisiällä Riihimäen kaupunginvaltuustossa, josta poliittinen urani lähti liikkeelle vuonna 1975. Silloiseen SKDL:n ryhmään ei kovin montaa jäsentä kuulunut.

Osa tuli minulle tutuksi, osa ei. Ne, jotka tutuiksi tulivat, pysyivät vähintään hyvänpäiväntuttavina Riihimäki-ajan taakse jäätyäkin.

Myöhemmin jonkinlaisen aseman valtuustoryhmässä saavutettuani jouduin vasemmistolaisten kanssa läheisempään yhteistyöhön. Vaikka eri puolilla istuntosalia istuttiin, toimeen tultiin. Ainakin osan kanssa. Ilman sarvia ja hampaita on helppo myöntää, että sen varmemmin ei asioista voinut sopia kuin SKDL:n neuvottelijoiden kanssa. Puheet pitivät aina. Yhtä hyvin ei asia ollut demareiden suhteen, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Ja mitä kepulaisiin tulee, olivat he puheidensa pitämisen suhteen toivottomia.

Uskallan senkin tunnustaa, että muutamasta kommarista tuli valtuustoajan mittaan melko hyviä kavereitani. He olivat niitä, joiden ei tarvinnut esittää mitään roolia. Asiat olivat asioita, ja ongelmat oli ratkaistava. Ei siinä kumpienkaan tarvinnut aatemaailman painotuksia juurikaan korostaa, tai asioita aatteen takia riitauttaa.

Siviilissäkin kanssakäyminen sujui letkeästi. No, tulihan siitä moitteitakin oman ryhmän kaavoihin kangistuneilta. Mutta jos ei omasta ryhmästä riittävästi tukea saanut, oli se haettava muualta, jotta hyvät hankkeet saatiin liikkeelle.

Sitä vain en ole koskaan ymmärtänyt, että puolue, jonka kannatus laskee kuin lehmän häntä, ei reivaa aatettaan vastaamaan kulloisenkin ajan vaatimuksia. Saattaa olla tietysti niinkin, että suomalaisessa puoluekentässä ei ole sellaista rakoa, joka mahdollistaisi uuden nousun.

Toisaalta perussuomalaiset näyttävät tuon raon löytäneen. Kaikki vain eivät samaan suoritukseen pysty, vaikka kuinka räksyttäisivät muiden tekemisiä vääriksi. Puheenjohtajalla pitää olla synnynnäistä karismaa. Jos sitä ei ole, niin sitten sitä ei ole.

Oli puolueenne suuri vahinko – ja muiden onni – että Suvi-Anne Siimeksen tie aikanaan nousi pystyyn. Hänessä oli mielestäni vaarallisen hyvää vastusta suurillekin puolueille. Mieleeni palaa elävästi eräät hallitusneuvottelut, joissa hän herätti suurta arvostustani tunnustaessaan tosiasiat sellaisiksi, että jämeriä päätöksiä oli tehtävä. Hänellä oli sekä tietoa että asennetta. Mutta omapa on vikanne, jos ette hyviä hyväksy.

Oikein täytyi eduskunnan kirjastossa poiketa vanhoja pöytäkirjoja tutkimassa voidakseni palauttaa mieleeni ensimmäiset ryöpyt sinulta, uskomattoman taitavalta sanansäilän heiluttajalta. Sen toki muistan, että kyllä pelotti niinä ensimmäisinä kertoina, kun olimme vastakkain istunnossa ja sinä minua höykytit.

Taisit pitää vastusta kevyenä, vai kuinka? Saat itse kommentoida tuota ensiotteluamme, joka ei minulle kuitenkaan traumaa jättänyt. Mutta taitava väittelijä sinä kyllä olet. Se, että olit näennäisesti niskan päällä, johtui tietysti siitä, että olit radiotoimittajana harjaantunut ja sujuvasanainen puhuja, selvä lahjakkuus. Olit jo ennestään koko kansan tuttu kärkevine mielipiteinesi. Mutta vaikka olit todella taitava, eivät mielipiteesi mielestäni olleet tästä maailmasta.

Puheisiisi ja hyökkäyksiisi tottui kuitenkin nopeasti, varsinkin kun kiihdyksissäsi usein lauoit sellaisia ylilyöntejä, ettei niihin ollut kovin vaikea vastata, kun vain itse malttoi suhtautua tilanteeseen rauhallisesti. Ärsyttävä toki olit välihuutoinesi, sillä juuri niiden kuuleminen meinasi moneen kertaan pistää puhujan pasmat sekaisin.

Mutta et sinäkään mitään ollut verrattuna Esko-Juhani Tennilään. Hän varasti julkisuutta räikeän kärkevillä puheenvuoroillaan, mutta ei niissä ollut sellaista sisältöä kuin sinun puheissasi. Moinen tyhjänpuhuminen sai luvattoman paljon esimerkiksi tv-aikaa. Vuodesta toiseen

Tennilä esitti asiansa samalla vakaumuksen rintaäänellä, mutta mitä hän sai todellisuudessa aikaan? Ei mitään konkreettista, ja silti paikka säilyi istuntosalissa kaudesta toiseen.

Sinä sentään uskaltauduit Euroopan parlamenttiin. Se on mielestäni jotain, se.

No, eipä sieltä korviini juuri tietoja tekemisistäsi kuulunut, mutta etköhän sinä ole siellä paikkasi täyttänyt monen muun maan hiljaisen ohella. Vai oletko?

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Porvari nukkuu hyvin

Arvoisa herra Viinanen

Jos minä olen sinulle kommunisti ja sinä olet minulle oman käsityksesi mukaan porvari pahimmasta päästä, vastakkainasettelun aika ei ole ohi. On kai niin, että mielikuvien viidakossa "mä oon, mikä oon, en muuksi voi tulla", ja sama pätenee myös sinuun.

Olemme suurin piirtein samanikäisiä, sinä insinööri ja minä ekonomi, molemmat veteraanipoliitikkoja (ja molemmat saman neurologin potilaita). Lähes rakkaana säilyvät rinnassain muistot yhteenotoistamme eduskunnassa, joka vielä parikymmentä vuotta sitten oli arvovaltainen puhepaikka – toisin kuin tänään? Kirjeesi jälkeen kävin eduskunnan pöytäkirjoista selvittämässä, missä asiassa olimme ensimmäisen kerran oikein kunnolla eri mieltä. Se oli sen ajan jytky: markan kytky EU:n silloisen virtuaalirahan ecun arvoon. Tuoreena ministerinä esittelit asian 4.6.1991 ja puolustit kovan markan politiikkaa ja markan arvon ecu-kytkentää. Minä tuomitsin hallituksen esityksen deflaatiopoliittiseksi julistukseksi ja arvioin sen johtavan massatyöttömyyteen. Se tuli, ja te teitte sen *sisäisen devalvaation* politiikalla. Siitä myöhemmin.

Olit reilu vastustaja, vaikka minä olin joskus sinua kohtaan epäreilu sparraaja. Oppositiossa ollaan sillä tavalla. Nyt olen pannut hanskat naulaan enkä tunne kaipuuta poliittisen varjonyrkkeilyn kehiin.

Kerrot, että sinä et nuoruudessasi tiennyt, mitä oli vasemmistolaisuus ja että sinua peloteltiin kommunisteilla, kai sellaisilla, jotka syövät pieniä lapsia. Minunkaan lapsuudenkodissani ei tiedetty kertoa vasemmistolaisuudesta, mutta kun rupesin siitä tietämään ja yhteiskunnallisen eriarvoisuuden tiedostamaan, valitsin puoleni, ja vasen olikin oikea. En ole itse köyhä enkä syrjäytynyt, mutta heitä puolustan teitä porvareita vastaan. Jokainen ei voi olla oman onnensa seppä, ja siksi tarvitaan lisää välittämistä ja enemmän yhteisöllisyyttä.

Tarkalleen ottaen minä en ole kommunisti, enää. Jos joku käyttää sitä nimitystä haukkumasanana, leimakirveenä tai lyömäaseena, olen silloin sille kiusallakin kommunisti. Se on kunnianosoitus niille vilpittömille ja ahkerille suomalaisille työläisille, jotka eivät ole tehneet mitään laitonta tai väärää rakentaessaan demokraattisten pelisääntöjen mukaan pohjoismaista hyvinvointivaltiota vastoin teidän kokoomusporvareiden tahtoa. Me emme ota harteillemme niitä verisiä hirmutekoja, joita muualla on tehty kaiken maailman kommunististen puolueiden johdolla. Jos Suomen kommunisteja potkitaan päähän sillä, mitä Stalin on tehnyt, mieleni tekee panna kaikki kapitalismin ja kolonialismin hirmuteot Suomen porvariston piikkiin, mutta enpä viitsi. On teillä oma ristinne kannettavana Suomenkin historiassa.

Kohtalonkolmiomme on Tukholma–Moskova–Berliini. Suomalaiset eivät ole rakastaneet Ruotsin tai Venäjän valtaa, mutta triangelin kolmas osapuoli Saksa on ollut Suomen – ja kokoomuksen – salarakas. Suomen poliittinen eliitti on fanittanut Saksaa lähes sata vuotta.

Ensimmäisen maailmansodan aikaan Saksa koulutti Lockstedtin partiopoikaleirillä jääkäriliikkeen nuorukaisia tekemään tihutöitä Venäjän kotirintamalla. Suomessa voimassa olleen vuoden 1734 lain mukaan ("Petoxesta waldacunda wastan") he olivat terroristikoulutuksessa. Heidän sotilasyksikkönsä Kuninkaallisen Preussin jääkäripataljoona 27 sai maailmansotakokemusta Saksan itärintamalla.

Kun Suomessa alkoi sisällissota, pari tuhatta Saksan puolesta sotinutta jääkäriä tuotiin – heistä monelle yllätyksenä – taistelemaan valkoisten puolella suomalaisia maanmiehiään vastaan.

Nykyisin presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotto alkaa aina vapaamuurari Sibeliuksen säveltämällä *Jääkärien marssilla*. Se on tämän päivän keskustelukulttuurin mukaan vihalaulu: "Syvä iskumme on, viha voittamaton, meill' armoa ei, kotimaata..." Se on myös Suur-Suomen marssi: "Häme, Karjala, Vienan rannat ja maa, yks, suuri on Suomen valta..." Alkuperäisessä tekstissä oli, että "Viro, Aunus, Karjalan kaunis maa...", mutta sanoitusta muutettiin, kun sen pelättiin loukkaavan saksalaisia, Viron herrakansaa.

Sisällissodan lopputulosta vauhdittamaan 10 000 saksalaista sotilasta nousi maihin Hangossa ja valtasi punaisilta Helsingin ja muita Etelä-Suomen kaupunkeja. Sen lisäksi 3 000 saksalaista tuotiin Loviisan kautta Suomeen katkaisemaan punaisten itä-länsi–yhteydet.

Saksan "avun" seurauksena Suomesta tuli käytännössä Saksan siirtomaa. Professori Markku Kuisma kirjoittaa: "Berliinissä allekirjoitettu sopimus takasi Suomelle Saksan poliittisen ja sotilaallisen tuen, mutta sitoi samalla Suomen tiukasti Saksan vanaveteen. Sen mukaisesti Suomella ei ollut oikeutta luovuttaa mitään osaa valtioalueestaan muiden valtojen hyväksi tai tehdä niille myönnytyksiä ilman Saksan lupaa. Salaisessa lisäpöytäkirjassa Suomi sen sijaan myönsi Saksalle vapauden perustaa laivastotukikohtia Suomenlahden, Pohjanmeren ja Jäämeren rannikoille... Samassa yhteydessä allekirjoitettu kauppa- ja merenkulkusopimus salaisine lisäyksineen alistivat puolestaan Suomen talouselämän, raaka-ainelähteet ja ulkomaankaupan Saksan kontrolliin."

Sinun puolueesi kokoomus oli monarkistipuolue, jonka kuningasidea oli tuoda Suomeen kuningas Saksasta. Keisari Wilhelm ehti luvata tehtävään lankonsa Hessenin prinssi Friedrich Karlin, mutta sitten Saksa hävisi maailmansodan ja Suomesta tuli tasavalta. Siirtomaasopimus unohdettiin.

Seuraava yhteinen viritys oli operaatio Barbarossa: Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon. Vaikka Suomi muka oli puolueeton, olimme Hitlerin liittolaisia ja natsien aseveljiä. Salaisesta liittosopimuksesta huhutaan, mutta jos sellainen oli, se on tuhkattu politiikan krematoriossa.

Neuvostoliiton hyökkäystä Suomeen nimitetään talvisodaksi. Siinä säilytettiin itsenäisyys. Suomen hyökkäystä Neuvostoliittoon kutsutaan jatkosodaksi, mutta ei se ollut mikään erillissota, eikä Suomi, joka salli 40 000 saksalaisen sotilaan kauttakulun Suomen läpi itärajalle hyökkäysryhmitykseen, ollut mikään ajopuu. Suomi oli yksi Saksan avaamista itärintamista, ja meille luvattiin sotaan osallistumisen palkkiona maa-alueita idästä. Se sai Mannerheimin hehkuttamaan Suur-Suomea: "Karjalan vapaus ja suuri Suomi väikkyy edessämme maailmanhistoriallisten tapahtumien valtavassa vyöryssä."

Ennen sotaa Suomi oli taas luovuttanut ulkomaankauppansa Saksan käsiin, antanut lentokentät ja satamat sen käyttöön, sallinut 30 saksalaisaluksen miinoittaa rannikkomme, maalauttanut lentokoneisiimme Saksan itärintaman tunnukset (keltaiset raidat), käyttänyt saksa-

laiskoneita suomalaisdesanttien kuljetuksiin ja alistanut pohjoisen armeijakuntamme saksalaiskomentoon. Puoli vuotta oli valmistauduttu hyökkäykseen, ja kun sen hetki tuli, Hitler ilmoitti Suomen liittolaisekseen.

Toistatuhatta arjalaisen rotuylemmyyden hengen elähdyttämää nuorta miestä hakeutui sotimaan Saksaan. Suomalainen Waffen-SS -pataljoona (eli "Panttipataljoona"), joka oli vannonut uskollisuudenvalan henkilökohtaisesti Hitlerille, hyökkäsi Kaukasuksella pyrkimyksenään vallata öljykenttiä Tshetsheniasta saakka.

Kun Saksa hävisi sodan, miehitetyssä maassa eläneiden saksalaisten mielestä miehitysjoukoista vapaa Suomi "suomettui". Sillä käsitteellä yritettiin murentaa kokoomuslaisen monarkistin J. K. Paasikiven johdolla kehitelty Suomen kaikkien aikojen turvallisin maabrändi: puolueettomuus suurvaltojen ristiriitatilanteissa.

Puolueettomuuspolitiikka kesti ajan rientoa puoli vuosisataa, mutta sitten Suomi teki taas uuden liiton Saksan kanssa, tällä kerralla EU:n kautta. Euron kriisissä, joka on EU:n taloudellinen sisällissota, Suomi saksoittuu (germanisierung, deutschwerdung) ja on taas Saksan aseveli. Velka on veli otettaessa, aseveli maksettaessa.

Siihen, miten EU:sta tehdään kriisin oloissa liittovaltiota, on talousnobelisti Milton Friedmanilla, tuolla kaikkinaisen demokratian suurella vihollisella, selkeä näkemys: "Vain kriisi, joko todellinen tai kuviteltu, johtaa todellisiin muutoksiin. Kriisin puhjetessa riippuu vallalla olevista aatteista, millaisiin toimiin ryhdytään. Minä katson, että meidän tehtävämme on juuri se, kehittää nykyiselle politiikalle vaihtoehtoja, pitää ne elossa ja tarjolla, kunnes poliittisesti mahdoton kääntyy poliittisesti väistämättömäksi."

Sitaatti on kuin suoraan EU:n federalistien käsikirjasta, jossa jokaiseen kriisiin esitetään ratkaisuksi lisää liittovaltiota eli "lisää Eurooppaa". Sinun europuolueesi Euroopan kansanpuolue (EPP) ajaa avoimesti EU:n liittovaltioimista. Minusta sellaisen tavoitteen hyväksyminen tekee teistä porvareista epäisänmaallisia. Kun te poltatte kynttilää itsenäisyyspäivänä ikkunalaudoillanne, se on vain tapaisänmaallisuutta, jolla te peitätte todellisen luonteenne: liittovaltiossa te palautatte Suomen vieraan vallan alaisuuteen.

Omaisuuden sosialisoinneista puhuessasi muistutan, että eurooppalainen porvaristo on viime vuosina ottanut valtion omistukseen enemmän pankkeja kuin kommunistit ovat osanneet vaatia. Saksassakin yli puolet pankeista on julkisessa omistuksessa. Kommunisteille ei kuitenkaan kelpaa se, että meille suomalaisille sosialisoidaan maksuun niiden suurten maiden yksityispankkien luottotappiot, jotka ovat keränneet voitot – ja saavat ne pitää – kokonaisten maiden ylivelkaannuttamisesta. EU:n omasosialismiin kuuluu yhteisvastuu veloista vaan ei voitonjaosta.

Kaikkien entisten ja nykyisten kommunistien puolesta voin sinulle luvata, että omaisuutesi sosialisoimisen pelossa sinun ei tarvitse viedä polkupyörää kätköön vintille. Yösikin voit nukkua rauhassa. Ennen sanottiin, että ihminen voi vain joko syödä hyvin tai nukkua hyvin, ja laulettiin, että porvari nukkuu huonosti. Nuo ajat ovat kaukana takana. Se, että Suomessa on yli puoli miljoonaa köyhää, että monella ruokajonottajalla on nälkä aina vieraanaan ja että 8 000 kanssasuomalaista elää ilman vakinaista asuntoa, ei vie porvaristolta ruokahalua tai yöunia, mutta monilta (virtuaali)kommunisteilta se usein vie.

Minä en ole äidinmaitososialisteja, mutta olen sittemmin testannut aatteen teorian ja käytännön mielestäni sangen perusteellisesti. Asiaan perehtyminen on tehnyt aina vain vaikeammaksi vastata kysymykseen, mitä sosialismi on? Minun omasosialismissani se on vapautta ja de-

mokratiaa, kun taas reaalisosialismi oli pakkoa ja puoluediktatuuria. Näiden sosialismien välissä on ylipääsemätön kuilu.

Siihen aikaan, kun maailmassa vielä oltiin tosissaan yhden asian puolesta ja toista vastaan ja kun oli valittava edistyksen tai taantumuksen puoli, minä liityin edistyksen yhteisrintamaan. Tänään minulle tuottaa suuria vaikeuksia kertoa, mitä on edistys, mutta siihen maailman aikaan, jolloin sen tiesin, olin kommunistisen puolueen jäsen. Puolue oli aidosti suomalaisen työväen uskottava edusjoukko, joka halusi muuttaa isänmaamme oloja sosiaalisesti oikeudenmukaisemmiksi. Toki puolueessa oli sisäinen demokratiavaje, josta voin kertoa lisää, jos se sinua kiinnostaa. Varaudu sinä puolestasi kertomaan näkemyksesi siitä, millaiseen liittovaltioon kokoomus Suomea salakuljettaa.

Olemme olleet sinun kanssasi niin paljon tekemisissä, että emme ole pelkästään hyvänpäiväntuttuja. Toivottavasti tämä kirjeenvaihtomme tekee meistä ystäviä. Tässä äijäiässä meidän ei liene tarpeen varoa sanomisiamme, ja suorapuheisuutesi viehättää minua, vaikka välillä ajatkin mutkat suoriksi tai oikealle puolelle tietä metsään. Jos yritän puristaa sinusta ulos todellisen sinäsi ja jos siinä vähän provosoin, ole hyvä ja provosoidu.

Kun puhe kääntyy porvariluokalle ominaiseen oman edun ajamisen asiaan, arvelen sinun oikeudenmukaisuuskäsityksesi ulottuvan optio-, bonus- ja osakepalkitsemisjärjestelmien kohtuuttomuuksien korjaamiseen siten, että myös yritysjohtajat joutuisivat tekemään palkkansa eteen työtä ja että palkka ei ole heille vain korvaus paikalla olemisesta niin kuin sen sanoo olevan Yrjö Kopra, tuo perusteettoman palkitsemisen kuningaskobra. Olenko oikeassa?

Siirryit pois politiikasta liike-elämän huippuvirkaan

Vakuutus-Pohjolan toimitusjohtajaksi (saadaksesi siitä tehtävästä sitten maan pahatapaisimpien pelureiden Björn Wahlroosin ja Peter Fagernäsin juonimat ja muiden toteuttamat potkut). Politiikassa olit porvariston mannekiini ja Pohjolassa kapitalismin renki, mutta olen ollut havaitsevinani sinun kasvaneen sisäisesti – elämän koulimana? – sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja ekologisen tiedostamisen suuntaan. Sanon sinusta samaa kuin Mauno Koivistosta: paranee vanhetessaan. Olet siis kuin punaviini, joka vuosien kuluessa paranee, toisin kuin valkoviini. Siltä osin liitän sinuun ripauksen punaista. Olla punainen ei ole jakaa köyhyyttä vaan poistaa se niin kuin Minna Canth sanoo: rikkaus pois ja köyhyys!

Kun Björn Wahlroos syyllistää köyhiä köyhyydestä, hän ei puhalla yhteiseen hiileen vaan yhteiseen kynttilään. Tämä ”Bjöna” on muuten niitä, jotka ovat hyötyneet sinun 1990-luvulla markkinoimastasi ”vuosisadan verouudistuksesta”. Sen seurauksena tuloerot ovat kasvaneet ja yhteiskuntamme sosiaalinen eriarvoisuus on lisääntynyt. Mahdatko sinä, joka et ole minulle porvari ”kaikkein pahimmasta päästä”, koskaan tuntea huonoa omaatuntoa ainakin menneisyydessä edustamistasi kovista arvoista?

Puhut myönteisesti Suvi-Anne Siimeksestä, mutta teet sen oikeistopoliitikkona. Häntä, joka allekirjoitti valtion puolesta Wahlroosille maksetun ylihintaisen Mandatum-kaupan, ei meillä vasemmalla – enää – pidetä ”omana” eikä ”meikäläisenä”. Ministerinä hän möi roskapankki Arsenalin 12 000 miljoonan markan saatavat noin 60 000 suomalaiselta maksukyvyttömältä velalliselta vain 600 miljoonalla markalla ulkomaisten sijoittajien omistamille Aktiv Hansa Oy:lle ja C&A Finland Oy:lle. Kauppahinta oli 5 % velkojen arvosta. Valtion tarkoitus ei ollut saada 600 miljoonaa vaan viedä perintätoimet katkeraan

loppuun. Suvi-Anne nimittäin perusteli kauppaa eduskuntakyselyyn vastatessaan niin, että "Aktiv-Hansa perii saataviaan aktiivisemmin kuin Arsenal" ja että "velkojalla on oikeus kohtuullisen ajan yrittää periä velan pääoma korkoineen ja kohtuullisine perintäkuluineen". Meille vasemmalla ei kelpaa tällainen kymmenien tuhansien velkavankien raaka kohtelu, sillä varmaankin suurin osa näistä onnettomista ihmisistä oli uskonut valtiovaltaan, joka myös sinun suullasi oli luvannut, että devalvaatiota ei tule lisäämään pankinjohtajien heille tyrkyttämien valuuttalainojen markka-arvoa. Kuinka paljon onnellisempi olisikaan ollut satojentuhansien kanssaihmistemme elo Suomessa, jos velalliset olisivat silloin saaneet itse ostaa velkansa valtiolta kyseisellä viidellä (5) prosentilla niiden nimellisarvosta!

Meillä vasemmalla sanotaan, että tarkista linjasi, kun porvari kehuu. Suvi-Anne, joka ei ole koskaan ollut minkään sortin sosialisti, on varmaankin tyytyväinen kehuistasi, mutta ampumasi myrkkynuoli ei osu Esko-Juhani Tennilään. Hän edusti 34 vuotta ensisijaisesti Lapin kansaa eduskunnassa ja piti sen ohella pitkään lähes yksinään vasemmistoliiton eduskuntaryhmää poliittisessa ryhdissä ja kuosissa.

Poliitikkoina me emme aina ilmaise julkisesti ja selkeästi syvimpiä aatoksiamme. Käytän nyt tilaisuutta hyväkseni ja toivon sinun tulevissa kirjeissäsi kertovan, missä asioissa kenties puhuit ministerinä toista kuin ajattelit. Toivoisin sinun kertovan myös siitä, mitä ajattelit ujuttaessasi – lain vaikutukset salaten – eduskunnan läpi leimaverolain, jolla suomalaisille pankeille annettiin takautuvasti vapautus niiden laittomasti kiertämistä kymmenen miljardin (siis 10 000 000 000) markan leimaveroista.

Näissä merkeissä kysyn kuin Kauko Kare, miten tähän on tultu, ja niin kuin Lenin, mitä on tehtävä.

Huh, huh, tulikohan pantua liian paljon porvariston syntejä sinun vastattavaksesi?

Toverillisin(!) terveisin

Esko

Iiro Viinanen

Teoriaa vai järkeilyä

Terve taas, Esko, hyvä sparraajani

Taisi kirjeeni sattua suoraan ytimeen, kun niin innostuit selittelemään sohaisuani kommunismista ja sinun suhteestasi tuohon minulle epäilyttävään aatemaailmaan. Mutta kieltämättä hatunnoston arvoinen on tietämyksesi kaiken maailman vasemmistolaisista teorioista. Eikö sillä puolella rintamaa vähemmällä pärjää, kun täytyy kirjanoppineeksi ryhtyä? Meikäläistä teidän teorianne eivät paljon kiinnosta, kunhan vain sosialisointeihin ette ryhdy tai edes niitä suunnittele. No, teoriaksihan se sosialisointi vain jääkin, sillä sen verran reilusti porvarit ovat niskan päällä ratkaisevassa päätöksenteossa. Että eipä siinä suhteessa siis edelleenkään huolta huomisesta.

Mutta eivät minua porvarillisetkaan dogmit tai viisastelut ole koskaan ihmeemmin kiinnostaneet. Edes puolueohjelmaa en ole koskaan lukenut. Siihen on varmaan monen helppo sanoa, että se on kyllä huomattukin. Sen kun sanovat. Jos yhteisten asioiden hoidossa ei pärjää ilman käsikirjaa tai ideologista ohjeistoa, niin olkoon. Kyllä terveen taloudellisen ja yhteiskunnallisen ajattelun, sellaisen, joka vie koko yhteiskuntaa eteenpäin, täytyy riittää. Lyhyesti sanottuna: minulle riittää talonpoikaisjärjen käyttö. Siitäkin tosin voidaan keskustella, löytyykö aina sitäkään.

Kuvaat liittoutumista saksalaisten kanssa eri kahinoissa kunniattomaksi toiminnaksi. Ohoh! Olisiko siis isänmaan myyminen – joksi liittoutumista tai avun vastaanottamista nimität – Neuvostoliitolle ollut mielestäsi parempi vaihtoehto? Voiko kirjeestäsi vetää johtopäätöksen, että parasta Suomen kansalle olisi ollut, ainakin vasemmiston mielestä, siirtyä sovinnolla itänaapurin vaikutuspiiriin rajansiirtoineen kaikkineen? Eikö Baltian maiden kohtalo ole surettanut sinua tippaakaan? Kova luu olet, jos et ole heitä yhtään säälinyt. Heidän kohtaloaan en olisi halunnut suomalaisille suin surmin. Enkä vakavissani usko, että sinäkään sitä mieltä pohjimmiltasi olet. Kunhan härnäät!

Ei liittoutuminen mitään isänmaan myymistä ole. Yhdessäkään sodassa emme ole pärjänneet yksin, ilman ulkopuolista tukea tai apua. Onneksi herrat aikoinaan ovat viisaudessaan katsoneet itsenäisyyden säilyttämisen olevan elintärkeää, kaikista uhrauksista huolimatta. On ollut suomalaisten etu, että olemme valinneet puolemme oikein.

Tunnut olevan melkoisen katkera saksalaisille kaikesta mitä he ovat Suomen kanssa tehneet, liittoutuneet, auttaneet, kouluttaneet jne. Jääkäreitä melkein nimittelet pahimmiksi ihmisiksi, mitä tiedät olevan. Tuntui oikein pahalta lukea sanomasi noista minun arvostamistani Isänmaan miehistä, joille oli tilaus silloisessa yhteiskunnassamme. Minun arvomaailmassani he ansaitsevat suuren kunnioituksen, enkä moista soopaa toivo sinun toista kertaa kirjeenvaihdossamme minulle kirjoittavan. Sillä siisti!

Tuskin tästä kannattaa kovin paljon peistä taittaa, sil-

lä uskon sinun loppujen lopuksi olevan kanssani samaa mieltä. Et sinä niin paatunut vasemmistolainen sittenkään ole. Olenhan kuullut sinulta joskus ihan järkeviäkin mielipiteitä. Isänmaallinen olet ainakin, pohjimmiltasi.

Sosialisointi-sanan käyttö näyttää saavan sinut kovalle puolustuskannalle.

Kritisoit maksukyvyttömien EU-maiden pelastamista yhteisin toimin. Vaikuttaa siltä kuin olisit valmis kaatamaan ranskalaiset ja saksalaiset pankit, koska ne ovat nauttineet lainaamiensa varojen korkeista koroista. Asia ei ole näin yksinkertainen, vaikka niin annatkin ymmärtää. Jos pankkien annettaisiin kaatua, siitä se sekasorto vasta käynnistyisikin konkurssipesien periessä saataviaan. Ja se, jos mikä johtaisi huimaan konkurssikierteeseen monissa Euroopan maissa. Eipä yhdellä tärkeimmistä vientialueistamme tuotteillemme silloin kysyntää juuri olisi.

Ei näitä asioita noin vain huitaisemalla ja puolitotuuksia kertomalla voi ratkoa.

Enpä mediaa seuratessani ole havainnut sinunkaan meppinä peräänkuuluttaneen sen EU:n vakaussopimuksen noudattamista, joka asettaa rajat muun muassa euromaiden velkaantumiselle ja alijäämälle. Eivät niin ole tehneet muutkaan, vaan asioiden on annettu luisua omalla painollaan kohti vakavia ongelmia. Tärkeämpää näyttää mepeillekin olleen huolehtiminen omista eduistaan (jotka muuten ovat aika mittavia), vaikka muiden asioita pitäisi hoitaa. Mukava elämä tekee laiskaksi.

Tämä tilanne tuntuu kovin tutulta. Muistellaanpa hieman Suomen ongelmia 1990-luvun laman aikaan. Silloin olit samassa kuorossa demarien kanssa kaatamassa pankkitukipakettia, joskaan et ollut siinä prosessissa se suurin syntinen. Helpointa kai minullekin olisi ollut mennä nukkumaan ja antaa koko pankkijärjestelmämme kaatua.

Ketä silloin olisi syytetty ennen näkemättömästä konkurssikierteestä ja ihmisten ahdingosta? Se olisi ollut todellinen katastrofi. Miksi ette kertoneet eduskunnan pöntöstä tätä kansalaisille, jos kerran olitte tosissanne? Jotenkin sekin asia oli vain ratkaistava, eikä ratkaisun löytämiseen apua oppositiolta tullut.

Kysyt erään eduskunnassa aikanaan näytellyn erikoisen episodin perään. Sinua kiinnostaa, miten "ujutin" eduskunnan läpi lakimuutoksen, jolla armahdettiin pankit jopa 10 miljardin markan leimaveroista. Armahdus sinänsä on tulkinnanvarainen ilmaisu, sillä pankit olivat harrastaneet leimaverottomuutta jo vuosia ennen Ahon hallitusta kenenkään siihen huomiota kiinnittämättä. Asia tulla tupsahti pöydälleni, ja pankkeja kuultaessa he kiistivät kyseisen toiminnan verollisuuden. Mielipiteitä oli toki muitakin.

Muistaakseni määräsin laatimaan lain, lyhyin perusteluin, sanoja säästäen, sillä kansanedustajat tuskin asiasta mitään ymmärsivät. Taisi syntyä eräs historian lyhyimpiä lakiesityksiä, jolla käytännössä laillistettiin taannehtivasti toiminnan leimaverottomuus.

Aavistukseni oli oikea, sillä eduskunnassa ei asian perään kyselty. Parempi olikin olla herättämättä markkinavoimia unesta tässä asiassa ja saada ne epäilemään, että rahat peritään persaukisilta pankeilta. Sehän olisi johtanut jälleen kerran epäluottamukseen pankkien pärjäämisestä. Todellisuudessa valtio olisi joutunut ne ensin pääomittamaan ja sitten perimään samat rahat takaisin. Voisi kai todeta, että hätä keinot keksii.

Toteat tarkoitushakuisesti, että porvarit ovat sosialisoineet enemmän pankkeja kuin kommunistit voisivat edes uneksia. En minä pidä sosialisointina sitä, että konkurssin partaalle ajautuneet pankit siirtyvät sellaisiin käsiin, jotka pääomapanostuksin takaavat niiden toiminnan jatkumi-

sen. Jos pankit päästettäisiin konkurssiin, perisi konkurssipesä esimerkiksi asuntolainat ennen aikojaan ja aiheuttaisi monin tavoin vaikeuksia syyttömille ihmisille ja yrityksille.

Tulisi kymmeniä tuhansia lisää niitä vähäosaisia, joista tunnut kantavan huolta, ainakin muodollisesti.

Mitä sitten tulee vähäosaisiin, joista niin paljon puhutaan, niin olisi mielenkiintoista selvittää, kuinka moni seisoo leipäjonossa saadakseen ruokaa ilmaiseksi ilman erityistä tarvetta ja kuinka moni on käyttänyt rahansa joko markettien peliautomaatteihin tai tavaksi tulleisiin päivittäisiin kapakkakäynteihin. Jos jonosta poistettaisiin tällaiset ryhmät, voisi se olla kovin paljon lyhyempi.

Tämän ajatusleikin tarkoituksena ei ole suinkaan aliarvioida ihmisten hätää ja puutetta, silloin kun se on todellista.

Erityisesti vaalien alla puhutaan paljon oikeudenmukaisuudesta ja tasa-arvosta. Mutta jotkut tuntuvat helposti sortuvan sellaiseen käsitykseen, että on olemassa oikeus olla ottamatta vastaan tarjottua työtä ja heittäytyä tietoisesti elämään yhteiskunnan tuen varassa. Tämähän tarkoittaisi, että Suomessa kaikilla ei olisi yhteistä velvollisuutta kerätä kunnan ja valtion kassaan veroeuroja, joilla todella tarpeessa oleville voitaisiin tarjota edes jonkintasoinen elintaso. Minusta tällaista yhteisvastuun välttelemistä ei tulisi lainkaan sallia.

Ja kuitenkin tätä toimintaa ylläpitää erityisesti ammattiyhdistysliike estäessään ansiosidonnaisen työttömyysturvan muuttamisen työnhakua aktivoivampaan suuntaan. En myöskään ymmärrä, miksi se estää nuoria työllistymästä sallimalla joustavamman palkkauksen työuran alkuaikoina. Lakolla uhaten se kaatoi 1990-luvulla hankkeemme saada nuorille työpaikkoja. Tänään ei sellaisesta edes haaveilla.

Sanopa minulle, miksi ay-liike ei ole huolissaan siitä, että sosiaaliturvan jäykkiä rakenteita varjelemalla se samalla estää esimerkiksi työeläkejärjestelmän varojen kartuttamisen. Eikö olisi todellista tasa-arvoa, että kaikki saataisiin yhteisiin talkoisiin eli tekemään töitä – vaikkapa sitten keppiä käyttäen? Oikeudenmukaista se ainakin olisi. Oikeudenmukaista ei mielestäni ole se, että toiset tekevät työtä ja tienaavat sillä aikaa, kun toiset nauttivat veroeuroilla kustannettuja etuja.

Olen viime aikoina usein mietiskellyt, milloin Suomen velkaantuminen saadaan hallintaan. Saadaanko se pysähtymään ennen kuin markkinavoimat tarrautuvat Suomenkin elämänmenoon? Ei missään ole säädetty tai luvattu, että joku tarkka velkaantumisen raja-arvo soisi meille turvan markkinavoimien reaktioilta.

Jos velkaantumisen kehityssuuntaa ei saada päätöksin pysähtymään, ainakaan minulle ei olisi suuri yllätys, että joutuisimme silmälläpidon alle ja sen myötä markkinoiden armoille. Sitäkö tässä toimettomuuden tilassa odotellaan? Se ainakin tulee mieleen, kun kuuntelee yhteisvastuun vastustajien piittaamatonta propagandaa, jota julistavat eräät demarit edellä ja osa oppositiosta perässä.

Hämmästelin kyllä kommenttiasi, jossa syytät kokoomuslaisia pyrkimyksestä rakentaa EU:sta liittovaltio. Taitaa olla vilkkaan mielikuvituksesi tulosta. Minä tosin olen sitä kantaa lähempänä, mutta mikään puolueen linja se ei ole. Ja on yhdentekevää, mitä mieltä minä, eläkeläinen, olen.

Näköjään näet peikkoja kaikissa porvarien toimissa monen vasemmistoveljesi tavoin. Avatkaa silmänne ja nähkää muidenkin puolueiden toimissa edes joskus pyyteettömiä pyrkimyksiä!

En tällä kertaa vielä ryhdy käsittelemään suomalaista yritysmaailmaa, johtamista ja eräitä teollisuuspoliittisia

ratkaisuja. En halua vielä yllättää sinua, sillä pelkään sinun sanovan, että menin vasemmalta ohi. Tulkoon se aika myöhemmin.

Mutta lopetetaan jankkaaminen teoreettisista ideologia-asioista. Minua ne eivät juuri kiinnosta, insinööri kun olen. Enkä oikein ole varma, ovatko ne ekonominkaan ominta alaa, vaikka kieltämättä osaat ne asiat muitakin kuin minua paremmin.

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Vehryt elon kultapuu

Arvoisa talonpoikaisjärkitieteilijä

Yllätit minut sangen kovalla asenteella Suomen köyhiä ja vähäosaisia kohtaan. Olin luullut, että olit niissä asioissa jo vähän pehmennyt.

Vaikka et halua pohtia aatteiden olemusta, minä lähden liikkeelle mainostamasi talonpoikaisjärjen – ei kai sentään kepu- tai persujärjen? – käytön ylivertaisuudesta "kirjanoppineisuuteen" sekä "dogmeihin ja viisasteluun" nähden. Kun Johann Wolfgang von Goethe sanoo, että "harmaata, ystävä, on teoria, ja vehryt elon kultapuu", sinä lukeudut tässä katsannossa selvästikin harmaan talouden vastavoimiin.

Goethelle harmaa oli valon ja hämärän summa, kaikkien värien äiti. Huolimatta siitä, että hänen harmaansa hävisi väriteoreettisen taistelun Newtonin valkoiselle, olen taipuvainen hänen laillaan näkemään, että käytäntö ja teoria ovat suhteessa toisiinsa kuin valo ja hämärä; että varsinkin ihmistieteissä järjen valolla on pitkä varjo.

Järjen käytön takana piilottelee aina lauma teorian pikku pirulaisia, ja niin sen näkee myös porvarillisen talous-

tieteen vallankumousjohtaja, lordi ja pörssipeluri John Maynard Keynes: "Käytännön miehet, jotka itse uskovat olevansa vapaita kaikesta intellektuaalisesta vaikutuksesta, ovat usein jonkun kuolleen taloustieteilijän orjia". Tästä näkökulmasta ei sinun "talonpoikaisjärkesi" ole niin teoriavapaa kuin uskottelet. Et ole vapaa orja muiden "dogmeista ja viisastelusta", vaan sinun ajatteluasi leimaa sinun säätysi käsitys hyvästä ja oikeasta – ja minun ajatteluani minun viiteryhmäni käsitys.

Te porvarit ette ole oikeisto vain siksi, että aatelisto ja papisto sattuivat istumaan Ranskan ensimmäisessä kansalliskokouksessa puhemiehestä katsoen oikealla. Te olette oikeisto niiden siellä istuneiden mutta tasavallan kaikista vanhoista etuoikeuksista riisumien säätyjen sellaisina poliittisina perillisinä, jotka eivät halua muutosta omistusyhteiskunnan rakenteisiin.

Kun filosofit ja kirjanoppineet eri tavoin vain selittävät maailmaa, vasemmiston tehtävä on sen muuttaminen niin että paras on eessäpäin. Kun teille oikealla paras on täällä tänään, meidän vasemmalla on murrettava teidän itsekkyyteen ja ahneuteen perustuva porvarillinen hegemonianne. Meidän täytyy tehdä se filosofoimalla vähemmän ja tuottamalla vaihtoehtoja enemmän; teiltähän ei kukaan penää vaihtoehtoa olevaiselle tai tulevaiselle. Sen tien päässä, joka johtaa meidät pois kommunistisen taivaan valtakunnan tulemisen filosofoinnista maanpäällisen olemisen analyysiin, meitä odottaa – Marxiani siteeraten – hyvä palkinto: filosofia suhtautuu todellisuuteen kuin masturbaatio seksiin. Teoria on vain käytännön korvike, poliittisen nälän pettuleipää.

Kun Keynes sanoo, että on parempi olla suunnilleen oikeassa kuin täsmälleen väärässä, Ahon hallituksessa olitte kovan markan puolustajina täsmälleen väärässä. Tällä johdannolla palaan omaan pankkikriisiimme.

Olemme eläneet aikaa kapitalismin systeemikriisin varjossa. Siihen kuuluu tiettyjen maiden pankkien luottotappioiden sosialisoiminen maksuun meille ilman niiden omistajien omavastuuta. Siksi me vasemmalla vaadimme omistajavastuun toimeenpanoa niissä kansainvälisissä pankeissa, jotka ovat keinotelleet itsensä henkihieveriin. Sinä, Iiro, omasta puolestasi vastustit kokoomuslaisena ministerinä oman pankkikriisimme aikaan omistajavastuun toimeenpanoa Suomen valtion tukea saavissa pankeissa – paitsi kerran.

Kysyn nyt mielipidettäsi siitä, olenko kirjoittanut sinun mielestäsi oikean kuvauksen silloisen pankkitukipaketin kaatumisprosessista kirjassani *Oma pääoma*. Tässä sitaatti:

"Pankkikriisin ollessa herkimmässä vaiheessaan helmikuussa 1993 Ahon porvarihallitus kutsui opposition neuvottelemaan pankkituen ehdoista. Yksi neuvottelujen tärkeimpiä asioita oli vasemmisto-opposition (ja keskustalaisten) vaatimus omistajavastuun täytäntöönpanosta, siitä, että omistajien oli osallistuttava riski- eli osakepääomallaan pankkien tappioiden kattamiseen. Vaadittiin osakkeiden arvon nollaamista ehtona pankkituelle.

Kompromissina neuvotteluissa syntyi yhteisymmärrys siitä, että valtion oli saatava 40–50 prosenttia niiden pankkien osakkeista, joille annetaan pankkitukea. Viinanen, joka ei ollut omistajavastuun kannalla, hyväksyi siinä tilanteessa tämän ehdon, jonka saneluun pakkorakoon ajetulle hallitukselle osallistuin. Kokoomuksen silloisen puheenjohtajan Pertti Salolaisen hyväksynnästä ei oltu ihan varmoja, sillä hän nukkui tämän asiakohdan ohi yön pimeinä hetkinä ja häiritsi kuorsauksellaan muita neuvottelijoita. Viinanen ei herättänyt Salolaista.

Pidin tätä pankkitukiehtoa KOP:n ja SYP:n puolittaisesta kansallistamisesta – ja pidän edelleenkin – ka-

pitalistisen Suomen kaikkien aikojen sosialistisimpana kansallisena yhteisymmärryksenä, mutta sen kaatoi vasemmisto! SDP:n neuvottelijat Antti Kalliomäki ja Erkki Tuomioja sekä Liisa Jaakonsaari halusivat samassa yhteydessä lisää velkaelvytystä uskoen työttömyyden vähenevän tuomalla ylivelkaantuneeseen maahan uutta velkaa ja kasaamalla velkaa velan päälle. Niinpä SDP hylkäsi porvarihallitukselta ulos puristetun kansallistamispaketin. Kun kuulin huhuja SDP:n kielteisestä kannasta, yritin ennen eduskuntaryhmien päätöksentekoa eduskunnan kahvilassa selittää Paavo Lipposelle, miten – vasemmiston näkökulmasta – tärkeästä asiasta oli kysymys, mutta jälkikäteen minulle selvisi, että kyseessä oli väärä mies. Nimittäin juuri hänen aloitteestaan SDP hylkäsi eduskunnan aiemmin hyväksymän ponsilausuman, jossa vaadittiin omistajavastuun toimeenpanoa tukea saavissa pankeissa.

On se hyvä, että meillä on SDP: eivät pääse porvarit sosialisoimaan."

Olin tässä asiassa pettynyt oman eduskuntaryhmäni kannanmuodostukseen. Se edusti sellaista poliittista käyttäytymistä, jossa asia oli toisarvoinen. Tehtiin politiikkaa sillä, miten muut toimivat, sen sijaan, että olisi toimittu asian perusteella sen erinomaisen saavutuksen puolesta, johon me vasemmisto-opposition neuvottelijat ylsimme selättäessämme teidät, porvarihallituksen pahaan pakkorakoon joutuneet edustajat. Kun ryhmäkokouksessamme valmistauduttiin hyväksymään pankkitukipaketti, tuli kesken kaiken tieto, että demarit olivat sen hylkäämässä. Siinä tilanteessa meidän ryhmämme vaistonvaraisimmat toimijat vauhkoontuivat ja esitys meni – sen sisältöä pohtimatta – hylkyyn myös meillä. Jäin käytännössä yksin puolustamaan sotien jälkeisen ajan merkittävintä sosialistista sopimusta, joka oli tehty oikeiston kanssa. Politiikka eli siinä tilanteessa omaa sisäruokintaelämäänsä, eikä edustajia kiinnostanut, mitä oli tapahtumassa eduskuntatalon ulkopuolella tallettajien säästöille ja velallisten valuuttalainoille. Sen seurauksena toteutui sitten paljon huonompi vaihtoehto: säästöpankkien pilkkominen SYP:n ja varsinkin KOP:n hyväksi ilman mitään vastiketta. Sen operaation sinä suunnittelit salassa.

Kun Suomi oli silloin ylivelkaannutettu tuontirahalla ja väärällä valuuttakurssilla, kriisistä päästiin ulos devalvaatiolla, panemalla markat muille alennusmyyntiin velkojen maksamiseksi tavaraviennillä. Tänään on Emu vienyt politiikan työkalupakista pois tämän vaihtoehdon. Siinä ainoa joustoväline on *sisäinen devalvaatio*, jota ovat työttömyys, palkanalennukset, eläke-etujen leikkaukset, julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan alasajo sekä Emuun pyrkivien Latvian ja Liettuan tapauksissa maastamuutto; kymmenesosa työkansasta on näistä maista jo lähtenyt kurjuutta pakoon ja ottanut koulutuksensa mukaan.

Kun EU panee ongelmamaat toteuttamaan sisäisen devalvaation ja ajamaan kansantaloutensa alas, se merkitsee, etteivät ne pysty maksamaan velkojaan. Kun Kreikan tapauksessa velkojen väistämätöntä leikkausta eli osittaista anteeksiantoa viivästytettiin ja sairaille pankeille annettiin tilaisuus siirtää ongelmalainojaan Euroopan keskuspankin (EKP) ja sitä kautta terveiden valtioiden piikkiin, pankkien ajanpeluustrategia toimi loistavasti. Myös ongelmapankkien ahneet banksterit ovat saaneet syödä bonuksia siitä Emu-maiden kasaamasta avustuskuormasta, jossa on ollut Euroopan keskuspankin pankeille antamaa halpaa elvytysrahaa. "Elvyttämällä" valtiot ovat itse rahoittaneet oman velkaantumisensa.

Palaan vielä kirjeeseesi.

Olen varovasti kanssasi samaa mieltä siitä, että yhteis-

kunnan tuen vastineeksi työkykyisiltä kansalaiselta voidaan vaatia työpanos yhteiseksi hyväksi. Siihen paras keino on velvoitetyöllistäminen: valtio ja kunnat velvoitetaan työllistämään pitkäaikaistyöttömät. Kun vasemmistonuoret vaativat yleistä kansalaispalkkaa, minä astelen kenties heikoille jäille olemalla sitä vastaan ja puolustamalla "vain" perusturvaa. Muiden tekemän työn tulosten jaon osille tulevat kansalaispalkalla liian helposti ne työkykyiset kanssaihmiset, työn vapaamatkustajat, jotka eivät ole valmiita tekemään yhteiskunnallisesti tarpeellista työtä. TYÖväenliikkeessäkin on perinteisesti lähdetty siitä, että jokaisen työkykyisen kansalaisen velvollisuus on rakentaa yhteiskuntaa. Jos ihmisellä ei ole koulutusta, jonka meillä ilmaiseksi saa, hän joutuu usein paskahommiin. Niitä ei voi loputtomiin teettää maahanmuuttajilla. sitten on vielä muistettava sekin asia, että EU:ssa kansalaispalkka kuuluisi myös maassa oleskeleville Romanian ja muiden EU-maiden kansalaisille.

Mitä siihen tulee, että et lue puolueohjelmia, sinun olisi kuitenkin hyvä tuntea perusasiat oman puolueesi ulkopolitiikasta. Silloin et kirjoittaisi, että kokoomuslaisten pyrkimys tehdä EU:sta liittovaltio on vain meidän vasemmistolaisten vilkkaan mielikuvituksen tulosta.

Kokoomus on Euroopan kansanpuolueen (EPP) yhteisöjäsen. Kyseisen ylikansallisen europuolueen säännöissä lukee, että sen tehtävänä on "edistää Euroopan yhdistymistä ja federalistista yhdentymistä Euroopan unionin rakentavana ainesosana". Tätä lausetta ette kirjoita tuoteselosteeseenne täällä kotimaassa, sillä sana "federalistinen" tarkoittaa liittovaltiota. Siitä ei kansa pidä. EPP ajaa EU:n liittovaltioimista, ja se on syy, minkä takia Englannin konservatiivit ovat eronneet tästä oikeiston europuolueesta, jossa kokoomus on edelleen mukana.

Kommunismi on kuollut, mutta kapitalismin hirmutyöt jatkuvat. Näillä saatesanoilla jään uteliaana odottamaan sinulta puolustuksen puheenvuoroa.

Esko

TOINEN KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Ahneus ja yrittämisen moraali

Esko, sinä vannoutunut opportunisti

Kirjoittelen tätä kirjettä Lapissa, ja toistuvasti tulee mieleeni eräs täällä ajankohtainen asia. Tuntuu käsittämättömältä, että kaivostoiminta maassamme on lähes täysin ulkomaisten toimijoiden hallussa. Joku on todella tupeksinut ja luovuttanut valtion omaisuutta, aikanaan suljettuja ja nyt uudelleen avattavia kaivoksia, eteenpäin olematonta korvausta vastaan ja kenenkään asiaan puuttumatta. Ulkomaiset yhtiöt valtaavat maaperämme malmivarat, ja meille suomalaisille jää vain mopen osa.

Erityisen raskauttavaa on, että ulkomaiset valtaukset tehdään suomalaisten itsensä tuottamien kallioperä- ja malmivarakartoitusten pohjalta. Tutkimuksia on tehnyt (nykynimeltään) Geologian tutkimuskeskus, ja sen kulut työstä ulkomaisten yhtiöiden malminetsinnän käyttöön ovat pääosin maksaneet suomalaiset veronmaksajat. Siinä olisi ollut missio valtion yhtiöillekin, jos vain olisi osattu ja haluttu tämä kaikki julkinen tieto hyödyntää. Taas on nukuttu onnemme ohi.

On vaikea ymmärtää, että näin ylipäätään voi tapah-

tua eikä asiasta edes käydä sen kummempaa julkista keskustelua. Media ja poliitikot vatvovat mitättömiä asioita jatkuvasti, mutta mittavammat asiat sen sijaan näyttävät menevän läpihuutojuttuina, eikä syyllisiä edes yritetä etsiä.

Enpä usko, että tähän asiaan mitään poliittista tai ideologista tavoitetta liittyy. Ainahan metallien hinnat ovat aikojen saatossa heilahdelleet, sen nyt maallikkokin tietää. Totuus kuitenkin on, että yhteistä omaisuuttamme olisi mineraalien hinnakkaampana aikana voitu myydä kunnon korvausta vastaan. Miksi ei käytetty aluepoliittisia rahoja oman kaivostoiminnan virittelyyn? Älähtikö edes vasemmistoliitto asiasta aikanaan? Tehän näissä asioissa olette aina olleet valppaina, vaikka mielestäni melko usein kuitenkin väärässä, ja puheenne ovat useimmiten olleet rajusti aatteen värittämiä.

Yksityistämisen vimmassa on tehty monta muutakin virhettä, näin jälkikäteen katsoen. Voi perustellusti kysyä, missä oli kaukonäköisyys tai keneltä se puuttui, kun Fortum päätettiin yksityistää.

Saatiinhan siitä vähän suolarahaa, mutta ei kai ollut mikään yllätys, että energian hinta tulisi jatkossa nousemaan – ja niin myös Fortumin arvo. Vielä arvottomammaksi koko hankkeen tekee se, että yhtiöstä tuli "kaiken kuppauksen äiti" mitä tulee palkitsemis- ja palkkiojärjestelmiin. Optio-ohjelmat, jopa hallituksen puheenjohtajalle ja muulle ylimmälle johdolle, ylittivät kaiken kohtuuden rajat – ja kaikki tämä ilman minkäänlaista hallituksen tai hallintoneuvoston reaktiota. Ja niin paljon kuin kansanedustajajäsenet puolustavat hallintoneuvostojen asemaa valvonnan tärkeydellä ja demokratian nimissä! Paskat, sanon minä. Hallintoneuvoston jäsenyydessä heitä ei kiinnosta mikään muu kuin palkkiot, matkat ja muut pikkuedut.

Miksi ei ajateltu niin, että Fortumin tehtävä on kansallinen eli halvan energian tuottaminen sekä kotimaiselle teollisuudelle että kansalaisille? Sillä olisi ollut oma vaikutuksensa elinkeinoelämän kilpailukykyyn, puhumattakaan vaikutuksesta sen kilpailijoiden sähkön hinnoitteluun. Nythän tilanne muistuttaa monopolihinnoittelua, mikä takaa johdolle edelleen muhkeita palkkioita täysin ilman järkeviä perusteita. Hintaa vain lisää, oli vettä tai ei! Aina hinnankorotukselle joku selitys löytyy, ja se vaikuttaa osakkeen pörssiarvoon ja se johdon palkanlisiin. Ja tätä kaikkea hallintoneuvosto muka valvoo valppaasti.

Eikä se Nesteenkään pörssittäminen näin jälkikäteen kovin fiksulta tunnu. Oikein alkaa hirvittää, kun kaltaiselleni porvarillekin tulee tarve kritisoida puolustamamme markkinatalouden toimia. Ehkä syy siihen ovat ahneuden ilmenemät, siis tavat, joilla isännättömiä pörssiyhtiöitä rahastetaan johdon oman edun nimissä. Sanon "isännättömiä" ihan piruuttani, sillä siltähän se ulospäin näyttää, vaikka pörssiyhtiöillä onkin mittava määrä omistajia. Yhtiökokouksissa ei pienosakkaiden ääni juuri kuulu, vaan asiat on sovittu valmiiksi isojen omistajien kesken. Ei siinä mitään vikaa olisi, jollei ahneuden pirulainen olisi asioihin vaikuttamassa. Mutta vaikuttaahan se, ja koko ajan yhä enemmän, koska kukaan ei siihen puutu. Korppi ei korpin silmää noki!

Kyse ei ole pelkästään siitä, mitä johto saa lisäpalkkioina muhkean peruspalkkansa päälle. Kyse on ennemminkin siitä, millä tavoin tulosta saadaan hetkellisesti manipuloitua palkkiomäärän lisäämiseksi, vaikka yhtiön pidemmän aikavälin etu vaatisi jotain ihan muuta. Esimerkiksi Enson vesivoimalaitosten myynti aikanaan ei liene ollut lyhyelläkään aikavälillä yhtiön edun mukaista, mutta sillä kyllä parannettiin tasetta, ainakin näennäisesti. Ja muitakin esimerkkejä löytyy.

Kritisoit Yrjö Kopran esittämiä palkkaukseen liittyviä puheita. Niin olen minäkin useaan kertaan tehnyt. Täysin uskomatonta! Tilannetta kritisoidessa saa helposti vastaukseksi tarpeen maksaa kansainvälisesti kilpailukykyistä palkkaa, jotta johto ei karkaisi ulkomaille. Höpö höpö, näkisipä vaan! Sinnehän kaikki suomalaiset johtajat olisivat karanneet jo ajat sitten, jos väite olisi totta. Kyse on pikemminkin siitä, että kovin harvaa sinne edes kositaan. Onhan siellä hallitusammattilaisten laajassa joukossa runsaasti näytteitä siitä, mihin entistä johtoa tarvitaan! Siellä olisi reserviä ulkomaillekin.

Eikö johto vähääkään välitä siitä, mitä henkilöstö moisesta menosta ajattelee?

Kun yrityksellä menee suhdanteista tai muista syistä johtuen huonosti, on ensimmäinen teko hyvin usein henkilöstön lomautus tai irtisanominen. Toimimalla näin johto osoittaa mielestäni kyvyttömyytensä johtaa yritystä – ja siihen hallituksen tulisi reagoida. Samaan aikaan johdolle kuitenkin saattaa karttua hyvät bonukset tai muut palkanlisät. Ei silloin ole juuri toivoa tulevaisuudessakaan aikaansaada yhteishenkeä, jolla pärjättäisiin. Ahneus sokaisee, valitettavasti.

Saatat, Esko, ihmetellä, miten porvari moisia puhuu. Puhuu, koska ajattelee niin.

Ja sillä syvällä rintaäänellä, joka on seurausta vähäisestä kokemuksestani pienyrityksen omistajana, voin todeta, että oikein kohdeltu ja motivoitunut henkilöstö tekee ihmeitä. Sekä yrityksen eduksi että omaksi edukseen, mutta vain niin pitkään kuin motivaatiota riittää. Ja se taas on johdon kyvykkyydestä kiinni. Mutta oleellista on muistaa palkita muutkin tulokseen vaikuttaneet kuin johtoryhmän teoriaherrat. Se lisäisi henkilöstön motivaatiota ja toisi samalla tulosta kaikkien lompakkoon.

Palaat kirjeessäsi lähes 20 vuoden takaiseen pankkikriisin hoitoon. Asia askarruttaa monia muitakin edelleen, eikä syyttä. Paloihan siinä paljon veronmaksajien rahoja, vaikkei niitä heiltä suoraan kerättykään – mutta otettiin kuitenkin lainaa heidän piikkiinsä.

Olet oikeassa, kun toteat demareiden kaataneen tukipaketin älyttömän suuruisiin elvytysvaatimuksiin. Siinä meni kuningasajatuksesi romukoppaan kertaheitolla. Totta on myös se, että minä en hyväksynyt, tosin toisessa neuvottelupöydässä, vaatimusta KOP:n osakkeen arvon lähes täydellisestä nollaamisesta. Tein sen vain siksi, että porvarille ei sovi työkaluksi sosialisointi. Opposition ehdotus oli lievempi, ja se olisi ollut minunkin nieltävissäni ilman silloisten demarikellokkaiden, Tuomiojan ja Kalliomäen, vedätystä ja kuvitelmaa, että rahaa riittää miten paljon hyvänsä heidän tarkoituksiinsa. Siitäpä saivat nokilleen.

Kovin paljon on yhteistä Euroopan valtioiden velkaongelmien ratkaisujen ja Suomen silloisten ongelmien välillä. Ei näissä asioissa puhdasotsaisuus paljon auta. Silloin oli kyseessä tosi hätä, eikä syrjäytymiselle ollut loppua näkyvissä.

Esko, uskon sinun oppineena miehenä perimmiltään hyvinkin ymmärtävän, mihin pankkien kaatuminen johtaa. Asiat ovat niin vakavia, että huulenheitolle ei näissä asioissa ole sijaa.

Muistutit minua, kuten sadat muutkin edelleen tekevät, vahvan markan politiikan virheellisyydestä. Vahvahan se markka oli, kiistatta. En kuitenkaan purematta niele kaikkea sitä kritiikkiä, jota sen puolustajia kohtaan esitetään. Tarkoituksella, tai sitä ilman, ei haluta muistaa, että ensimmäisen kerran pk-yrityksillä oli ollut mahdollisuus ottaa valuuttalainoja halvalla korolla.

Moneen kertaan yritin muistuttaa eri tahoja, muun muassa puolueita ja ay-liittoja, markan devalvoinnin

seurauksista. Turha on minua syyttää devalvoinnin vastustamisesta. Muuta en voinut silloin tehdä. Totuus on, että suurin osa valuuttalainoista oli bullet-lainoja, joista ei pääse irti ennen laina-ajan päättymistä. Sen unohtavat monet syövereihin joutuneet kertoa. Olisihan se ollut noloa tunnustaa, että matalien korkojen ahnehtimisella on tietynlainen loppu. Seurauksien välttämiseksi yritettiin *sisäistä devalvaatiota*, mutta se ei ay-liikkeelle kelvannut, ja niin maa ajautui hallitsemattomaan kriisiin. Tästä ay-liike aktiivisesti vaikenee, kuten monesta muustakin vastuunkantoa edellyttävästä tekosestaan.

Sinua tuntuu ärsyttävän koko Emu, ja syytät kaikista Euroopan ongelmista sitä.

Enää ei saada devalvoida, vaan nyt edellytetään palkka- ja budjettikuria ja kontrolloidaan valtioiden velkaantumista – tai niin ainakin piti tehdä. Emu muka kurjistaa elämää!

Voi hyvä tavaton, Esko! Eikö mielestäsi kulukuri kilpailukyvyn nimissä ole tarpeen? Eikö ylivelkaantuminen tuo vain lisää ongelmia? Unohdat, että devalvaation maksavat juuri palkansaajat ja vähäosainen kansanosa. Sitäkö sinä haluat? Hieman ihmettelen.

Emu ei ole Euroopan maita velkaannuttanut. Velkaantuneita ne olivat jo järjestelmää luotaessa, ja virhe tehtiin siinä, että mukaan otettiin kriteerit täyttävien maiden lisäksi maita, joilla ei ollut mitään aikomustakaan noudattaa kurinalaista talouspolitiikkaa. Toistanpa kysymykseni entiselle meppi Seppäselle: Miksi et silloin korottanut ääntäsi kurin puolesta, vaan lepsuilit ja sallit asioiden ajautua hakoteille? On sinun äänesi Suomenkin eduskunnassa kaikunut, joskin usein kuuroille korville. Tosin olisi varmaan ollut joskus hyvä kuunnellakin!

Siitä olemme samaa mieltä, että inflaatio – ja kova sellainen – uhkaa koko maailman taloutta, ja siinä taas kärsii vähäosaisin väestönosa. Yhdyn kyllä käsitykseesi kapitalismin ahneuden yhteydestä moniin globaaleihin ongelmiin, mutta ne ongelmat ovat sittenkin pieniä verrattuna tilanteeseen, jossa kommunismi olisi päässyt niskan päälle. Silloin ei kukaan voisi hyvin. Oltaisiin kaikki niitä vähäosaisia.

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

On maamme rikas, jos kultaa kaivanet!

Tervehdys, sinä Lahden sininen (ja valkoinen)

Piti vähän pähkäillä, kumpi meistä oli viime kirjeen kirjoittanut. Tekstissä oli paljon sellaista, mikä olisi voinut olla minua, mutta lopusta kävi ilmi, että sinuahan se oli.

Kysymykseen, onko Emu lintu vai kala, palaan myöhemmin, koska vastaus kaiken aikaa muuttuu.

Te porvarit sanotte, että kapitalismi on paska järjestelmä mutta ylivertainen kommunismiin nähden. Ei kuitenkaan ole reilua verrata paskakapitalismia kommunismiin, joka on uskonto eikä yhteiskuntamuodostelma. Teille kommunismi on keppihevonen, jolla te ratsastatte pakoon reaalikapitalismissa ilmenneiden ongelmien tsunamia. Kun pakotiellä tulee vastaan tarpeeksi iso ongelma, te toimitte kuin kovan linjan kommunistit ja hätäpäissänne sosialisoitte pankkeja ja vakuutusyhtiöitä – ja/tai niiden velkoja – muille maksuun. Systeemin järkkyessä paljastuu, että te olettekin kaappikommunisteja.

Kirjeessäsi kerrot valmiudestasi hyväksyä parikymmentä vuotta sitten silloisen opposition vaatimus omistajavastuun toimeenpanosta eli siitä, että pankit olisi pantu edes osittain vastuuseen holtittomasta lainanannostaan. Kun sinä sanot, että jossakin "toisessa neuvottelupöydässä" et hyväksynyt lempipankkisi KOP:n osakkeen nollaamista (eli omistajanvastuuta), olisi kiintoisaa, jos voisit täsmentää, mikä oli tuo toinen neuvottelupöytä?

Panen merkille riippumattomuutesi niistä sidonnaisuuksista, joihin meidän molempien puolueissa kuuluu kritiikitön suhtautuminen työeläkejärjestelmään. Siitä myöhemmin.

Siihen liittyen nostan esille työeläkkeiden tarkistuksen perustana olevan niin sanotun taitetun indeksin, jonka mukaan korotukset perustuvat enemmän hintojen kuin palkkojen nousuun. Eläkeläiset, joiden eläketulot ovat kymmenen vuoden aikana kasvaneet 13 %, on saatu suurella joukolla vaatimaan paluuta indeksiin, jossa korotusten perustana on palkkojen nousu. Se on ymmärrettävää, sillä ansiotulot ovat nousseet kymmenessä vuodessa 45 %. Lähivuodet saattavat kuitenkin olla hintojen nopean nousun eli inflaation aikaa, ja silloin on nykyinen taitettu indeksi eläkeläisille edullisempi kuin paluu vanhaan! Tästä huolimatta eläkeläisten vaatimus paluusta vanhaan indeksiin pysyy samana. Itse asiassa politiikka on kuin supertankkeri, joka muuttaa kurssia hitaasti. Mädät kompromissit, joita kukaan ei alun perin esittänyt omina vaatimuksinaan, ovat politiikan syvin olemus?

Kirjoittaessasi maaperämme rikkauksista puolustat niiden omahyödyntämistä ulkomaista omistajavaltaa vastaan. Kun lauletaan, että "on maamme köyhä, siksi jää, jos kultaa kaivannet", todellisuudessa on maamme rikas, jos kultaa kaivanet. Nyt sitä tekevät vieraat yhtiöt.

Suomessa on 17 pientä suurempaa kaivosta, joista vain Rettigin kalkkikivilouhokset ovat kokonaan sekä Outokummun kromi ja Taivalvaaran nikkeli suurimmalta osin

suomalaisomistuksessa. Kaikki muut ovat ulkomaalaisomisteisia. Kun lähivuosina avattaneen seitsemän uutta kaivosta, yksi niistä on Rautaruukin vanha kaivos, mutta kuusi muuta meneekin sitten taas ulkomaiseen täysomistukseen.

Ennen maapohjaa tutki ja malmioita kartoitti valtion yhtiö Suomen Malmi Oy. Kaivokset ja kaivosoikeudet olivat valtion yhtiöiden omistuksessa, ja maankuorta myllerrettiin Outokummun, Rautaruukin ja Kemiran raaka-aineiksi. Vuonna 1991 – sinun toimiessasi valtiovarainministerinä – Suomen Malmi myytiin sen johdossa toimineille Pekka Mikkolalle ja Esko Withille alle miljoonalla eurolla. Mukaan tuli pääomasijoitusyhtiöitä. Myydessään yhtiön vuonna 2007 ruotsalaiselle Drillconille omistajat saivat osakkeistaan ostohintaan nähden yli kymmenkertaisen voiton. Kysyn samaa kuin sinä: miten on mahdollista, että suomalaiset eivät itse löytäneet malmejaan ja antoivat kaikki Suomen Malmin maaperän tutkimustulokset ulkomaalaisille? Kun Sodankylän Viiankiaavalta on eteläafrikkalaisperäinen Anglo American-yhtiö juuri löytänyt Euroopan suurimman esiintymän nikkeliä, se löytyi suomalaisen perustutkimuksen ansiosta, ja siksi on kysyttävä, miksi suomalaiset eivät sitä itse löytäneet?

Erityisen hyvät kaupat valtionyhtiön kanssa teki Outokummun entinen työntekijä Pekka Perä, joka osti yhdellä (1) eurolla Sotkamosta löydetyn nikkelin kaivosoikeudet ja perusti niitä hyödyntämään sittemmin pörssittämänsä Talvivaara Oy:n. Nikkelin ohella kaivos tuottaa kultaa, uraania ja saastukkeita. Talvivaaran osakkeiden arvo nousi – ennen sen saastesotkujen paljastumista – 2 000 miljoonaan euroon (alentuakseen niiden paljastuttua kaksi kolmannesta). Perän osakkeiden arvo aleni 300 miljoonasta 100 miljoonaan. Outokumpu sai kyllä jälkikäteen valtauksen vanhan omistajan syytinkinä 20 % osakkeista, mutta herää kysymys, miksi se ei hyödyntänyt valtausta ja ottanut itselleen koko 2 000 miljoonaa? Syy oli ilmeisesti se, että valtion osaomisteinen yhtiö ei olisi voinut saastuttaa Sotkamoa, mutta yksityiselle yhtiölle se oli mahdollista.

Kaivostoimintaan liittyy surullinen luku sellaista valtion omistajaohjauksen historiaa, jota minä kutsun kansallisomaisuuden ryöstöksi.

Valtion yhtiö Kemiralla oli omistuksessaan maailman parhaimpiin kuuluvaa kadmiumvapaata lannoitefosforia tuottanut Siilinjärven apatiittikaivos. Se meni ulkomaiseen omistukseen kaupassa, jossa Kemiran ulkoistama ja pörssittämä lannoiteteollisuus GrowHow myytiin norjalaiselle Yaralle. Siinä meni Siilinjärven apatiitti, jonka maailmanmarkkinahinta nelinkertaistui kaupantekohetken jälkeen (aivan samalla tavalla nousi kuparin hinta Outokummun myytyä sen jalostuksen alihintaan amerikkalaisille ostajille, jotka perivät provision ja möivät sen edelleen venäläisille). Yaralle menivät myös Suomen oloissa poikkeuksellisen mielenkiintoisen Soklin kaivosoikeudet alehintaan.

Näitä esimerkkejä "valtion omistajaohjauksesta", tai pikemminkin sen puutteesta, voin esittää lähes kaikista privatisoimiskaupoista, joilla kansalta on viety yritysomaisuutta sampoamasta meille yhteishyvää.

Yksityistäminen aloitettiin Harri Holkerin hallituksen vuonna 1988 toimeenpanemalla Valmet Oy:n pörssittämisellä. Sinä äänestit eduskunnassa sen puolesta, minä en. Kansanedustajina teemme useimmiten niin kuin puolue tekee.

Jatkosta saat synninpäästön (Suomen Malmia lukuun ottamatta) siltä osin, että olit jo poissa kuvioista Lipposen I hallituksen – kauppa- ja teollisuusministerinään Antti Kalliomäki (sd.) – fuusioidessa ensin Imatran Voima Oy ja Neste Oy Fortumiksi ja pannessa sitten Fortumin pörs-

siin. Erityisesti Imatran Voiman omaisuus myytiin siinä yhteydessä alihintaan koti- ja ulkomaisille sijoittajille. Sitä päätöstä sinäkin arvostelet. Kun Matti Vuoria kauppa- ja teollisuusministeriön kansliapäällikkönä vei heikkotahtoista ministeriä, ei muiden auttanut vikistä. Mitä muuten arvelet, miten olisit itse äänestänyt privatisoimisvaltuuksista päätettäessä, jos olisit ollut kansanedustaja? Minä olisin äänestänyt vastaan, mutta lujaa tahtoa se olisi vaatinut, kun oman puolueen ministeri (Siimes) oli asian hallituksessa hyväksynyt.

Energian privatisointia jatkettiin Lipposen II hallituksessa kauppa- ja teollisuusministeri Sinikka Mönkäreen (sd.) johdolla niin, että Fortumista enimmillään kolmannes oli ulkomaisessa omistuksessa ja kansaltamme sähkön hinnoittelulla perittyjen ylisuurten voittojen nautinnassa. Sen ohellahan Fortumin johtajien annettiin tunnetulla tavalla ja kokoomuksen vaalirahoittajan Peter Fagernäsin johdolla syödä kuormasta nykykurssilla lähes miljardin euron arvoiset osakeoptiot. Olen iloinen, että sinäkin tätä arvostelet, ja sinulla lienee sisäpiirin tietoa myös siitä, miten Vakuutus-Pohjola suostui fuusioimaan Fagernäsin Conventumin itseensä mielettömään ylihintaan.

Jaan mielipiteesi myös niiden Enso-Gutzeitin vesivoimakauppojen osalta, joilla rahoitettiin Lipposen II hallituksen salliman Enso-Gutzeitin ja ruotsalaisen Storan fuusion jälkeen tämän uuden Stora-Enson Amerikan seikkailun miljarditappiot. Ruotsalaispääoman kanssa tapahtuvan liittoutumisen luonnetta kuva se, että Stora-Enso on viime vuosina lakkauttanut Ruotsista vain yhden paperiteollisuuden työpaikan jokaista kuutta Suomesta lakkautettua työpaikkaa kohden. Ruotsin teollisuudessa ollaan isänmaallisia, Suomessa ei. Viisaat ruotsalaiset ajavat omaa etuaan, mitä tyhmät suomalaisjohtajat eivät osaa tehdä. Sinunkin kokemuspiiristäsi saattaa löytyä esimerkki siitä, miten ruotsalaisiin – ja varsinkaan vakuutusyhtiö Skandiaan – ei voi luottaa. Ruotsalainen pettää suomalaisen aina?

Kaikesta tästä on ollut valvontavastuu "hallitusammattilaisilla", noilla kapitalismin yhtiökohtaisten rituaalimenojen toimitsijoilla, joilla on aivan liian vähän omaa rahaa kiinni heidän hallinnoimissaan yhtiöissä. He käyttävät omistajavaltaa kulloinkin muodissa olevan ajattelun mukaan, mutta he eivät ole sen muodin luojia vaan sen stylistejä. Ennen olivat muotia monen toimialan konsernit, sitten muotiin tuli rönsyjen leikkaus ja yritysten toimintojen keskittäminen yhteen päätoimialaan ja tänään palataan taas retroon ja jaetaan tuotannolliset munat moneen koriin. Kaikissa näissä "hallitusammattilaisten" stailaamissa muodonmuutoksissa valtion yhtiöiden omaisuuden arvo on kuihtunut yksityisomistajien hyväksi.

Valtion yhtiöissä monet hallintoneuvostojen jäsenet ovat toimineet tavalla, jota sinä kuvaat, mutta niiden toimintakyvyn palauttaminen toisenlaisilla henkilövalinnoilla olisi kai ollut demokraattinen vaihtoehto kokoomusministerin päätökselle lakkauttaa ne kokonaan. Minun mielestäni halunsa selkeästi ilmaisevat hallintoneuvostot olisivat voineet estää sen valtion yhtiöiden alasajon, jota on tehty huonosti toteutetuilla ja väärin ajoitetuilla privatisointioperaatioilla. Vika ei ollut hallintoneuvostoissa vaan niiden jäsenissä.

Kiusaako sinua muuten se, että minä sekä etsin että löydän privatisoimissyyllisiä? Sellainen on myös hyvä ystäväsi Kimmo Sasi, joka liikenneministerinä yksityisti julkisen autokatsastuksen ja teki mahdolliseksi viidelle tämän valtion liikelaitoksen entiselle johtajalle myydä 50 miljoonalla eurolla – omaksi hyväkseen – valtion jäämistöön kuulunut A-katsastus Oy:n ulkomaalaisomistukseen.

Minulla on käsitys, että kokoomusta äänestävistä ketkuista puhuminen heidän nimillään erottaa minun kritiikkini teikäläisten näennäiskriittisyydestä. Kun minä yritän löytää subjekteja kasvottomasta massasta, te arvostelette järjestelmää niin kuin se olisi kasvoton joukko vaikenevia päitä. Markkinavoimiakin te kohtelette niin kuin ne olisivat luonnonvoimia.

Tämä oli johdantoa seuraavaan kysymykseen. Mitä mieltä olet yhtiöiden omistajien kätkennästä sillä tavalla, että suomalaisia omistajia varten Suomeen saisi perustaa kansallisia hallintarekistereitä siihen tapaan kuin niitä on ulkomailla puolensataa suomalaisyhtiöiden ulkomaisten omistajien salaamiseksi? Esimerkiksi Nokian nykyinen 81 prosentin ulkomaalaisomistus on piilotettu hallintarekistereihin, emmekä me tiedä, ketkä ovat yhtiön omistajat. Kyseisessä Suomi-brändin lippulaivassa toimivan johdon annettiin sairastua optiopöhötautiin, joka vähitellen murensi koko yhtiön terveyden. Nokian suuruuden aikaan minä veikkailin Suomen seuraavaksi presidentiksi Jorma Ollilaa, mutta enää hänestä ei ole edes ehdolle. Hänhän se muuten löysi yhtiöön uudeksi toimitusjohtajaksi amerikkalaisen Stephen Elopin, joka heti taloon tultuaan julisti, että yhtiön puhelimia ei kannata ostaa niiden vanhentuneen tekniikan takia. Nokiasta arvokkaine patenttiomaisuuksineen tehdään yrityskaappauskohdetta?

Ulkomaiset hallintarekisterit tekevät mahdolliseksi – laittoman – veronkierron, kun ne eivät luovuta suomalaiselle verottajalle tietoja omistajista. Jos ne tulevat suomalaisomistajien käyttöön kotimaassa, kai olet sitä mieltä, että verottajan pitää saada niihin julkisuudelta kätkettävät omistustiedot. Suomeen ei kai ole tarpeen luoda uudenlaista laitonta mutta kiinnijäämisriskitöntä veronkiertotapaa?

Vielä yksi asia. Kun yrität syyllistää minua siitä, että en

ole toiminut Bryssälän meppinä tiukan eurokurin puolesta, joudun toteamaan, että mepeillä ei ole siinä asiassa sen enempää toimintavaltaa kuin sinullakaan. Euroopan parlamentti ei ole ihka oikea täysivaltainen parlamentti.

Omistustietojen julkisuuteen saattajana ja niiden uussalaamisen vastustajana

Esko

Iiro Viinanen

Villiä markkinataloutta

Hyvä pisteliäs ystäväni

Kiitos, Esko, kiinnostavista kommenteistasi, jotka eivät kovin pisteliäiltä enää tunnu.

Liekö nahkani paatunut vai ajatusmaailmani muuttunut ajan myötä? Ehkä molempia, ja tuskin siinä mitään tuomittavaa on, jos elämän kokemusten myötä alkaa nähdä asioita uudessa valossa. Mutta älä vielä liikaa innostu, sillä ei minusta silti vasemmistolaista tule, ei sitten tekemälläkään, vaikka jotkin yksityiskohdat sen puolesta saattavatkin puhua.

Sinua tuntui kiinnostavan, missä pöydässä 1990-luvun alussa sovittiin, että KOP:n osaketta ei nollata. Kerrottakoon siis, että paikka oli eduskunnan kirjastorakennuksen yläkerroksissa, jossa kokoonnuttiin poissa lehdistön silmistä. Paikalla olivat hallituspuolueiden puheenjohtajat ja valtiovarainministeri. Saattoipa olla joku muukin, ainakin muutama virkamies vakuusrahastosta, muistaakseni. Teoreettinen laskelma selvästi osoitti, että osakkeiden nollaaminen, tai sen arvon leikkaaminen kymmenesosaan, olisi ollut oikein. Silloin ilmoitin, että alle puoleen ei mennä

niin kauan kuin minä olen ministerinä, sillä sosialisointiin en tule taipumaan.

Tämä keskustelu ei liittynyt mainitsemaasi pankkitukipakettiin.

Jälkikäteen arvioiden – pankkiongelmien kanssa enemmän askarrelleena, monia kokemuksia rikkaampana tai ehkä pitäisi sanoa kokemuksista pettyneenä – tuskin tuolloin olisi kannattanut ratkaisuja aatteella perustella. Sen verran raadollisia olivat ne pankkimaailman ratkaisut, joita joutui seuraamaan erityisesti SYP-läisen ryhmittymän piirissä, alkaen devalvaation ajamisesta ja päätyen tuhansien pienyritysten ja niiden yrittäjäomistajien velkavankeuteen joutumiseen. Vesa Vainion pankki uhkaili minuakin milloin minkäkin yhtiön kaatamisella. Se viis veisasi siitä, mitä työntekijöille tapahtuu, eikä edes yrittänyt hakea vaihtoehtoja. Niitä olisi varmasti monessa tapauksessa löytynyt. Tahtoa vain puuttui, ja tärkeämpää oli näyttää pankin mahtia ulospäin.

Mutta se on varmaa, että pahempi vaihtoehto olisi ollut jäädä vain tumput suorina ihmettelemään tilannetta ja olla tekemättä yhtään mitään. Siitä se soppa olisi syntynyt, jos pankkien olisi annettu kaatua. Kaikkihan ne olisivat nurin menneet. Epäluottamus markkinoilla olisi kaatanut loputkin, ja niiden perässä mittava määrä yrityksiä olisi menettänyt rahoitusmahdollisuutensa.

Pitää perehtyä asioihin ennen kuin alkaa kovin suureen ääneen laukoa poliittisia totuuksia. Sehän on persujen tämänhetkisen linjan piirre: ei uskalleta kantaa vastuuta, saati perehtyä asioihin. Olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka moni persujen kansanedustaja todella tuntee taustoja riittävän hyvin muodostaakseen itsenäisen näkemyksen asiassa. Kunhan peesaavat puheenjohtajaa, joka hirtti itsensä suurilla puheillaan oppositioon. Saattaapa katua tekosiaan ennen pitkää, sillä oppositiossa olo ei ole

vaikuttamista, vaikka Kekkonen aikanaan yritti niin vakuuttaa.

Tunnut olevan vakuuttunut Kataisen hallituksen tulevaisuudesta. Syystäkin. Mutta en olisi niinkään pessimistinen demarien lähdettyä mukaan kolme pientä puoluetta perässään. Kautta aikain on ennusteltu lyhytaikaisia hallituksia, mutta vaikeistakaan ajoista huolimatta niin ei ole käynyt sitten Kekkosen valtakauden. Kiire oli kuitenkin saada hallitus kokoon ja ryhtyä tositoimin katkaisemaan kovaa velkakierrettämme. Se muuten on kovempi homma kuin uskotaankaan, ja monta juonenkäännettä tullaan vielä näkemään tässä lähtökohdiltaan yksinkertaisessa näytelmässä. Mutta hyvään alkuun päästään, kun vain tunnustetaan tosiasiat eikä mitään niin sanottua saavutettua etua pidetä pyhänä.

Tunnut olevan kovin kiinnostunut mielipiteistäni mineraalivarojen yksityisiin ulkomaisiin käsiin joutumisesta, hallitusammattilaisten touhuista, hallintoneuvostoista, hallintarekistereistä, Conventumin ja Pohjolan suhteesta sekä ruotsalaisen Skandian luotettavuudesta. No, seuraavassa saat vastauksia.

Kuten jo aiemmin olen sinulle kertonut, kernaasti olisin nähnyt, että suomalaisissa käsissä olevat yhtiöt, vaikka sitten valtionyhtiötkin, hyödyntäisivät maaperämme rikkaudet. Olisihan hyöty silloin suurempi kansantaloudelle, mutta hyvä näinkin, jos suomalaisista ei siihen kerran ole. Tahdonpa muistaa, että muutama vuosikymmen sitten todettiin, että maaperässämme olevat malmivarat on nyt tutkittu eikä mitään uutta voi löytyä. Se siitä tutkimusten luotettavuudesta: täydellinen virhearvio muutaman sadan tutkijan armeijasta huolimatta!

Mutta vaikka ei kaivostoiminta meiltä onnistu, niin vielä kummallisemmalta tuntuu, että ulkomaiset kiinteistösijoitusyhtiöt saavat sijoituksensa arvokiinteistöihin

Suomessa kannattamaan, mutta suomalaiset eivät. Miksi esimerkiksi pääkaupunkiseudulla parkkihalleja kannattaa pyörittää ulkomaisten, mutta ei kotimaisten yritysten? Ääntä kyllä löytyy eri järjestöiltä vaatimaan yhteisöveron alentamista muka yrittämiseen kannustamiseksi, mutta eikö olisi viisaampaa keskittyä tuloksen tekoon eikä veroista kitisemiseen? Kovin haiskahtavat falskille moiset vaatimukset, eikä niiden motiivi mielestäni ole aito. Kyllä tuon nykyisen veron jaksaa maksaa, jos vain kärsii ponnistella tuloksen aikaansaamiseksi.

Meillä näyttää olevan kovin yhteneväiset mielipiteet energiasektorin yksityistämisen järjettömyydestä. Asiaahan olen käsitellyt jo aiemmin. Oma lukunsa sitten on, kuinka on mahdollista, että jytkyoptiot ja muut palkitsemiset läpäisevät eri elimet kenenkään asettumatta poikkiteloin tai niitä kyseenalaistamatta. Kontrolli on siis pettänyt ainakin ministeriltä, valtioneuvoston omistajaohjausosastolta, esittelijältä, yhtiöiden hallituksilta ja hallintoneuvostoilta. Osalla on tietysti oma lehmä ojassa heidän odotellessaan omaa palkitsemistaan, mutta suurin osa päättäjistä tuskin on tippaakaan selvillä todellisuudesta. Ja samanlaisia juttuja tapahtuu koko ajan pienen piirin palkitessa toisiaan eri tavoin.

Toivoit kuulevasi käsitykseni suomalaisille osakkeenomistajille suunnitellusta hallintarekisterilaista. Mihin sellainen tarvitaan? Kyllä tässä maassa osataan veroja kiertää jo muutenkin ihan tarpeeksi. Verottajalta salataan joka vuosi tuloja 10–14 miljardia euroa, minkä takia valtio menettää 5 miljardia veroeuroa. Hallintarekisteriasiaan liittyen valtio menettää joka vuosi 800 miljoonaa veroeuroa kansainväliseen sijoitustoimintaan liittyvässä veronkierrossa. Tätä en voi hyväksyä. Pitääkö meillä matkia aina kaikkea, mitä muualla tehdään, ja erityisesti silloin kun tavoitellaan alhaisempia veroja tai jopa verovapauk-

sia? Ja asian ajajina yleensä ovat samat tahot, joiden veroaste muutenkin on palkansaajaa matalampi.

Mielestäni ulkomaisetkin hallintarekisterit voitaisiin suomalaisilta kieltää. Turhaa on pelottelu lopettamisen vakavista seurauksista.

Kysyt myös Conventumin ja Vakuutus-Pohjolan fuusiosta. Eipä minulla siitä mitään sisäpiiritietoa ole. Usein vain on käynyt niin, että kun joku haluaa tehdä ns. suuria päätöksiä tullakseen historian saatossa mainituksi, rahaa saa palaa vapaasti. Niin kävi Pohjolassa, kun se raha, jota Eero Heliövaara poltti, ei ollut kenenkään omaa. Esimerkkejä löytyy riittävästi metsäteollisuudesta, telakkateollisuudesta, pankkimaailmasta, elintarviketeollisuudesta ja vaikkapa yksityisen sektorin terveydenhuollosta, jota sitäkin hallitsevat pääosin ulkomaiset kasvottomat omistajat. Eivätkä esimerkit tähän lopu.

Oma lukunsa on ruotsalainen Skandia, joka oli Pohjolan entisiä omistajia ja joka silloin pelasi todella härskiä peliä omistuksellaan menettäen kaiken sen luottamuksen, jota Pohjolassa tunnettiin oman hallituksensa jäsentä, Skandian pääjohtajaa Lars-Erik Peterssonia kohtaan. Hänen yhtiönsä rikkoi sen yhteisen sopimuksen ristiinomistuksesta, jolla estettiin osakeosuuden kasvattaminen ilman uutta sopimusta. Skandia ylitti sen rajan tavoitellessaan Pohjolan valtaamista. Jälkikäteen vuosivat Ruotsissa julkisuuteen ne huimat kruunumäärät, joita Skandian johto hänen johdollaan oli häikäilemättömästi junaillut itselleen omina eläke-etuuksinaan. Toisten rahoilla on helppo rikastua, jos kontrolli ei toimi. Siitä on kyllä kotimaassakin lukuisia esimerkkejä. Jos vain röyhkeys riittää, voi hallitukselleen esittää melkein mitä vain, sillä harvoin pienessä maassa kaveri jätetään.

Eikä voi Meritankaan menettelyä kiitellä sen myytyä Skandialle Pohjolan osakkeensa ilmeisen tietoisena valtauspyrkimyksestä. Sen toiminnassa oli havaittavissa tyypillisiä koston elementtejä, kun Pohjola ei suostunut tanssimaan Meritan pillin mukaan. Nämä osakkeet olivat sittemmin avainasemassa Sammon onnistuessa kaappaamaan Pohjolan.

Sitä ihmettelen usein, että kuinka kritiikittömästi ja vähäisellä yhteiskunnallisella keskustelulla edellä mainitunlaisiin kansantalouden kupruihin meillä Suomessa suhtaudutaan. Pienemmistäkin poliittisista ongelmista riittää suuria otsikoita ja kommentteja. Mutta kun tehdään suuria taloudellisia virheitä, olkoonkin että ne ovat osa talouselämää, niistä sittenkin selvitään aika pienin otsikoin. Liian usein nuo kuprut eivät johda minkäänlaisiin toimenpiteisiin – lieneekö sekin seurausta pienen maan tiiviistä hyvä veli -verkostosta.

Taitettu indeksi jaksaa nostattaa vielä vaalien jälkeenkin tunteita. Senkin suhteen näyttää siltä, että harva edes tietää, mistä on kyse. Kunhan yhdytään huutajien kuoroon, äänestetään persuja ja odotetaan, että kaikki korjaantuu. Mutta – ja se onkin iso mutta! – tätä kirjoittaessani viimeisin tieto Suomen kuluttajahintaindeksin noususta on 3,3 %. Se on korkeampi kuin useissa muissa maissa ja sellaisena säilyessään tuottaa eläkeläisille paremman lopputuloksen kuin jos taitto olisi poistettu. Mutta siihen poistoon ei meillä yksinkertaisesti ole varaa eikä edes tarvetta, sillä tulevien polvien eläkepihvi on jo nyt kaluttu luuhun asti. Ei kannattaisi syödä sellaista, mitä ei ole vielä edes tienattu – saati saatu lautaselle asti.

Pohdipa, Esko, näitä, ja palataan asiaan uuden aiheen merkeissä.

Ystävällisin terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Ruoska, piiska ja raippa

Iiro, sinä kadonneen aarteen metsästäjä

Yllätys, yllätys. Me olemme monissa yksityiskohdissa samanmielisiä, vaikka suurilla linjoilla ei synnykään konsensusta. Kun sanot, että Suomessa ei tarvita omistajille hallintarekistereitä eikä lisää muitakaan veronkierron välineitä, puolustamme yhdessä valtiovaltaa verojäniskannan lisääntymistä vastaan.

Sinä, Iiro, pidät politiikassa oppositiossa olemista tuuleen huutamisena. Minä, jolla on siitä enemmän kokemusta, näen sen uuden tulemisen kasvualustana. Oppositiossa kypsytään valtaan, ja tärkein vääntö hallituksen kanssa käydään äänestäjistä. Sanot, että persuja vielä kaduttaa oppositioon päätyminen, mutta heille avoimesti kateellisena minä näen Soinin porukan uudistaneen Suomen politiikkaa kansanvallan suuntaan niin, ettei yksikään hallitus voi olla välinpitämätön maan toiseksi suurimman puolueen kannatuksen kehittymisestä. On saatu uutta vauhtia politiikan metsätöihin!

Kun valtakunnallisilla mielipiteenvaihtopäivillä hallitusneuvotteluissa Timo Soinilla oli jo nuttu nurin ja sen

povitaskussa lupaus elinkeinoministerin virkahuoneen isännyydestä, kävikin niin, että puolueen eduskuntaryhmä lukitsi ministeriön ulko-oven Timon nenän edestä. Se osoitti, ettei Timo ole yksin koko persut, enää. Kun puheenjohtajan ministeriuni olikin vain toiveuni, oppositioon jääneillä persuilla ovat synkronissa sanat ja teot (toisin kuin eräällä hallituspuolueella).

Seuraapa muuten, miten Yhdysvaltain hallitus syleilee Timoa tiukalla Nato-rutistuksella. Tätä menoa sinä vielä saat hänestä kaverin Natoon.

Ennen hallitusneuvottelujen alkua kokoomus ja SDP ilmoittivat toteuttavansa sijoittajavastuun. Se on sitä, että pankit pannaan itse kantamaan maksukyvyttömille velallisille lainatusta rahasta syntyvät luottotappiot. (Kun puhun näissä kirjeissä pankeista, tarkoitan myös rahastoja, vakuutusyhtiöitä ja muita rahan titaaneja, kaikkia niitä taivaan Uranoksen ja maaemo Gaian kuritta kasvatettuja poikia ja tyttäriä, joita yleisesti kutsutaan markkinavoimiksi.)

Kokoomuksen ja demareiden neuvotteluissa koko käsite heitti kuperkeikan, kun siitä tehtiin valtioiden vastuuta sijoittajien voitoista eikä pankkien omavastuuta niiden ottamista ylisuurista riskeistä. Median ja kilpailevien poliitikkojen kommentit olivat niin asiantuntemattomia, että taas oli politiikka enemmän sitä, mitä poliitikot puhuvat keskenään, kuin uutta luovaa aloitteellisuutta. Poliitikot puhuvat politiikan kieltä, joka kansanedustajien sisäruokintakaudella perustuu heidän puolueista riippumattomaan ja keskinäisen sosiaalisen kanssakäymisen perusteella syntyvään kokemukseensa siitä, miten asiat ovat, vaikka ne eivät niin olisikaan. Kansanedustajat sosiaalistuvat helposti vaistonvaraisiksi poliittisiksi eläimiksi, jotka saalistavat äänestäjiä arkitöissään ahertavista ja politiikan kieltä ymmärtämättömistä kansalaisista.

Kataisen hallitusohjelmaan on kirjattu "pankkivero" tulevien kriisien ehkäisyvälineeksi. Se on pelkkää kosmetiikkaa, sitä samaa, mitä olivat ns. Emu-puskurit Suomen liittyessä EU:n rahaliittoon. Pankkiveron johdosta verot nousisivat, mutta rahoja ei saataisi hyötykäyttöön, sillä pankkien pelastamiseen korvamerkityt veroeurot pitäisi rahastoida, jotta ne olisivat käytettävissä tarpeen tullen. Vero ei myöskään voisi olla niin suuri, että se riittäisi pelastamaan jonkun kolmesta suuresta pankista suurten luottotappioiden ja/tai talletuspaon seuraamuksilta.

Stiiknafuulia, koko pankkivero!

Talletusten turvaksi meillä jo on talletussuojarahasto, mutta se on alimitoitettu. Se ei pysty nykyisellä runsaan 700 miljoonan euron pääomallaan turvaamaan suomalaisten 110 000 miljoonan euron pankkitalletuksia yleisen talletuspaon oloissa. Rahaa ei ole varalla edes yhtä (1) prosenttia niistä talletuksista, jotka EU vaatii turvaamaan 100 000 euroon saakka per asiakas ja per pankki.

Sinä, Iiro, voit puolustaa kahdenkymmenen vuoden takaisia toimiasi vetoamalla siihen, että silloin pelastettiin tallettajien säästöt. Minun mielestäni ne oli siltä osin väärin pelastettu, että silloin ei toteutettu pankkien omistajien sijoittajavastuuta. Ruotsi toteutti, ja olen ymmärtänyt, että siellä valtio jäi pankkien kansallistamisessa ja sitä seuranneessa uusprivatisoinnissa voitolle, samoin Norjan valtio. Suomen valtiolle tuli tappiota 7 miljardia euroa, mikä on paljon, mutta kuitenkin vain kolmannes Suomen nykyvastuista muiden maiden pankkien pelastamiseksi.

Kun Suomessa toistakymmentä vuotta sitten myytiin kansalle Emua ja euroa, paketti oli läpinäkymätön, eivätkä kansalaiset tienneet siinä yhteydessä ostavansa Emu-keppiä väärillä porkkanoilla. Myytiin mielikuvaa, että Emun ongelmiin voitaisiin varautua ennalta ja että mahdolliset ongelmat voitaisiin ratkaista kotimaisella rahalla kotimaassa. Porkkanoiksi perustetut puskurirahastot olivat valheellinen poliittinen lupaus eliitiltä kansalle. Ne rahat on hukka perinyt eli käytetty toisiin tarkoituksiin. Jäljelle on jäänyt pelkkä Emu-kuri, jonka ruoska, piiska ja raippa on sisäinen devalvaatio, tuo kansantalouksien alasajokone.

Sen kokevat nyt nahoissaan kreikkalaiset.

Kreikka väärensi ensin kansantaloutensa tilinpidon päästäkseen rahaliittoon. Sitten sen hallitukset (riippumatta siitä, oliko niiden johdossa oikeiston Karamanlis- vai demareiden Papandreou-dynastia) ostivat kansansuosiota ranskalaisilta ja saksalaisilta pankeilta lainatulla matalakorkoisella velkarahalla. Kun velan määrä karkasi käsistä, tuoreen lainarahan saanti ehtyi, ja edessä oli Kreikan valtion konkurssi.

Pidin Kreikan velkasaneerausta väistämättömänä jo silloin, kun sixtenkorkmanit vielä hyssyttelivät ongelmaa tosiasioita tunnustamatta. Se tehdään kuin seteleiden leikkaus: velan arvosta saksitaan osa pois. Saksimisesta lisää myöhemmin.

Tämän kirjeen viimeistelen vanhan europarlamenttiryhmäni kokousvieraana Islannissa.

Kun Islannin finanssikuplaa alettiin puhaltaa vuosituhannen alussa, seitsemässä vuodessa kolme suurinta pankkia (Kaupthing, Landsbanki ja Glitnir) kasvattivat taseensa 20-kertaiseksi. Samalla Islannin pankkisektori kasvoi koko maan kansantalouteen nähden 10-kertaiseksi. Kun tuli täystuho ja kun mikään maa ei voi toimia ilman rahoitusmarkkinoita, näiden pankkien kotimaiset liiketoiminnat asunto- ja kulutusluottoineen erotettiin ulkomaantoiminnoista ja siirrettiin sitä varten perustettuun kolmeen valtion pankkiin. Kun Kreikka, Irlanti ja Portugali yrittivät pelastaa vanhat pankkinsa, Islanti aloitti uuden pankkijärjestelmän puhtaalta pöydältä.

Islannin konkurssin syyt kuvastanevat yleisemminkin

maailmanlaajuisen pankkikriisin alkuräjähdyksen olosuhteita. Siellä niitä on selvittänyt riippumaton tutkimuskomissio, ja sen perusteella 200 kriisisyylliseksi epäiltyä on joutumassa syytteeseen. (Suomessa leimattiin kriisisyyllisiksi säästöpankkien hallitusten jäseniä samaan aikaan kun wahlroosit, fagernäsit ja muut oman kriisimme emäsyylliset saivat medialta synninpäästön.)

On merkillistä, että EU:ssa ei olla tekemässä puolueetonta ja riippumatonta tutkimusta nykyisestä järjestelmän kriisistä (ja kriisisyyllisistä). EU:ssa pankit saavat itse tutkia terveytensä, ja poliitikot, pankinjohtajat ja Euroopan keskuspankki saavat mediassa itse selittää ja kääntää tekosensa parhain päin. Mätää systeemiä korjaillaan samoilla virheillä, joilla kriisi synnytettiin.

Islannissa oikeistohallitus liberalisoi lakeja ja ohjasi valtion saamien verotulojen ylijäämiä suurituloisten veronalennuksiin varautumatta pankkitulivuorten purkauksiin. Islantilaiset elivät hyvin kuin turskat suolaisessa vedessä, ja 2/3 kansasta halusi EU:hun. Kun tulivuori sitten purkautui, kriisisyylliseksi koettu oikeistohallitus vaihtui vasemmistohallitukseen – ja enää 1/3 kansalaisista halusi EU:hun.

Arvaamatonta – mutta laitavasemmiston kokemusten mukaan arvattavaa – poliittista mielipiteenmuodostusta kuvaa valtiovarainministeri Steingrímur J. Sigfussonin kansansuosion menetys. Hän on "meikäläisiin" lukeutuvan punavihreän puolueen puheenjohtaja, kyvykäs ja ammattitaitoinen toveri ja arvostettu poliitikko, joka joutui leikkauslistoineen paikkaamaan porvarihallituksen virheitä. Hän on tehnyt, mitä tehdä on pitänyt (vähän samaan tapaan kuin sinä, Iiro, teit aikoinaan Suomessa). Sen seurauksena on ollut valvonnan virheisiin syyllistymättömän ja kasinopeleistä varoittaneen puolueen kannatuksen aleneminen.

Missään Euroopan maassa ei laitavasemmisto ole koskaan säilyttänyt kannatustaan hallitukseen osallistumalla. Ranskassa ja Italiassa kannatuksen menetys oli murskaava, ja myös Suomessa, Norjassa, Islannissa ja Saksassa (Berliinin vaaleissa) se on ollut merkittävä. Tänään tätä hallitukseen osallistumisen kuolemanspiraalia yritetään murtaa Tanskassa sekä uudelleen Norjassa ja Suomessa.

Tämä oli johdatusta siihen, miksi vasemmistoliiton ei pitänyt mennä Kataisen hallitukseen demareiden apupuolueena kokoomuslaisen politiikan iskunvaimentimiksi.

Tällaisiin iloisiin kuulemisiin ja näkemisiin

Esko

KOLMAS KESKUSTELU

Esko Seppänen

Doctor Parkinson, I presume

Hyvä kohtalotoveri

Ainakin yksi asia yhdistää meidät loppuelämäksemme. Se on Parkinsonin tauti, tuo hitaasti mutta varmasti etenevä dopamiinin puutostauti.

Sekä sinun että minun keskushermostossa on liian vähän tätä välittäjäainetta, jonka tehtävä on välittää aivojen käskyt liikkeeksi. Sen puute vaikuttaa varsinkin pitkäkestoisiin työ- ja urheilusuorituksiin mutta myös kaikkeen muuhun, esimerkiksi syljen eritykseen tai äänen muodostukseen. Dopamiinikato etenee, eikä sitä voi estää. Joku kumma veri-aivoeste tai aivo-verieste estää korvaavan dopamiinin pääsyn aivoihin, ja siitä syystä meidän vointimme on tänään parempi kuin huomenna.

Minulla tauti ilmenee ennen muuta toispuolisena (oikean puolen) jalan jäykkyytenä. Muita taudin päälajeja ovat raajojen molemminpuolinen jäykkyys ja vapina. Ajattelen, siis olen olemassa, ja ajatteluun tai muistiin en ole havainnut Parkinsonin taudin vaikuttavan. Tai sitten sitä ei vain itse havaitse...

Olin kuusikymmentä ikävuottani täysin terve. En syö-

nyt lääkkeitä enkä ollut montakaan päivää elämässäni poissa koulusta tai töistä jonkun sairauden takia. Sitten huomioni alkoi kiinnittyä siihen, että kävellessä aina välillä oikea jalka tökkäsi ja olin vähällä kompastua. Ortopedi passitti neurologille, joka otatutti aivoista magneettikuvan ja testautti hermoratoja. Parkinsonin taudilla on yksilökohtaiset oireet, ja sen diagnostisointi perustuu lääkärin tekemiin kliinisiin kokeisiin ja muiden mahdollisten tautien poissulkemiseen. Kun mitään muuta puutetta tai vajavaisuutta ei löytynyt, johtopäätös oli tyly: Parkinsonin tauti.

Diagnoosista on viitisen vuotta, ja olen oppinut elämään taudin kanssa. Lääkitys on ollut lievähkö. Sinä olet sairastanut tautia kymmenkunta vuotta kauemmin, ja nykyisin sinulla on kokemusta myös levodopasta, jolla jäljitellään dopamiinin vaikutusta ja joka on tärkein lääke tähän tautiin. Se on dopamiinin esiaste ja läpäisee aivo-verisesteen. Sen käytön aloittamista pyritään usein lykkäämään, koska sen vaikutus hiipuu ja sen jälkeen ei ole enää tarjolla muuta lääkitystä. Uusia lääkkeitä tuskin saadaan käyttöön meidän elinaikanamme, ja oikein pahojen oireiden torjuntaan jää levodopan jälkeen enää aivokirurgin veitsi.

Parkinsonin tauti vaikuttaa vielä tänään elämääni sangen vähän. Pelaan tennistä ja koripalloa, uin ja vesijuoksen, joogaan ja venyttelen. Minun on omin toimin estettävä keskushermostoa unohtamasta liikekäskyjen toimeenpano.

Dopamiinin sanotaan vaikuttavan tunteiden säätelyyn ja tuottavan mielihyvän kokemuksia, mutta sellaisia vajeita en ole omalla kohdallani havainnut, vaikka maku- ja hajuaisti ovatkin huonontuneet. On suruja ja on iloja. Heroiini, kokaiini ja amfetamiini nostavat mielialaa nimenomaan dopamiinin välityksellä, mutta niiden ilojen

puutteesta minulla ei ole omakohtaisia kokemuksia.

Olen parantumattomasti sairas ja tarvitsen hoitopalveluja. Meillä on sinun kanssasi, Iiro, sama hoitava lääkäri: Seppo Kaakkola. Hän on yliopistosairaalan neurologi, joka pitää meidän iloksemme yhden iltapäivän viikossa yksityisvastaanottoa. Me molemmat olemme niin hyvätuloisia, että meidän on mahdollista ostaa terveyspalvelut ajallaan joutumatta hermostumiseen asti jonottamaan pitkiä aikoja julkisiin palveluihin. Meillä on pysyvä hoitosuhde, mitä ei aina ole tarjolla julkisten palvelujen käyttäjille. Tunnen monia sellaisia kohtalotovereita, joiden lääkärit julkisella puolella kaiken aikaa vaihtuvat.

Minun mielestäni hyvien terveyspalvelujen, mukaan lukien pysyvä erikoislääkärisuhde, tulee kuulua hyvinvointiyhteiskunnassa kaikille. Jotta ne olisivat oikeasti tarjolla myös vähävaraisille kanssaihmisillemme, niiden pitää olla ilmaisia tai halpoja. Yksityiset palvelut voivat täydentää julkista järjestelmää, ja meidän itsemme tulee maksaa niiden käytöstä aiheutuvat kulut ilman että niille maksetaan Kela-korvauksina julkista tukea. Sillä tavalla julkinen raha saadaan paremmin riittämään julkisten palvelujen laadun turvaamiseen.

Se, että maakuntien terveyskeskuksiin ei saada lääkäreitä, tekee yksityisiä palveluja myyvistä lääkäriasemista rahastus- ja voittoautomaatteja, ja surkeaa tilannetta kuvaavat myös kuntien terveyskeskuksiin reppulääkärifirmoilta vuokratut ja alati vaihtuvat keikkalääkärit. He kirjoittelevat sairaille antibioottireseptit ja erikoislääkärilähetteet ja siirtävät ongelmat pois omista käsistään jollekin toiselle lääkärille, josta ei ole tietoa.

Kun privatisoidaan, kunnat joutuvat tyytymään terveyskeskuslääkäreiden ostopalveluihin yksityisiltä ulkomaalaisomisteisilta yhtiöiltä (Mehiläinen, Attendo Med-One ja anglo-amerikkalaisen sijoitusyhtiö Bridgepointin

ostama entinen pörssiyhtiö Suomen Terveystalo). Ne on perustettu tuottamaan omistajilleen rahaa toisten terveydellä. Kun ruotsalainen Attendo, joka minimoi verojaan Jerseyn veroparatiisisaaren kautta, osti suomalaisen Med-Onen, sinne oli siinä vaiheessa jo kasautunut myytävää niin että yksin toimitusjohtaja Pertti Karjalaisen osuus oli siitä 22 miljoonaa veroetuoikeutettua euroa. Mehiläinen puolestaan siirsi viime tilikauden 36 miljoonan euron – Kela-korvauksilla kuorrutetut mutta Suomen verottajan ulottumattomiin kierretyt – voittonsa ruotsalaiselle pääomistajalleen Ambealle, jonka hallituksen puheenjohtaja on muuan Mikael Lilius; konserniavustuksina ja ylikorkoina siirrettäväksi sieltä edelleen Jerseyn saarelle Ruotsin verottajan ulottumattomiin. Yhtiön suomalaisille johtajille järjestettiin miljoonien eurojen (per ukko) aliverotetut myyntivoittotulot.

Mehiläinen neuvoo työntekijöitään välttämään keskustelut median edustajien kanssa seuraavalla tavalla: "Mikäli toimittaja on ehtinyt aloittaa kyselyn, voi toimittajalle todeta, että 'olen hankalassa paikassa' (tai nyt tähän tuli kiireinen tilanne väliin) enkä pysty nyt vastaamaan kysymyksiin, voinko soittaa hetken päästä uudelleen? ja pyytää toimittajan nimen, numeron ja toimittajan edustama median nimi sekä soittaa X:lle ja kertoa tilanne." Tämä X on yhtiön virallinen selittelijä, jonka "toivotonta kättä kaksi, hioo hiiltä valkeaksi", Einari Vuorelaa siteeratakseni.

Näiden firmojen kanssa julkiselle terveydenhoidolle on yleisemminkin käymässä niin kuin on käynyt Pohjois-Karjalan Rääkkylälle: kunta on antanut kokonaan periksi julkisen terveydenhoidon privatisoimiselle. Paikallinen lääkäri kertoo lehdessä, että erästä potilasta hoiti puolen vuoden aikana 16 eri lääkäriä ja että eräälle toiselle oli yhdeksän lääkäriä määrännyt kymmentä eri lääkettä. Lappeenrannassa Etelä-Karjalan keskussairaala joutuu maksamaan keikkafirman lastenlääkärin synnytyspäivystyksestä 6 000 euroa viikonlopulta, mikä on paljon; onhan suomalaisen keskipalkka alle puolet siitä eli 2 940 euroa koko kuukaudelta. Suomen valtion työterveyspalvelut on yksityistetty näille ulkomaalaisomisteisille yhtiöille niin, että valtion kulut ovat nousseet viidessä vuodessa yli 60 % huolimatta siitä, että palvelujen käyttäjien määrä on vähentynyt kymmenin tuhansin. Julkisten palvelujen kimppuun käyviin desantteihin kuuluu jopa itsenäisyyden juhlavuoden rahasto Sitra, joka konsultteineen juoni Jämsän kaupungin yhtiöittämät terveyspalvelut yksityisen Pihlajalinna Oy:n omistukseen palvelujen laadusta tinkimällä.

Suomen julkinen terveydenhoito on ajettu rappiotilaan.

Privatisoimisasia on niin merkittävä, että siteeraan tässä lähes sellaisenaan talteen säilömäni Helsingin Sanomien (5.2.2010) uutisen Kouvolan ostopalvelukokemuksista. Tämä teksti antaa mielestäni oivallisen kuvan ongelmien luonteesta:

"Ulkoistetuilla asemilla on väestöön suhteutettuna tarjolla selvästi vähemmän vastaanottoaikoja kuin kunnan itse pyörittämillä asemilla. Myös laboratorio- ja röntgentutkimuksia tehdään vähemmän.

– Palvelu myös painottuu halvempaan työvoimaan eli sairaanhoitajiin, kaupungin johtava ylilääkäri Kati Myllymäki sanoo.

– Voi kysyä, onko tässä kohta, josta firmat tekevät voittonsa.

Myllymäen mukaan ulkoistettujen asemien lääkärit ovat kaupungin omaa terveyskeskusta kokemattomampia. Se selittää osaksi, miksi ulkoistetun aseman lääkärit kirjoittavat kunnan lääkäreitä enemmän lähetteitä.

– Se on kallista. Lähetteistä lasku palaa kuntaan sairaanhoitopiirin laskutuksen kautta.

– Yritysten kanssa tehdyt sopimukset ovat eri kunnissa erilaisia, sanoo Kelan terveysturvan tutkimuksen päällikkö Hennamari Mikkola.

Esimerkiksi Kouvolassa sopimukseen ei ole kirjattu, minkä verran henkilöstöä ulkoistetulla asemalla pitää olla.

– Varsinkin isoissa kaupungeissa sopimukset voivat toimia, Mikkola huomauttaa. Halvemmaksi sopimukset eivät välttämättä tule.

Mikkolan tutkimuksen mukaan yli 80 prosenttia kuntien johtavista lääkäreistä on sitä mieltä, että palvelujen ostaminen oli tuottanut ainakin jonkin verran lisäkustannuksia.

– On ymmärrettävää, että lisäkustannuksia tulee, jos lääkäri puuttuu ja se on pakko ostaa jostakin, Mikkola sanoo.

Saman tutkimuksen mukaan ylilääkärit kokivat myös, että palvelujen kilpailuttaminen ei laske niiden hintoja."

Yksityiset, voitontahtoiset ja sairastamisesta rahaa tekevät yritykset käyttävät hyväksi lääkäripulasta johtuvia pakkotilanteita ja vuokraavat julkisen sektorin lääkäreitä toimimaan vapaa-aikanaan yksityisissä keikkahommissa (yksin Suomen Terveystalolla on listoillaan 2 000 lääkäriä), työllistävät keikkalääkäreiksi opinnoissaan keskeneräisiä ja muille vastuun siirtäviä kandeja tai antavat privatisoiduissa terveyskeskuksissa lääkäriaikojen sijasta vastaanottoaikoja halvemmin palkatuille sairaanhoitajille. Yksityislääkärit ovat rahastaneet palveluksiaan myös veronkierrolla muuttamalla ansiotulot aliverotetuiksi pääomatuloiksi.

Turha on Parkinson-potilaan tällaisessa ympäristössä haikailla pysyvän lääkärisuhteen ja korkeatasoisen julkisen sairaudenhoidon perään!

Yksityiset palvelut ovat sekä järjestelmän hyvälaatuisia kasvaimia, joiden kautta saadaan palvelujen tarjontaan lisää kokemusta ja ammattitaitoa, mutta ne voivat olla myös pahalaatuisia syöpiä, jotka leviävät julkisten palvelujen ruumiissa erityisesti kaikkien helpoimpien sairauksien hoitoon. Hyvinvointivaltiossa terveyspalveluja ei pidä saada tuottaa kermankuorintamenetelmin!

Vallalla on yleinen – mutta väärä – käsitys, jonka mukaan Suomen terveydenhuolto on kansainvälistä huipputasoa. Kun olen tutkaillut Suomen, EU:n ja OECD:n tilastoja, niiden perusteella on vaikea kuvitella jonkun maan olevan vielä keskimääräisempi kuin Suomi.

Tuoreimpien vuoden 2008 tilastojen mukaan Suomessa käytettiin kansanterveyteen varoja 8,4 % kansantuotoksesta. Se on vertaismaihin nähden poikkeuksellisen vähän, sillä OECD:n EU-maista osuus oli pienempi vain Slovakiassa (7,8 %), Unkarissa (7,3 %), Luxemburgissa (7,2 %), Tshekissä (7,1 %) ja Puolassa (7,0 %). Parempi kansanterveys vaatisi Suomessa investoitavan lisää rahaa julkiseen terveydenhoitoon, sillä – määrätyssä mitassa – rahalla saa parempaa terveyttä.

Meitä ikääntyviä (Parkinson-sairaita) kiinnostavat myös tarjolla olevat hoivapalvelut, jotka ovat tänään Suomessa pahasti retuperällä – ja siksi seuraavaksi privatisointilistalla.

Suomessa koulutetaan lääkäreitä paljon vähemmän (ja sairaanhoitajia enemmän) kuin EU:ssa keskimäärin. Meillä on 24 500 lääkäriä (joista 3 500 on maahanmuuttajia ja joista yli tuhat ei ole äidinkieleltään suomalaisia). Se on vähän. Melkein sen määrän lääkäreitä kehitysmaa Kuuba lähettää lainaksi Venezuelaan. EU-maista lääkäreitä on Suomea suhteellisesti vähemmän vain Englannissa, Sloveniassa, Romaniassa, Unkarissa ja Puolassa. Julkisten palvelujen lääkäripulaa lievittää se, että suomalaiset käy-

vät EU-kansalaisista lähes vähiten lääkärin vastaanotolla: neljä kertaa vuodessa.

Suuri vastuullinen lääkäripulasta on lääkärien niukkuudella ammattikunnalle palkankorotuksia rahastanut Suomen Lääkäriliitto, joka on johdonmukaisesti vaatinut lääkärikoulutuksen supistamista. Lääkäripulaan vaikuttanevat koulutuksen vähäisyyden ohella lääketieteellisen tutkimustyön kiinnostavuus varsinaisen ammatin harjoittamisen sijaan, uusien lääkäreiden elämän- ja mukavuudenhaluun liittyvä päivystystyön kammoksuminen, ammattikunnan naisistuminen sekä – ei varmaankaan vähiten – lääkäripalvelujen privatisoimiseen liittyvät taloudelliset edut yksityisellä puolella mukavina työaikoina tehtävissä töissä. Lääkäreiden ammattiliitto on markkinavetoinen edunvalvoja, joka on kiinnostunut vain jäsentensä rahasta ja vapaa-ajasta mutta ei Suomen kansan terveydestä.

Mielenkiintoinen esimerkki tehottomasta ja kalliista terveydenhuollosta on Yhdysvallat, jossa sairastamiseen pitää varautua vakuutuksin (joihin köyhillä ei ole varaa). Terveydenhoitoon käytetään 16,0 % kansantuotoksesta. Tästä valtaisasta bisneksestä julkisen vallan osuus on (Meksikon jälkeen) OECD-maiden pienin: 46,3 % kuluista. Terveyttä ei tuoteta kaikille, ja se, mitä tuotetaan, maksaa enemmän kuin muualla. Tarjolla on kuitenkin lujaa uskoa parempaan, sillä mielipidetutkimuksen mukaan 41 % jenkeistä uskoo Jeesuksen palaavan maailmaan vuoteen 2050 mennessä. Silloin kaikki sairaudet parannetaan?

Parantumattomasti sairaana Parkinson-tautia kantavana Suomen kansalaisena, joka ei tiettävästi ole itse aiheuttanut sairauttaan, uskon sellaiseen yhteiseen onneen, joka tuo hyvät terveyspalvelut kaikkien ulottuville. Se maksaa, ja se on maksettava verovaroin. En pidä ajatuksesta, että julkisen järjestelmän tuhoaminen on uuden yksityisen

terveydenhuollon tulemisen välttämätön edellytys. En usko, että porvarillisen lääkärikunnan toimeenpaneman yksityistämisen jälkeen on enää paluuta julkisiin palveluihin ja että köyhät saisivat uudessa järjestelmässä hyvät palvelut ilmaiseksi tai halvalla.

Meitä Parkinson-sairaita on Suomessa yli 10 000 ja Euroopassa yli miljoona. Tauti ei ole loppuvaiheessa niitä helpoimpia hoidettavia, mutta se on niin kauan siedettävän oloinen, kun se tuottaa vain jos jonkinlaisia outoja tuntemuksia mutta ei pahoja kipuja. Jos väestöstä 0,2 prosentilla on Parkinsonin tauti, joillakin se silloin on, ja sinun, Iiro, ja minun tapauksessa se on meillä. Sitä, miksi se on juuri meillä, ei tiedetä. Voimme lohduttautua vain sillä, että on niitä pahempiakin tauteja.

Monet sairaudet ovat sattuman satoa, ehkä meidänkin. Otan esimerkiksi punkin pureman. Puutiaiset, joiden koko mitataan millimetreissä, ovat Suomen vaarallisimpia "lintuja". Ne levittävät virustautina puutiaisaivokuumetta ja bakteeritartuntana borrelioosia. Molemmat taudit ovat salakavalia ja ihmiselle erittäin vaarallisia. Kun tunnen kanssaihmisiä, jotka kärsivät pitkään muhineesta borrelioosista, olen iloinen, että minulla on vain parantumaton Parkinsonin tauti. Se on laiha lohtu ja ehkä lyhytaikainen ilo, mutta sekin kelpaa. En valita.

Onni on hyvä terveys, sillä eivät terveet tarvitse parantajaa – varsinkaan jos sellaista ei ole kuin kalliilla kaupan.

Voi hyvin!

Esko

Iiro Viinanen

Lannistumatta

Hyvä kohtalotoverini

Yhteistä meille, Esko hyvä, on monen mielipiteen lisäksi myös tuo vierellämme elämämme loppuun asti kulkeva seuralainen, Herra Parkinson. Hänestä emme pääse eroon, vaikka kuinka rimpuilisimme. On alistuttava, mutta ei lannistuttava. Ainakin näin alkuvaiheessa taudin kanssa voi elää, mutta jatkosta en tiedä. Oireet antavat ymmärtää, että hankalammaksi menee, mutta minkäs sille sitten mahtaa.

Yllätys taudin toteaminen minullekin oli. Se tapahtui ollessani aivan viimeisiä aikoja Pohjola-konsernin leivissä. Olin kyllä ihmetellyt jo jonkin aikaa, kun niin usein oli otettava iltapäivänokoset lepohuoneessa; sellainen ylellisyys nimittäin kuului pääjohtajan etuihin. Selitin itselleni tuon poikkeuksellisen väsymyksen johtuvan niistä melkoisista paineista, jotka viisivuotisen ministerikauteni jälkeen jatkuivat tauotta Pohjolassa.

Mutta sitten alkoivat säryt olkapäissä ja vasen käsi lakkasi heilumasta kävellessäni. Se roikkui tahdottomana kylkeä vasten ja kiinnitti kanssaliikkujien huomion. Lopulta tuskastuin olotilaani, menin Diakonissalaitokselle ja pyysin lääkäriä tutkimaan minut päästä varpaisiin. Neljäs erikoislääkäri, neurologi, sitten teki diagnoosin ja totesi, että minulla oli Parkinsonin tauti. En ollut sellaisesta taudista koskaan kuullutkaan.

En tietenkään itsepäisenä miehenä häntä heti uskonut, vaan menin professori Heikki Teräväisen, ansioituneen Parkinson-lääkärin, vastaanotolle. Diagnoosi oli selvä kymmenessä minuutissa. Minulla oli Parkinsonin tauti. En tiennyt sairaudesta mitään, ennen kuin Heikki antoi minulle siitä mittavan tietoiskun.

Moni on udellut, miten otin ikävän uutisen vastaan; että masennuinko. Vastaus on helppo: ei se juurikaan hetkauttanut. On turha murehtia asioita, joille ei itse mitään mahda, varsinkaan, kun ei silloin tiennyt pahemmasta.

Sitä toki olen monesti pohtinut, että olisiko pitkä stressivaihe elämässäni voinut laukaista taudin puhkeamisen. Kovin usein kuulee tapauksista, joissa esimerkiksi syöpään tai infarktiin menehtynyttä henkilöä on juuri kohdannut jokin suuri elämänmuutos, vaikkapa avioero tai läheisen kuolema. Miksei asia minunkin tapauksessani voisi olla niin?

Mutta koska taudin ensioireet ilmaantuivat jo vuonna 1991, on tuo stressiteoriakin poissuljettava. Eikä sitä lääketiedekään tue – ainakaan vielä.

Nämä ensioireet käyvät selvästi ilmi mökkipäiväkirjani merkinnöistä, jotka olivat muuttuneet vaikeasti luettavaksi pieneksi nykerrykseksi, mikrografiaksi sitä kai fiksummat nimittävät.

Olen vankasti vasenkätinen ja siksi taudin iskeminen vasemmalle puolelle hankaloittaa toimintaani tavallista enemmän. Kävelyssäni on samoja piirteitä kuin sinulla, Esko, ja jäykkyys sekä särky ovat tuttuja oireita. Hajuaistikin on lähes kokonaan mennyt. Sanon lähes kokonaan,

sillä huvittavaa kyllä, kaupungilla kävellessäni nokkaani käyvät erityisen voimakkaina naisten hajuvedet, mutta vain sellaiset, joita en ennen ole haistanut. Joitain ilon pilkahduksia sentään!

Hoitoni aloitettiin ylilievällä lääkityksellä, jotta loppuajalle jäisi pelivaraa enemmän. Olen monelle "maallikolle" kuvannut Parkinsonin taudin lääkehoitoa siten, että ihminen voi ottaa levodopaa vain tietyn määrän. Olen yksinkertaistanut asiaa siten, että jos kaikki jäljellä olevan eliniän levodopa sekoitetaan vesiämpäriin, niin sakka laskeutuu pohjalle, ja lääke on sitä vahvempaa, mitä syvemmälle mennään. Pohjalla oleva nautitaan viimeiseksi, mutta sen jälkeen ei ole enää lääkitystä, joka tehoaisi taudin aiheuttamiin oireisiin.

Kun kerroin taudista ystävilleni, suhtautuminen oli kovin vaihtelevaa. Osa ei ollut moksiskaan, mutta osa suhtautui kuin tauti olisi tarttuva. Jotkut jopa epäilivät minun tekevän kuolemaa. En kuitenkaan peitellyt tosiasiaa, ja eräänä aamuna *Iltalehti* revitteli etusivun lööpissään: "Viinanen vakavasti sairaana". Kokonainen aukeama taudistani, mutta ei sanaakaan minun omasta suustani vaan pelkästään toimittajan ja jonkun tuttavani kertomaa. Minulta ei siis ollut kysytty mitään, saati edes varmistettu, että tieto taudista piti paikkansa. (Ja sitten lehdistö voivottelee, ettei hallitusneuvotteluista kerrota mitään medialle.)

Siitä se mylläkkä nousi. Minua pyydettiin TV 2:n *Inhimillinen tekijä* -ohjelmaan, mihin suostuin. Sen jälkeen alkoi melkoinen yhteydenottojen vyöry, sillä monet kohtalotoverit halusivat keskustella omista kokemuksistaan, lääkityksistään ja vaikka mistä.

Yhteydenottoja tuli todella paljon, ja kaikki aivan tuntemattomilta ihmisiltä. Tuon ohjelman myötä, niin monet sanovat, annoin kasvot Parkinsonin taudille. Minulle ihmisten puhumisen tarve oli yllätys, mutta monet olivat

piilotelleet tautiaan vuosikaudet ja rohkaistuivat vasta nyt siitä puhumaan. Ehkä monelle oli helpottava tieto, että Viinasellakin on sama tauti.

Olen viettänyt puhelimessa kymmeniä tunteja keskustellen kokemuksistani, mutta yhtäkään keskusteluista en kadu, saati koe rasitteeksi. En vain jaksa olla ihmettelemättä, että auttaako keskustelu kanssani todella. Mutta niinhän sen täytyy olla, sillä on koko joukko vakiosoittajia, joiden kanssa jutustelu käy kuin kavereiden kanssa konsanaan.

Muistan hyvin sen päivän, kun tulit kertomaan minulle sairastavasi samaa tautia kuin minä. Se tapahtui vuoden 2010 keväällä Akateemisessa kirjakaupassa pidetyssä kirjanjulkistamistapahtumassa. Näin jo estradilta käsin sinun olevan läsnä, tosin takarivissä. Ihmettelin mielessäni, miksi olit tullut paikalle. Olin oppinut tuntemaan sinut ärhäkkänä tyyppinä, joten otaksuin sinun tulleen kritisoimaan kirjassani esitettyjä tietoja.

Olin väärässä. Hiljaisella äänellä, nimikirjoituksen pyytäjien mentyä, kerroit sairastavasi laillani Parkinsonin tautia. Näin, että olit vaikean paikan edessä sitä kertoessasi. Arvostan tekoasi, sillä emmehän me kovin läheisissä tekemisissä eduskunnassakaan olleet, vaikka suuristakin näkemyseroista huolimatta keskusteluyhteys oli aina olemassa. Sovimme pitävämme yhteyttä tuonnempana, ja niin olemme tehneet. Tunnen ystävyytemme astuneen uudelle tasolle.

Nyt kun olemme jutelleet taudista useaan kertaan keskenämme, ero näkyy selvästi sinun eduksesi, joka olet vasta lähes noviisi näissä kokemuksissa. Mutta opit sinäkin aikanasi. Itsekin joskus taudin alkuvaiheessa arvelin, että olisin poikkeustapaus, sillä eipä tauti silloin juuri vaikuttanut elämääni. Vaan nyt vaikuttaa – ja muistuttaa siitä, mitä tuleman pitää.

Lääkitystäni on jo pikkuhiljaa muutettu vahvempaan suuntaan, sillä tilavaihtelut tulivat kuvaan kuluvana vuonna. Huonovointisuuden iskiessä ja voimien huvetessa pilleri poskeen, ja puolen tunnin kuluttua kulkee taas. Mutta ämpärivertaus on jatkuvasti mielessä; jokainen annos levodopaa on loppupäästä pois.

Paljon tarkemmaksi on pitänyt ruveta myös lääkkeenottoaikojen kanssa, ja on selvästi havaittavissa, kuinka rasitus heikentää lääkkeen tehoa nopeasti. Vielä kuitenkin henki pihisee, ja sehän se on pääasia! Asiat voisivat olla paljon huonomminkin, kuten totesit. Onhan niitä muitakin kiusoja ihan riittämiin, mutta mitäs niistä, kun kohtalo on näin määrännyt.

Sanot meitä parkinsonilaisia olevan Suomessa noin 10 000. Luku on nykyään kai muutamia tuhansia tätä suurempi, mutta ongelma tullee kärjistymään kansalaisten eliniän kasvun myötä. Mikä ihmeen mahti pystyy tulevaisuudessa tarjoamaan hoidon kaikille tarvitseville, kun sitä nytkin on niin vaikeaa saada? Yleensä diagnoosin juuri saaneille ihmisille olenkin sanonut, että hankkiutukaa erikoislääkärin hoitoon, sillä tauti on sen verran konstikas hoidettava, ettei terveyskeskuksien asiantuntemus siihen riitä. Tärkeää on myös, että sama lääkäri seuraa vuodesta toiseen taudin kehitystä ja näin pystyy löytämään potilaalle sopivan lääkityksen.

Minulla oli onni päästä professori Heikki Teräväisen potilaaksi, ja myöhemmin ystäväksi. Heikki osaa loistavasti hoitaa myös mentaalipuolta, mikä sekin on hoidossa tärkeää. Hänen jäätyään eläkkeelle onni potkaisi minua vielä toisen kerran, sillä professori Seppo Kaakkola, sinunkin lääkärisi, kelpuutti minut potilaakseen. Siinä on taitava lääkäri ja miellyttävä ihminen! Mutta tauti etenee silti.

Kuten sinäkin viime kirjeessäsi teit, minä olen useasti arvostellut maamme terveyskeskusten toimintaa. Jossain mättää ja pahasti, sillä kaikki ei voi johtua henkilöstöpulasta. Pistää kyllä ihmettelemään, miksi poikkeuksetta esimerkiksi vuodeosastolle mentäessä on käynnissä jokin kuuden–seitsemän hengen henkilökuntapalaveri. Tiedä häntä, onko kyseessä tavalliset turpakäräjät vai ihan oikea työmaapalaveri. Ihmeellinen ilmiö kuitenkin. Pane asia merkille sinäkin, Esko, kun kyseisissä laitoksissa käyt.

Voi olla niin, että ylimitoitettu byrokratia edellyttää moista toimintaa, mutta resurssien haaskausta se on joka tapauksessa. Mielestäni perinteiselle "kellokallelle" olisi töitä sairaaloidenkin seinien sisällä. Jo loppuisivat turhat toimet ja tehoton työskentely! On nimittäin niin, että usein työajasta paljon kuluu aivan epäolennaiseen asianomaisten sitä itse lainkaan huomaamatta. Siksi työntutkijan panos voisi olla tarpeen. Työntekoon keskittyminen edistäisi ennen pitkää myös sitä paljon puhuttua työviihtyvyyttä, vaikkei tätä maallikko hevin uskokaan. Mutta minä uskon.

Jos lisäksi tutkittaisiin ulkopuolisin voimin myös johtamisen laatu hierarkian yläpäässä ja pakotettaisiin muuttamaan toimintatavat enemmän yksityissektorin tehokkuuden tasolle, rohkenen arvella arvauskeskuksiksi nimitettyjen laitosten muuttuvan oikeiksi terveyskeskuksiksi.

Tehottomuudesta minulla on useita omakohtaisia esimerkkejä. Jokin aika sitten epäiltiin, että jalkaani on kehittymässä veritulppa. Lähete laitettiin keskussairaalaan, josta ei viikkoon kuulunut mitään. Kysyessäni mahdollista tutkimusajankohtaa sen kerrottiin olevan 3–6 kuukauden kuluessa. Siis 15 minuutin tutkimus! Samalta istumalta hyppäsin autoon ja matkalta soitin yksityiseen lääkärikeskukseen Helsinkiin. Kun soitosta oli kulunut kolme tuntia, kuvaus oli suoritettu ja olin käynyt jo kahdesti lääkärillä.

Tehköön tämän perusteella jokainen omat johtopäätöksensä siitä, ovatko kunnallisen puolen asiat kunnossa. Kunnossa on vain alhainen maksu.

Tämän kerroin sinulle ihan piruuttani, sillä turhan kovin sanoin kritisoit terveydenhuollon yksityistämistoimia ja keikkalääkäreiden käyttämistä. Minä en ainakaan usko, että julkinen sektori pystyy samaan tehokkuuteen ja tuloksellisuuteen ikinä. Väliin tulee taatusti ay-liike uhitteluineen ja lisäkorvausvaatimuksineen sotkemaan kaiken kehitystyön, jos se koskaan pääsee alkamaankaan. Ja eiköhän ay-miehillä ole sormensa pelissä jo nykyisenkin tehottomuuden takaajina.

En sano tätä härnätäkseni sinua, Esko, vaan mielipiteeni on syntynyt monien karvaiden kokemusten perusteella. Palataan ay-asioihin vielä tuonnempana.

Ehkä olisi paikallaan hieman pohdiskella, Esko, mistä itsemme aikanaan löydämme tämän matkakumppanimme Parkinsonin kanssa. Itse en elättele pienintäkään toivetta siitä, että elämä ei jatkuvasti vaikeutuisi ajan myötä. Vaikeuksia voi yrittää vältellä jumppaamalla, liikkumalla, lihaksia vahvistamalla ja olemalla turhia murehtimatta.

Itse yritän edelleen harrastaa kaikkea mitä aikaisemminkin: metsästän, marjastan, sienestän, golfaan, hiihdän ja välillä juhlinkin. Kaiken vain teen kerta kerralta pienemmällä vaihteella. Mutta vaikka liikkuminen raskaalta tuntuisikin, joutenolo johtaa vain pahempaan.

Sekin päivä vielä koittanee, kun liikuntakyky katoaa tyystin. Kun se lääkeämpärillinen on nautittu pohjasakkaan asti, alkaa hyytymisen H-hetki olla käsillä. Veikkaanpa, että molemmille meille meneville miehille on kova paikka joutua sidotuksi sänkyyn tai pyörätuoliin.

Ei käy, sanon minä! Ainakin siltä tuntuu tällä hetkellä. Mitä sitten tehdään, on oman pohdiskelunsa väärtti. Olen ymmärtänyt, että siitäkin meillä on aikalailla samansuuntaiset ajatukset. Kunnan holhokeiksi emme antaudu.

Lopuksi en malta olla kertomatta, että helppo on tunnistaa kadulla vastaantuleva Parkinson-potilas omien kokemusten pohjalta. Onpa monta kertaa käynyt niinkin, että joku minut kadulla tunnistaessaan on pysähtynyt juttelemaan, ja olen joutunut hienovaraisesti kysymään, että ei kai tällä sattumoisin ole sama tauti, koska oireet ovat niin tutun näköiset. Useamman kerran on diagnoosini osunut oikeaan.

Vaikka Parkinson meitä koetteleekin, ei anneta, Esko, periksi. Jatketaan lannistumatta eteenpäin.

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Eutanasia on hyvä kuolema

Iiro, sinä Riihimäen lahja Lahdelle

Olemme käsitelleet Parkinsonin taudin tapauksen kumpikin kohdaltamme, mutta siihen tautiin me emme kuolle. Tulee muita tauteja, ja esimerkiksi syöpään sairastuu elämänsä aikana kolmannes suomalaisista. Se on tosi tappava tauti Parkinsoniin verrattuna.

Syövästä puheen ollen minä en voi ymmärtää, että vielä tähän maailmanaikaan joidenkin kanssaihmistemme pitää kärsiä sietämättömiä kipuja kuoleman jo ollessa tulollaan. Kipusyyllisiä ovat suomalaiset lääkärit, vaikka sanonkin kuin *Tuntemattoman sotilaan* alikersantti Urho Hietanen: "En mää täsä syylissi yhtikäs kaippa." Mää kaippa tehokasta kivuntorjuntaa ja asianmukaista saattohoitoa.

Suomessa ei kuolevien kanssaihmisten kivuntorjunta toimi kaikille eikä kaikkialla. Monet kuolemaa tekevät ihmiset ovat alihoidettuja, ja käsitykseni vahvistavat minua pätevämmät asiantuntijat. Terveydenhuollon tohtori Merja Sankelo kirjoitti Helsingin Sanomissa:

"Tutkimusten mukaan kivun hoidon taso on Suomessa heikkoa. Kivun lääkehoitoa ei toteuteta aina WHO:n suositusten mukaisesti, kipulääkkeitä ei anneta riittävästi, hoito ei perustu yhteisiin pelisääntöihin, potilaan kipuja ei arvioida ja seurata säännöllisesti, kivun hoitoa koskevaa koulutusta on tarjolla vähän, potilaiden ja omaisten ohjaus on puutteellista, kivun hoitoa ei koordinoida hoitoyksikkötasolla, konsultaatiokäytänteissä on parantamista ja kivun lievitys on yksipuolista keskittyen lääkehoitoon; tutkimusten mukaan kipuja voidaan lievittää myös erilaisten ei-lääketieteellisten hoitojen avulla."

Ei näin saa olla. Olen varma, että 100 % suomalaisista on kanssani samaa mieltä, eikä 100 % kansasta voi olla väärässä.

Olen ottanut missiokseni toimia tässä asiassa väsymättömästi niin, että kivuntorjunta saadaan jokamiehen ja -naisen kansalaisoikeudeksi. Se saadaan kuntoon ilman yhtäkään EU:n uutta päätöstä, ilman uusia Suomen lakeja, ilman lääkintöhallituksen ohjeistuksen muutoksia ja ilman valtion tai kuntien lisärahoitusta. Asia on yksinkertaisesti vain hoidettava.

Tänään Suomi on arvokkaan, kivuttoman kuolemisen takapajula, kansainvälistä mutasarjaa. Suomalaiset lääkärit ovat moniosaajia, mutta kuoleminen ei kuulu jokaisen osaamisalueeseen samaan tapaan kuin tautien torjunta ja elämän säilyttäminen. Lääkäri, joka ei osaa joukostamme poistuvien kivuntorjuntaa eikä kysy neuvoa sen osaajilta, on kiduttajalääkäri.

Apu-lehdessä (16.6.2011) kuolevien saattohoitoon erikoistuneen Terhokodin ylilääkäri Juha Hänninen "allekirjoittaa väitteen kotimaisen lääkäriammattikunnan osaamattomuudesta, ja kutsuu sitä jonkinlaiseksi 'asennevammaksi' parantumattomasti sairaiden hoitoa kohtaan. Lakipykäliä ja saattohoitosuosituksia kyllä riittää, ja kotimaisen lääketeollisuuden kanssa on tehty yhteistyötä niin, että kemikaalit kaikenlaisen kivun poistamiseen löytyvät varmasti."

Hänninen jatkaa, että ”meillä on välineet ja keinot, mutta lääkärit eivät opettele käyttämään niitä. Tämän osa-alueen hallitsemista ei pidetä tärkeänä. Minä yritän aina lääketieteen kandidaatteja kouluttaessani iskostaa niiden päähän, että potilaan ei voi antaa olla kivulias. Niin kauan kuin palliatiivinen hoito ei ole Suomessa lääketieteen erityisala niin kuin monissa muissa maissa, se ei innosta kapeaan erikoistumiseen kannustettavia lääkäreitä. Mitä teknisempi erikoisala, sen kiinnostuneempia lääkärit ovat. Mutta kun alan luennoilla puhua surusta ja eksistentiaalisesta ahdistuksesta, kuulijat alkavat valua ulko-ovea kohti.”

Nämä ulko-ovelle valujat ovat niitä kiduttajalääkäreitä, joista perheelläni on kokemuksia. Toisaalta minulla on Terhokodin kautta myös hyviä kokemuksia siitä, miten asiat voivat olla ja miten niiden pitää olla.

Sinä, Iiro, tiedät perhettämme kohdanneen surun. Olen sinulle kertonut, miten isänä seurasin poikani käymää taistelua ylivoimaista syöpävihollista vastaan. Diagnoosi oli yksiselitteinen: metastoitunut cholangiokarsinooma. Se oli kuolemantuomio, eikä ollut mitään toivoa elämän jatkumisesta. Ilman toivoa on vaikea elää. En tiedä, jaksaisinko, ja siksi palaan vielä tässä kirjeessä eutanasiaan ja avustettuun itsemurhaan.

Ihmeparanemisia esiintyy, ja sellainen on kuin voittaisi lotossa jättipotin. Vaikka joku voittaa, sitä tosiasiaa ei pääse pakoon, että suurin osa lottoajista ei voita. Kun katolisessa kirkossa ihmeentekijöitä julistetaan pyhimyksiksi ja kun sellaisia on vuosisatojen kuluessa löytynyt vain 7 000, ”ihme” on hyvin epätodennäköinen tapahtuma. Syövän ihmeparaneminen lienee sitä, että solut alkavat omia aikojaan jakautua toisin kuin lääkärit luulivat, eikä se ole mikään ihme.

Kun ennalta tiedetään vastaavien tapausten pohjalta

taudin kulku, lääkäreiden ennusteet yleensä toteutuvat.

Eräs toinen cholangiokarsinoomaan sairastunut potilas kirjoitti minulle: ”Minusta Husissa asiat eivät ole oikein raiteillaan. Olen käynyt kahdessa lääkäritapaamisessa ja kummallakin kerralla on ollut lääkärinä nuori noviisi, joka ei tunnu oikein ymmärtävän tautiani ja vielä eri lääkäri! Saamaani MRI-lausuntoa ei selitetty minulle millään tavalla, joka oli myös outoa. Esitin kysymyksen Cyber Knifestä, ei ollut kuullutkaan moisesta.”

Minusta tämä kertoo paljon siitä, mitä liian moni potilas tuntee.

Kenen tahansa kohdalle saattaa varsinkin yliopistosairaalassa sattua noviisilääkäri, jolta puuttuu inhimillinen kokemus, valmius ja lämpö kohdata syövän kuolemaan tuomitsema epätoivoinen ihminen. Jos toivottomuuden ongelmaa ratkotaan ilman kokonaisvaltaista inhimillistä potilasvastuuta, se on heitteillejättöä. Kiireinen ilmapiiri, potilaalle käsittämätön ammattikieli ja henkilökuntapula ovat toivon tappajia. Toivoa ei aina ole niin kauan kuin on elämää, mutta ei sitä silti saa tappaa. Se kyllä kuoleentuu itsestään.

Juha Hänninen, johon luotan, kertoo näkemyksensä Avussa: ”Jokaisella kuolevalla pitäisi olla lääkäri, joka kantaa vastuun viimeiseen saakka. Potilaan täytyy tietää, että jollekin voi aina soittaa. Pystymme Terhokodissa helpottamaan merkittävästi potilaiden oloa. Hoitajat ja minä emme koe kuolemaa ongelmaksi, kun sille ei mitään pysty tekemään, mutta kärsimykselle pystyy.”

Jokaisella kansalaisella (myös helsinkiläisellä) on oltava oikeus sellaiseen arvokkaaseen ja armokkaaseen saattohoitoon, jota tarjoavat maamme kolme saattohoitosairaalaa kotikäyntipalveluineen.

Meidän tapauksessamme kuolemaantuomitulla oli selkeä käsitys lähdön luonteesta: odotettavissa olivat sietä-

mättömät kivut. Hänelle luvattiin, että kivut torjuttaisiin, kun tulisi aika siirtyä palliatiiviseen (enää oireita lievittävään) hoitoon. Lupaus helpotti elämistä kohden kuolemaa, mutta lopussa kävi niin, että systeemi ei pystynyt toisaalla täyttämään yhtäällä annettua lupausta.

Kun ensin HUS:in osastolääkäreillä ja sen jälkeen – byrokraattisista määräyksistä johtuen – Helsingin kaupungin kotisairaanhoidolla ei ollut riittävää ammattitaitoa lievittää kipua ylittämällä ensin morfiinilla tai muilla kemikaaleilla kipukynnys ja lähtemällä sitä sitten helpottamaan ylhäältä alas, tilanne karkasi käsistä.

Antaessaan potilasta näkemättä määräyksiä käytettävien kemikaalien ylärajoista Helsingin kotisairaanhoidon kirjoituspöytäbyrokraatit eivät kohtaa kipua, jota lisää sisuskalujen kyvyttömyys ottaa vastaan ruokaa ja juomaa ja kehon toimimattomuus kuona-aineiden poistossa. Sairaanhoitajille pitäisi kipuasioissa antaa valtuudet toimia tilanteen vaatimalla tavalla. Hyvä hoitaja paikan päällä on parempi asiantuntija kuin virka-ajalla toimistoaan hallinnoiva ja kivunlievityksen taukoväleistä päättävä esimieslääkäri.

Onneksi meidän potilaallamme oli lähete Terhokotiin, jossa kipu saatiin hallintaan. Minua kylmää ajatus, että lähetettä ei olisi ollut. Kaikilla sitä ei ole, ja jos onkin, Terhokodissa ei aina ole tilaa kaikille – eikä kaikkialla ole Terhokotia tai muuta kivuliaan saattohoidon erityisosaamiskeskusta.

Jos kivuntorjunta ei ole kaikkien saatavilla kaikkialla, puhe on käännettävä vaihtoehtoihin. Jos minä joskus olen parantumattomasti sairas ja kipuihin riutuva potilas, minä vaadin saada yhteiskunnalta kemiallista kuolemisapua. Eutanasia on siinä tilanteessa minun oma tahtoni, mutta ongelma on se, että laki ei sitä salli.

Laillinen tapa jouduttaa kuolemista on sedaation mahdollisuus. Sillä tarkoitetaan nukuttamista ikuiseen uneen. Silloin ei anneta ruokaa eikä juomaa eikä nesteytetä, mutta kuona-aineet katetroidaan pois. Sedaatiosta päätettäessä ollaan jo helvetin esikartanossa, ja siitä päättävät muut kuin potilas itse.

Minä en halua mihinkään esikartanoon. Minä haluan tehdä päätöksen minun elämästäni itse. Haluan siihen lääketieteen apua ja vaadin eutanasian laillistamista Hollannin ja Belgian tapaan. Sveitsin tapa sallia avustettu itsemurha niin, että sairaala antaa lääkkeet, jotka potilas ottaa itse, käy ja kelpaa sekin. Jos olen kipuisa ja pian joka tapauksessa jättämässä elämän ilot, en halua pidentää kuoleman odotusta tarrautumalla epätoivoisesti elämään, joka tuottaa pelkkää tuskaa.

Sana *eutanasia* tulee kreikan kielestä ja sen sanatarkka käännös on "hyvä kuolema". (Kreikan kielessä *eu* tarkoittaa "hyvää", mutta palatkaamme siihen, mitä hyvää tai huonoa tarkoittaa lyhenne EU.) Mietin, pitäisikö meidän alkaa käyttää eutanasiasta armokuoleman sijaan ilmaisua *hyvä kuolema*, sillä kysymyshän ei siinä ole muiden armosta vaan kuolemansairaan omasta tahdosta ja omasta toivomuksesta.

Kuolema ei ole teorian vaan käytännön kysymyksiä. Filosofit ja papit harjoittakoot elämän alun ja lopun teoretisointia, ja hyvä on, jos se jotakuta auttaa. Teorioita tärkeämpi on käytäntö: kuinka torjua fyysisiä kipuja, joita lisää elämisen tuska.

Minkä kannan sinä, Iiroseni, otat tähän tehokkaaseen mutta lopulliseen kivuntorjuntaan ja hyvään kuolemaan eli eutanasiaan?

Kyselee eräs, joka haluaa sen laillistamista

Esko

Iiro Viinanen

Järjen voitto

Terve, sinä tautikollega

Viime kirjeen jälkeen oli helppo arvata, että lähestymme keskusteluissamme perimmäisiä kysymyksiä.

Sinua, hyvä veli, on kohtalo koetellut kovalla kädellä. Tuskin mikään voi olla niin raskasta kuin oman lapsen menetys. En ole varma, kestäisinkö, jos omalle kohdalle niin sattuisi. Ainakin se jättäisi arvet loppuelämäksi, se on varmaa. Tämäkin on niitä asioita, joille emme mahda mitään. Tyytyminen on Luojan päätökseen, vaikka se laihasti lohduttaakin.

On selvää, että olet pohtinut eutanasiaa nähtyäsi poikasi kivuliaan loppuelämän koettelemukset. Tyypilliseen tapaasi olet perehtynyt tähänkin asiaan faktoja määrätietoisesti hankkien ja niitä tarkasti eritellen. Samaa en voi sanoa itsestäni, sinun kokemuksiasi köyhempänä. Mutta olen minäkin asiaa aika ajoin mietiskellyt seuratessani muutamien läheisteni viimeisiä elinaikoja.

Oikeastaan ensimmäisen kerran pysähdyin asian ääreen viime kirjeessä mainitsemani *Inhimillinen tekijä* -ohjelman jälkeen. Sanoin siinä jotenkin niin, että "saa

sitä itsekin letkut irti", millä viittasin oman elämän päättämiseen silloin, kun toivoa tervehtymisestä ei enää ole. Kommentillani sohaisin herkempää asiaa kuin uskoinkaan.

Olin todella suunnattoman hämmästynyt reaktioista, joita lausahdukseni herätti Parkinson-liiton hallinnon yksittäisissä jäsenissä. Olin aivan ymmälläni korviini kiertoteitse kantautuneesta kritiikistä. Kuinka se, että paljastin oman henkilökohtaisen kantani aiheesta, saattoi herättää täysin ulkopuolisissa niin voimakkaita reaktioita? Sittemmin tilanne on rauhoittunut, ja eutanasia-keskustelu on perustellusti käynnistetty liitonkin sisällä.

Tätä aihetta ei kuitenkaan kannata käsitellä vain sairastamamme taudin näkökulmasta, vaan paljon yleisemmin. Aihe koskee kaikkia niitä, joiden päivät ovat peruuttamattomasti luetut, oli sitten kipua tai ei. Mielestäni asiasta pitäisi voida käydä keskustelua avoimesti ja ilman lukkiutuneita ennakkoasenteita. Mutta se näyttää olevan monelle lähes ylivoimaista – meitä kahta lukuun ottamatta.

Kerrot, että sairaaloissa annettava kivunlievitys ja tuskissaan viimeisiä päiviään viettävän potilaan tarve eivät kohtaa. Tätä puolustellaan koulutetun henkilökunnan puutteella. Tuntuu käsittämättömältä, että kaikille lääkäreille ei muka voida antaa kivunlievitykseen riittävää koulutusta. Voisiko taustalla sen sijaan sittenkin olla hoitovirhesyytteiden pelko? Voihan liika kipulääkitys käsittääkseni tappaa.

Tilanteen sattuessa omalle kohdalleni haluaisin juuri niin paljon kipulääkettä, että nukahtaminen ikuiseen uneen voisi tapahtua kuin huumeessa, ilman tietoa hirveistä tuskista.

Eikö olisi mahdollista, että potilas ajoissa ja täysissä järjissään olevana, lähiomainen ja ulkopuolinen oikeusoppinut todistajinaan allekirjoittaisi paperin, jossa toivoi-

si kivutonta loppua elämälleen silloin, kun mitään toivoa paranemisesta ei enää ole. Jos lisäksi omaiset sitoutuisivat siihen, että syytettä hoitovirheestä tai muustakaan asiaan liittyvästä ei missään olosuhteissa nostettaisi, luulisi asian olevan tällä selvä. Vai mistä oikein kiikastaa, vastuunoton pelostako? En ymmärrä.

Vasta selkäleikkauksessa olleena ja nukutuksen kokeneena uskallan väittää, että ei voi olla hienompaa tunnetta kuin uneen vaipuminen morfiinin tai jonkun muun aineen vaikutuksesta. Toivottomuuden vaihtuminen tiedottomuuteen olisi sekin parempi kuin jatkuva kärsimys.

Oma lukunsa ovat iäkkäät ihmiset, jotka eivät välttämättä ole kuolemansairaita, mutta elämään jo väsyneitä, ehkä liikuntakyvyttömiäkin. Mikä lie esteenä sille, ettei edellä kuvaamaani paperia voisi soveltaa heidän tapauksessaan? Potilaan tai vanhuksen oman tahdon tulisi olla määräävä tekijä. Mielestäni on osoitus kaksinaismoralismista, että kolmen saattohoitosairaalan ohella muutama saattohoitoon erikoistunut yksityinen laitos voi hoitaa kivunpoiston kuolevalle inhimillisellä tavalla. Sitä ei ainakaan laki kiellä.

Eikö epäinhimillistä ole juuri se, että täysin dementoituneita, kommunikointi- tai liikuntakyvyttömiä vanhuksia makuutetaan vuodeosastoilla vuositolkulla? Hoito ei näissä tapauksissa useinkaan ole kovin häävиä. Onko se sitten ihmisarvoista elämää? Eikö silloinkaan voida noudattaa asianomaisen omaa tahtoa lopettaa lääkitys ja hoitaa vain kivut pois?

Kuinkahan monta tuhatta vuodepaikkaa, satoja ainakin, on terveyskeskusten vuodeosastoilla miehitetty henkilöillä, jotka eivät tiedä maailmanmenosta tuon taivaallista? He eivät enää tunnista ketään, eivät pysty itse syömään tai hoitamaan tarpeitaan, nukkuvat vain, ja vaikka

haluaisivat, eivät pääse tästä maailmasta pois. Voitaisiinko useammin noudattaa potilaan omaa tahtoa?

Ihmisiä pidetään väkisin hengissä vasten näiden omaa tahtoa!

Olemmehan, Esko, edelleen samaa mieltä silloin, kun Parkinson on saanut meistä lopullisen yliotteen? Silloin, kun emme pääse liikkumaan, elintoimintamme reistaavat ja särky ja kolotus ovat jatkuvaa? Sanalla sanoen silloin, kun emme pysty enää viettämään ihmisarvoista elämää. Olemmeko silloin valmiita eutanasiaan? Omalta osaltani voin sanoa silloin olevani valmis vauhdittamaan lähtöäni sopivalla aineella.

Minun kanssani samaa mieltä ovat monet. Tuoreen mielipidetutkimuksen mukaan yli 4/5 suomalaisista kannattaa tietyissä olosuhteista armollista hyvää kuolemaa.

Tiedän, että sinä jaat kanssani samat aatokset. Voi siinä tietysti niinkin käydä, että hetken koittaessa emme ole enää niin järjissämme, että osaisimme kyseiseen toimenpiteeseen turvautua. Määrätköön valtakirja asian silloin muiden ratkaistavaksi.

Synkistä aatoksista huolimatta toivotan hyvää jatkoa

Iiro

NELJÄS KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Kvartaalitalouden rappio

Hei, talousguru

Sinähän, Esko, olet pitkän linjan talousmies – vaikkakin talousoppisi ovat ajoittain olleet vähän erikoisia. Muutama vuosikymmen sitten kuuntelin erästä radiojuttuasi, joka sai kylmät väreet kulkemaan selkääni pitkin. Oikein pelotti, että jos tuollaiset puheet saavat yleisesti kannatusta, niin kuinkahan meidän vielä käy.

Noista puheista on vierähtänyt aikaa, ja nyt ovat uudet, Yhdysvalloista lähtöisin olevat opit valloittaneet maailman. Mutta nekin ovat saaneet minut pohtimaan, mihin oikein olemme menossa. Erityisesti minua on alkanut askarruttaa kvartaalitalous. Vahva epäilykseni on, ettei sen oppeja noudattamalla ihan terveellä tiellä pysytä.

Tämäkin muoti-ilmiö lienee pörssin palvonnan seurausta. Instituution, jonka roolia maailmantaloudessa on ainakin joltain osin syytä miettiä kriittisesti. Tarpeenhan se oli aikanaan, kun pääomamarkkinat eivät vielä olleet kehittyneet. Silloin se palveli oivalla tavalla yritysten edullista pääoman hankintaa. Mutta kovin harvassa tällaiset tarpeet ovat nykyisessä kehittyneiden markkinoiden maailmassa.

Olen kysynyt monelta merkittävältä talouselämän edustajalta, mitä hyötyä yritykselle itselleen on olla listautuneena pörssiin. Vastaukset ovat olleet hämmentäviä.

Lähes kaikki esittävät aluksi syyksi tuon pääoman hankinnan, mutta ovat pian valmiita myöntämään, ettei silläkään nykyaikana ole kovin suurta merkitystä. Sitten tulee yleensä pitkä tauko. Jotkut pitävät pörssiin listautumista tärkeänä maineen kannalta, erityisesti kansainvälisissä vientiyhtiöissä, ja sitten ei juuri muita perusteluja tulekaan. Joku saattaa toki hiljaa mainita pk-yrityksen listautumisen yhteydessä rahastamisen tai yrityksen hinnan määrittelyn. Tai sen, että pörssissä mukana olo edellyttää kurinalaista, läpinäkyvää toimintaa. Kevyitä vastauksia.

Koska yrityksiä ostetaan ja myydään jatkuvasti ilman pörssiarvoa, yrityksen hinnan määrittely ei kelpaa perusteluksi. Kurinalaisuus on jonkinlainen peruste, mutta vastapainoksi se on mahdollistanut osin kyseenalaisen perusteen tulospalkkaukselle.

Kerropa sinä, Esko, kokeneena talouskonkarina, mitä ne pörssissä olemisen, korostan *olemisen*, hyödyt yritykselle ovat sinun mielestäsi. Muista, että kysyin hyötyjä yritykselle! Lopetan heti kyselyn muiltakin, jos annat kaiken kattavan vastauksen, sellaisen, josta voin olla kanssasi samaa mieltä.

Mitähän tapahtuisi, jos meillä ei Suomessa olisi pörssiä eikä täältä listauduttaisi myöskään ulkomaisiin pörsseihin? Tuskinpa mitään tapahtuisi – itse yrityksille. Yritystoiminnan ympärille pesiytyneet erilaiset toimijat kyllä joutuisivat ahtaalle: sadat meklarit ja sijoitusammattilaiset olisivat vaikeuksissa. Mutta tuskin se itse yritystoimintaan juuri vaikuttaisi.

Osakkeen hinta näyttää muodostuvan pörssissä ilman järkeenkäypää logiikkaa. Kun aikanaan esimerkiksi No-

kialta tuli hyviä uutisia, niin samalla myös makkaraa valmistavan Atrian kurssi nousi. Kovin vähän on keskenään tekemistä meidän ja New Yorkin pörsseilläkään, mutta silti sikäläinen pörssi vaikuttaa meidän pörssiarvoihimme. Harvoin syynä kurssimuutoksiin on yrityksen tekemä tulos. Pikemminkin näyttää siltä, että usein kannattavuutta suurempi tekijä yrityksen kurssin määrittelyssä on jonkun analyytikon päässä syntynyt ajatus.

Vaikka väitetään, että pörssiin listautuminen on elintärkeä edellytys yrityksen toiminnalle, niin näyttää pahasti siltä, että näin ei ole. Listautumisen taustalla ovat aivan muut syyt, kuten sijoittajainstituutioiden itsekkäät tarpeet tai pankkien palkkionnälkä. Itse yritykselle hyöty on olematon. Yritys on vain pelinappula isojen sijoittajien pelissä.

Koska pörssikurssien nousu ja lasku tuntuu olevan onnenkauppaa, pidän vähintään arveluttavana työeläkevarojen sijoittamista riskipitoisiin osakkeisiin. Vaikka työeläkepomot rinta rottingilla kehuvat kilvan osakkeilla saatuja tuottoprosentteja, he visusti vaikenevat vastoinkäymisistä. Tai huutavat hädän tullen valtiota apuun, kuten taannoin kävi. Se episodi oli varoittava esimerkki näkemyksen puutteesta, ja silti eläkevakuutusyhtiöiden ylin johto palkitaan vuosittain ruhtinaallisesti.

Entä jos kurssitaso jääkin odotettua alhaisemmaksi ja vielä pidemmäksi aikaa? Eläkeyhtiöt taitavat leikkiä asioilla, jotka eivät ole heidän hallinnassaan. Mitä kauempana Suomen ulkopuolella yhtiöt operoivat, sitä suurempi pitäisi eläkettään odottavien huoli olla. Kovin vähäiseltä vaikuttaa kuitenkin nykynuorison mielenkiinto omien eläkkeidensä karttumista kohtaan. Saattavat vielä yllättyä, kun eläkepäivät koittavat.

Vastuuta ei voi vierittää kuitenkaan kokonaan eläkeyhtiöiden niskaan. Myös poliitikkojen tulisi osaltaan huo-

lehtia siitä, että työllisyysaste pysyy korkeana ja että eläkevarojen maksajia on riittämiin. Haasteelliseksi tilanteen tekee ikääntymiskehitys ja lopullisesti sosiaaliturvan varaan heittäytyneiden alati kasvava joukko. Hälytyskellojen olisi syytä soida ja nopeasti, ennen kuin kellot eivät soi enää kenellekään.

Oma lukunsa on rahastopohjainen vapaaehtoinen eläkesijoittaminen, jota tekisi mieleni nimittää laillistetuksi huijaukseksi. Siinä varma hyötyjä on vain pankki tai näitä tuotteita myyvä muu taho. Myyntipuheiden harhauttamat ja niiden perusteella hairahtuneet kymmenet tuhannet eläkesijoittajat ovat katkerasti pettyneet odotuksissaan. Näidenkin pettymysten taustalla ovat lähes poikkeuksetta pörssikurssit. Mahdoitko sinä, Esko, aikanaan langeta moisten myyntipuheiden uhriksi? Minä seurasin tarkoin tilanteen kehitystä ja onnekseni kiersin kaukaa tuon keinottelun muodon.

Järjestelmänä kvartaalitalous on mielestäni kaukana käytännön yrityselämästä. Harvassa ovat ne yritykset, joiden muutokset vuosineljänneksittäin ovat niin suuria, että julkisuuteen olisi kerrottavana varsinaisia uutisia, hyviä tai huonoja. Yritystoiminta on pitkäjänteistä toimintaa, jota mitataan vuosissa, ei kuukausissa.

Mikä estää meitä suomalaisia irtaantumasta tuosta pörssipelurien keksimästä järjestelmästä? Aletaan julkaista vain puolivuotiskatsauksia. Ei siihen maailma kaatuisi, vaikka arvostelu aluksi saattaisi olla melkoista. Olen aika varma, että saisimme nopeasti seuraa muista maista.

Kun neljännesvuosittain on yritettävä keinolla millä hyvänsä saada viestitettyä positiivisia uutisia ulkomaailmaan kurssikehityksen tukemiseksi, on melko varmaa, että yritysjohto joutuu käyttämään myös vippaskonsteja osoittaakseen positiivista kehitystä jokaiselta kolmelta edeltävältä kuukaudelta. Muuten vaarana on kurssin painuminen alamäkeen, mitä analyytikkopoikien hihasta vedetyt mielipiteet vain vauhdittavat.

Oletko, Esko, edes tässä asiassa kanssani samaa mieltä?

Jenkeissä kvartaalitalous on viritetty huippuunsa. Siellä osa yrityksistä maksaa johdon tulospalkkiotkin vuosineljänneksittäin. Jopa osinkoja maksetaan kvartaalikatsauksen perusteella. Täytyy vain toivoa, että tämä tauti kiertäisi Suomen kaukaa, vaikka kyllä suomalainenkin yritysjohto osaa esittää vaatimuksensa Jenkkilän tapaan. Tästä esimerkkinä ovat useille yrityspomoille maksetut ökypalkat ja tulospalkkiot. Onneksi sentään löytyy sellaisiakin yhtiöitä, joissa palkitseminen on asiallista ja todellisten tulosten perusteella määräytyvää. Kyseessä on tällöin lähes poikkeuksetta perheyritystaustainen pörssiyhtiö, jossa entisen omistajan rooli edelleen on keskeinen.

Mieltäni on monesti askarruttanut, mitä nuo tilanteen hyväksikäyttäjät miettivät teetättäessään päätöksiä huippupalkoistaan kavereillaan ja tehdessään itse vastapalveluksena päätöksiä toiseen suuntaan. Tällaista on monen nykypäivän hallitusammattilaisen elämä, ja valvonnan puutteessa sama peli voi jatkua. Voi, voi, siinä se yritys-eliitin arvostus rapisee ihmisten silmissä, asianomaisten itse sitä edes huomaamatta!

Esimerkin – myös negatiivisen sellaisen – voima on valtava. Johdon ylimitoitetut palkat raunioittavat tehokkaasti tavallisen duunarin solidaarisuuden yritystä kohtaan. Kokemus palkitsemisjärjestelmän epäoikeudenmukaisuudesta realisoituu pian työn heikentyneenä tuloksena ja sitä kautta myöhemmin yrityksen laskevana kilpailukykynä. Siitä lisää tuonnempana seuraavassa kirjeessäni.

Palaan vielä mainitsemieni analyytikkopoikien kvartaalikatsauksia koskeviin arvioihin. Sanon poikien, sillä kovin ovat monet heistä keltanokan näköisiä. Tuntuu mahdottomalta uskoa, että heillä on näkemystä ja ko-

kemusta väittää, että yrityksen tulos oli pettymys, koska odotus oli himpun verran suurempi. Kuka muu sen odotusarvon on alkujaankaan keksinyt kuin he itse, sillä perusteita tulosodotuksille ei taatusti voi olla ulkopuolisten tiedossa. Ne arviot ovat melko heppoisin perustein tehtyjä.

Oma lukunsa on hintojen vedätys pörssissä, mitä on kuitenkin vaikeaa näyttää toteen. Olenpa ollut tuotakin ilmiötä todistamassa, kun yritettiin saada aikaan suuri yrityskauppa kahden pörssiin listatun yrityksen välillä. Kaupan välittäjänä oli toisen osapuolen neuvonantajana toiminut pankkiiriliike. Kuinka ollakaan, aina iltaisin päivän viime minuuteilla tehtiin arvoltaan vähäinen kauppa toisen yhtiön osakkeilla, ja tosi kovaan hintaan. Sama tapahtui toistuvasti neuvottelujen ajan; olisihan sellaisen hintavedätyksen onnistuminen taannut aimo provision myös meklarille. Kauppa ei kuitenkaan bluffista huolimatta toteutunut, ja kyseinen pankkiiri jatkaa vaurasta elämäänsä ilmeisesti huonon omantunnon vaivaamatta.

Kyseinen tapahtumasarja on kyllä pistänyt epäilemään, että vastaava menettely on maan tapa, mutta viranomaisten on vaikea päästä siihen kiinni. Kuka edes pystyisi selvittämään esimerkiksi sisäpiiritietojen hyödyntämistä ulkomaalaisomistusta suojaavan hallintarekisterin kautta? Taatusti tällaista toimintaa esiintyy, ja vihjeitä siitä kuulin jo aktiiviaikanani – eivätkä ne jutut aina edes vihjeiden tasolle jääneet. Taas yksi naula lisää pörssitoiminnan arkkuun.

Taannoin paljon julkisuutta sai Åke Blomqvistin tapaus, jossa tämä peräsi pankin vastuuta rahastoperusteisen eläkkeensä arvon menetyksestä. Blomqvist hävisi jutun. Tietysti. Mielestäni asia olisi kyllä ansainnut tarkemman selvittelyn, sillä onpa tiedossani tapaus, jossa pankki tarjosi lähes 90-vuotiaalle asiakkaalleen rahastosijoitusta.

Siitä oli moraali kaukana. Pankkia on täytynyt himottaa papan tilillleen pahan päivän varalle keräämät säästöt.

Kun ahneuden pörssipelissä pelataan muiden rahoilla, voi lopputulos olla yksilön, yrityksen tai jopa kansantalouden kannalta murheellinen. Mitä suuremmista kuplatalouksista on kyse, sitä suurempi rooli pörssien pääpelureilla on niiden puhaltamisessa. Mielestäni finanssimaailma on nykyisine toimineen ja tuotteineen kokonaisuus, jota kukaan ei enää voi hallita. Siksi ei ole ihme, että kuplia puhkeaa yhä useammin. Valitettavan usein maksumieheksi joutuu valtio, eli me veronmaksajat.

Tässäpä sinulle, Esko, taas taivastelemista; mitä se Iiro oikein puhuu – eikä muuten vain Iiro. Satuin nimittäin juuri kaiken edellisen kirjoitettuani avaamaan aamun *Helsingin Sanomat*, jossa oltiin huolestuneita pörssin kuihtumisesta Suomessa. Useat yritykset ovat siitä irtaantuneet. Näinköhän olisi jo uusi aika aluillaan?

Pörssivapain terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Irtipäästetty ahneuden piru

Arvoisa eläkeläisradikaali Iiro

Viimeisimmän epistolasi aiheeksi olit valinnut yhteiskuntaa sekä taloudellisesti että moraalisesti rappeuttavan Amerikan opin, kvartaalitalouden. Elämän ja kuoleman kysymyksiä sekin.

Aika on ajanut formuloilla perinteisen kapitalismin ohi vasemmalta ja oikealta. Elämme finanssikapitalismissa, jota pyörittävät rahan tukkukauppiaat ja joka on rahan tekemistä rahasta ilman tavaroiden tuottamisen riesaa. Rahan tukkumarkkinoilla ostetaan ja myydään mitä kuvitteellisimpia finanssituotteita, joista puhutaan mystisin termein. Reaaliomaisuus voidaan arvopaperistaa pitkiksi omistusketjuiksi, joiden alkupäässä on omaisuutta, sitä itseään, mutta loppupäässä on pelkkää johdannais- ja indeksihöttöä. Finanssikapitalismi, tuo pyramidihuijauksen korkea veisu, taivas ja pelihelvetti, toimii kuin ameba, joka lisääntyy jakamalla itsensä yhä useampaan ja useampaan osaan.

Markkinavoimat, nuo kasino- ja kuplatalouden uhkapelurit, ovat persoonaton mahti. Ne ovat ei-kukaan ja samalla kaikki, joilla on sama ajattelu, sama logiikka, sama ahneus, sama usko, sama toivo ja sama rakkaus. Suurin niistä kaikista on rakkaus rahaan, rahan intohimoinen rakastaminen. Kun yhteiskunta antoi rahan vallan markkinavoimille, ne – ahneuksissaan – ylivelkaannuttivat maailmantalouden löysällä, halvalla, katteettomalla ja osin virtuaalisella rahalla.

Aivan oikein kuvaat kaikkeen tuohon liittyvää kvartaalitaloutta lyhytjänteisenä saalistuksena, jossa maksimoidaan omistajien pikavoittoja yritysten kehittämisen kustannuksella ja tyhjennetään niiden kassat irti lähtevästä rahasta. Metsäkielellä se on yritystoiminnan avohakkuuta.

Suomalaisissa yrityksissä on ollut, mitä ottaa. Sadan vuoden ajan osingot olivat alhaisia ja voitot jätettiin niihin sisään. Maa alkoi kehittyä kohti kvartaalitaloutta pääomamarkkinoiden liberalisoinnin ja verolakien muutosten seurauksena. Rahahanojen auettua ulkomaisen lainarahan maahantulolle omistajat alkoivat teurastaa osinkoja lypsäviä lehmiä ja siirtyä niiden kasvattamisesta myyntivoittojen viljelyyn. Tulonjakovaikutukset tästä kaikesta olivat mittavat, ja niitä lisäsi, Iiro, sinun markkinoimasi verouudistus, jossa erotettiin toisistaan aliverotetut pääomatulot ja täysverotetut palkkatulot.

Kun kaksikymmentä vuotta sitten yritysten maksamat osingot olivat yhden (1) prosentin kansantulosta, tänään ne ovat 7–8 prosenttia. Yritykset maksavat enemmän osinkoja kuin käyttävät investointeihin. Ennen oli toisin, ja se on maamme vaurauden perusta.

Asetat kyseenalaiseksi pörssitoiminnan! Sinä, joka koetaan – toisin kuin tämä kirja osoittaa? – eräänlaiseksi kovan linjan kapitalismin ikoniksi, käyt hyökkäykseen järjestelmän pyhittämiä pörssejä vastaan. Teet jotain sellaista, joka ulkoa käsin arvioituna olisi meistä kahdesta kuulunut minun tehdä, mutta mitä minä en suoralta kädeltä tee.

Jaan mielipiteesi siitä, että pörsseillä ei ole suurta merkitystä yritysten rahoitukselle. Minä en ollut tullut sitä ajatelleeksi. Pörssit ovat todella enemmän omistajien kuin yritysten tarpeisiin.

Pörssin kautta yritykset saavat rahaa osakkeiden uusmerkinnässä, siis myymällä omia osakkeitaan maksullisissa osakeanneissa. Sellainen tapahtuma on yrityksen listautuminen pörssiin, sen neitseellinen osakemyynti, eka kerta. Silloin vanhat omistajat rahastavat omistuksellaan, eivätkä rahat usein ohjaudu yritykselle. Näppituntumalta sanon, että listautumisen jälkeen suurin osa pörssiyhtiöiden uusista osakkeista jaetaan omistajille vanhojen osakkeiden splittauksella, niin, että sama vanha omaisuus pannaan omistukseen suuremmalla osakemäärällä.

Pörssit ovat omistajien peliluolia ja myyntivoittojen näkökulmasta ilotaloja, joissa voi iloisella mielellä tehdä huorin omaa yritystä kohtaan rahastamalla sen omistusta. Yksien ilot ovat toisten suruja. Kun yritys saneeraa ja tuottaa työttömyyttä, ilotalossa sen pörssikurssi nousee.

Kun kysyt, minä vastaan, että en pelaa pörssipelejä enkä ole antanut itseäni höynäyttää eläke- tai muillakaan rahastoilla. Olen nuorena miehenä tehnyt pörssikauppaa sekä voittaen että häviten. Vuosikymmeniä jatkuneen markkinaseurannan tuloksena uskon olevani niin paljon ammattilainen, että ehkä rikastuisin aktiivisella ostamisella ja myymisellä – tai sitten en. Ei sitä koskaan tiedä. En kuitenkaan ole halunnut elää sellaista elämää, jossa ajatukset kulkevat osakekurssien vuoristorataa niin kuin tapahtui silloin, kun minulla oli pörssisalkku: aamulla luin lehdestä ensimmäisenä pörssiuutiset ja päivä oli joko hyvä tai huono niiden mukaan. Elämässä on muitakin, parempia, mielen virikkeitä. Seuraan pörssikursseja rennolla mielellä. Kun joskus arvioni jonkun yrityksen osakkeen arvon kehityksestä on osunut kohdalleen,

minulla on käynyt mielessä, että olisiko arvaus sittenkin pitänyt hyödyntää. Ajatuksen olen aina nopeasti hylännyt, mutta silloin tällöin jostakin syvältä se taas mieleen nousee…

Rahastosijoittamisesta en pidä, et sinäkään. Siitä hyötyvät ennen muuta salkunhoitajat välitys- ja säilytyspalkkioineen. Koko riskin heidän toimistaan kantavat rahasto-osuuksien ostajat, joita varsinkin pankit jymäyttävät omien rahastojensa nouseviksi preparoituine tuottokäyrineen. Jos on arvonnousua, se pitää osata realisoida oikeaan aikaan, ja sitä eivät amatöörit osaa. Tämän päivän arvonnousut voivat olla huomispäivän tappioita, ja omilla työtulosäästöilläni en ole valmis kantamaan rahastojen riskejä.

Kun kysyit minulta pörssien hyviä puolia ja olemassaolon oikeutusta, panin mietintämyssyn päähäni ja olen ollut löytävinäni joitakin argumentteja, joita pörssiporvarit voisivat käyttää.

Aloitan siitä veroedusta, että pörssiyhtiön osingoista 30 prosenttia on Suomessa verovapaata tuloa. Koko osinkoveron kiertäminen on helppoa ulkomaisten hallintarekistereiden kautta.

Jatkan sillä, että yritysten osakkeita perittäisiin, ostettaisiin ja myytäisiin johonkin hintaan ilman pörssejäkin, jotka tarjoavat luotettavan, standardisoidun kuluttajansuojan toisin kuin kahdenvälinen (OTC-)kaupankäynti. Päivittäiset pörssihinnat tosin heijastelevat vain osakkeiden vähittäiskauppaa, johon ei liity valtaa. Valta maksaa, eikä sitä saa pörssihintaan.

Pörssit saattavat olla sekä koko kansantalouden että yksittäisten yritysten menestyksen ilmapuntareita, jotka näyttävät pääomien etua. Jos rahalle yritetään asettaa käyttäytymissääntöjä, pörssikurssit laskevat. Kuin tyhjästä nousee silloin vastarintaliike demokraattista päätöksente-

koa – eli kansanvaltaa – vastaan. Markkinat reagoivat julkisen vallan toimintaan sähköisesti, valon nopeudella, eivätkä demokratia ja politiikka pysy sellaisen salamasodan vauhdissa mukana.

Toisissa oloissa, mutta ei finanssikapitalismissa, pörssit voivat edistää kansankapitalismia, sitä, että maksua vastaan ja aina jonkinmoisella riskillä kaikki kansalaiset voivat päästä osallisiksi yritysten menestyksestä. Annan pahalle pikkusormen sanomalla, että myös sosialismi voisi minun puolestani olla markkinatalous, ja silloin voin kuvitella siinä olevan pörssejä siinä merkityksessä, että pörssi ei olisi vain peliluola vaan säännelty markkinapaikka.

Sitten vielä yksi teikäläisille tärkeä mutta meikäläisille isänmaan ystäville ylikäymätön asia. Kun te kokoomuslaiset perustelette Nato-jäsenyyttä Suomen sitomisella läntiseen sotakoalitioon, pörssikaupankäynti ulkomaisine pelureineen (runsaasti yli puolet suomalaisyhtiöiden yhteenlasketusta pörssiarvosta on ulkomaisessa omistuksessa) sitoo Suomen maailmankapitalismiin, globalisaatioon ja siis länteen. Pörssi on symbolimerkitykseltään Suomen taloudellinen Nato-jäsenyys. Samalla se on kapitalismin globaalinen rautahäkki, josta ei pääse pois.

Kun globalisaatio jyrää, kansallisvaltiot jäävät jyrän alle. Ylikansallisen kapitalismin maalitauluna ovat hyvän sosiaalisen voinnin rakenteet. Kaikella voimallaan globalisaatio aina käy hyvinvointirakenteiden kimppuun. Jos jossakin on tyhjä tila, kansainvälinen pääoma täyttää sen nopeasti ja pian on pääoman tuotto (arvonnousu, korko, osinko, vuokra) siellä sama kuin kaikkialla muuallakin. Suomi on osa tätä järjestelmää, jonka yksi osa on kvartaalitalous.

Ulkomaalaiset ovat 1980-luvun loppupuolelta saakka tuoneet Suomeen tuoretta myyntivoittorahaa, ja vaikka

se raha olisi voinut tulla maahan ilman pörssiäkin, yhtiön pörssittäminen tuottaa yrityskaupoille viitehinnat.

Verotilastojen mukaan suomalaiset ovat kymmenen vuoden aikana saaneet aliverotettuja myyntivoittoja 28 000 000 000 euroa (ja osinkoja 34 000 000 000 euroa). Panin lukuihin nollat mukaan tehokeinona kuvaamaan niiden suuruutta. Ottajat ottavat yrityksistä rahat henkilökohtaiseksi varallisuudekseen, ja kvartaalitalous tuottaa heille pikavoittoja.

Iiro, olet aiemmin ilmaissut huolesi kaivosyhtiöiden ja Fortumin ulkomaalaisomistuksesta. Pörssi on tehnyt teille porvareille mahdolliseksi kansallisvarallisuuden tuhoamisen valtion yhtiöiden privatisoimisella. Mutta pitikö sen tapahtua ammattitaidottomilla kaupoilla amerikkalaisten investointipankkien neuvojen mukaan alehintaan? Esitän esimerkin.

Valtio on myynyt 37 prosentin siivun Fortumia ja saanut siitä kaiken kaikkiaan 1 635 miljoonaa euroa. Fortumin markkina-arvo nousi sähköpörssin tuotantokustannuksiin perustumattomalla hinnoittelulla privatisoimisvuoden 1998 noin 4 200 miljoonasta eurosta enimmillään yli 20 000 miljoonaan euroon (laskeakseen muiden pörssiosakkeiden mukana alle 15 000 miljoonaan). Valtion osakkeita 1 635 miljoonalla ostaneiden yksityisomistajien omistuksen arvo viisinkertaistui. Eikä siinä kaikki. Fortum on vuodesta 1998 lähtien siirtänyt omistajilleen osinkoina käteistä noin 7 700 miljoonaa euroa. Sen lisäksi yhtiön omistajat ovat saaneet lisäosinkoina 85 % Neste Oilin osakkeista ja niille Nesteen osingot. Näin ollen Fortum on maksanut yksityisomistajilleen jo yli kaksinkertaisesti takaisin sen rahan, jonka Suomen valtio sai privatisoinnin nimissä myymistään osakkeista. Yhtiön johtokin on saanut optioita ja bonuksia lähes miljardi euroa, eniten Mikael Lilius, joka tänään lienee Suomen vihatuin

mies – kuin sinä ennen, mutta toisesta, kunniallisemmasta syystä.

Fortumin pörssittämisen kautta ovat yksityisomistajat osinkovaateineen tuoneet kvartaalitalouden sähkön hintaan, meille muille maksuun.

Sinä, Iiro, kiinnität huomion pörssin liepeillä pyörivään siipijengiin, joka kalastaa omilla verkoillaan siivua kaupankäynnin lisäarvosta. Olemme yksimielisiä sen turhantoimittajajoukon roolista.

Minun johtopäätökseni finanssikapitalismista, jonka olennaisia osasia ovat kvartaalitalous ja pörssit, on se, että yksityisomistus on kadottanut luonnollisen ja sosiaalisen muotonsa ja muuttunut entistä loismaisemmaksi. Ennen omistus personoitui elävään kapitalistiin, josta saattoi tehdä näköhavaintoja. Tänään kapitalisti on enemmän taloustieteellinen abstraktio kuin järjestelmän subjekti, ja yksityisomistus on paljolti kasvotonta institutionaalista omistusta, pelaamista muiden rahoilla. Maailmassa ei ole kuin runsaat tuhat sellaista kapitalistia, joiden varallisuus on enemmän kuin miljardi dollaria. Miljardöörit eivät kuitenkaan hallitse maailmaa, vaan valta on itse systeemi, sen logiikka. Valta ei ole sidoksissa tiettyihin henkilöihin. Valta on jatkuvaa taistelua siitä, kuka on yhteiskunnassa subjekti, kenen tekeminen on tärkeää, kuka maksaa, kenellä on henkinen hegemonia, ketä haastatellaan. Valta on sitä, että kulloinenkin hallitseva eliitti pystyy esittämään oman etunsa yleisenä.

Yksi sanoo, että jokainen eliittiryhmä luo aina uuden sosiaalis-poliittisen mytologian, jonka avulla se pystyy ylistämään itse tuottamiensa hallinnollisten palvelujen arvoa rahvaan silmissä saaden sillä tavalla omien etujensa kaikkinaisen lisääntymisen näyttämään itsestään selvältä. Toinen jatkaa, että vallankäyttö suosii moniselitteistä, hämärää ja auktoriteetin tulkinnasta riippuvaa oppia ja että

vain sellaisen tärkeyttä voidaan liioitella, jolla ei ole kouriintuntuvaa mittaa.

Sitä kaikkea on ilmassa, jota hengitämme.

Sinun ennakkoluulottomuuttasi arvostaen

Esko

Iiro Viinanen

Pörssikö tekee autuaaksi

Terve, talousakrobaatti Esko

No nythän sinä, Esko, pääsit oikein vauhtiin, kun leipälajistasi alettiin keskustella! Ihmekös tuo, sillä kokemuksesi näistä asioista on varsin laaja, vaikka mielipiteitäsi olen, kuten aiemmin jo mainitsin, pitänyt jossain määrin erikoisina. Toisaalta hyvinhän ne ovat vasemmistolaiseen taustaasi sopineet. Oma suhtautumiseni finanssimaailman touhuihin on pikkuhiljaa muuttunut melkoisen epäileväksi.

Silloin, kun kaikki menee hyvin, pidetään korkealla profiililla huoli siitä, ettei vain säädetä mitään rajoitteita finanssitoiminnoille, sillä muuten markkinat hermostuvat. Mutta heti kun ongelmia syntyy, muiden pitää pelastaa heidän maailmansa, ja taas siksi, etteivät markkinat hermostuisi. Valtio eli me veronmaksajathan sen sitten kustannamme, yleisen edun nimissä, ja ettei vain kukaan hermostuisi. Siltä meno näyttää.

Kun lisäksi tiedossa on näiden finanssipelureiden Amerikasta kopioitujen palkkioiden suuruus, alan minäkin olla kovempien otteiden kannalla. Ei jättiongelmien aiheuttajia pidä palkita jättipalkkioin, päinvastoin.

Pörssin tarpeellisuutta on perusteltu sillä, että se suojaa yrityksiä luisumasta ulkomaiseen omistukseen. Kun omistus on hajautunut ja hinta markkinoiden määrittämä, on tilanne tässä suhteessa turvallinen. Mutta kun ulkomailta tulee tarjous, joka on esimerkiksi 30 % yli pörssikurssin, niin eiköhän myyntihalukkaita ala kummasti löytyä. Ei siinä kotimaisuutta juuri ajatella, kun rahanahneus vie voiton. Pörssi ei suojaa yhtiötä siirtymästä ulkomaalaisomistukseen yhtään sen enempää kuin listaamattoman yhtiön myynti ulos. Ja siihen se yrittäjyys loppuu. Ei se ollut sittenkään verissä, vaikka niin ovat lobbarit lisäetuja ajaessaan kovasti päättäjille vakuuttaneet.

Ulkomaalaisomistuksen lisääntymistä tapahtuu usein myös valtionyhtiöiden yksityistämisen kautta, ja tässä on monesti tehty melkoisia huteja, olkoonkin, että jälkikäteen on helppo sanoa. Yhtenä esimerkkinä on paljon käsittelemämme Fortum. Lähes monopoliasemassa olevan firman yksityistäminen oli typerä teko, joka olisi pitänyt tehdä tekemättömäksi vaikka kovalla hinnalla.

Harvoin eduskunnasta tai ministerien keskuudesta löytyy ammattitaitoa yritysten hinnan määrittelyyn, ja siksi luotetaan investointipankkiirien arvioihin. Yleensä ne ovatkin ammattitaidolla tehtyjä, mutta maan sisäisiä erityispiirteitä tai -tarpeita niissä ei aina pystytä huomioimaan. Siinä tarvitaan sitä poliittista harkintaa, varsinkin jos on kyse valtionyhtiöistä.

Pohjola-aikoinani näin muutamaan otteeseen konkreettisesti, kuinka näiden yrityskauppa-ammattilaisten suorittama yrityksen hinnanmääritys oli melkoista hihasta vetoa. Kun heidän palkkionsa maksetaan prosenttiosuutena myyntitulosta, on pankkiirin suurin intressi saada kauppa syntymään hinnalla millä hyvänsä. Se, mikä eniten kiinnostaa, on omaan taskuun tuleva raha, ei mikään muu.

Tosin hinnanmäärittely tälläkin tavoin osunee paremmin oikeaan kuin ammattitaidottomien poliitikkojen hakuammunnan tulokset. Yhdistelmä ammattiosaamista, poliittista harkintaa ja yritysmaailman tuntemusta toisi varmasti parhaan tuloksen. Vaikka onhan sitä tässä maailmassa olemassa muutakin arvoa kuin raha.

Olen useaan kertaan ihmetellyt, miksi suomalaiset niin helposti myyvät yrityksiä ja kiinteistöjä ulkomaalaisille. Mikä tekee niiden omistamisesta vieraalle kannattavaa, mutta suomalaiselle ei? Missä on vika? Olisikohan osaamisessa?

Suomalaiset tarjoavat vastaukseksi usein maamme kannustamatonta verotusta. Sillä selitetään yritystoiminnankin piirissä vaikka mitä. Mielestäni verojärjestelmän parjaamisen sijaan yrittäjän tulisi keskittyä siihen, että yritys toimii kannattavasti ja tekee tulosta. Kyllä sen veron jaksaa yritys Suomessakin maksaa, kun ensin on saanut raavittua kokoon, mistä maksaa. Asiansa osaavalla suomalaisella yrittäjällä on kyllä mahdollisuus kohtuulliseen, jopa hyvään, ansioon, eikä se ole verotuksesta kiinni. Kohtuullinen tilipussi ja oman itsensä herruus, siinä on kannustinta aivan riittämiin.

Kysyt, miten päivittäisin tänään "vuosisadan verouudistukseni". Sillä tarkoitat ministerikaudellani tehtyä päätöstä, jolla yhteisöveron ja pääomatulojen tasoksi säädettiin 25 %. Olen edelleen sitä mieltä, että siinä tilanteessa ne olivat oikeita ja tehokkaita ratkaisuja. Erityisesti yhteisöverokannan suhteen tulee muistaa, että samassa yhteydessä poistettiin suuri joukko erilaisia veropohjaa supistaneita eriä, muun muassa varastojen arvostus. Ihmettelin kyllä silloin tykönäni sitä suurta tyytyväisyyttä, jolla verokannan uudistus otettiin vastaan. Omien yrittäjäkokemusteni perusteella en kuuna päivänä olisi vaihtanut näennäisesti korkeampaa verokantaa uuteen alhaiseen, sillä olin tottunut maksamaan vain noin 10 % veroa tuloksesta juuri aliarvostussäännösten vuoksi. Tämä näkökohta sinulta, Esko, taisi jäädä huomaamatta, kun rivien välistä yritit minua provosoida. Kaiken kaikkiaan uudistus sisälsi lukuisia tervehdyttäviä piirteitä ja omalta osaltaan kampesi Suomea ylös laman syövereistä.

Mutta nyt on tilanne ja asenteeni toinen, erityisesti pääomaveron tason suhteen. Ei ole suinkaan tarkoituksenmukaista, että tuhannesta suurituloisimmasta kaksi kolmannesta nauttii alle 30 prosentin verokannasta. Ei sitä uudistusta sen takia tehty, ja ymmärrän hyvin vaatimukset tilanteen korjaamiseksi. Kun keskimääräinen tuloveroprosentti on suunnilleen 37 ja vähänkin parempituloisen pidätysprosentti lähentelee 50 prosenttia, ei ole missään määrin hyväksyttävää se, että tulot otetaan alhaisella pääomatulon veroprosentilla aina kun se on mahdollista.

Sinun tapaan ihmettelen sitä vimmaa, jolla moni pörssiyhtiö haluaa maksaa osinkoina yli puoletkin tuloksestaan. Eikö olisi parempi kartuttaa pääomaa tulevia investointeja varten? Panee epäilemään, että pörssiyhtiöiden kohdalla johdon intressi olisi kartuttaa omia bonuksiaan pörssikursseja vahvistamalla.

Palaan vielä yritysten verotukseen, josta vaalien alla käytiin ainakin kulisseissa kovaa keskustelua. Kyse oli yrittäjille tietyin edellytyksin annetusta oikeudesta 90 000 euron verovapaaseen tuloon. En tiedä, kenen ministerin aikana tästä etuoikeudesta on päätetty, mutta voin vain todeta, että hyvin oli lobattu, kerrassaan mestarisuoritus, jota asianosaisen ministerin sietäisi hävetä.

Joku lehmänkauppa tässä on täytynyt olla kyseessä. Tällaisiin suorituksiin pystyvät yleensä vain kepulaiset hoidellessaan etuja viljelijäväestölle tai ohjatessaan rahaa mitä ihmeellisimpiin aluepoliittisiin tarkoituksiin.

Koska arvatenkin moni tulee taivastelemaan yritysverotusta koskevia mielipiteitäni, voin jo valmiiksi kertoa, että yrittäjänä ollessani koin melkoiseksi etuoikeudeksi sen, että voin itse määrätä oman palkkani. Tämä toki edellyttää, että on saanut aikaiseksi sen verran tulosta, että on mistä maksaa. Ei siinä enää verotuksen lisäetuuksia tarvita. Meidän kaikkien on osaltamme osallistuttava yhteiskunnan kulujen maksamiseen, sillä hyvinvointiyhteiskunnan palveluja käyttää niin yrittäjä kuin palkansaajakin. Jos kokee, että yrittämisen kannustavuus on kiinni vain verotuksesta, niin silloin on uravalinta mennyt pahasti pieleen.

Oli aika, jolloin naureskeltiin vanhalle patruunakaudelle. Esko, se oli meidän aktiiviaikamme alkua. Aikaa, jolloin kasinotalous teki nousuaan ja jolloin tämä ilmiö hurmasi kaikki mahdollistamalla rikastumisen ilman iänikuista työntekoa. Kasinopeluriksi eli kauniimmin sanottuna sijoittajaksi ryhtymällä rikkaudet olivat tavallisenkin duunarin saavutettavissa. Rahaa satoi kuin suoraan taivaasta, ja jos ei satanut, siitä vaiettiin.

Näin jälkikäteen katsottuna, julkisen talouden yhä vain velkaantuessa, ei voi välttyä pohtimasta, oliko tuo patruunakausi sittenkään niin naurettavaa aikaa kuin on annettu ymmärtää. Nykyisen kansainvälisen kilpailun kaudella olisi yhteiskuntavastuun kantajille tilausta. Työntekijöiden ammattitaidon arvostaminen ei maksa mitään. Ilmaista on myös se, että osingonjakoa hillittäisiin ja voittovaroja jätettäisiin yritykseen huonoja aikoja silmällä pitäen, jottei niiden koittaessa ensireaktio aina olisi työntekijöiden irtisanominen tai lomautus.

Johtoporras voisi myös niellä ahneutensa ja päästää työntekijät jakamaan kakkua, joka yhdessä on saatu aikaan. Tässä taitaa olla monella nykyneuvoksella itsetutkiskelun paikka. Itsetutkiskeluun saattaisi saada apua alistumalla joskus avoimeen keskusteluun lattiatason kanssa herrojen kesken kilistelyn sijaan. Jos päämäärä koetaan yhteiseksi, löytyy myös suoritusportaasta varmasti tervettä järkeä ja halua kehittää yhtiötä yhdessä parempaan suuntaan.

Nykyajan patruunoita ovat sellaiset menestyvät yksityisyrittäjät, jotka osaavat luoda yrityksen sisällä yhteishenkeä. Kuten entisaikojen patruunat, he kantavat huolta myös muusta kuin omasta toimeentulostaan. Ja tulosta syntyy ilman kaipuuta pörssiin. Valitettavasti tällaisia isäntiä löytää kohta enää vain kiven alta, vaikka juuri heitä kaivattaisiin pörssifaneille esimerkiksi siitä, kuinka yritystä voi johtaa olematta alhaista pääomaverokantaa maksava äyrikuningas.

Tulee mieleeni eräs tositapahtuma noin 15 vuoden takaa, jolloin alhainen pääomaveroprosentti oli jo voimassa. Eräs merkittävä yksityisyrittäjä soitti ja kehui verouudistusta mainiten, että hän nostaa kaiken tulonsa, 10 miljoonaa markkaa, pääomatulona. Muistutin kohtuudesta sekä velvollisuudesta osallistua muiden veronmaksajien tavoin yhteiskunnan toimintojen rahoittamiseen ja kehotin maksamaan edes yhdestä miljoonasta normaalin palkkaverotuksen verot. Se olisi vähintäänkin tyylikästä ja oikeudenmukaista. Mutta viestini kaikui kuuroille korville. Huomautin vastaavien toimien johtavan ajan mittaan järjestelmän uusimiseen. Aikaahan se vei, mutta ahneus kyllä kostautui – ja vielä perustellusti. Tuskinpa muutos tulee kuitenkaan tähän jäämään. Voisi sanoa, että ”yleisön pyynnöstä”.

Tässäpä, Esko, taas sinulle jotain mietittäväksi.

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Ananasta ahmi, hotkaise pyy

Iiro, sinä kapitalismin yön unilukkari

Olen ollut panevinani merkille, että sinä käytät sangen säästeliäästi sanaa *kapitalismi*. Te porvarit sanotte, että "markkinatalous" tai "kvartaalitalous" tai "finanssimaailma", mutta tarkoitatte sitä itseään. Mahtaako kiertoilmaisujen käyttäminen johtua porvariston hillitystä charmista, onko se porvarina olemisen sietämätöntä keveyttä vai onko teitä kenties kielletty turhaan lausumasta kapitalismin nimeä?

Tulkaa ulos kaapista, Suomen porvarit, ja puhukaa kapitalismista sen oikealla nimellä niin kuin Saksassa ja muissakin sivistysmaissa tehdään!

Sinä olet osoittautunut kvartaalitalous- ja finanssitalouskriitikoksi ja markkinatalousrealistiksi. Mitä näen sinussa alkavan kapitalismikriitikon, ja siitä on enää lyhyt matka siihen, että sinut leimataan luokkapetturiksi.

Sitä, että puhut taloudesta, voit käyttää perusteluna kapitalismin nimen ääneen lausumisen karttelemiselle. Talous on taloutta, mutta kapitalismi on paljon enemmän kuin (markkina)taloutta. Se on myös politiikkaa, tiedettä, taidetta, kulttuuria, viihdettä, sotaa, rauhaa, leipää, sirkushuveja ja niin päin pois. Myös sen toimitsijat ovat sekalainen seurakunta rikkaita, rakkaita, (vähemmän) köyhiä, varkaita; pappeja, lukkareita, talonpoikia, kuppareita ja varsinkin kuppareita, joiden kuppaussarvina toimivat pääomat. Tohtori Marx kuvaili yksien harjoittamaa toisten kuppaamista jotensakin siihen tapaan, että "pääoma on kuollutta työtä, joka vampyyrien lailla elää vain imemällä elävää työtä, ja se elää sitä paremmin, mitä enemmän se sitä imee". Kapitalismin lonkerot ulottuvat Villistä Lännestä Inhaan Itään ja kietovat sisälleen maapallon ihmisten kaikkinaisen sosiaalisen elämän. Sillä on paikka ihmisten tietoisuudessa ja tajunnassa, ja monet suhtautuvat siihen kuin luonto luontoon, eli ei sitä itse huomaa.

Sinä tuomitset tylysti ahneuden, mutta pidät sitä kai enemmän ihmisten kuin järjestelmän heikkoutena. Minä taas näen sen systeemiin sisäänrakennettuna kiiman veroisena virtalähteenä. Jos yhteisö ei aseta jäsenilleen juridisia tai edes sosiaalisia pidäkkeitä ahneuden kiiman taltuttamiseksi, systeemi vuotaa. Rahalla ei ole moraalia, ja sen johdosta mainitsemasi finanssimaailman touhuilijat, joita ovat banksterit, rosvoparonit ja muut tämän ajan kriisisyylliset, kykenevät systeemin romahtaessakin palkitsemaan itse itsensä kohtuuttomilla palkoilla ja palkkioilla, jos vain sattuvat ennustamaan oikein romahduksen ajankohdan ja sijoittavat pelipanoksensa romahduksen puolesta.

Esitän seuraavassa muutamia maailmankatsomuksellisia kysymyksiä, joihin en odota sinun vastaavan. Minun vastaukseni sisältyvät kysymyksiin.

Piilevätkö kapitalismin sisällä sen omat haudankaivajat? Käykö niin, että kapitalismi valloittaa maailman mutta kuluttaa samalla luomis-, tuotanto- ja organisoimisvoimansa loppuun ennen kuoleutumistaan? Ajetaanko mei-

tä uuteen tieto- ja kommunikaatioyhteiskuntaan käsijarru päällä? Tukahduttaako krooninen kasinotalous yrittäjyyden ja luovuuden? Onko kapitalismi vain kertakäyttöjärjestelmä ja onko sen parasta ennen -päiväys jo ohitettu?

Siihen en ihan usko, että käy toteen Vladimir Majakovskin ennustus "ananasta ahmi, hotkaise pyy, loppusi porvari lähestyy". Vielä toistaiseksi reaalikapitalismilla on ollut riittävästi muuntumiskykyä elossa säilymisekseen varsinkin, kun sille ei ole enää – eikä vielä – tarjolla vaihtoehtoa. Poliitikkojen antamaa tekohengitystä ja taloudellista lisähappea se kuitenkin tarvitsee. Liiallisen eriarvoisuuden vaara on kasvamassa, kun ahneuden pikkupirujen lauma on karannut siitä rautahäkistä, jonka vartioinnin valtiovalta on liberalisoinut ja privatisoinut finanssitaloudeksi ja markkinavoimien vallaksi. Siitä syystä yhteiskuntien yllä lepää kapitalismin hämärävoimien itsekkyyden ja oman edun tavoittelun kirous.

Kapitalismi on uskoa jatkuvaan talouskasvuun. Se on uskoa siihen, että markkinavoimat pystyvät voittamaan kaikki vaikeudet ja että luonnon saastuminen, köyhyys ja ihmisten sosiaalisen voinnin huononeminen ovat vain kasvun mittatappioita. Jotta nämä virtuaalivoimat saisivat enemmän kasvutilaa, markkinoita ei markkinoiden mielestä saa valvoa eikä rajoittaa. Niille riittää sellainen itseeli omavalvonta, jossa viis veisataan (kansalais)yhteiskunnan yleisestä edusta tai yleisestä mielipiteestä.

Sähkön hinta on yksi esimerkki siitä, miten valtiovalta on luovuttanut yhden perustarpeen tyydyttämisen markkinoiden käsiin, miten finanssikapitalismi toimii monien välikäsien kautta ja miten keinottelun tuloksena sähkön hinta nousee aivan vääristä syistä ja ihan erilaisiin käyttötarkoituksiin paljon yli sen, mitä voidaan perustella ilmastonmuutoksen torjunnalla. Hinnan ylösnousemukseen kohden taivaita vaikuttavat EU:n markkinoiden liberalisoimis- ja harmonisoimisdirektiivit, sähkön tukkuhinnan arvopaperistaminen, pörssittäminen ja johdannaistuotteistaminen, tukkusähköpörssien hintayhteistyö, johdannaiskaupankäynti ohi pörssien, kasvihuonekaasujen päästöoikeuksien huutokauppaaminen, arvopaperistaminen ja pörssittäminen, päästöoikeuksien sälyttäminen tukkusähkön hintaan myös päästöoikeudettoman sähkön osalta sekä kaikkeen edellä mainittuun liittyvä viherkeinottelu. Sähkön hinta on EU:ssa irrotettu sen tuotantokustannuksista.

Iiro, sinä sanot, että markkinat "hermostuvat", kun aletaan korjata niiden vääristymiä. Ne eivät hermostu, kun tuotetaan vääristymiä, sillä ne tuottavat niitä itse.

Pörssit ovat pääomille tulossa olevien vapauden rajoitusten ennakkovaroitusjärjestelmä, ja kun pääomat sitten käyvät vastahyökkäykseen, ne käyttävät siihen markkinavoimien järeintä tykistöä: pelottelua ja uhkakuvia. Vaihtoehdot esitetään järjestelmän pakkoina, joille ei ole vaihtoehtoa.

Taloudellista aseistusta ovat korkojen kääntäminen nousuun ja pääomien pako turvasatamiin odottelemaan aikaa parempaa. Kun jotkut joukosta hermostuvat muita enemmän, he myyvät finanssituotteita massamitassa – siihen mennessä mahdollisesti syntyneiden arvonnousujen realisoimiseksi tai muuten vain ennakoiden pörssikurssien laskua – ja pörssikurssit laskevat. Se tilanne ajaa markkinavoimat keskinäiseen kilpailuun siitä, kenelle jäävät käteen Mustat Pekat ja Maijat eli jatkuvan arvonnousun odotuksessa ostetut kalliit mutta halpenevat pörssituotteet.

Olemme, Iiro, samaa mieltä siitä, että pörssikurssien laskusta ei ole haittaa maamme reaalitalouden yrityksille. Kun markkinat hermostuvat, kapitalistit siinä vain selvittelevät välejään ja panevat omistuksiaan uusjakoon, mutta jätkät sen kun porskuttavat.

Olet oikeassa siinä, että suomalaisomistajat ovat ahneita ja isänmaattomia, kun kyseessä on yrityksen myyminen. He kyllä laulavat, että "kuullos pyhä vala, kallis Suomenmaa", mutta myyvät yrityksensä eniten tarjoavalle. Ne, jotka äänekkäimmin ilmoittautuvat isänmaallisiksi, ovat sitä vähiten silloin, kun tarjolla on myyntivoittoja. Sinä sanot, että "heitä kiinnostaa vain omaan taskuun tuleva raha eikä mikään muu", ja minä olen samaa mieltä. Huomattavan osan aliverotetuista pääomatuloistaan epäisänmaallinen ahneisto vie ulkomaille, kertovat Suomen Pankin tilastot.

Kun Hartwallin suvulle tarjottiin sen oluttehtaista miljardi euroa, se möi yhtiön ulkomaiselle ostajalle. Vieraille tuntuu kelpaavan kaikki, ei vain suomalainen tai venäläinen olut. Ulos on myyty kiinteistöjä ja parkkiluolia, maksatus- ja perintätoimen yrityksiä, autokatsastus, yksityiset terveyspalvelut, puhelinluettelot ja numerotiedustelu, sokeri-, jäätelö- ja tulitikkutehtaat, Turun Sinappi ja paljon muuta yksinkertaista yritystoimintaa, Helsingin pörssikin. Olet oikeassa, Iiro, kun kysyt, miksi kaikki tämä on kannattavaa vieraille vaan ei suomalaisille?

Kun sanot, että kaksi kolmasosaa suurituloisimmista kanssaihmisistämme nauttii alle 30 prosentin tuloverokannasta, olet epätarkka. Itse asiassa he nauttivat jopa alle 20 prosentin verokannasta. Yrityskaupoissa saa nimittäin tehdä ns. hankintahintaolettaman mukaan 20 tai 40 prosentin vähennyksen ennen veroa. Pörssiyhtiöiden osakkeille maksetuista osingoista taas 30 prosenttia on verovapaata tuloa (jolloin verohallituskin laskee todelliseksi veroprosentiksi 19,6 %). Olet kunnian mies, kun haluat korotuksen näiden toisten työstä elävien verojänisten yhteiskunnalliseen jäsenmaksuun.

Sinä ihmettelet, mistä oli tullut perheyhtiöiden osinkojen nollavero eli verovapaus 90 000 euroon saakka kutakin omistajaa kohden. Otin selvää. Se on tullut eduskunnasta 30.6.2004. Laki säädettiin Antti Kalliomäen (sd.) toimiessa valtiovarainministerinä. Sama mies (ja edelleen sd.) muuten oli kauppa- ja teollisuusministeri silloin, kun Fortum privatisoitiin. Anttikin on ollut hyvä jossakin, nimittäin seiväshypyssä.

Sinun puolueesi äänesti eduskunnassa – oppositiossa opportunistisesti – tätä 90 000 euron verovapautta vastaan, vaikka kokoomus on normaalisti verojänisten puolella. Minun puolueeni taas vaati ennen viimeisintä eduskuntavaalia kaikki tulot asetettavaksi verotuksessa samalle viivalle ja samalla tavalla progression piiriin, mutta hallituksessa se nyt istuu ihan toisenlaisen politiikan vastuunkantajana. Poliittinen seura tekee kaltaisekseen.

Elämme vaarallisia aikoja sanovat kuin yhdestä suusta kokoomus ja vasemmistoliitto. Se, että syntyy uusi taantuma tai luottolama, ei kuitenkaan johdu pörssikursseista vaan talouden kasvukoneen ylikuumenemisesta ja yskimisestä. Pörssikurssit eivät ole syy vaan seuraus. Kasvu diskontattiin ennalta useiden tulevien vuosien osalta finanssitalouteen, jossa se muuttui pääomatuotteiden inflaatioksi. Vaikeuksien perimmäinen syy on rahapolitiikka: finanssikapitalismiksi innovoitu löysä, halpa ja katteeton raha. Siitä sinä et voi syyttää kommunisteja, Al Qaidaa, rasisteja, feministejä, vegaaneja tai ay-aktivisteja. He tekivät sen itse.

Mopo rupesi keulimaan tavalla, jonka esimerkiksi Hyman Minsky kuvaili yleispätevästi jo 1990-luvulla: rahan löysyys johtaa ajan mittaan velan laadun huononemiseen ja riskitietoisuuden liudentumiseen. "Terve", vähäriskinen velka muuttuu velanoton jatkuessa yhä enemmän ja enemmän riskipitoiseksi, kunnes ylitetään riskiraja ja velka "myrkyttyy". Velkaantuminen jatkuu aina niin kauan, että vastaan tulee luoton loppu.

Kaikella on hintansa, kriisintorjunnallakin. Jos pannaan pankit kuriin ja niiltä lopetetaan mahdollisuus lisätä kiertoon uutta rahaa, se merkitsee taloudellisen kasvun pysähtymistä tai alenemista.

On valintatilanne.

Vaihtoehdot ovat yhtäältä kestävä talous ja finanssikapitalismin kurinpito ja toisaalta vapaat finanssimarkkinat ja nykyinen meno, johon kuuluvat sietämättömät tulonjakovaikutukset ja epäoikeudenmukaisesti jakautuvat systeemin pelastamiskustannukset.

Yhdysvaltojen virallinen talousguru Alan Greenspan, jota kiusannee suuren tietäjän menetetty maine, sanoo, ettei kuplaa voi ennustaa. Otan riskin ja ennustan. Seuraava finanssikupla syntyy raaka-aine- ja energiamarkkinoilla, joilla keinotellaan ennen muuta johdannaisilla. Saksalaisen *Der Spiegel* -lehden luvut antavat kuvan uuden ongelman luonteesta.

Maailman osakepörssien liikevaihto vuonna 2010 oli 63 biljoonaa (luvun perässä on 12 nollaa) dollaria, mutta pörssien ohi kaupattavien ja kaiken julkisen valvonnan ulottumattomissa olevien johdannaisten arvo oli sinä vuonna 601 biljoonaa ja luottolamavuoden 2011 puolivälissä jo 708 biljoonaa dollaria. Reaalitaloudessa tavaroiden ja palvelusten arvo oli 70 biljoonaa ja maailman yli 3 000 000 000 työntekijän yhteinen palkkasumma 55 biljoonaa dollaria. Finanssitaloudessa kiertää siis 20 kertaa enemmän rahaa kuin palkoissa!

Maailman valuuttakaupan määrä ylitti vuonna 2010 ensimmäisen kerran 1 000 biljoonan rajan ja oli 1 007 000 000 000 dollaria. EU:n komission puheenjohtajan José Manuel Barroson – kansalaisjärjestöjen paineen alla – ehdottoman ns. Tobinin veron pienikin promilleosuus leikkaisi siitä summasta ison siivun. Siitä, mihin tarkoituksiin se käytettäisiin, sitten tapeltaisiin.

Epävarmuutta uuden kuplan ajoittumiseen tuo se, että USA:n ylivelkaantumisensa hoitoon käyttämä koko maailmantalouden inflatoiminen vaikeuttaa sen näkemistä, mikä on kuplaa eli pääomamarkkinoiden inflaatiota ja mikä muuten vain hintojen nousua.

Lopetan toistamalla sen, mitä sinä sanoit yritysten lattiatasosta: ”Jos päämäärä koetaan yhteiseksi, löytyy sieltä varmasti tervettä järkeä sekä halua kehittää yhtiötä yhdessä parempaan suuntaan.” Näin on.

Toivon, että yllätät minut, kun siirryn seuraavaksi puhumaan ay-liikkeestä, mutta pelkään, että et sittenkään yllätä.

Eteenpäin yli vanhan rajan, sanoi jo Mannerheim!

Esko

VIIDES KESKUSTELU

Esko Seppänen

Ay-liikkeen synnit

Tervehdys, eläkeläistoveri (sallinet toveri-sanan käytön varsinkin tässä yhteydessä)

Nyt kun olemme antaneet kyytiä angloamerikkalaiselle kapitalismille, heitän kiukaalle löylyä ja nostan ruodittavaksesi yhden suomalaisen kapitalismin ja "sopimusyhteiskunnan" tukijaloista: ammattiyhdistysliikkeen. Palkoista ja työehdoista käytävässä taistelussa se kokoaa työntekijät yhteen yhdeksi rintamaksi taistelussa työnantajien mielivaltaa vastaan järjestelmässä, jossa työnantajat määräävät yksityisen omistusoikeuden perusteella työkurista.

Kun annan nyt kyytiä – ja kylmää sellaista – ay-pomoille, noille korporatismin pyhää lehmää palvoville vasemmistolaisen työväenliikkeen leipäpapeille, teen sen tavalla, joka ei tee oikeutta pääluottamusmiehille, luottamusmiehille, työsuojeluvaltuutetuille ja muille arjen puurtajille työelämässä, ei edes toimitsijoiden enemmistölle. Teen näin, koska monien ulkopuolisten näkökulmasta ay-liike ei ole he, vaan ne, jotka ovat politisoineet sen pienen eliitin toimitsijavallaksi kauaksi jäsenvallan ulottumattomiin.

Meillä on sinun kanssasi, Iiro, erilainen ay-tausta. Minä olen ollut ay-toimitsija ja saanut siitä ammattiliiton kultaisen ansiomerkinkin. Olen jopa – SAK:n silloisen kokemattoman juristitytön Tarja Halosen kanssa – pöljällä lausunnolla tuottanut liitolleni työtuomioistuimen tuomion laittomasta lakosta. Arvaan, että sinä et ole ollut minkään ammattiliiton jäsen.

Minusta jokaisen työntekijän tulisi järjestäytyä liittoon. Arvaan, että sinunkin mielestäsi pitäisi; ay-liikehän myy jäsentensä kautta työrauhaa.

Minusta työehdoista pitää tehdä kollektiivisia työehtosopimuksia ja niiden pitää olla yleissitovia niin, että myös tilapäisesti Suomessa työskentelevien vierastyöläisten työnantajien tulisi niitä noudattaa. En hyväksy harmaata taloutta, pimeää työvoimaa tai vierasmaalaisten työntekijöiden mukana maahan kulkeutuvia outoja työehtosopimuksia. En ole varma, oletko yleissitovuudesta samaa mieltä kanssani. Oletko?

Arvelen sinun vastustavan tulopoliittisia kokonaisratkaisuja ja kannattavan sopimista paikallisella tasolla. Puolustanet "joustoja", joilla työehtoja huononnetaan. Uskon sinun ajattelevan, että keskitetyt tupot johtavat vääristyneisiin lopputulemiin, siis eri alojen välillä sen kaltaisiin kuin oli mainitsemasi pörssiesimerkki Atrian osakekurssin noususta Nokian kurssin noustessa. Reaalisosialismin romahduksen jälkeen – ja sen seurauksena? – työantajapuoli on ajanut alas keskitettyjä sopimuksia, jotka ovat suosineet matalapalkka-aloja.

Suomalaisten työntekijöiden ammatillisen järjestäytymisen aste on Euroopan korkein: työntekijöistä 73 % kuuluu liittoon. Ammattiliittojen jäsenmäärät ovat yleisesti vähentyneet, ja esimerkiksi Ranskassa vastaava luku on 7–8 %. Kun osoitetaan mieltä duunareiden oikeuksien puolesta, Ranskassa mukana marssivat myös järjestäytymättömät työntekijät, mutta Suomessa eivät marssi tai osoita mieltään edes liittojen jäsenet. Ay-pamppujen mielestä siihen ei ole syytä. Heille Suomi on sopimusyhteiskunta, jossa he hoitavat työntekijöiden asioita niin kuin niitä korporatismissa on tapana hoitaa.

Korporatismi on valtiovallan, työnantajien ja ay-liikkeen kolmikanta, jonka varaan rakentuu maamme lumedemokratia. Se on ristiriidassa oikean demokratian eli kansanvallan kanssa ja perustuu valtiovallan hallitustamiseen ja eduskunnan kumileimaistamiseen. Se on työmarkkinavaltaa myös sellaisiin asioihin, joissa osapuolet eivät ole edustavia. Kolmikanta ei edusta työttömiä, työkyvyttömiä, eläkeläisiä tai opiskelijoita. Se on sinipunaa, jossa ajetaan hyväosaisten eli työllisten etua. Kokoomuslaiset – siis teikäläiset – työnantajat ja sosialidemokraattiset ay-pamput sopivat asioista, jotka maan hallitus panee täytäntöön. Eduskunnassa suurin osa kansanedustajista on tämän sinipunaisen nukketeatterin äänettömiä marionetteja. Siihen, miten äänettömiä, palaan, kun seuraavassa kirjeessäni kerron sinulle käsitykseni työeläkejärjestelmästä.

Kapitalistien ja demareiden yhteistyö ei ole ollut suomalaisessa yhteiskunnassa mikään yhden yön juttu. Kirjoitin siitä kirjassani *Oma pääoma* ja Risto Korhonen kirjoittaa siitä kirjassa *Hakaniemen voimavuodet.*

Työnantajien pitkäaikainen edusmies Seppo Riski kertoi televisiossa itse asiasta kuultuna, että työehtosopimusneuvotteluissa asiat sovittiin ensin kahdenvälisesti demareiden kanssa STK:n toimitiloissa, sitten kierrettiin kortteli ja palattiin "demariovesta" (nimi on käytössä edelleenkin) samoihin tiloihin muka neuvottelemaan jo sovituista valmiista päätöksistä liittojen kaikkien edustajien kanssa. Siltä osin ay-liitoissa ei ole ollut sisäistä demokratiaa vaan demareiden diktatuuri.

Aikoinaan huhumylly tuotti tietoa siitä, miten monien ammattiliittojen vaaleissa työnantajat rahoittivat demariosapuolta.

Yksi ay-liikkeen tärkeistä suuntavaaleista käytiin metalliliitossa vuonna 1975. Niiden yhteydessä demarit saivat työnantajilta kotimaista vaalirahaa. Myös tuontirahaa oli tulossa, mutta SDP:n taloudenhoitaja Pentti Ketola jäi salaperäisen ilmiannon perusteella tullissa kiinni ollessaan tuomassa metallin demareille ulkomaista solidaarisuusrahaa, jonka alkuperä oli mitä ilmeisimmin CIA:n kassa. Kun Pertti Klemola paljasti työnantajarahoituksen salat kirjassaan *Kenen asialla SAK?* ja kun Ketolan tapaus oli silloin yleisessä tiedossa, yhteiskunnallinen konsensus kävi siinä kommunistivaaran paikassa vastahyökkäykseen SAK:n demareiden puolesta. Työnantajien silloinen toimitusjohtaja Tapani Kahri kielsi työnantajien tuen demareille, mutta myönsi tuet myöhemmin muistelmakirjassaan *Viheltääkö pilli*. Hän viittasi Klemolan kirjaan seuraavalla tavalla: "Nyt voin kertoa sen, mikä tuolloin täytyi kieltää. STK ja osa sen jäsenjärjestöistä tukivat sosialidemokraatteja liittojen sisäisessä järjestötyössä." Sitä varten Kahrilla oli käytössään tili "toimitusjohtajalle tehtävää tilitystä vastaan", ja rahaa annettiin demareille, koska "metalli oli tärkein koko SAK:n voimasuhteiden kannalta".

En tunne tarvetta palata siihen, miten sodan jälkeisenä aikana toimi ammattiyhdistysliikkeen sisäinen demokratia, jota ei ollut. Silloin soppaa hämmensivät yhtäällä lännen CIA ja toisaalla idän NKP. Arvelen, että CIA rahoitti Suomen ammattiliittoja monipuolisemmin ja vielä suuremmilla rahasummilla kuin neuvostotoverit. Sen verran palaan historiaan, että kiinnostavaa olisi tietää, mitä on tapahtunut CIA:lta saaduille rahoille esimerkiksi Teräsliiton pesänjaossa. (Neuvostorahahan teki toisaalla konkurssin SKP:n mukana.) Alasajetun liiton johtajia oli

muun muassa Per-Erik Lund. Miehen tuntenet, Iiro, ainakin siitä suomalaisen "sisäisen devalvaation" eli palkkojen alentamisen sisäänajoyrityksestä, jolla te kovan markan kannattajat yrit添 vuonna 1991 välttää markan ulkoisen arvon alentamisen eli "oikean" devalvaation. Siinä suunnitelmassa metallin liittojohtaja Lund oli teidän näkökulmastanne heikoin lenkki, joka peleillään sai viattoman Kalevi Sorsan näyttämään palkanalennussyylliseltä. Käytännössä ne tapahtumat ulkoistivat hänet presidenttipelistä.

Ay-liikkeen itsenäisyyden – ja samalla suomalaisen korporatismin – tukirakenteita on kolme: työnantajien kanssa sovittu ay-jäsenmaksujen perintä palkasta, valtiovallan kanssa sovittu jäsenmaksujen verovähennysoikeus sekä ay-liittojen valtion puolesta hoitamat työttömyyskassat samaan tapaan kuin valtionkirkko hoitaa väestörekistereitä ja hautuumaita. Ay-liikkeessä laajaa poliittista omistajavaltaa käyttävät ay-demarit turvaavat näiden etujen vastineeksi, paitsi omat etunsa, myös maalle lakottoman ja mielenosoituksettoman työrauhan. Miten se tulisikaan jollakin muulla tavalla yhtä hyvin turvatuksi?

Sen, mitä ay-liike hyväksyy työnantajien kanssa sopimalla, ay-toimitsijat lobbaavat eduskunnan vasemmiston hyväksymään Suomen laiksi. Eduskunta on yksi korporatismin etäispäätteistä. Siellä ei ole näissä asioissa jakoa oikeaan ja vasempaan tai oikeaan ja väärään vaan vääräkin käy oikeasta.

Vasemmistopuolueet perivät kolmikantaisen päätöksenteon eduskuntatuesta hinnan, jonka ay-liike maksaa poliittisena vaalirahoituksena suoraperityistä ja verovähennyskelpoisista jäsenmaksuvaroista. SAK:n liitot osittavat liittokokousvaaliensa tuloksen perusteella vasemmistopuolueiden (mutta vain niiden) edustajien käyttöön ns. ryhmärahoja, jotka puolueryhmistä ohjataan edelleen

ulos ay-kentästä poliittisille saajatahoille. Vasemmistoliitossa rahat eivät mene puolueelle vaan ne annetaan yksittäisille ehdokkaille, jotka sillä tavalla "ostetaan" muun muassa hyväksymään työeläkejärjestelmän miljardirahastojen ulkomaisten keinottelusijoitusten tehoton valvonta ja nöyristelemään demarien tapaan EU-vallan alla oman puolueen äänestäjien ja kai SAK:n jäsentenkin enemmistön kantaa vastaan. Nämä Punajuuri ry:n jakamat vaaliavustukset ovat olleet poliittista korruptiota samalla tavalla kuin Kehittyvien Maakuntien Tuen kuuluisaksi tullut avustustoiminta oli sitä porvaripuolueiden edustajille. Ay-liikkeen antaman vaalituen saajia ja tarkoituksia ei mediassa analysoida. Miksi ei?

Kun ennen vasemmistoliittolaiset ay-toimitsijat saivat toimia sangen vapaasti oman ryhmäkuntansa asioissa, tänään on SAK:ssa amerikkalaisen liiketaloustieteen konsulttien markkinoima yritysorganisaation malli ja liitoissa tiukka demarikuri. Sen johdosta vasemmistoliittolaiset joutuvat pelkäämään työpaikkojensa puolesta. Toimitsijaksi pääseminen merkitsee näille tovereille sosiaalista etenemistä työpaikkojen alati kovenevasta työrytmistä mukaviin sisätöihin. Siksi toimitsijan paikasta pidetään kiinni, vaikka se vaatisi radikaaleja toimia, jopa niin radikaaleja, että monet vasemmistoliittolaiset toimitsijat ovat loikanneet demareihin. Monet muut ovat sosiaalistuneet vasemmistoliittolaisiksi sosiaalidemokraateiksi. (Demareitahan me vasemmalla olemme alun perin kaikki, mutta nämä on demariyhteisö käännyttänyt kaltaisekseen korporatistiseksi konsensusväeksi.) SAK-laisessa ja vähän STTK-laisessakin ay-liikkeessä on ehdoton demarivalta, vaikka heikäläisillä ei ole enemmistöä liittojen jäsenistössä. Persujakin on liitoissa vasemmistolaisia enemmän!

Merkittävää näyttöä vasemmistoliiton ay-toimitsijoiden demareille tekemistä palveluksista on saatu sekä Lipposen ykkös- että Kataisen sikspäkkihallituksen muodostamisen yhteydessä.

Kun demarit ovat olleet valmiita ajamaan teidän kokoomuslaisten kanssa sinun vaatimaasi epäsosiaalista leikkauspolitiikkaa, hallitusvaunuista olisi jäänyt perälauta auki äänten mennä, jos vasemmistoliittoa ei olisi saatu mukaan demareiden apupuolueeksi. Nimenomaan ay-liike veti vasemmistoliiton näihin hallituksiin. Kun se vielä sai kolmikannan Kataisen hallitusohjelmaan ja omat uskotut miehensä demariministereiden esikuntiin, se saattoi ryhtyä propagoimaan hyvää hallitusta pahoja arvostelijoita vastaan.

Kirjoitin kotisivujeni blogissa: "Vasemmistoliiton sisäisen kriisiytymisen vastuulliset löytyvät ay-liikkeen itsetyytyväisistä pomoista ja toimitsijoista. He tuovat puolueeseen demarihegemoniaa, jonka armollisuudesta he itse nauttivat vanhasta vallasta pöhöttyneen ja vasemmiston kaikinpuoliseen taistelukyvyttömyyteen ja ennätykselliseen vaalitappioon johtaneen korporatiivisen hallitsemistavan edunsaajina." Presidentin vaaleissa tästä ryhmäkunnasta löytyi tukea Paavo Lipposelle jo ensimmäisellä kierroksella tämän Paavon saattamiseksi toiselle kierrokselle. Perheenlisäyksen johdosta vastentahtoisesti ehdokkaaksi lähteneen Paavo Arhinmäen äänten koettiin jäävän pois Lipposelta.

Minä en ymmärrä enkä hyväksy sitä epäisänmaallisuutta, jota ammattiliitot osoittavat sijoittaessaan suurimman osan jäsenmaksuperintänsä ylijäämärahoista ulkomaisiin (riski)sijoituskohteisiin. Mitään ei ole opittu siitä punapääoman romahduksesta, jonka seurauksena vasemmisto menetti sillanpääasemansa talouselämässä. Ay-liikkeen toverikunnan piikkiin panen STS-pankin ja varsinkin Osuuspankki Yhteistuen tosiasialliset konkurssit.

Sinä, Iiro, olit valtiovarainministeri, kun veronmaksa-

jille maksuun tulleesta STS-pankin pesästä sallittiin tehdä kymmenien miljoonien markkojen tulonsiirto demarijohtoisille säätiöille. Muistatko?

Sen sijaan siihen sinä et voinut vaikuttaa, että osuuspankkiryhmä pelasti maakuntapankkien kepulaisten rahoilla SAK:n Osuuspankki Yhteistuen, joka tuotti ay-pomojen hallinnossa 7 miljardin taseella 2 miljardin markan luottotappiot. Normaalisti pankki olisi joutunut konkurssiin, mutta tässä tapauksessa osuuspankkiryhmä – ryhmän sisäisen solidaarisuuden nimissä – otti eli pani miljarditappiot maksuun muille osuuspankeille. Vastuussa olleet Yhteistuen hallituksen jäsenet vapautettiin vahingonkorvausoikeudenkäynneistä ja miljardivahinkojen miljoonakorvauksista hintaan 50 000 markkaa per ukko. Tämän kaiken osuuspankkiryhmän edustajat sanoivat tehneensä tärkeän sidosryhmänsä (SAK) hyväksi. Se oli kallista kepulaista solidaarisuutta demareille. Sitä perusteltiin niin, että SAK oli osuuspankeille tärkeä sidosryhmä.

Sen jälkeen, kun kokonainen keskusjärjestö (TVK) voitiin keinotella konkurssiin, kun monet ammattiliitot on keinoteltu suuriin taloudellisiin tappioihin, kun punapääoman keskeisissä konkurssiyhtiöissä oli ay-demareita tärkeissä hallintotehtävissä ja kun ay-edustajat eivät ole toimineet työeläkerahojen sijoitusten kotimaisuuden ja turvaavuuden puolesta, on ammatillisen työväenliikkeen edustajilla alhainen uskottavuus taloudellisessa päätöksenteossa ja omien sekä muiden rahojen valvonnassa.

Olen mietiskellyt, miten ovat mahdollisia taloudellisen valvonnan suuret laiminlyönnit, ja olen päätynyt ajattelemaan, että koko vasemmistoa leimaa sellainen yhteisöllisyys, että luotetaan kritiikittömästi johtajiin sekä myötäettä vastoinkäymisissä. Sitä käyttävät hyväksi ay-liikkeen harmaan vallan miehet, joiden itse itseään täydentävillä

sisäpiireillä on keskinäinen kohtalonyhteys ja siitä syystä omertan laki: jos minä töppään tänään, sinä voit töpätä huomenna ja meille molemmille on edullista vaieta toinen toisemme töpeksinnästä.

Minusta ihanne on vapaa työläinen vapaassa ammattiliitossa. Jos ay-liike ei ole vapaa, työn tekijä ei ole vapaa. Olisiko demareiden yksinvalta ay-liikkeessä vapauden rajoitus?

Odotan mielenkiinnolla näkökulmaasi näihin asioihin.

Esko

Iiro Viinanen

Tasapäistämistä

Arvoisa palkittu ay-mies Esko

Kaikkea sitä kuulee sinunkin menneisyydestäsi: ammattiliiton myöntämä kultainen ansiomerkki! Herkästipä niitä jaellaan, sillä urasi toimitsijana ei ole voinut olla kovin pitkä. Ehkä palkitsemiseesi vaikuttivatkin vaietut tavoitteet eikä niinkään ansioitumisesi toiminnassa. Epäilen sinua näin kositun äänettömäksi yhtiömieheksi demarien rintamaan, pois änkyröiden joukosta. Pienellä lahjuksella uskottiin sinunkin mielipiteesi muuttuvan. Mutta eivätpä tienneet, kuinka piinkova vasemmistolainen olet – tai ainakin olit tuohon aikaan.

Aloitit kirjeesi kovin provosoivasti arvostelemalla työnantajien harjoittamaa mielivaltaa. Mitä mielivaltaa se on, jos omistajayrittäjä antaa ohjeita ja määräyksiä siitä, miten työpaikalla toimitaan? Siihen hänellä täytyy olla oikeus. Et sinäkään omistamaasi kotiin päästäisi ulkopuolisia ohjeistamaan elämääsi. Toisaalta tuleehan niitä ohjeita ilman ulkopuolisiakin, jostain hellan suunnalta, ja ojennus säilyy. Ei työnteosta tulisi mitään, jos työpaikalla jokainen toimisi niin kuin huvittaa. Ay-liike on onnistunut muokkaamaan mielipiteitä tässäkin asiassa työantajavastaisiksi, samalla sahaten omaa oksaansa. Kyllä sekin oksa vielä kerran katkeaa – ja toivottavasti mahdollisimman korkealta.

Olet oikeassa arvellessasi, että ilmeisesti vastustan tulopoliittisia kokonaisratkaisuja. Oikeassa olet, veikkoseni. Enkä muuten kannata nykyisen kaltaista yleissitovuuttakaan, järjestöjen suorittamaa tasapäistämistä koko sopiminen! Mutta sellaista se suomalaisen elämä on jo peruskoulusta alkaen: ei numeroita todistuksiin, etteivät vain kykyerot näkyisi! Laiskan ja ahkeran välille ei saa tehdä eroa, eikä ahkeruudesta palkita. Siitähän on kyse myös työnteon progressiivisessa verottamisessa. Verotuksen avulla ja tasa-arvon nimissä tasapäistetään sekä ahkerat että laiskat.

Oma lukunsa sitten on tuo monien ihannoima, kaiken autuaaksi tekevä kolmikantainen sopimusten solmiminen. Kolmikantaa koskevat mielipiteemme käyvät kyllä jonkin verran yksiin. Kuka piru on moisen mennyt aikanaan keksimään? Siinähän valtaa siirretään kansan valitsemilta edustajilta sellaisiin pöytiin, jonne asioiden ei luulisi lainkaan kuluvan. Kuvaava on, että nykyinen työministeri Lauri Ihalainen on todennut julkisesti kolmikannalle kuuluvan kaikki muu paitsi ulkopolitiikka.

Ei muuten kuulu, mutta eipä kuulu eduskunnastakaan – vastaväitteitä nimittäin. Ay-liikkeestä on tullut hiljakseen valtio valtiossa, eikä siitä hyvää seuraa vaan pahaa. Eduskunnan vaikeneminen johtunee rohkeuden puutteesta ja siitä, että lojaaleina isännälleen edustajat – valtaosa jonkin liiton jäseniä – pitävät suunsa supussa. Edustajien hiljaisuus on jo etukäteen maksettu vaaliavustuksilla.

Arvelit, että en ole koskaan kuulunut mihinkään liittoon. Olet väärässä, sillä olin vielä eduskuntaurani alkuaikoina Korkeakouluinsinöörien ja arkkitehtien liiton jä-

sen ilman vaaliavustuksiakin, ja lähinnä kai jonkun mielenhäiriön takia, sillä mikään muu ei sitä typeryyttä selitä. Kun sitten myöhemmin ministerinä jouduin tekemisiin ammattiliittojen syvimmän olemuksen kanssa, en epäröinyt hetkeäkään, ettenkö eroaisi. Ja niin tein.

Ministerinä ollessani ay-toiminta todella avasi silmäni – ja nosti tukkani pystyyn. Jäsenistöä harhautetaan uskottelemalla, että liitto muka voi hoitaa kaikki ongelmat työntekijän puolesta vaikeuksien ilmetessä. Siitä ilosta peritään verovähennyskelpoinen "pieni korvaus", 1–2 % palkasta. Euromääräisesti se lienee noin 150–400 euroa vuodessa palkkatasosta riippuen. Työntekijän edunvalvonnan nimissä luvataan kaikkea hyvää ja päälle vielä työttömyyskassan jäsenyys ja ansioon sidottu päiväraha työttömyyden varalta.

Sanallakaan he eivät kerro, että saman edun saa "Loimaan kassasta" 99 eurolla vuodessa. Eikö jäsenistön edunvalvontaan kuulu kertoa ryöstöhinnoittelusta, jonka kohteeksi ay-jäsen tietämättään joutuu? Ero on satoja euroja; sellaista käteen jäävää palkankorotusta ei ammattiyhdistysliike tuolle riistetylle pysty taistelemaan. Fiksuimmat ovat oman etunsa havainneet, eronneet liitosta ja liittyneet "Loimaan kassaan", joka on jo nykyisin Suomen suurin työttömyyskassa.

Ansiotuloon sidottua työttömyysturvaa varjellaan kuin kruununjalokiveä. Ay-liike ei välitä tippaakaan siitä, että juuri se on pitkäaikaistyöttömyyden peruslähde, väittäkööt toimitsijat mitä muuta tahansa. Niin moni työtön on minullekin kertonut, että työhön mennään vasta pakon edessä, kun toimeentulo on työttömyyspäivärahan ja muiden yhteiskunnan tukien ansiosta ihan mukavan suuruinen. Ja helppohan järjestelmää on puolustaa, kun ay-liikkeen oma osuus korvauksista on olematon. Taas ajetaan toisten hevosilla. Jos systeemiä ei muuteta työntekoon kannustavammaksi (lue: pakottavaksi), on turha odottaa työttömien armeijan supistuvan.

Kolmikanta kummittelee edelleen ammattiyhdistyspomojen haaveissa jonkinlaisena autuaaksi tekevänä sopimusmallina. Montako vuotta he vielä jaksavat haaveilla, tumput suorina?

Kolmikannan aika on onneksi ohi, ja lopullisesti. Tuskin mitään muuta suomalaiselle duunarillekaan niin kallista järjestelmää on ollut. Ja tuskin on monta suurempaa ongelmaa koko kansantaloudelle aiheutettu kuin on kolmikannalla onnistuttu saamaan aikaan. No, onhan tietysti devalvaatio, jolla ongelmat oltiin ratkaisevinaan, vaikka todellisuudessa synnytettiin tulevaisuuden harmiksi mittavia rakenteellisia ongelmia, joista vieläkin kärsitään. Metsäteollisuutemme makro-ongelmat juontavat juurensa raaka-aineen ja palkkojen kilpajuoksusta. Luultiin, että ennen pitkää ne pystytään korjaamaan rahan arvoa muuttamalla. Siitä on nyt jälki kaamea.

Jos liitot sopisivat työnantajien kanssa vain ja ainoastaan työoloihin ja palkkoihin liittyvistä kysymyksistä, asia olisi kunnossa. Mutta kolmikannan turmiollisuus onkin mielestäni siinä, että kun asioista ei pystytä keskenään sopimaan, niin maksaja täytyy löytää jostain muualta, eli valtiosta. Aivan kuin se olisi joku ulkopuolinen kassa, josta voi surutta ammentaa erilaisia etuja.

Kun valtio sotkettiin kolmantena osapuolena ratkomaan työmarkkinaosapuolten keskinäisiä asioita, koplattiin sopimuksiin aina sosiaalisia etujen lisäyksiä, työelämän lainsäädäntömuutoksia ja aivan varmasti veroratkaisuja. Näin saatiin lisättyä etuuksia, jotka ovat loputtomia menoautomaatteja, ja nauttivat usein jopa perustuslain suojaa. Näin on sovittu aikanaan käsittämättömällä tavalla myös ay-jäsenmaksujen perinnästä ja verovähennysoikeudesta, Pekkas-vapaista ja kaiken huippuna lomaltapaluurahasta.

Ei siinä ole huolta kannettu maan kilpailukyvystä, sillä aikanaan munaukset hoidettiin maksattamalla lasku kansalla. Kukapa sitä edes ymmärsi, että rahan arvon alentamisen maksoivat kohonneina hintoina juuri äsken itselleen etuja kahmineet tahot. Hintojen nousu taas ruokki vaatimuksia palkankorotuksista, ja niin uuden devalvaation siemen oli kylvetty. Ja tämä sopi Etelärannallekin hyvin, sillä rahaa ropisi vientituotteista rahan uuden arvon ansiosta mukavasti kassaan.

Rohkenen väittää, että kolmikantasopiminen on tuonut vuosikymmenten saatossa kustannusrakenteeseemme ja samalla teollisuutemme kilpailukykyyn melkoisen ylimääräisen taakan. Se taakka on nyt raskas kantaa, sillä poliitikoille näyttää olevan ylivoimaisen vaikeaa saada aikaiseksi talouteemme ensin tasapainotila ja sitten ylijäämää, ettei velkataakkamme johtaisi samanlaisiin markkinareaktioihin kuin Kreikassa nyt ja Suomessakin 1990-luvulla.

Palaanpa tuohon mainitsemaani, aikanaan sovittuun lomaltapaluurahaan, joka sittemmin on sisällytetty muihin lomarahoihin. Minulla on omakohtaisia kokemuksia nuorena yrittäjänä toimiessani siitä, kuinka leväperäisesti noina aikoina suhtauduttiin lomalta paluuseen, etenkin jos säät suosivat jouten oloa. Muina miehinä sitten palattiin työpaikalle viikon, jopa kahden viiveellä ja mitään selittelemättä. Toimitukset myöhästyivät, ja työväen puute aiheutti monenlaista harmia. Ja siten sinä, Esko, vielä arvostelet työnantajien määräilyä työpaikoilla.

Mietipä hieman! Olisi kuvitellut, että vastuullinen ammattiyhdistysliike, kuten se itseään nimittää vieläkin, olisi kajonnut moiseen leväperäisyyteen. Mutta ei. Ratkaisuksi tuli lomaltapaluuraha, jolla väki houkuteltiin palaamaan oikeaan aikaan lomalta, ja nythän se maksetaan kaikille ja koko asian syntyhistoria on häivytetty.

Siihen maailmanaikaan maassa oli kova työvoimapula, joka mahdollisti moisen leväperäisyyden. Olisi kuitenkin voinut kuvitella, että työntekijöiden edusmiehet liitoissa olisivat kantaneet vastuuta kilpailukyvystä, mutta ei. Kyllä devalvaatio kaiken aikanaan korjaa, lienee ollut ay-pamppujen ohjenuora. Ja taas lyötiin yksi naula kilpailukyvyn arkkuun.

Se oli sitä edunvalvontaa. Vastuuta koko maan tilanteesta tai menestyksestä ei ay-väki tippaakaan kantanut, kauniista puheistaan huolimatta. Enkä usko, että se tekee niin tulevaisuudessakaan. Niin perin patavanhoillinen toimintatapa on niissä piireissä vallalla. Kun seuraa tulopoliittisia neuvotteluja, tuntuu koko järjestelmä kovin turhanpäiväiseltä. Isot miehet istuvat viikkotolkulla saaden aikaan vain päätöksen siitä, että asioiden annetaan ajautua valtakunnansovittelijan ratkaistavaksi. Ainoaksi anniksi jää pääsy illan televisiouutisten kasvoksi.

Viittasin jo aiemmin ay-jäsenmaksujen verovähennysoikeuteen, jollainen on myös työnantajien ja maatalouden liittojen jäsenmaksuilla. Ay-maksujen osalta se merkitsee valtiolle 185 miljoonan euron verotulojen menetyksiä, ja päälle tulevat vielä muut jäsenmaksut. Huikea summa, täysin perusteeton ja tyypillinen kolmikannan aikaansaannos.

Sanot suomalaisen korporatismin turvaavan parhaiten työrauhan. Sanon siihen, Esko, että parempi lopputulos saavutetaan järjen käytöllä ja ottamalla vastuuta koko maan edusta eikä vain järjestöjen omasta itsekkäästä edusta.

Lakkoase on kohtuuton työkalu erityisesti uusien aypomojen käsissä, ja osin vanhempienkin. Usein sitä käyttävät miehet ja naiset, joilla ei juuri ole itsetuntoa, vaan jotka pyrkivät kohottamaan omaa egoaan näyttävin taistelutoimin. Lienevätkö entisiä koulukiusattuja vai luonnevikaisia?

Kovin sanoin arvostelet työmarkkinoiden vallankäyttöä, syyttäen siitä kokoomuslaisia työnantajia ja sosialidemokraattisia ay-pomoja. Niinhän se yleensä on muussakin toiminnassa, että pienet vähemmistöt, tässä tapauksessa ne kaikkein vasemmistolaisimmat ay-pamput, ovat omasta mielestään suotta syrjässä, vaikka ääntä heistä on lähtenyt enemmän kuin tarpeeksi. Suurella kannatuksella saa demokratiassa enemmän valtaa kuin pienellä, turha siitä on sinunkaan kiukutella. Tiedät asian aivan hyvin. Ja sitäkin voi kysyä, mitä te olisitte saaneet aikaan, jos olisitte olleet keskeisemmin edunvalvonnassa. Rohkenen arvella, että lakkoherkkyys olisi ainakin lisääntynyt, mutta siitäkös teikäläiset ay-pomot olisivat välittäneet.

Mieltäsi näyttää kaihertavan ministeriaikaani osunut pakkodevalvaatio, kun haluat aina sen esiin kaivaa. Nytkin, sinänsä perutellusti, nostat tikun kärkeen metallin Per-Erik Lundin. Unohdat paperiliiton Antero Mäen. Minä en ikinä unohda kumpaakaan, vaan näen aina silmissäni kyseisten herrojen lähtevän Suomen Pankista kertomaan omilleen, mitä Sorsan sopimuksen suhteen oli sovittu. Käsi toistensa olalla, hartiat kyyryssä he laahustivat kohti ulko-ovea, kuin selkäänsä saaneet.

Oli sekin päivä, ja jälleen yksi esimerkki heikosta vastuunotosta. Perusteet sille, miksi itse vastustin devalvaatiota, olen jo aiemmin kertonut, enkä niitä aio kerrata. Totean vain, että voisi meno olla meilläkin vähävelkaisempaa, jos edes kerran olisi yritetty pärjätä tervein keinoin eikä jatkaa loputonta perinnedevalvaatioiden ketjua. Mutta ryhti puuttui. Ja puuttuu vieläkin.

Ministerinä ollessani minulle kävi täysin selväksi, millaista porukkaa nuo ay-pomot ovat ja miten he toimivat. Minulta ei heille juuri arvostusta tipu, mutta sitä he tuskin odottavatkaan. Neuvotellaan muka vakavissaan, vaikka ei ole aiettakaan ajaa omiensa keskuudessa muutoksia

läpi. Annetaan vain kuva, että asiat hoidetaan. Ja paskat. Samaa soopaa joka kerta, mutta on tärkeää näyttää televisiossa, että ollaan kovissa hommissa, vaikkei todellisuudessa saada mitään aikaan.

Kokemuksistani viisastuneena sanoin aikanaan heti, kun eläkeiän nostosta alettiin tällä porukalla neuvotella, että turha toivo. Kun asia siirretään työmarkkinamiesten dominoimaan työryhmään, se on varma merkki siitä, että ratkaisua ei synny, ainakaan sen eduskunnan aikana. Työryhmät ovat noissa piireissä asioiden hautausmaita, mutta sitä eivät silloiset ministerit uskoneet. Hallituksen on vain itse uskallettava päättää sille kuuluvat asiat, vaikka huuto olisi kuinka kova tahansa. Etujen heikennyksiin ay-liike ei ikinä suostu, vaikka maan etu sitä kuinka vaatisi. Historia toistaa itseään, ja jokainen uusi hallitus tulee vuorollaan petetyksi herkkäuskoisuutensa takia. Joku viisas voisi arvioida näin jälkikäteen, kuinka paljon työpaikkamenetyksiä ovat kilpailukykyä romuttaneet päätökset vuosien saatossa merkinneet. Vaikea laskea edes suunnilleen, mutta saisihan sillä edes vähän todistetaakkaa siirretyksi oikeille harteille.

Viittaat kritiikissäsi myös nykyhallituksen ohjelmaan ja sen syntytapaan. Vaikka leikkauksia ei tarpeeksi tähän ohjelmaan todellakaan sisälly, ovat ne kaikkea muuta kuin epäsosiaalisia. Näkisitpä vain, mitä olisi tapahtunut ilman nykyisiäkään minisäästöjä. Nekin olivat lähes mahdottomia vasemmistolle ja erityisesti omalle reunallesi siitä. Näin siitäkin huolimatta, että lisätarve leikkauksiin odottaa nurkan takana. Eihän näillä toimilla edes vähennetä velkaantumistahtia, vaan päinvastoin velkaannutaan lisää. Ja se vasta epäsosiaalista onkin, sillä huoli markkinavoimien paineesta kyllä vaanii Suomeakin. Velkaantumisluvut ovat muutaman vuoden kuluttua tällä menolla hurjat. Rohkeutta Kataiselta kyllä löytyy, mutta lopputulos, hal-

litusohjelma, on niin sanottu suurin yhteinen nimittäjä, eli muuhun ei sopua syntynyt.

Oma lukunsa oli ay-liikkeen silmiinpistävä aktiivisuus neuvottelujen aikana Säätytalolla. Mitä ne sinne kuuluvat, sivulliset järjestöt? Vain onko jo menty korporatismin tiellä niin syvälle, että niille on varattu oikeus jo valmisteluvaiheessa olla mukana muokkaamassa tekstejä mieleisikseen. Pahasti siltä näyttää, ja siitä kantaa vastuun vasemmisto ja erityisesti demarit, nuo ay-liikkeen valtaapitävät, kuten kirjeessäsi todistit.

Taivastelet myös aikanaan tapahtunutta STS-pankin varojen siirtoa demarijohtoisille säätiöille. Tältä istumalta en moista tapahtumaa muista, mutta jos se olisi laittomana tekona ollut tiedossani, niin tuskin niin olisi tapahtunut. Ehkäpä siirto on KOP:n ja STS:n välisten sopimisten tulos ajalta, jolloin nämä pankit yhdistettiin. Vaikea uskoa, että teko sinänsä olisi ollut laiton, jos talletukset halutaan nostaa, vaikkakin tietoisena yhdistymisoperaatiosta. Enkä muuten enää aktiivisesti halua edes moisia muistella. Tarpeeksi monet yöunet aikanaan niissä hommissa meni.

Osuuspankki-ryhmä pelasi oman pelinsä pankkitukipeleissä eikä halunnut liittyä tuen saajien joukkoon. Osuuspankki Yhteistuki on muuten oiva esimerkki siitä, miten asiantuntemattomat vain asemansa perusteella änkeävät itsensä sellaiseen hallitustyöhön, jota eivät hallitse. Mutta nostaahan se arvostusta ulkopuolisten silmissä.

Kyselet myös, miksi pankkien hallitusten jäseniä ei pantu oikeudelliseen vastuuseen mittavista tappioista. Sitä on moni muukin kysynyt. On vain niin, että aikanaan valtiovarainministeriö hankki kahdeltakin maineikkaalta asianajoyritykseltä lausunnot kanteiden kestävyydestä. Yksiselitteinen vastaus oli, että ei kannata lähteä häviämään. Siksi prosesseihin ei ryhdytty. Eduskunta tosin,

tästä täysin tietoisena, velvoitti valtiovarainministeriön nostamaan syytteitä mittavat määrät – ja lasku hävityistä jutuista kohosi miljooniin. Taas kerran oli riittävästi ns. viisaita, jotka muokkasivat maan hiljaisten mielipiteen, maksoi mitä maksoi.

Eiköhän tässä ole riittämiin vuodatusta ja vastauksia aiempiin kirjeisiisi. Yhteistä meille molemmille näyttää olevan ay-pomojen kritisointi. Sinun osaltasi lähinnä demarien ja vasemmistoliittolaisten ristiriitojen vuoksi. Minulla taas on suunnaton antipatia koko systeemiä kohtaan, enkä lakkaa ihmettelemästä, miksi Suomessa järjestäytymisaste on niin korkea. Eräs, eikä ihan vähäinen, syy siihen on työpaikoilla tapahtuva häikäilemätön painostus liiton ulkopuolisia kohtaan. Kehtaavatkohan liittopomot tämän tosiasian kieltää? Todennäköisesti.

Ay-vapain terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Näin tekee työeläkeväki

Hyvä työeläketoveri Iiro (sallinet toveri-sanan käytön tässä luontevassa yhteydessä)

Esitimme, kumpainenkin, kovaa kritiikkiä ay-liikettä kohtaan, mutta niin eri näkökulmista, että ajatuksemme eivät kohtaa. Minä puolustan työväestön järjestäytymistä niiden yksityisomistajien mielivaltaa vastaan, jotka eivät suostu jakamaan matalasuhdannetta ja lamaa työntekijöiden kanssa panemalla osingot pakkolomalle silloin kun duunaritkin. Omistajien solidaarisuusliike toimii vain vertikaalisesti mutta ei horisontaalisesti. Sen osoitti UPM-Kymmene, joka maksoi Björnbergeille valtavat pakkolähtö- ja luopumisrahat suvun konkurssitilaan ajamasta Myllykoski Oy:stä, kun taas työläiset laputettiin kilometritehtaalle. Eikö sinusta työntekijöiden ole tällaisessa yhteiskunnassa viisasta järjestäytyä ammatillisesti omaksi edunvalvontarintamakseen?

Nyt kirjoitan sinun ja minun työeläkkeiden maksajista, niistä, jotka siirtävät eläkerahastoihin eläkemaksujen ylijäämän. Rahastot ovat valtaa. Ei luulisi, jos ei tietäisi, että rahastojen miljardit ovat eläkeläisten eivätkä yhtiöiden omaa.

Kun työeläkejärjestelmä perustettiin 1960-luvun alussa, vaihtoehdot olivat sen ottaminen julkiseen ja demokraattiseen hallinnoitsemiseen à la Kansaneläkelaitos tai antaminen yksityisten yhtiöiden valtaan. Valittiin yksityinen malli, mutta siitä oikeisto joutui maksamaan sen hinnan, että työeläkeyhtiöihin kiintiöitiin sekä työntekijä- että työnantajajärjestöille jäsenyydet niiden hallituksissa ja hallintoneuvostoissa. Isännätöntä rahaa valvovat siis järjestöjyrät, jotka ovat delegoineet omistajavallan eläkeyhtiöiden johtajille. Työeläkepomot ovat meidän omia ahneita bankstereitamme, joiden taloudelliselle ja korporatistiselle vallalle ei ole rajoituksia, ja jos on, niitä muutetaan tarvittaessa taannehtivasti yhtiöiden hyväksi.

Monet eläkeläiset luulevat, että he ovat säästäneet itse itselleen omat eläkkeensä ja että ne maksetaan työeläkejärjestelmän rahastoista. Systeemi on monimutkaisempi. Jokaisella palkansaajalla vain osa eläketurvasta on rahastoitu. Jos esimerkiksi tulossa on 1 000 euron eläke, siitä ehkä 200 euroa maksetaan rahastosta. Rahasto-osuus vaihtelee yksilön työhistorian mukaan. Loppuosa eläkkeestä maksetaan vuosittaisista vakuutusmaksuista, joista taas osa rahastoidaan. Rahastot ovat eläkemaksujen läpivirtaamapaikkoja. Tämän päivän palkkojen perusteella perittävät työeläkemaksut kattavat rahastoista ulos maksettavat eläkkeet, mutta teknisesti hyvin monimutkaisella ja ihmisen käsityskyvyn ylittävällä tavalla.

Vuoden 2010 lopussa rahastoissa oli 140 000 000 000 euroa (ja 30.9.2011 luku oli 133 miljardia). Jos euro olisi metri, työeläke-euroista muodostettu metrijono ulottuisi 3500 kertaa maapallon ympäri tai vaihtoehtoisesti 200 kertaa maasta kuuhun edestakaisin. Mutta eurot eivät ole metrejä vaan pääosin bittejä yhtiöiden tietokoneiden kovalevyillä. Kun rahastojen koko riippuu näiden varojen sijoitustuotoista, ne taas riippuvat sijoitusten riskipitoisuu-

desta. Yleinen – hihasta vedetty mutta normina käytetty – tuottotavoite on ollut 4 %. Siihen ei ole viimeisimmän kymmenen vuoden aikana päästy.

Työeläkerahastot kasvavat eläkemaksujen ylijäämistä mutta ennen muuta sijoitustuotoista. Niissä on niin paljon sijoitettavaa, että niiden vallankäyttäjät ovat markkinavoimia vailla vertaa. He ovat suomalaisen kapitalismin kuhnuriporras. He sijoittavat muiden varoja ilman tosiasiallista vastuuta sijoitusten tuotosta. He ovat ottaneet riskejä. Niistä kertoo se, että vuonna 2011 rahastojen varallisuus väheni pörssikurssien alenemisen seurauksena suuruusluokaltaan 10 000 000 000+ määrän euroja.

Kun työeläkerahastoista ei käytännössä käytetä eläkkeisiin bitin bittiä, nettona, ne elävät omaa sijoituselämäänsä. Rahojen loppukäyttö on vallankäyttökysymys. Jos rahastoja ei vain ikuisesti kasvateta, mikä on niitä hallinnoivien yhtiöiden tahto, toive ja halu, arvaukseni on, että niillä varoilla alennetaan joskus työnantajien eläkemaksuja. Sitä ennen on nostettu yleistä eläkeikää ja alennettu tulevien sukupolvien eläkkeitä.

Alan superasiantuntija Olli Pusa on pannut nettiin ilmaisen kirjan *Renkien kaappaus* (www.pusa.fi). Oletko sinä Iiro siitä tietoinen, oletko sen lukenut? Etkö ole? Sitä en ihmettele, sillä kirja on valtamediassa vaiettu, vaikka se on ainutlaatuinen sisäpiiriläisen kuvaus järjestelmän korruptoituneesta ja korporatistisesta luonteesta. Pusalla on henkeä salpaavan syvälliset tiedot järjestelmästä, josta piti tulla hajautettu, mutta jossa valta on keskittymässä kahdelle suurelle yksityiselle yhtiölle: Varmalle ja Ilmariselle.

Pusan mukaan eläkkeet ovat tulevaisuudessa vain 40 % palkoista, työeläkejärjestelmän valta vyöryy omistajavallan myötä kaikkialle, kukaan ei todellisuudessa valvo järjestelmää, vastuista ja sidonnaisuuksista vain neljännes tai viidennes on kirjattu näkyviin, eläkemaksut nousevat

rahastojen huonojen sijoitustuottojen johdosta, palkkarengit ovat ottaneet omistajan roolin ja systeemin vallankäyttäjät se valitsee itse sisältään. Alan jättiläiset Varma ja Ilmarinen sekä niiden suuryhtiöasiakkaat puhuvat ja toimivat koko systeemin nimissä siitä huolimatta, että järjestelmän varoista 80 % on entisten asiakkaiden ja pienyritysten osuutta. Järjestelmään sisäänrakennettujen etuisuuksien rahoittaminen annettujen lupausten katteeksi perustuu joskus myöhemmin joidenkin muiden lisämaksuihin. Kaiken kaikkiaan systeemi on viidakko, jota ”kukaan ei pysty valvomaan, ei viranomaiset, ei media, ei poliitikot, ei tuomioistuimet”.

Aikanaan neuvoteltaessa Suomen EU-jäsenyydestä valtiovalta turvasi suomalaisyhtiöiden monopolin ulkomaiselta kilpailulta, ja se suoja ynnä järjestelmän korporatistinen luonne ovat pöhöttäneet yhtiöt riippumattomiksi ulkoisesta arvostelusta.

Kun Suomi liittyi EU:n rahaliittoon Emuun, oli tiedossa ongelmia siitä, että erilaisilla mailla olisi yhteinen raha ja sama rahapolitiikka. Silloin demarit markkinoivat vaikeuksiin (joita ei otettu vakavasti) varautumista ns. ”Emu-puskureilla”, joita päätettiin kerätä työttömyysvakuutusrahastoon ja yksityisen työeläkesektorin tasausrahastoon. Kun puskureita olisi nyt kymmenen vuotta euron käyttöönoton jälkeen tarvittu, huomattiin, että puskurirahat olikin syöty muihin tarkoituksiin. Kävi ilmi, että valtiovalta – Jyrki Kataisen suulla – ei edes tiennyt, mikä osa työeläkejärjestelmän varoista oli varattu Emupuskureiden käyttöön: oliko sitä rahaa miljardi vai viisi. Sillä ei kuitenkaan ole käytännön merkitystä, kun valtion luvalla rahat oli käytetty itsensä kipeäksi keinotelleiden työeläkelaitosten vakavaraisuuden takuuksi.

Iiro, kun minä tässä puhun työeläkejärjestelmän synneistä, niistä ovat vastuussa yksityiset yhtiöt. Hallinto-

malli siis vastaa sinun puolueesi periaatteita; olettehan te privatisoimassa muitakin hyvinvointivaltion toimintoja kuin eläkkeiden maksun ja parkkisakot. Valtion yhtiöitäkin hävitätte. Kun yritykset ovat purkaneet omia eläkesäätiöitään ennen muuta Varman ja Ilmarisen hyväksi, eläkeläisiltä pakko-otettiin miljardi euroa työnantajien hyväksi. Kokoomuslaisen purkuvimman erityiskohteena ovat olleet ennen muuta valtion yhtiöiden eläkesäätiöt. Miten on, ottaako kokoomus vastuun siitä epäisänmaallisuudesta, mikä liittyy työeläkerahastojen sijoitustoimintaan?

Kotimaan osuus työeläkerahastojen sijoituksista on tehnyt 2000-luvulla kuperkeikan. Kymmenen vuotta sitten rahoista oli sijoitettu kotimaahan 2/3 ja ulkomaille 1/3. Tänään luvut ovat päinvastoin: 2/3 ulkomaille ja 1/3 koti-Suomeen.

Työeläkelaitokset uskovat ulkomaisten osakesijoitusten autuuteen. Lähes 40 % kaikista sijoitusvaroista on kiinni osakkeissa, niistä 3/4 on ulkomaisissa osakkeissa ja niistä edelleen 3/4 Euroopan ulkopuolisissa osakkeissa. Nämä sijoitukset ovat riskikeskittymä, jossa pörssikasinoiden pelimerkkeinä ovat suomalaisten eläkeläisten rahat.

Työeläkeyhtiöiden hallinnointi on helppoa. Valtio on säätänyt eläkemaksut yhtä pakollisiksi kuin verot ja järjestelmän toimitsijat saavat syödä kuormasta maksaakseen korruptoituneen hallintonsa ylisuuret (500 miljoonan euron) kustannukset. Mahtavan lobbariarmeijan ylläpito tarjoaa suojatyö- ja loppusijoituspaikkoja niille ay-tovereille, jotka siirretään kunniallisesti eroon luottamustehtävistään.

Rahastoja hallinnoiva työeläkeaateli ei ole siniverinen vaan sinipunainen. Jotta systeemi toimisi siihen tapaan kuin on tarkoitettu, siihen tarvitaan Suomen vapaan ay-liikkeen myötävaikutus, ja se on siltä saatu.

Muistan, kun soitit minulle ennen kuin meillä oli tietoa tästä kustantajan ehdottamasta kirjaprojektistamme. Olin iltapäivälehdessä sanonut vallankäytön korruptoituneisuudeksi niitä työeläkeyhtiöiden hallitusten jäsenten palkkioita, jotka Helsingin Sanomien tutkiva journalisti Tuomo Pietiläinen oli nostanut julkiseen keskusteluun, ja kerroit olevasi kanssani samaa mieltä. Esimerkiksi Ilmarisen hallituksen varapuheenjohtaja Lauri Lyly (SAK, sd.) saa sivutoimestaan palkkioita noin 33 000 euroa vuodessa ja Varman vastaavasta tehtävästä Mikko Mäenpää (STTK, sd.) noin 37 000 euroa vuodessa. Sillä rahalla – tai ei ihan sillä rahalla, koska Ilmarinen maksaa Lylyn hyväksi 5 600 euroa ylimääräisiä eläkemaksuja ja Varma Mäenpään hyväksi 6 300 euroa – nämä toverit panevat pelipöytään jäsentensä eli tulevien eläkeläisten edut. Olisiko tällaisessa palkitsemisessa sitä samaa "rakenteellista korruptiota", joka perustui Ilkka Kanervan synttärijuhlien rahoituksessa syyttäjän mukaan maksajan motiiviin ilman näyttöä sen vaikutuksesta päätöksentekoon?

Varman hallituksen jäsen Jouko Ahonen Paperiliitosta osoitti, kenen joukoissa hän seisoi, kun hän lähti 22 500 euron vuosipalkkioilla ja 3 800 euron ylimääräisellä eläke-edulla puolustamaan Lylyn ja Mäenpään hyväksymiä villejä korotuksia työeläkeyhtiöiden johtajien miljoonapalkkoihin ja hulppeita parannuksia näiden erinomaisiin eläke-etuuksiin. Kun työpaikoistaan taistelevat paperiliittolaiset näkivät haastattelun televisiosta, Ahoselta menivät maine ja työt. Lyly ja Mäenpää vaikenivat ja säilyttivät paikkansa.

Yhtiöiden johtajat omasta puolestaan jatkavat töissään parannetuin eduin Fortumin yksityistämissyyllisen ja valtion yhtiön leivistä Varmaan siirtyneen (mutta matkalla Fortumin optiot menettäneen) Matti Vuorian johdolla.

Joskus on puhuttu eläkekatosta, siitä, että eläkkeelle

määrättäisiin yläraja. Se on käytäntö useimmissa Suomen verrokkimaissa. Kun suurituloiset saavat saman eläkekarttuman kuin pienituloiset, se tarkoittaa, että pienituloiset maksavat suurituloisten eläkkeet. Puheet eläkekatosta ovat kummallisella tavalla hiipuneet pois. Ovatkohan ay-pomojen palkat jo sitä suuruusluokkaa, että eläkekatto purisi myös heidän eläkkeisiinsä?

Eläkekatto ei ole esillä myöskään eduskunnassa, joka on korporatismin kivijalkana toimivan kolmikantaisen päätöksenteon kumileimasin ja jota käytettiin siihen tarkoitukseen finanssikapitalismissa syntyneen keinottelukuplan puhjettua vuonna 2008. Eduskunta teki vahinkojen paikkailussa meistä eläkeläisistä maksumiehiä ja -naisia.

Pari vuotta aiemmin eduskunta oli antanut työeläkeyhtiöille luvan lisätä eläkerahoilla käytävää osakekeinottelua. Kansanedustajat eivät käyttäneet lain liberalisoinnin ykkös- tai kakkoskäsittelyssä yhtäkään puheenvuoroa, eivät ainuttakaan, eikä ketään edustajaa siis huolettanut työeläkevarojen riskipitoisuuden kasvu.

Sijoitustuottojen nopea kasvu pörssikurssien nousun vuosina on kirjanpidollinen näköharha. Kun maailmalla raha oli ennen viimeisintä kuplaa löysää ja halpaa ja kun kaikkinaisen omaisuuden arvot inflatoituivat, eläkeyhtiöt kirjasivat arvonnousut rahastojen sijoitustuotoiksi, vaikka niiden pohjana ei ollut voittojen realisointi. Minun mielestäni tilapäisten arvonnousujen – kuten myös laskennallisten arvonalennusten – kirjaustapa on harhaanjohtava. Vakavaraisuuden mitta ei saa olla virtuaalinen varallisuus.

Kun kupla puhkesi, työeläkeyhtiöt eivät voineet tilinpäätöksissään salata osakekeinottelun mätiä hedelmiä. Samat yhtiöt, jotka vuonna 2006 olivat vaatineet valtiovaltaa antamaan niille lisämandaatin keinotteluun, huusivat vuonna 2008 kasinopeliensä virtuaalitappioiden paineessa avukseen samaa valtiovaltaa. Sille lobattiin tehtäväksi muuttaa – taannehtivasti – eläkeyhtiöiden kirjanpitosääntöjä, jotta niiden vakavaraisuus ei olisi romahtanut.

Lähes puolet Suomen eläkeläisten työeläkerahoista oli finanssikuplan puhjetessa sijoitettuna osakkeisiin. Todellisuus osoitti, että näitä varoja ei ollut sijoitettu – niin kuin laki vaati – turvaavasti ja tuottavasti. Rahastojen arvo aleni 22 000 000 000 euroa, ja porvarihallitus pelasti yhtiöiden taseet 7 000 000 000–8 000 000 000 euron kirjanpidollisella apupaketilla.

Eduskunnassa tämän poikkeuslain ykköskäsittelyssä käytettiin seitsemän (7) ja kakkoskäsittelyssä neljä (4) puheenvuoroa. Yksikään kansanedustaja ei tiennyt puhua poikkeuslain miljardivaikutuksista, siitä, että yhtiöt saivat siirtää merkittävän osan osakesijoitustensa tappioista pois taseistaan koko järjestelmän yhteiseksi vastuuvajaukseksi. Niinpä esimerkiksi Ilmarisen 4 338 miljoonan euron sijoitustappio kääntyi yhtiön kirjanpidossa 6 miljoonan euron voitoksi. Upeaa, eduskunta, upeaa?

Sijoitustappioiden uutta, todellisuusvajeista kirjanpidollista kohtelua perusteltiin niin, että sijoitussalkkuihin parkkeerattujen osakkeiden pakkomyynti vakavaraisuusvaatimuksen takia olisi romahduttanut Helsingin pörssin kurssitason. Huoli oli pörssistä eikä eläkerahoista. Katastrofilla ja kaaoksella pelottelu oli tässäkin asiassa markkinavoimien poliittinen ase valtiovaltaa vastaan, ja eduskuntaan uhkakuvat uppoavat aina niiden täydestä arvosta.

Työeläkeyhtiöt saivat jättää vakuutusmaksuista entistä suuremman osuuden toimintapääomiinsa. Niiden siis sallittiin syödä kuormasta, ja ne saivat tuleville eläkeläisille kuuluvista rahoista 1 000 000 000 euron edun omaksi hyväkseen. Näistä valtiovallan hyvään tahtoon perustuneista rahoista yhtiöt sitten halusivat jakaa hyvien hötö-

voittovuosien tapaan asiakashyvityksiä maksunpalautuksina työnantajille. Silloinen sosiaaliministeriön ylin valvojavirkamies Tarmo Pukkila esitti julkisesti, että yhtiöiden ei pitäisi jakaa salatukiaisia. Yhtiöt tekevät kuitenkin niin kuin yhtiöt tekevät, ja voimattomana valtio joutui Pukkilan suulla toteamaan: "Jään nyt seuraamaan mielenkiinnolla, toimiiko moraalinen muistutus." Ei toiminut.

Työeläkejärjestelmä kaipaa perinpohjaista tuuletusta.

Porvariystäväni Iiro, sinä, jonka puolue tanssii demareiden daamina yksityisten työeläkeyhtiöiden – ja tietysti myös maan ykköskeinottelijan Kuntien Eläkevakuutuksen (Keva) – nuottien mukaan ja soiton tahtiin, minkä kannan otat edellä esitettyyn?

Minä omasta puolestani esitän talousnobelisti Paul Krugmanin finanssikuplien ennaltaehkäisymallia sovellettavaksi työeläkejärjestelmään. Jos valtio takaa eläkeyhtiöiden keinottelutappiot ja sosialisoi sijoitusriskit, siirrettäköön työeläkerahastot suoraan valtion vastuulle. Sosialisoidaan systeemi näin päin, eikä päinvastoin, ja puretaan korporatistinen valta demokratian ja yhteisen edun nimissä. Jos sinä, Iiro, olet allerginen pörssin väärinkäytölle ja minä korporatismille, kuinka radikaali olet lopettamaan työeläkejärjestelmän kolmikantaisen ei-demokratian?

Että kyseessä todella on ei-demokratia, sen osoittaa vakuuttavasti ns. Puron ryhmän toiminta. Olli Pusa kirjoittaa, että sitä "ei ole koskaan asetettu, sitä ei virallisesti ollut edes olemassa. Sillä ei ollut minkäänlaista muodollista mandaattia eikä sen kokouksista tehty pöytäkirjoja. Kuitenkin se teki suomalaista yhteiskuntaa koskevia merkittäviä päätöksiä." Pusa muistuttaa, että käytännön vallankäyttöä edustaa asioiden valmisteluvalta, josta huolehtivat työeläkeyhtiöt, ja että vanhan sanonnan mukaan valmistelu on 90 % vallankäytöstä. Puron ryhmä eli " työmarkkinoiden keskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmä" on ollut vain epävirallinen kolmikantainen keskustelukerho, mutta käytännössä se on päättänyt Suomen eläkeasioista. Se, että valtio on toimeenpannut alan entisen ylimmän valvontaviranomaisen ja sittemmin Ilmarisen toimitusjohtajan Kari Puron (sd.) johdolla tehdyt epäviralliset esitykset "pilkkuakaan muuttamatta", ei ole demokratiaa vaan epädemokraattista korporatismia.

Siinä korporatismin variaatiossa valtio on ollut kokonaan sivussa valmistelusta, ja kolmikannassa sen roolin ovat kaapanneet Varma ja Ilmarinen. Valtion rooli lakien valmistelussa on sillä tavalla privatisoitu.

Näin toimii työeläkeväki. Vai mitä, Iiroseni?

Esko

Iiro Viinanen

Isännättömän rahan vartijat

Terve, sinä kärkäs eläkeläinen

Esko, alan pikkuhiljaa olla huolissani, mitä tuosta kärkevyydestäsi seuraa. Ei näköjään ole asiaa, johon et puuttuisi ja, niin uskon, se käy kyllä ennen pitkää terveytesi päälle. Vaikka hämmästyttävän hyvin näytät kaiken maailman asiat hallitsevan, yksityiskohtia myöten, voisit kyllä ottaa vähän iisimmin. Toisaalta, kukapa sinut olisi vuosien saatossa kovin säyseänä puhujana ja kannanottajana oppinut tuntemaan. Etköhän siis suuremmitta vaurioitta selviä jatkossakin. Koska en ole pekkaa pahempi minäkään tuossa kärkevyydessä, niin annetaan asian olla.

Haastat minut ottamaan kantaa suomalaiseen työeläkejärjestelmään, jossa kyllä keskustelun aihetta onkin – enemmän kuin moni tavallinen eläkettään odotteleva arvaakaan. Ennen kuin kommentoin järjestelmää sinänsä, lienee paikallaan pari ihmetyksen sanaa eläkemaksuista. Minua on nimittäin vuosien varrella monesti kummastuttanut se maltillisuus, etten sanoisi välinpitämättömyys, jolla päättäjät ja työnantajat työntekijäjärjestöjen tavoin suhtautuvat alati nouseviin eläkemaksuihin. Kysehän on

kilpailukyvystä, yhdestä sen osasta, sillä se maksu on yhtiön kulurakenteessa kuin mikä tahansa muukin kulu.

Mikä itku ja poru tavallisesti nouseekaan, kun yrityksille ollaan säätämässä jotain muuta kuluerää. Huuto on kovaa, eikä kenellekään varmasti jää epäselväksi, kuinka väärin tuo lisäkulu (muka) on. Ehkä syy on siinä, että Puron ryhmä on hiljaisesti, ilman sen kummempaa mandaattia sopinut asiasta ay-liikkeen kanssa valtion katsoessa tyynesti sivusta ja pannessa sitten suositukset toimeen. Käsittämätön menettely lainkaan aliarvioimatta Kari Puron ammattitaitoa ja sovittelukykyä, joista itselläni on vain hyvää sanottavaa.

Poliittiset päättäjät ovat tässäkin heille kuuluvassa asiassa antaneet aikanaan ulkopuolisille pikkusormen ja menettäneet koko käden, jota ei takaisin saada ilman lakkoaaltoa, eikä sitä kukaan uskalla yrittääkään. Asia kuuluu siihen tabujen ihmeelliseen kategoriaan, jossa yhtenä osapuolena on aina ammattiyhdistysliike.

Kovin tyynesti suhtaudutaan siihen, että tiedossa on usean prosenttiyksikön nousu tel-maksuun tulevien vuosien aikana pikku hiljaa toteutettuna. Missä ovat ne toimet, joilla tältä osin etenkin suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukykyä pönkitetään? Sinne ne hautautuvat työryhmiin pölyttymään, kun eläkeiän nosto ei työntekijäjärjestöille sovi, vaikka kyse olisi heidänkin etunsa mukaisesta toimesta työllisyyden parantamisen nimissä. Mutta koska ay-liike on kokonaisedusta välittänyt? Ei koskaan.

Taitaa olla niin, että koska työeläkerahastoissa ja koko järjestelmässä on kyse niin suurista rahoista, nollien lukumäärä pyörryttää edustajiamme ja aiheuttaa arkuutta kajota mihinkään järjestelmän osaan. Antaa Puron seuraajan Jukka Rantalan ryhmän hoitaa homma, kun itse ei jakseta vaivautua.

Minäkin olen kiinnittänyt huomiota samaan asiaan kuin sinä: eläkeyhtiöiden vuonna 2006 esittämään vaatimukseen osakesijoitusten määrän lisäämisestä tuottojen kasvattamiseksi. Koko eläkevakuutusrintama oli kovin yhtenäisenä sitä vaatimassa unohtaen hankkeeseen sisältyvän riskin: eläkeläisten varojen hukkaamisen taivaan tuuliin. On kuin kohtalon ivaa, että juuri niin siinä sitten pari vuotta myöhemmin kävikin – ja vaatijat vaikenivat.

Ammattimiesten näkemys oli mennyt todella pahasti pieleen. Monessa yrityksessä siitä olisi seurannut potkut organisaation vastuuhenkilöille. Mutta eläkeyhtiöiden hallitusten jäsenet vaikenivat niin työnantaja- kuin työntekijäpuoleltakin. Kuka olisi asettanut kyseenalaiseksi päätöstä tehneen hallituksen aseman? Sellaista mahtia ei Suomesta taatusti löydy.

Kaiken tämän jälkeen nuo huippupalkat ja -palkkiot itselleen päätättäneet eläkejohtajat apureineen jatkoivat entisissä tehtävissään kuin mitään ei olisi tapahtunut. Samat henkilöt, jotka olivat perustelleet huippupalkitsemistaan työn vaativuudella ja omalla ammattitaidollaan. Samat henkilöt, jotka edellyttivät vuonna 2009 valtion muuttavan kirjanpitosäädöksiä siten, että yhtiöiden vakavaraisuus saatiin näyttämään siedettävältä. (Olikohan osakeosuuden lisäämishankkeen tavoitteena alkujaan vain halu kasvattaa johtajien omia bonuksia, jotka ilmeisesti oli sidottu muun muassa tuottoihin?)

Samojen ongelmien eteen jouduttiin uudelleen vuoden 2011 lopulla osakekurssien romahdettua ja Euroopan ajauduttua velkakriisiin. Eipä ollut kauan kulunut ajoista, jolloin vakuuteltiin eläkejärjestelmän kestävän tulevaisuudessa. Mutta kuinkas kävikään? Muutaman edellisvuoden tuotot sijoituksista olisi saatu suurempina keskittymällä ostamaan vain valtion joukkovelkakirjoja. Ja taas ollaan valtiota huutamassa apuun, kun itseään ammattilaisiksi

kutsuvat sijoitusekspertit ovat olleet täysin hakoteillä. Ja taas entinen elämä yhtiöissä jatkuu!

Kovin niukalti tätä asiaa on julkisuudessa käsitelty, saati että olisi vaadittu jokunen pää vadille kohtuuttoman riskin ottamisesta. Tässä on oiva esimerkki eläkeyhtiön konsensushallinnon nukkumisesta ja välinpitämättömyydestä, antaa mennä -asenteesta.

On kieltämättä jonkinlainen luonnonlaki, että taloudessa tapahtuu aika ajoin romahduksia. Niin on aina ollut ja tullee aina olemaan. Eläkerahoja ei kuitenkaan ole kerätty poikien keinottelua varten.

Saapa nähdä, miten nyt Välimeren maiden ongelmien ja kurssien syöksyn jälkeen Ilmarisen Timo Ritakallio ja muut eläkevakuutuspomot perustelevat itselleen lisäpalkkiota ammattimiehen työstä. Miten ihmeessä moinen meno on perusteltavissa! Voi pyhä yksinkertaisuus, miten tärkeitä hallintoelimiä narutetaan. Syy pannaan markkinoiden harteille, ja hallitsematon riskinotto palkitaan. Saatpa nähdä!

Oma lukunsa on mittavien asiakashyvitysten maksaminen sellaisinakin vuosina, kun sijoitustoiminnassa on tyritty totaalisesti. Vaikka valvova viranomainen puuttui asiaan, osoittivat yhtiöt melkoista ylimielisyyttä viis veisaamalla ojennuksesta. Jo on aikoihin eletty! Jossain on kyllä melkoisesti vikaa, jos valvova viranomainenkaan ei saa perustellulle vaatimukselleen pientäkään vastakaikua. Tämä on osoitus järjestelmän itseriittoisuudesta, demokratiasta piittaamattomuudesta – ja pelokkuudesta kajota tilanteeseen ay-liikkeen mukanaolon takia.

Vai oletko, Esko, toista mieltä?

Yhtiöt kylvivät rahaa tiettävästi pari sataa miljoonaa euroa aivan tarpeettomaan markkinointiin aiempien vuosien tapaan, vaikka sijoitukset olivat pahasti menneet pieleen. Tarvitsemmeko me todella useita yhtiöitä hoi-

tamaan lakisääteistä työeläketoimintaa ja harrastamaan näennäiskilpailua keskenään? Kilpailussa asiakkaista poltetaan eläkeläisten rahoja, "lahjotaan" yrityksiä pyrittäessä pitämään entiset asiakkaat ja kylvetään uusille asiakkaille etuuksia eläkeläisen rahoista.

Olisi syytä käydä kunnon keskustelu myös työeläkeyhtiöiden hallintokuluista. Nykyinen järjestelmä hallituksineen ja hallintoneuvostoineen ei halua siihen puuttua, ja siksi keskeisten ay-pomojen vuosipalkkiot moisesta työstä ovat niin kohtuuttomia. Pukit ovat tässä kaalimaan vartijoina, kuten olivat myös siinä jokin aika sitten käydyssä julkisuusnäytelmässä, jonka pääosassa loisti Ahosen Jouko.

Samanlaista kyseenalaista toimintaa harjoitetaan, kun ostetaan ylihintaan kiinteistöjä kalasteltaessa asiakkaita kilpailijoilta. Tällaisen ylihinnoittelun ovat yhtiöiden edustajat pontevasti kiistäneet, vaikka jotain näyttöä minulla on siitä eräänä entisen elämäni tuottamana kokemuksena. Siinäkin palaa eläkevaroja kilpailun alttarille tarpeettomasti verrattuna tilanteeseen, että toimintaa hoitaisi vain yksi ainoa taho. Nimitettäköön sitä sitten vaikka sosialisoinniksi. Mitä sillä on väliä, kunhan asiat tulisivat hoidetuiksi kelvollisesti ja ilman ulkopuolisten vaikutusta?

Jokin aika sitten uutisoitiin tyhjistä toimisto- ja liiketiloista, joita kerrottiin olevan yli miljoona neliömetriä, eli suunnilleen saman verran – niin muistelen – kuin 1990-luvun laman huippuvuosina. Niiden keskeisinä omistajina ovat eläkeyhtiöt, joiden haltuun on kilpailun seurauksena siirtynyt rutkasti vanhoja teollisuus- ym. tiloja. "Jalostettavaksi", kuuluu virallinen selitys, ja osin niin onkin. Mutta kuka lopulta selvittää moisten hankkeiden saldon? Siihenhän ei asianomaisten mielestä ole edes tarvetta, kun eläkerahoja kerran näyttää riittävän.

En malta olla ottamatta esiin vielä yhtä arveluttavana pitämääni toimintaa eläkesektorilla. Lunnaat ovat mittavat, kun isot eläkeyhtiöt ostavat yritysten eläkesäätiöitä asiakkaikseen ja purkavat ne siirron yhteydessä. Toimenpiteen tuloksena on saatu nähdä komeita tulosten korjauslukuja yritysten tilinpäätöksissä. Näin tapahtuu, vaikka tuotto eläkesäätiöissä onkin ollut paremmalla tasolla kuin isoissa eläkeyhtiöissä. Sekin vähäinen aito kilpailu, mitä alalla on, halutaan voimakeinoin tukahduttaa. Sekin kai on koettu piikiksi lihassa.

Eräs kummajainen on sitten se, että työnantajilla on saneeraustapauksissa käytössään eräs kelpo keino: työeläkeputki. Näin siitäkin huolimatta, että se lisää osaltaan paineita eläkemaksujen korotuksiin. Silloin ei ole kilpailukyky huolenaiheena, kun oma suu on lähinnä. Puheita, tosin hiljaisia, on kuulunut putken tukkimisesta, mutta ei sitä kukaan tee, ennen kuin nuo harmaat eminenssit nykyisessä Rantalan ryhmässä niin päättävät varsinaisten päättäjien seuratessa eduskunnassa sivusta asioiden etenemistä.

Kukaan ei tunnu vakavissaan välittävän, kuinka tehokkaasti – tai tehottomasti – eläkerahoja hoidetaan. Tätäkin pienemmissä asioissa vaaditaan ja edellytetään avoimuutta, mutta mitä tekevät eläkeyhtiöt? Kylmästi ilmoittavat, että ne eivät kerro yksittäisiä sijoituskohteita. Miksi? Siksikö, että vaarana on ikävien virhearvioiden paljastuminen? Isoon massaan on helppo hukuttaa suuriakin virheitä, sellaisia, joita ei ole suotavaa saattaa julkisuuteen.

Julkisuus kuitenkin saattaisi tervehdyttää nyt kovin ylimieliseksi äitynyttä ja pompöösiä toimintaa, joka palkitsee päättäjänsä ruhtinaallisesti, meni miten meni. Mitähän muuten mahtavat ajatella tämänhetkisten eläkepomojen edeltäjät nykymenosta ja erityisesti palkitsemises-

ta? Ennen oli toiminnasta ylimielisyys kaukana ja kohtuus säilyi myös omia toimistotiloja eläkevaroin rakenneltaessa.

Nykynuoriso tulee ikävällä tavalla aikanaan toteamaan, että kuviteltu eläketaso on aivan jotain muuta kuin luultiin. Niin monta nyörinkiristysliikettä on matkan varrella tehty ja vain siksi, että järjestelmä ei ole kenenkään hallinnassa. Valta on kaapattu tässäkin asiassa Puron/Rantalan ryhmälle. Jurputetaan vanhoissa poteroissa, vaikka olosuhteet ympärillä ovat muuttuneet.

Näistä eläkeasioista puhuttaessa palaan vielä aikaisemmin esillä olleeseen taitettuun indeksiin. Mielestäni eläkkeiden kehitystä ei ole tarpeen ja perusteltua sitoa aktiiviväestön palkkakehitykseen. Miksi sidottaisiin? Eivät työtehtävät ja niiden vaatimustaso ole ennallaan ja tuskinpa moni nykyhetken eläkeläinen edes pärjäisi entisissä työtehtävissään, joten annetaan nuorten hoitaa hommat ja ollaan tyytyväisiä, ettei eläkkeitä supisteta enempää. Tilanteen palauttaminen entiselleen maksaisi vuosien myötä niin suunnattoman suuren summan, että ei ole realistista kuvitella vanhan laskentatavan palauttamista.

Olen muuten kaiken lisäksi havainnut useasti, että monet asiasta puhuvat eivät alkuunkaan tiedä, mistä tässä taitoksessa on kyse. Mutta ääntä lähtee silti.

Tässäpä sinulle, Eskoseni, tästä aiheesta toistaiseksi.

Iiro

KUUDES KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Ympäristön kurjuus

Vihertävä tervehdykseni sinulle, Esko!

Enpä yhtään ihmettelisi, vaikka tätä kirjettä lukiessasi kohottelisit kulmiasi sen aiheelle: ympäristönsuojelulle. Ethän sinä minua juuri näihin kysymyksiin ole tottunut yhdistämään, ja arvelen, ettet ole edes kuullut perehtymisestäni erityisesti vesiensuojeluasioihin. Mutta totta se on, että Viinanen vihertää, vaikka varsinaista viherpiipertäjää minusta ei millään saa. Aiemmin ympäristökysymykset eivät ole olleet minulle juurikaan sydämenasia; niihin ei ollut aikaa eikä oikein erityistä kiinnostustakaan, ja suorastaan ärsyynnyin tosivihreiden ylilyönneistä, milloin minkin projektin tiimoilta.

Muistan hyvin päivitelleeni sitä, kuinka ympäristöaktiivit kytkivät ketjuilla itsensä metsäkoneisiin tai puihin estääkseen sen, mitä he pitivät ympäristötuhona. Silloin se tuntui yliampumiselta, mutta nyt ymmärrän paremmin luonnonsuojelijoiden epätoivon suurempien voimien edessä. Voimien, joille ympäristöarvot eivät merkitse juuri mitään. Raha ratkaisee, kaatuuko monisatavuotinen ikimetsä, avataanko uusi suoalue vesistöjä pilaamaan tai tu-

hotaanko ainutlaatuinen soraharju. Päättäjät viis veisaavat siitä, että tuho on lopullinen. Kaikki mitataan rahassa, ja siksi ympäristönsuojelu on useimmiten vain pahasta.

Mutta niinhän asia ei ole. Ensimmäisen kerran silmäni avautuivat ympäristöasioille, kun 1980-luvun lopulla kotikaupunkiini Riihimäelle puuhattiin ongelmajätelaitos Ekokem Oy:tä. Luvut Suomen ongelmajätemääristä olivat ainakin minulle suuri ihmetyksen aihe, ja selvää oli, että jäte olisi käsiteltävä asiallisesti maaperään laskemisen sijaan. Kuumassa kokouksessa hankkeen kannattajat voittivat, Suomen onneksi. Ehkä minussakin syttyi tuolloin ensimmäinen kipinä ympäristöasioihin.

Mielipidekyselyjen mukaan valtaosa kansalaisista on sitä mieltä, että joka sotkee, se maksaa. Tähän ajatukseen perustuen päättäjät ovat säädöksensä laatineet. Mutta mitä tapahtuu, kun pistetään lisää veroa esimerkiksi polttoaineille, jotka kiistatta ovat melkoinen päästölähde? Huuto on kova, eikä maksuhaluisia juuri löydy. Kun haja-asutusalueiden jätevesipäästöt maaperään haluttiin pistää aisoihin, kansanedustajat pelästyivät kansalaisten kritiikkiä, ja samalla hankkeen tavoite unohtui kaikilta. Vesistöjä piti suojella saastumiselta, mutta sinilevän kannattajat voittivat. Ala-arvoinen teko tulevaisuuden kannalta. Kaivovesien puhtaudestakaan ei piitattu tuon taivaallista. Vai oletko, Esko, kansalaiskäyttäytymisestä eri mieltä kanssani?

Todellisen herätyksen, jos niin voi sanoa, koin Lapin eri alueita kolutessani, milloin suksilla, milloin haulikko olalla. Suuret hakkuuaukeat vuosikymmenten takaa muistuttivat siitä, kuinka hitaasti metsä kasvaa. Puhumattakaan uusien ikimetsien syntymisestä. Se vasta aikaa viekin.

Lappi elää luonnostaan, mikä houkuttelee mittavat turistivirrat pohjoisiin maisemiin eri vuodenaikoina erilaisten harrastusten pariin. Turismin ja poronhoidon lisäksi siellä ei juuri muita elinkeinoja olekaan, siis sellaisia, joiden varaan lappilaisten tulevaisuus voisi nojata.

Jos luonto tuhotaan, tuhotaan samalla koko Lapin omaehtoiset elinmahdollisuudet. Jäljelle jäisi vain entistä enemmän tukien varassa eläjiä, ja siihen ei yhteiskunnalla totisesti ole varaa. Hakoteillä ollaan, jos nykyisiä hakkuita ja luonnon tuhoamista puolustetaan sillä, että siten työllistetään muutamia kymmeniä metsureita. Koko nykyinen organisaatio voitaisiin valjastaa palvelemaan Lapin virkistyskäyttöä turistien toiveiden mukaan. Osa nykymiehityksestä toki tarvittaisiin metsänhoitotehtäviin ja suorittamaan jatkossakin rajoitettuja hakkuita. Tällä hetkellä taitaa häntä heiluttaa koiraa – tai kirves miestä.

Tosin Lapin näkymät ovat muuttumassa nopeasti, jos siellä toteutuvat kaikki esillä olleet kaivoshankkeet. Niiden varjopuolia ovat ympäristökysymykset. Talvivaaran kaivosalueella Kainuussa nähtiin ensimmäinen välinpitämättömyydestä johtunut ympäristökatastrofi, joka ensin yritettiin selitysten saattelemana painaa villaisella, siinä kuitenkaan onnistumatta. Ainoa, mikä onnistui, oli perustajaomistaja Pekka Perän siirtyminen syrjään ja siivoamisen jättäminen muiden huoleksi.

Kolmannen askeleeni kohti muutosta ympäristönsuojelun kannattajaksi otin uuden kotipaikkakuntani helmen, Vesijärven, suojeluhankkeeseen osallistumalla. Sen myötä olen oppinut paljon asioita, joista minulla ei aiemmin ollut hajuakaan. Meillä suomalaisilla tuntuu olevan sellainen harhakäsitys, että on itsestään selvää järviemme säilyminen puhtaina. Eiväthän ne sitä ole nytkään, ja loputkin menetetään, jos nykymeno saa jatkua. Niin runsaasti on olemassa uhkatekijöitä.

On asioita, joille me emme lyhyellä aikavälillä voi mitään, kuten esimerkiksi ilmansaasteet. Niihin eivät omat toimemme paljonkaan voi vaikuttaa, sillä saasteiden kulkeutuminen suursaastuttajamaista ei ole hallinnassamme.

Samoin hulevedet eli valumat sateiden ja tulvien aikana ovat vaikeasti hallittavia ja edellyttävät suurinvestointeja. Mutta emme me asukkaatkaan vesistöjemme tilaan suinkaan syyttömiä ole, elinkeinonharjoittajista puhumattakaan.

Maatalouden toimijat edellyttävät taloudellista tukea suostuakseen estämään synnyttämiensä saasteiden joutumisen vesistöihin. Tällainen "jos ei tukea, ei suojelua" -periaate on pidemmän päälle täysin kestämätön. Eiväthän muutkaan ihmiset saa ympäristöään tärvellä, ja maksavat vielä kiltisti jätehuoltomaksuakin. Silti kaikkien ranta-asukkaiden toimet eivät aina vastaa vesiensuojelun tarpeita. Oman lisänsä ongelmiin tuovat myös metsäojitukset, joiden seurauksena humusta ajautuu erityisesti ojituksen alkuvuosina vesistöihin.

Festareilla tapahtuvasta roskaamisesta uutisoidaan nykyään joka kesä. Se kuvastaa nuorten asennetta ympäristöön eikä lupaa hyvää tulevaisuuden kannalta. Asennekasvatus kotona on pahasti pielessä.

Turveteollisuuden aikaansaama tuho soiden alapuolisissa vesistöissä on tyrmistyttävää nähtävää. Ennen niin kauniit hiekkarannat ovat paksun turvemössön peittämiä ja vesi usein uimakelvotonta, juomisesta nyt puhumattakaan. Ja kaikki tämä on seurausta luvanvaraisesta toiminnasta. Turveteollisuus kiemurtelee irti vastuusta syyttäen muita ja toteuttaa päästömittaukset ajankohtina, jolloin virtaus on pieni. Mittaisipa rankkasateiden jälkeen tai lumien sulaessa, niin jo totuus paljastuisi. Turvetuottajien asenne ja samaten toiminta on, sanoisinko, törkeyden huippu! Keinot toiminnan jatkamiseksi ovat laadultaan ympäristörikoksen tasoa, mutta turvetuottajat tietävät, että oikeusprosessi on kallista lystiä palkansaajan rahoissa. Kyseessä on sentään mittakaavaltaan monta kertaa vakavampi ympäristötuho kuin edellä mainitun Talvivaaran tapauksessa. Herää kysymys, nauttiiko turveteollisuus muidenkin poliitikkojen kuin Mauri Pekkarisen suojelua? Onko meillä turvemafia, kun mitään ei tapahdu ja vesien pilaaminen saa jatkua.

Vahvemman valta on tässäkin asiassa ylivoimainen, ja sitä käytetään röyhkeästi hyväksi vähät välittäen seurauksista vesistöissä. Kaiken kukkuraksi turveteollisuudelle säädätettiin viime hallituskaudella yli sadan miljoonan euron verotuet, muista miljoonaluokan tukiaisista puhumattakaan.

On ollut minullekin suuri yllätys, että viranomaiset, havaittuaan lupaehtojen tuottavan tuhoa vesistöille, ummistavat siltä silmänsä ja liittyvät puolustajien kuoroon. Mitä siinä oikein on takana? Kun vaan ei olisi politiikka!

Mitä, Esko, arvelet? Olisiko tässä kantelun paikka oikeuskanslerille tai tutkintapyyntö poliisille, sillä siinä määrin törkeää on viranomaisten toiminta nykymuodossaan. Olisi myös mukava kuulla, oletko itse herännyt ympäristöasioissa. Vai keskitytkö vain pyörittelemään näitä talouden ja vasemmistolaisuuden ideologisia kiemuroita, joissa en tahdo perässä pysyä – insinööri kun olen.

Itse olen avannut silmäni huomaamaan, kuinka vaikeaa on saada joitain epäkohtia korjattua, etenkin, jos vastassa on suuri taloudellinen mahti, poliittisesta puhumattakaan. Ehdotukset, joiden tarkoituksena on saada esimerkiksi turvetuotanto noudattamaan ympäristön kannalta kestävämpää toimintatapaa, kaikuvat kuuroille korville. Tuntuu kuin kaikki vastustaisivat ihan piruuttaan. Ei voi olla niin, että seurauksista piittaamatta turvetuottajat voivat jatkaa entistä menoaan. Mutta niin vain näyttää olevan.

Alan yhä paremmin ymmärtää erilaisia kansanliikkeitä, joita aiemmin inhosin. Ihmiset nimittäin turhautuvat huomatessaan, etteivät päättäjät välitä epäkohdista ja ettei

kansalaisia kuunnella. Turveasiassakin ovat kansanliikkeet nostamassa päätään kovaa vauhtia, ja tiedän, kumpi puoli aikanaan voittaa. Lopputulos on elinkeinoelämän kannalta ikävä, mutta osoittaa samalla kaikille, kuinka epäkohtia voidaan korjata yhteiskunnassamme. Lisää vain kovakorvaisia virkamiehiä lupahallintoon, niin kyllä uusia kansanliikkeitä sikiää, ja itse aion jatkossakin siihen asianosaisia kannustaa.

Persujen taannoinen menestys eduskuntavaaleissa saattoi olla ensimmäinen vakava viite siitä, mihin ollaan menossa. Demokraattisesti valitut päättäjämme eivät nauti kansan luottamusta, eikä ihmekään, kun epäkohtiin ei puututa muuten kuin lujan kritiikin ja mielenilmaisujen jälkeen. Se tie on hankala kulkea, mutta kansa kulkee sen, jos eivät päättäjien korvat aukene ja ylimielisyys esimerkiksi vesistöasioissa lopu.

Palaan vielä niihin turvetuotannon aikaansaannoksiin. Ihmettelen nimittäin sitä, että niin harvat ihmiset ovat toistaiseksi havahtuneet turveongelmaan. Ranta-asukkaatkin ovat vasta viime vuosina alkaneet tehdä valituksia lupahakemuksista. Merkille pantavaa on, että ani harvoin oikeus on niille korvaansa lotkauttanut, vaikka samaa asiaa koskevia valituksia on voinut olla satoja. Ei kai niitä pilan päiten ole tehty. Kyllä ihmiset ovat kantaneet aitoa huolta kiinteistöjen arvoista ja virkistyskäyttömahdollisuuksien katoamisesta. Puhumattakaan kansallisomaisuuden tuhoutumisesta. Silti oikeus katsoo olevansa viisaampi tekemään ratkaisun edes näkemättä, mitä siitä seuraa käytännössä. Ei tekisi pahaa joskus perehtyä asiaan paikan päällä. Olen varma, että jäljet vesistöissä nähtyään nämä päätöksentekijät heräisivät todellisuuteen ja että kansalaisten valitukset alkaisivat saada ymmärrystä osakseen eri oikeusasteissa. Nyt ei niin ole.

Tällainen päätöksenteko, ihmisten aliarvioiminen,

johtaa vääjäämättä oikeuslaitoksen arvostuksen alenemiseen ja yleiseen välinpitämättömyyteen. Kun ääni ei kuulu, vaikka huutajia olisi kuinka paljon, se saa aikaan aivan uudenlaista vastarintaa. Tiukkaa kritiikkiä ansaitsisivat myös lupaviranomaiset, joiden toiminta vaikuttaa vähintään leväperäiseltä. Eivät kai he kaikki voi sokeita olla, mutta miten he voisivat muuten olla näkemättä, mitä turvesoiden alapuolella oleville vesistöille tapahtuu? Veikkaan, että tulemme todistamaan useita oikeudenkäyntejä viranomaisia vastaan valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä, ympäristörikoksen edistämisestä tai valituksien huomioimattomuudesta. Kohta alkaa monen virkamiehen jakkara heilua, ellei lepsuilu lopu.

Mutta on sitä paljon hyvääkin ympäristönsuojelussa saatu aikaan. Oletko muuten käynyt viime aikoina kaatopaikalla, vaikka eihän niitä sellaisiksi voi nykyään enää kutsua? Ne ovat moderneja lajitteluasemia, joiden toimintaa on suorastaan ilo katsella. Varsinkin, kun sitä vertaa vanhan ajan kaatopaikkoihin, jotka suljettuinakin ovat uhka ympäristölle. Niihinhän työnnettiin melkein mitä vain, vaarallisista myrkyistä alkaen, ja kaikki aineet sikin sokin keskenään. Nykyajan asemilla mieluusti maksaa perityn hinnan, koska voi olla varma jätteen asiallisesta käsittelystä. Käymisen arvoisia paikkoja!

Mutta paljon on vielä tehtävää, että kehtaisimme hyvällä omallatunnolla luovuttaa maan seuraaville sukupolville. Olemme luonnolle paljon velkaa, ja sitä velkaa yritän osaltani maksaa aktivoituneena puhtaiden vesistöjen puolestapuhujana.

Terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Aikamme luontoääni: viherpeikkonen

Iiro, sinä sinivalkovihertäjä

Kokoomuksen väri on sininen. Mikä on, että te ette ole valkoisia niin kuin olitte sisällissodassa, jonka jälkilöylyt olivat valkoisen terrorin aikaa? Onneksemme EU:n poliittinen terrori maatamme kohtaan on vähemmän väkivaltaista.

Näillä provokatiivisilla sanoilla haluan muistuttaa, että vastakkainasettelun aika ei ole ohi meidän punikkien ja teidän valkoisten työväenpuolueen välillä, vaikka lukijamme eivät sitä aina kirjeistämme huomaa, sillä nytkin meillä on sama huoli luonnosta ja ympäristöstä.

Sinun ajatuksesi ovat alkaneet vihertää. Väriopin mukaan se merkitsee, että lisäät ruiskukan siniseen keltaista, joka on huomion kiinnittämisen väri. Kun minä vihertyn muun laitavasemmiston mukana, me pidämme kiinni toisesta huomioväristä eli punaisesta. Olen runsaat parikymmentä vuotta määritellyt itseni punavihreäksi, joka epäilee sekä luonnon elinvoiman ja monimuotoisuuden että ihmisten hyvän sosiaalisen voinnin turvaamisen mahdollisuuksia kertakäyttöyhteiskunnassamme.

Me vasemmalla olemme olleet hyviä sanomaan, miten muiden pitää olla ja elää. Siitä on pitkä matka siihen, että itse eläisimme niin kuin opetamme. Kun reaalisosialismin komentotaloudessa oli pakko elää niin kuin käskettiin, eikä se systeemi vihertänyt, uussosialisteina meidän pitäisi alkaa uusi elämä tekemällä itse samaa, mitä vaadimme muilta. Siis pitäisi alkaa.

Kun suoritimme laitavasemmiston kasvojenpesun ja perustimme vasemmistoliiton juuri ennen maailmankommunismin romahdusta, mietimme punavihreitä ajatuksia. Ay-pampuilla oli kuitenkin meistä luja ote, eikä uudesta puolueesta sen takia tullut uskottavaa punavihreää vaihtoehtoa vihreälle puoluepolitiikalle. Se teki mahdolliseksi vihreiden kannatuksen nousun vasemmistoliiton tuntumaan.

Kun kysyt, vastaan, että oma heräämiseni "vihreyteen" ajoittuu yli kolmenkymmenen vuoden taakse. Innostuin tutkijatuttavamme Mirja Salkinoja-Salosen puheista orgaanisen jätteen kompostoinnin tarpeesta ja eduista, ja siitä lähtien meillä on ollut komposti, jota minä hoidan. Ilman hoitoa se olisi tunkio.

Punavihreä ajatteluni kypsyi edelleen poliittiseksi toiminnaksi vuonna 1991, jolloin minusta tuli eduskunnan ensimmäisen ympäristövaliokunnan ensimmäinen puheenjohtaja. Se oli yleisen ympäristötietouden nousun aikaa, ja valiokuntaan hakeutui niin aktiivisia ihmisiä, että kaikki muut sen jäsenistä, muiden muassa sittemmin presidenttiehdokkaina olleet Matti Vanhanen, Heidi Hautala ja Eva Biaudet, valittiin seuraavaankin eduskuntaan paitsi Kyösti Virrankoski, joka sai eniten ääniä valitsematta jääneistä ehdokkaista ja tuli puolitoista vuotta myöhemmin valituksi suurella äänimäärällä europarlamenttiin.

Persoonakohtaisesta vihertymisestämme taitaa vielä

olla pitkä matka vihreyden ytimeen, mitä olisi nykyisen kertakäyttöelämänmuodon omakohtainen hylkääminen: "elintason" lasku. Olemme kanssasi kuitenkin hyvässä seurassa, sillä sitä eivät vaadi edes Suomen oikeistovihreän puolueen kansanedustajatkaan, jotka louskuttavat eduskunnassa muiden lailla muutoksen tarpeesta ja ovat itse itseensä ja toinen toisiinsa tyytyväisiä (lähes ainoana ekotekonaan) kasvissyöjiä. Kasvissyönti on terveellistä eikä ole oikeistolaisuutta tai vasemmistolaisuutta, mutta todellinen vihreys vaatii enemmän ekoa ja vähemmän egoa. Minua häiritsee meidän kotivihreidemme yhteiskunnallinen sovinnaisuus, siis oikeistolaisuus, erotukseksi monien muiden maiden vihreiden liittoutumisesta säilyttäjien sijasta muuttajien kanssa.

Toki minullekin maistuu kasvisruoka, eikä vain maun takia. Vegetarismia voi perustella myös niin, että se on eettisesti ja ekologisesti kestävä valinta. Maailman luonto ei kestä 7+ miljoonaa lihaa syövää ihmistä. Mutta. Älykkääksi ja kookkaaksi nykyihmiseksi kehittyminen on vaatinut esi-isiltämme eläinproteiinin syömistä, ja siinä tarkoituksessa joissakin kulttuureissa syötiin jopa jumalille uhrattujen neitojen ja sodissa tapettujen vihollisten lihat.

Minä syön lihaa – ja olen siinä merkityksessä huono vihreä. Lihaa haen myös metsästä, ja jänisjahti on minun lajini. En suostu ymmärtämään metsästystä vastustavia lihansyöjiä, jotka ummistavat silmänsä kauppalihan eläinten surkealta elämältä, mutta tuomitsevat villeinä ja vapaina eläneiden eläinten lihan syömisen. Lihansyöjällä ei ole moraalista oikeutta vastustaa metsästystä, ja siihen harrastukseen liittyen monet sadoista tuhansista suomalaisista metsästäjistä ovat eturivin luonnonsuojelijoita. Takarivissä ovat lintubongarit energiaperverssin harrastuksensa kanssa.

Kun Erkki Tuomioja norjalaisten demarinuorten massamurhan jälkeen vaati kaikkien metsästysaseiden keräämistä lukkojen taakse kollektiiviseen säilytykseen, hän osoittautui kaupunkilaispojaksi, joka ei tunne suomalaista elämänmuotoa. Vaatimus tuo mieleen muinaisen Neuvostoliiton, jossa metsästysaseet todella säilöttiin keskitettyihin varastoihin vastavallankumouksen pelossa. Sitä pelkoa ei Suomessa ole. Yhden tai kahden mieleltään sairastuneen ihmisen tekoja ei voida estää lainsäädännöllä tai lannoitteiden myyntikielloilla, mutta silti käsiaseiden myynnin ehtoja voidaan mielestäni kiristää ja automaattiaseiden hallussapito kieltää.

Yhdessä osassa vihreää fundamentalismia on eläinten oikeudet nostettu ihmisoikeuksien rinnalle ja jopa niiden edelle.

Siihen liittyen minulla on ristiriitainen suhtautuminen turkistarhaukseen. Minä en ymmärrä niitä kettunuoria, jotka päästivät tarhakettuja häkeistään Suomen luontoon, tarhaminkeistä puhumattakaan. Minulle ei kelpaa turkistarhauksen kieltämisen perusteluksi se, että Englannissa se kiellettiin; siellähän ei ole ollut mainittavaa turkistarhausta. Kiellon puolesta sen sijaan puhuvat näkemäni kuvat sairaista tai hermonsa menettäneistä tarhaeläimistä. Turkistarhauksella on eri puolueiden vihreille suuri symbolinen merkitys, eikä sen elinkeinon vastustamisessa ole kysymys vain turkeista turhuuden markkinoilla. Mutta miten eettisesti on kasvatettu ne eläimet, joiden nahasta on valmistettu turkistarhauksen vastustajien kengät, vyöt ja laukut? Vai onko ne tehty uusiutumattomista, öljypohjaisista raaka-aineista?

Minä jouduin europarlamentissa eläinten oikeuksien asiassa vaikeaan tilanteeseen. Toimin esittelijänä direktiiville, jolla uudistettiin tieteellisten eläinkokeiden perusteita. Eläinsuojelujärjestöt lobbasivat voimallisesti kädel-

lisillä eläimillä tehtävien kokeiden lopettamiseksi. Lääke- sekä kosmetiikkateollisuus taas pitivät niitä välttämättöminä uusien ja parempien tuotteiden kehittämiselle Euroopassa; muualle maailmaanhan eivät EU:n kieltodirektiivit ulotu.

Kädellisillä eläimillä tarkoitetaan apinoita. Läheisimmillä sukulaisillamme, isoilla apinoilla, ei tehdä eläinkokeita EU-maissa, mutta USA:ssa ja Kiinassa tehdään. EU-maissa (mutta ei Suomessa) eläinkokeisiin käytetään erilaisia pikkuapinoita noin 10 000 yksilöä vuodessa. USA:ssa vastaava luku on 50 000 ja Kiinassa varmaan sitäkin suurempi.

Apinoita tarvitaan koe-eläimiksi, koska ne muistuttavat eniten ihmisiä. Niiden geeniperimä on – muihin lajeihin verrattuna – samankaltaisin ihmisten kanssa, ja myös niiden anatomiset, fysiologiset ja immunologiset järjestelmät muistuttavat – mutta eivät ole samat – ihmisten vastaavia järjestelmiä. Ne myös ovat alttiita taudeille, joita ei esiinny muilla eläinlajeilla.

Eettinen ongelma on, että ne ovat tuntevia olioita, minkä yksi mitta on se, että ne oppivat varomaan epämiellyttäviä tuntemuksia.

Eläinkokeilla etsitään parannusta, lievitystä oireisiin tai rokotteita muun muassa seuraaviin tauteihin: AIDS, SARS, tuberkuloosi, malaria, hepatiitit, diabetes, Parkinson, Alzheimer ja MS-tauti. Niillä tutkitaan myös hedelmällisyyshoitoja sekä huume- ja muiden riippuvuuksien vähentämistä.

Itselleni asia oli merkityksellinen siksi, että apinakokeita tarvitaan myös sinulle ja minulle tärkeiden uusien Parkinsonin taudin lääkkeiden testaamiseen. Ilman apinatestejä lääkkeet pitäisi testata suoraan ihmisiin, mikä viivästyttäisi niiden kehitystyötä vuosikausia. Minä haluaisin uuden lääkesukupolven käyttöön jo omana elin-

aikanani, ja uskon sinunkin, Iiro, haluavan. Me sairaat emme ole kieltämässä – terveiden vaatimuksesta – eläinkokeita tautimme oireiden lievittämisen tarkoituksiin!

Kun kokonaan eläinvapaita koevaihtoehtoja ei ole tieteessä – vielä – moniakaan kehitetty, olen päätynyt ajattelemaan, että jos ovat vastakkain ihmisten vointi ja eläinten vointi eikä molempia voi valita, minä valitsen ihmisten voinnin. Se on moraalis-eettinen kannanotto ja omantunnon asia. Haluan olla toivontuottaja enkä ota tunnolleni sitä, että sairailta ihmisiltä viedään toivo paremmasta elämästä.

Samalla kuitenkin vaadin europarlamentin mietinnössä, että koe-eläimiä kohdellaan hyvin ja hellästi niin kuin pitää kohdella kanssaihmisiäkin. Jos eläinkokeelle löytyy vaihtoehto, sitä on käytettävä.

Vaikka sain äärieläinsuojelijoiden vihat niskaani, koin silti toimineeni oikein. Emme me voi elää yhdenasianliikkeiden ehdoilla, vaikka toki niitä tarvitaan, itse asiassa välttämättömästi. Ilman niiden painostustoimia EU:n koe-eläindirektiivistä olisi tullut paljon lepsumpi, ja nyt sillä parannetaan koe-eläinten elämän laatua merkittävästi.

Ajatteluni jytkymuutos 1980-luvun alussa liittyi tiettyyn tapahtumaan, jota kuvaa englannin kielen sana *serendipity*. Se on löytämistä ilman, että etsi sitä, minkä löysi. Poikkesin New Yorkissa kirjakauppaan, jossa oli vitriinissä myynnissä Jeremy Rifkinin kirja *Entropy*. Outo nimi herätti kiinnostukseni. Kirja osoittautui kansanomaiseksi versioksi niistä luonnonlaeista, joiden mukaan lämpö kulkee aina lämpimästä kylmempään ja lämpötilaerot tasoittuvat itsestään. Entropian kasvu on sitä, että käyttökelpoinen energia muuttuu työtä tehtäessä laadullisesti käyttökelvottomampaan muotoon ja että järjestys muuttuu itsestään epäjärjestykseksi.

Kauppakorkeakoulun jatko-opiskelijana törmäsin romanianamerikkalaisen Nicholas Georgescu-Roegenin uraauurtavaan työhön entropian lisääntymisen yhteiskunnallisen merkityksen tutkijana. Häneltä sain tieteelliset perusteet sille, että luonnonlain varmuudella ei ole täällä mitään pysyvää; että ihmisten luontoon tuottama järjestys hajoaa, haurastuu, kuluu, jäähtyy, sulaa, purkautuu, hapettuu, ruostuu, rapautuu, mätänee, lahoaa ja muuttuu lopulta lämmöksi, joka kylmenee. Tilastollisen lämpöopin mukaan epätodennäköiset tilat muuttuvat luonnonlain varmuudella todennäköisemmiksi tiloiksi, ja kun epäjärjestyksen todennäköisyys on suurin, kehitys kulkee sitä kohden. Entropia on tällöin systeemin epäjärjestyksen – eli hajeen – lisääntymistä.

Vaikka entropia on myös maailmanlopun tulemisen laadullinen mitta, ei ole mahdollista sanoa, milloin se tulee. Tulee kun on tullakseen, mutta ei tulle ainakaan lähimpään miljardiin vuoteen. Niin ollen ihmiskunnan ei pidä elää maailmanlopun tunnelmissa, ja entropian lisääntymistäkin voidaan siirtää ihmistyöllä ja käyttökelpoisella energialla ajallisesti ja paikallisesti. On siis mahdollinen hyvä elämä, rauha ja rakkaus maan päällä. Suuri huoli pitää kuitenkin olla maapallon väkiluvun kasvusta ja luonnon rajallisten ainevarantojen ja käyttökelpoisen energian riittävyydestä kaikille ja myös tuleville sukupolville.

Ystäväni Hannu Taanila, joka on usein oikeassa (mikä johtunee siitä, ettei hän ole ekonomi), ei jostakin syystä ymmärrä viehtymystäni entropiaan kauaksi näkemisen kiikarina. Hän aina vetää viivat entropiatekstieni ylitse. Siinä asiassa Hannu menee metsään.

Metsät ovat kotimaisia luonnonvaroja, joita jalostavat Suomessa alan jättiläisiin kuuluvat ulkomaalaisomisteiset yhtiöt Stora-Enso ja UPM-Kymmene. Ne pitävät suomalaisia metsiä puupeltoina, vailla moninaiskäyttöä. Kun sinun huolenasi ovat valtion turveyhtiön Vapon pilaamat järvivedet, minua huolettaa puupeltojen tehoviljely. Meidän kesämökillämme UPM-Kymmenen motokuski oli vähällä aiheuttaa maiseman täystuhon. Vasta muutamalla voimasanalla höystetyn ajatusten ja sanojen vaihdon jälkeen hän suostui jättämään aukkohakkuun näköesteeksi Saimaan rantaan metsänhoitoyhdistys Tapion suosituksen mukaisen 10 metrin suojakaistan. Toisessa paikassa meillä päin tuotettiin kuun maisema jättämällä siemenpuina pystyyn pelkkiä keloja.

Maisemakin on osa Suomen luontoa, ja sen suojeleminen on luonnonsuojelua. Kun yhteinen – tai muiden – etu ei ole sellainen asia, että se rajoittaisi yksityisomistajan täysvaltaa omaansa, on kehiteltävä uudenlaisia molemminpuolisen edun toteutumisen muotoja. Minä haluaisin kehittää sellaista maiseman vuokrauksen vaihtoehtoa, jossa muut maksaisivat siitä, että omistaja ei tuhoa näiden muiden maisemaa.

Metsäyhtiöt vievät kannotkin maasta, ja se niille sallitaan. Jos kaikkea ei sallita, ne pakenevat maasta. Sen ne voivat tehdä, vaikka kaiken saisivatkin. Paine niiden maastalähtöön tulee EU:sta, jonka uusiutuvan energian direktiivin mukaan Suomen on nostettava uusiutuvien osuus energian loppukäytöstä 29 prosentista 38 prosenttiin, ja sen seurauksena meidän on poltettava puuta päästäksemme EU:n tavoitteeseen. Vaatimus meille on kova, EU-maista toiseksi kovin, ja Suomi aikoo sen täyttää. Pidän mahdottomana sitä, että eräät suuret maat täyttäisivät omat tavoitteensa, ja tällä tarkoitan Ranskaa (jonka uusiutuvien käytön lisäämisvelvoite kasvaa 5 %:sta 23 %:iin), Espanjaa (9 %:sta 20 %:iin), Italiaa (6 %:sta 17 %:iin) ja Englantia (2 %:sta 15 %:iin). Niiden luonnonvaroilla ei tuollaisia tavoitteita saavuteta. Sääli. Suomi kui-

tenkin varustautuu puun polttoon, ja se nostaa kantohintoja. Se antaa alan teollisuudelle (teko)syyn lähteä maasta.

Jos ajaa Euroopan unioni Suomen ongelmiin metsiensä kanssa, huonosti kävi – EU:n delegaatiossa – Suomelle myös Durbanin ilmastoneuvotteluissa. Siellä 30,5 miljoonan tonnin verran Suomen metsien hiilensitomiskykyä tulkittiin päästöiksi, joita varten Suomen pitää ostaa sähköpörsseistä päästöoikeuksia.

Tulkinnasta, jossa ei oteta huomioon puuston nettolisääntymistä, kärsi ainoana maana koko maailmassa Suomi. "Vihreä" pääneuvottelijamme oli Niinistö, Ville Niinistö.

Ympäristöongelmista vähäisin ei ole se, että Itämeri on maailman saastunein meri. Puolan maatalous on sen pahin rehevöittämissyyllinen. Ongelma on kuitenkin pieni ilmastonmuutoksen uhkaan verrattuna. Sen tulon suhteen olen uskossa, mutta hyvän kirkollisen tavan mukaan myös epäilijä; onhan mahdollista (vaikka ei tässä tapauksessa todennäköistä) sekin, että tuhat samanmielistä tiedemiestä on ilmaston lämpenemisen asiassa kollektiivisesti väärässä. Ihmistieteissä esimerkiksi kansantaloustieteilijöillä on kyky olla aina porukalla väärässä.

Mutta sinä Iiro, olet oikeassa: meidän pitää vihertyä. Se ei kuitenkaan ole kapitalistinen projekti. Pankkien meklaripojat ja -tytöt, tuo markkinavoimien likaisen työn tekijöiden nuoriso-osasto, eivät tiedä eivätkä välitä, mitä he tekevät maapallon luonnolle valon nopeudella 24 tuntia vuorokaudessa vuodet läpeensä. He ovat luonnon tuhoajina rahan liukuhihnatyöläisiä.

Huolestunein terveisin

Esko

Iiro Viinanen

Kuka jaksaa maksaa

Esko, sinä finanssikapitalismin kauhu

Koko vuosi 2011 saatiin lukea uutisia usean Euroopan maan velkavaikeuksista, ja joukkoon on liittynyt myös Yhdysvallat. Tuntuu, että kaikki ovat korviaan myöten veloissa, niin valtiot kuin kotitaloudetkin. Ja kotitalouksillehan valtion ja kuntienkin velat viime kädessä tulevat maksuun. Tavalla tai toisella. Ellei sitten toimita niin kuin erään merkittävän kotimaisen pankin entinen pääekonomisti, joka opetti poliitikoille, että eihän velkoja maksaa tarvitse. Onneksi poliitikot eivät olleet yhtä typeriä eivätkä alkaneet moista ilosanomaa toistaa, sillä siitähän markkinat olisivat herkässä tilanteessa riemastuneet.

Suomella oli alkuvuodesta 2011 velkaa noin 80 miljardia euroa ja vuoden loppuun mennessä lisää tullee ehkä 10 miljardia. Vuonna 2012 tullee taas lisää miljardikaupalla, ja niin on pian ylitetty 100 miljardin velkaeuron raja. Eikö ketään kylmää! Ei edes se tunnu ketään hätkähdyttävän, että vuosien mittaan velka vaan lisääntyy, sillä tasapainoon on tällä pelillä pitkä matka. Osaatko, Esko,

edes arvioida, mikä velkasumma on vuonna 2015, kun on taas eduskuntavaalit? Veikataanpa!

Minä ennustan, että 125 miljardia euroa. Siihen joku ekonomisti helposti toteaa, että se on kuitenkin alle 60 % BKT:stä, eli ei hätää. Mutta talouden epävarmuus Euroopassa ja Yhdysvalloissa saattaa tehdä tuohon arvioon ikävän tepposen, ja silloin numerot ovat täysin toisennäköiset. Koska hallitus ei ohjelmaa tehdessään pystynyt parempaan tasapainottamiseen, pelonsekaisin tuntein joudumme nyt seuraamaan, kuinka meidän käy. Joudummeko pikkuhiljaa tarkkailun alle? No, eivät kai sentään IMF:n partiot tule valtiovarainministeriä tänne tenttaamaan, kuten tulivat 1990-luvulla. Oli sekin kokemus, huh huh – ja vielä kahteen kertaan.

Mutta velat on maksettava, ja se tulee rajoittamaan sosiaalisten etujen lisäämistä. Tämän ymmärtäminen tuntuu, Esko, sinun puolueesi johdolle olevan aivan erityisen vaikeaa. Eikö Arhinmäki ole asioista selvillä vai miksi hän leikkii vakavalla asialla? Eikä kyllä ole hääviä demareidenkaan kriisitietoisuus.

Suru meinaa tulla puseroon pääministeri Kataisen huolia ajatellessa. Pitääkö meidän suomalaisten aina ajautua kriisitilanteeseen ennen kuin uskomme ja ryhdymme tositoimiin? Ilmeisesti.

Eniten minua surettaa se, että olemme ahnaasti käyttäneet jälkeläistemme ja heidänkin jälkeläistensä pelivaran. Häpeällistä. Mitään muutoksia ei haluta tehdä; ei kuntarakenteisiin, ei eläkkeisiin, ei etuuksiin, ei mihinkään. Eletään vain yli varojen ja tehdään lisää velkaa. Mutta kyllä se meno vielä tyssää, ja veikkaan, että aiemmin kuin uskotaankaan. Saisi tyssätä jo meidän aikanamme, ettemme pääsisi pakoon kuin koirat veräjästä. Saisi siinä ammattiyhdistysliikekin ihan vapaasti uhota lakkoineen. Kun ollaan peeaa, niin ollaan sitten kanssa. Millähän ay-pomot

silloin ajavat jäsentensä etuja? Paljastuisi sekin tyhjä totuus jäsenistölle. Ei auta vaatia palkankorotuksia ja muita lisäetuja, vaan on pakko turvautua ay-liikkeen aikanaan kaatamaan sisäiseen devalvaatioon. Ja silloin minä olen kyllä lievästi sanoen vahingoniloinen. Riittäisikö silloin edes liittojen yli kymmentuhantisesta toimitsijajoukostakaan kaikille töitä?

Niin paljon se liike on vuosien varrella sotkenut asioita ja murentanut sokeasti kilpailukykyämme, että siitä se saa ansioidensa mukaan. Sinä, Esko, tietysti puolustat lyötyä, sillä onhan sinut siitä oikein mitalilla ansioistasi palkittu.

Vakavasti puhuen: jos Suomi oikeasti ajautuu tuohon tilanteeseen, ei se ole kenenkään etu, vaan joudumme taas kysymään, kuka jaksaa maksaa?

Meillä tietyt poliitikot puhuvat aina hanakasti hyvinvointivaltion puolesta. Olen sitä mieltä, että kyse on pikemminkin holhousvaltiosta, jonka ylläpitäminen tulee veronmaksajille kestämättömän kalliiksi. Kalliiksi siksi, että se sallii suuren osan väestöstä elää yhteiskunnan tuen varassa joko kokonaan tai osittain. Jopa siinä tapauksessa, kun työtä on tarjolla ja sen vastaanottamista vältellään. Nytkin rakennusalalla vallitsee työvoimapula. Kuitenkin työttömyyskortistossa on tuhansittain rakennusmiehiksi itsensä luokitelleita henkilöitä, ja sama tilanne on monilla palvelualoilla. Miksi tämä sallitaan?

Sain taannoin aikamoisen ryöpyn niskaani, kun ehdotin, että yhteiskunnan tuen vastineeksi tulisi edellyttää jonkin työpanoksen tekemistä yhteiskunnan hyväksi, sillä tekemistähän kyllä riittäisi. Rohkenen väittää, että ainakin aiheeton työttömyysammattilaisten joukko pienenisi oleellisesti, jos toimittaisiin ehdotukseni mukaan. Miksi muuten ay-liike ei puutu tähän, jäsentensä edunvalvonnan nimissä? Ei puutu tietenkään, sillä sitä ei pennin vertaa kiinnosta kokonaisetu, saati se, kuinka maa makaa.

Ei kiinnosta, koska valtio pannaan vastaamaan kuluista, vaikka sen ei sallita päättää etuuden sisällöstä. Ja heti uhataan lakolla, jos tilanteeseen yrittää puuttua. Onhan se nähty.

Kallista eläminen on muutenkin, ja kalliimmaksi se koko ajan tulee. En usko olevani yksin, kun taivastelen sähkölaskujen loppusummia ja vertaan niitä vaikkapa viiden vuoden takaisiin. Sähköpörssi on tehnyt tehtävänsä, ja kuluttajia sahataan silmään oikein toden teolla. Olipa paljon tai vähän vettä, aina on jompikumpi syynä hinnankorotuksiin. Ja oman lisänsä tähän tuo eduskunnan päättämä energiavero. Tolkutonta touhua. Mutta siunaantuuhan siitä Fortumin osakkaille muhkeat osingot, kun yhtiö voi liki monopoliaseman turvin kupata kuluttajia oman mielensä mukaan.

Vihreätkin ovat tyytyväisiä, kun korkealla hinnalla kansalaisia ohjataan sähkön säästöön. Mutta katsotaan muutama vuosi eteenpäin, ja hinnat ovat vielä nykyistäkin korkeammat. Eivätköhän kansalaisten paineet pikkuhiljaa kasva sellaisiin mittoihin, että ideologinen haihattelu loppuu.

Teollisuuden kilpailukyvystä huolehtiminen on tässä kokonaan unohtunut, ja samalla lisääntyvät tavallisten sähkönkuluttajien paineet vaatia lisää palkkaa elinkustannusten nousun perusteella. Jospa Fortum ostettaisiin takaisin valtiolle ja velvoitettaisiin myymään sähköä suomalaisille liki omakustannushintaan? Tokkopa siinä mitään vahinkoa kenellekään muulle syntyisi kuin yhtiön bonusohjelmiin oikeutetuille, ja eivätköhän hekin ole jo riittävästi hyötyneet monopoliaseman suomista eduista. Voivat levätä laakereillaan.

Kun yhtiöt, sinänsä aivan oikein, ovat siirtymässä etälukumittareihin ja laskutus muuttuu todellisen kulutuksen mukaiseksi, moni talous on helisemässä huippukulutuskuukausien laskujen kanssa. Siinäpä joutuu monessa perheessä uusharkintaan vihreän liikkeen periaate sähkön kulutuksen suitsemisesta verottamalla sitä entistä rajummin. No, Saksan päätös luopua ydinenergiasta näkyy meilläkin sähkön hinnan nousuna ja laittaa samalla ydinenergian vastustajat kyseenalaiseen valoon. Sähkön tuleva hintakin antaa aiheen kysyä: kuka jaksaa maksaa?

Myös polttoaineen hinta on viimeisen vuoden kuluessa hypännyt, tai paremminkin hiipinyt, huipputasolle. Autoilijoiden kärsivällisyys alkaa olla koetuksella, sillä tankin täyttö ei ole koskaan ennen maksanut niin paljon. Olkoon sillä mikä tahansa ohjaavaksi verotukseksi mainostettu vaikutus, nyt on mielestäni saavutettu hintataso, josta suunta voi olla vain alaspäin. Vai miltä sinusta, Esko, on tuntunut Puumalan mökkimatkasi polttoainelasku?

On toki helppoa kerätä täytettä valtion pohjattomaan kirstuun polttoaineveroja korottamalla, kun ei tarvitse leikkauksista tapella, mutta rajansa kaikella. Voisi täällä elämässä jotain mukavampaakin olla kuin joka käänteessä tulla nyljetyksi milloin minkäkin veron kautta. Sekin muuten vähän ihmetyttää, että hinnat vaihtelevat niin paljon eri puolella Suomea, vaikka valtaosa polttoaineista on kuitenkin Nesteen valmistamaa.

Eikä tässä vielä läheskään kaikki.

Kun kepu ajoi edellisessä hallituksessa väen väkisin ruuan arvonlisänveroa alas muutamalla prosenttiyksiköllä, vakuuteltiin monelta taholta, että alennus menee suoraan hintoihin. No, sitä en ainakaan minä uskonut, eikä moni muukaan. Marketin hyllyn uuden täytön yhteydessä niin voi kerran tapahtua, mutta sen jälkeen hintavertailu on kerta kaikkiaan mahdoton tehtävä. Niin moni asia ja hintaan vaikuttava tekijä sotkee vertailukohdan. Nykyisin voimme vain taivastella, kuinka ruuan hinta on kohisten noussut, vaikka kansaa kosiskeltiin vaalien alla

lupauksilla halvemmasta ruuasta. Onneksi bluffiyritys sai arvoisensa tuomion!

Samaan sinisilmäisyyteen on vuosien varrella totuttu monen muunkin alan suhteen. Esimerkiksi parturi-kampaamot olivat 1990-luvullakin kovin kärkkäitä vaatimaan alhaista verokantaa toiminnalleen. Mitä täällä ylipäätään saa verottaa, jos ei esimerkiksi palveluita kautta linjan? Kun veroeurot on kuitenkin jostain kerättävä, maksakoot ne, jotka niitä kuluttavat. Eikö se ole oikea periaate? En usko, että tukanleikkuuväli siitä yhtään lyhenisi, vaikka hinta alenisi himpun verran. Tähän jotkut yrittäjät vaatimuksensa perustivat. Naiivia, sanon minä!

Oletko muuten, Esko, huomannut, millaisia hintoja pyytävät talvella Lapissa vuokramökeistä? En muista, oletko lainkaan minun tapaani vakituisia Lapinkävijöitä. Hinnat ovat mielestäni sitä luokkaa, että vuokraajien ahneus tuo ennen pitkää suuria vaikeuksia matkailulle, jollei tyyli muutu. Parhaaseen sesonkiaikaan kahden makuuhuoneen 70-neliöinen mökki maksaa 1 700 euroa viikolta. Täysin tolkuton hinta! Mielestäni tässäkin ollaan pahasti sahaamassa omaa oksaa. Espanjassa selvästi suuremman kerrostalohuoneiston saa 700 eurolla ja viikon sijaan koko kuukaudeksi.

Autojunan hinnoittelukin on noussut pilviin, joten kohta Lapista kaikkoavat niin ulkomaalaiset kuin kotimaisetkin turistit. En tästä muuten puhuisi, ellei Lapin turismin mitä erikoisimpiin investointeihin olisi syydetty niin monia kymmeniä miljoonia euroja. Olisi suotavaa muistaa, että ne ovat muiden maksamia veromarkkoja, ja työnteolla tienattuja. Ei tällaisia hintoja kukaan jaksa maksaa.

Vastaavia ylilyöntejä näkee jatkuvasti, ja ennen pitkää ne kostautuvat. Otetaan esimerkiksi vaikkapa mansikat torilla. Ei siitä ole montaa vuotta, kun litran sai kuudella

markalla, ja nyt hinta on sama, mutta euroissa. On kuin ökyhinnoittelulla varta vasten kerjättäisiin lisää kilpailua marja-alallekin – ja mikä huuto alkaakaan, kun tuontimarja valtaa markkinat. Valtio apuun!

Mitä ylipäänsä marjahommiin tulee, niin on se ihmeellistä, että tänne täytyy kärrätä satamäärin poimijoita Thaimaasta, kun suomalaiset eivät näihin hommiin ryhdy. Verotonta tuloa – eikä ketään kiinnosta. Työttömiä on 240 000, mutta valtavat sadot jäävät poimimatta, koska rahan saa valtion kassasta mitään tekemättäkin. Sekö on sitä hyvinvointivaltiota? Pahoinvointivaltio siitä tällä menolla tulee.

Väitän, että tässäkin asiassa tulee ajan myötä seinä vastaan. Nykyisellä velkaantumisvauhdilla ei voida jatkaa vastikkeettomien tukien jakamista, ei ainakaan nykyisen suuruisina. Vai luuleeko joku, että ennen pitkää markkinavoimat ja luottoluokituslaitokset eivät ala kiinnittää suhteellisen vähävelkaisen Suomen velkaantumisvauhtiin huomiota ja ala edellyttää meiltäkin toimenpiteitä, joilla velkaantumisvauhti hidastuu. Ja ne toimenpiteet edellyttävät varmasti etuihin puuttumista, sillä niissä se isoraha liikkuu.

Ajoittain sentään pulpahtaa esiin keskustelu kestävyysvajeesta eli ikääntymisen mukanaan tuomista lisämenoista valtiolle. Valitettavasti tuo tärkeä keskustelu tahtoo nopeasti vaimentua, koska se on niin ikävä aihe. Vaikeneminen on kuitenkin vastuun pakoilua eikä mitään muuta.

Kun etuihin puututaan, eduskunnassa pidetään kovaa ääntä, ihan 1990-luvun malliin. Onneksi niitä typeriä puheenvuoroja ei tarvitse enää kuunnella. Joskus tuntui siltä, kuin jotkut edustajat olisivat kuvitelleet rahan tippuvan taivaasta.

Viime hallitusneuvotteluja seuratessani jäin ihmettelemään, miten keskeisessä asemassa oli äänestäjien kosiske-

lu. Luvattiin etujen korotuksia vähät siitä välittäen, onko rahaa vai ei. Voisi sanoa, että elettiin Amerikan malliin; siellä velan lisäämisestä ei ole aiemmin kannettu huolta, kunnes nyt rysähti. Herra se on herrallakin, markkinavoima nimittäin. Ja niin alkaa suuressakin maailmassa vähitellen päätöksiä ohjata valtiontalouden alijäämän saaminen hallintaan. Se on jenkeille vaikea pala, ja monta (murhe)näytelmää tullaan vielä näkemään.

Mitähän ne puoluejohtajat hallitusneuvotteluissa oikein miettivät vaatiessaan yhä uusia etuja, vai miettivätkö mitään? Kuin suurena urotekona Katainen ajettiin seinää vasten, ja kynnyskysymyksenä vaadittiin rahaa sinne ja rahaa tänne, kehtasivat vielä kehua retostella "saavutuksillaan" julkisuudessa. Oikea ja vastuullinen tapa olisi mielestäni ollut kertoa, kuinka suuriin leikkauksiin pitää varautua. Siinä olisi ollut suoraselkäisyyttä, eikä olisi kukaan voitolla retostellut. En todellakaan tiedä, kuka nekin viulut vielä jaksaa maksaa.

Tässä sinulle, Esko, kokemuksesi huomioon ottaen, helpohkoa purtavaa.

Iiro

Esko Seppänen

Virtuaalikahvista hintaähky

Iiro, sinä krooninen vajeallergikko

Tunnetussa runossaan Jorma Etto kirjoitti suomalaisesta, että tulee tänne ja ähkyy, on tässä ja ähkyy, menee tuonne ja ähkyy. "Suomalaista ei erota suomalaisesta mikään, paitsi kuolema ja poliisi."

No, mikä sitten erottaa suomalaisen ulkomaalaisesta? Ainakin se, että suomalainen juo muita enemmän kahvia.

Kahvipaketin hinta on parissa vuodessa kaksinkertaistunut, mutta suomalainen ostaa kahvinsa ähkymättä. Hän ei tiedä, kuka on hinnannoususyyllinen, ketä kirota ja mille ähkyä. Jos tietäisi, hän sanoisi pohjoisen sökömiesten tapaan, että ruma käsi tuli ja korjasi potin. Siitä pian enemmän.

Sinä, Iiro, ähkyt kirjeessäsi Suomen velkaantumista. Tiedät, mistä puhut. En kai ole ihan väärässä, jos sanon sinun velkaannuttaneen Ahon porvarihallituksessa Suomea enemmän kuin kukaan toinen rauhanajan valtiovarainministeri? Vasta Lipposen hallituksessa pääsit fiilaamaan ja höyläämään. Sitä varten tarvittiin vasemmisto hallitukseen.

Valtion velkaantumisen asiassa minun täytyy tunnustaa olevani samaa mieltä sen entisen pankinjohtajan (minun tapauksessani Paavo Laitisen) kanssa, joka opetti, ettei valtioiden tarvitse maksaa velkojaan. Lähden siitä, että kokonaisuuteen eivät päde samat säännöt kuin sen osiin. Kansalaisten on maksettava velkansa, mutta valtioille riittää se, että ne säilyttävät velanhoitokykynsä. Silloin ne voivat maksaa vanhaa velkaa uudella velalla. Kun velanhoitokyvyn mittari on markkinakorko, euron kriisi on ollut sitä, että ylivelkaantuneet Emu-maat eivät saa millään järjellisellä korolla uutta velkaa vanhojen velkojen uusintamiseen.

Kuten arvelet, erilaiset helppoheikit lakaisivat Suomen velanhoitokyvyn huononemisen uuden hallituksen ulko-oven kynnysmaton alle. Niin teki vasemmisto, tuo ministerisosialistinen uskonlahko, joka syö aatteen puuroa. Jyrki Kataisellekaan en anna synninpäästöä. Hänellä oli oman pääministerikiimansa juoksuaika.

Vasemmiston retoriikka on vaalien jälkeen tyhjentynyt sisällöstä, ja se on kuin kopio "hätätilaan asti masentuneen" Suomen virallisen filosofin Pekka Himasen *Kukoistuksen käsikirjoituksesta*. Hän suosittelee tämän "murheellisten laulujen maan" asukkaille "kokonaisvaltaista onnellisuutta". Himasen onni on kuitenkin kielipeliä, jossa kielteisiä asioita myydään kansalle myönteisillä nimillä. Eläkeiän nosto on "työurien parantamista", suurituloisten veronalennukset "verotuksen kannustavuutta" ja sosiaaliturvan leikkaukset "hyvinvointipalvelujen uudistamista". Työnantajan määrittämä työkurin palautus eli "työnteon tehostaminen" saadaan aikaan "vetovoimaisella johtajuuskoulutuksella". Tällaisiin oppeihin ja sanallisiin knoppeihin perustuva sikspäkin hallitusohjelma on kuin kapitalismin arkkiveisu, jonka kertosäkeissä mainitaan *kehitetään* 116 kertaa, *selvitetään* 99 kertaa ja *edistetään* 86 kertaa. Kaikki onnen munat on noilla sisältövajeisilla sanoilla pantu samaan kokonaisvaltaisen onnellisuuden koriin.

Vastaan mutkan kautta kysymykseesi "kuka jaksaa maksaa". Ei kukaan, mutta kansan on pakko.

On niin kuin sähkön osalta toteat: "Pörssi on tehnyt tehtävänsä ja kuluttajia sahataan silmään oikein toden teolla". Siinä olet löytänyt kaiken energian hinnannousun ytimen. Sähkön hinta on EU:ssa pörssitetty riippumattomaksi sen tuotantokustannuksista ja annettu keinottelijoiden pelinappulaksi. Erityisen ongelmallinen on vihreän kapitalismin doktriini ja EU:n direktiivi kasvihuonekaasujen päästökaupasta, jonka avulla keinottelijat saavat vedättää sähkön hintaa ylös ensin EU:n komission toimeenpanemissa päästöoikeuksien huutokaupoissa, sitten niiden jälkimarkkinoilla päästöoikeuspörsseissä ja sitten vielä kerran tukkusähköpörsseissä. Suomalainen kuluttajaparka on sellaisten pörssivoimien armoilla, jotka eivät tunne armoa.

Markkinat eivät tuntisi armoa myöskään Suomen valtiota kohtaan, jos se haluaisi – ajatusleikkisi mukaan – ostaa 1 635 miljoonalla eurolla myymänsä Fortumin osakkeet takaisin sijoittajilta. Nyt ne maksaisivat 8-10 miljardia. Se on liikaa. Pitäisikin käyttää enemmistöomistajan valtaa ja jättää voitot yhtiöön sen sijaan että ne jaetaan osinkoina ulos, alentaa sillä tavalla osakkeiden tuotto-odotuksia ja tehdä niistä sitten takaisinostotarjous yhtiön omalla rahalla.

Kun sähkön pörssihinnoittelun perustana ovat tuotantokustannuksista riippumattomat hinnat, sama pätee muuhun energiaan, raaka-aineisiin ja paljolti myös ruokaan. Kahvin hinnannousu on kuin ote markkinoiden sairaskertomuksesta.

Maailmassa ei ole kahvipulaa eikä kahvin tuotanto ole vähentynyt. Jos yhtäällä on ollut huono sato, toisaalla on

tullut hyvä sato. Kahvia viljellään vientiin 50 maassa, ja sitä myytiin vuonna 2011 maailmanmarkkinoilla selvästi enemmän kuin vuotta aiemmin. Kuitenkin kahvin hinta on kaksinkertaistunut.

Hinnannousun takaa löytyvät markkinavoimat. Ne vievät potin köyhien viljelijöiden nenän edestä näiden nähdä nälkää. Markkinavoimat ovat se mekanismi, josta kapitalismin ikoni Adam Smith käytti runsaat 200 vuotta sitten nimitystä näkymätön käsi. Se on ihan eri asia kuin Maradonan Jumalan käsi, sillä markkinoilla palvotaan rahan epäjumalia. Näkymättömillä jaloillaan markkinavoimat juoksevat pakoon vastuuta, valvontaa ja veroja.

Perinteistä kapitalismia oli muutama vuosikymmen takaperin se, kun öljymiljardööriveljekset Nelson Bunter ja William Hunt yrittivät ostaa markkinoilta kaiken myynnissä olleen hopean. Huntit ajattelivat myydä kalliilla ostamansa hopean vielä kalliimmalla niille, jotka sitä tarvitsivat tuotteiden raaka-aineeksi. Kuuseen kurkotellessaan he kapsahtivat katajaan, eikä omaisuutensa menettäneistä veljeksistä ole sittemmin kuultu.

Kahvilla ei ole keinoteltu niin, että joku olisi yrittänyt ostaa markkinoilta kaiken, mikä myynnissä on. Keinottelutarkoituksiin käytetään tänään finanssituotteita, ja suurin osa kahviin kiinnittyvistä johdannaisista pitää sisällään vain kuvitteellista eli virtuaalista kahvia.

Ongelma olisi pienempi, jos virtuaalista energiaa, raaka-aineita ja ruokaa myytäisiin vain pörsseissä, mutta yli 90 prosenttia niiden johdannaisten kaupoista tehdään pörssien ulkopuolella kahden osapuolen kesken. Sellaiset läpinäkymättömät – sananmukaisesti käännettynä tiskin yli mutta käytännössä tiskin ali tehdyt – OTC-kaupat ovat ihan hirmuisia riskikeskittymiä kaiken julkisen valvonnan ulottumattomissa.

Kaupankäynti virtuaalihyödykkeillä – eli reaalitalouden näkökulmasta turhakkeilla – on sitä, että myydään jotain, mitä ei ole olemassa. Niinpä esimerkiksi johdannaisella, joka näennäisesti oikeuttaa miljoonan kahvikilon ostoon, ostaja ei osta miljoonaa kiloa kahvia vaan kahvin hintaan kiinnittyvän finanssituotteen. Sen hinnanmuodostuksen teoreettinen perusta on kansantaloustieteessä "odotus". Arvauksilla, jotka perustuvat odotuksiin, ei ole ylärajaa, ja niitä varten tuotettujen odotusarpalippujen – eli johdannaisten – avulla kahvia ja muita raaka-aineita myydään finanssimarkkinoilla moninkertaisesti se määrä, joka niitä on olemassa. YK:n maatalousjärjestössä FAO:ssa lasketaan, että ruokajohdannaisista vain 2 % johtaa hyödyketoimituksiin ja 98 % kuitataan rahalla.

Tällaisessa markkinavoimien virtuaalisessa, läpinäkymättömässä ja sokeassa leikissä raakakahvin hinta määräytyy sen perusteella, miten yhdet uskovat toisten uskovan sen hinnan kehittyvän. Markkinavoimat ovat tämän yhteisen uskon veljeskunta.

Kahvin maailmanmarkkinat ovat vain yksi finanssikapitalismin temmellyskentistä, yksi sieltä vähäisimmästä päästä. Kuvitteellisen kahvin arvopaperistamiseen nähden jättiläismäinen ongelma on se virtuaaliraha, jonka pankit luovat tyhjästä.

Vuonna 2008 globalisaatio oli levittänyt Yhdysvaltojen hullun rahan taudin maailmanlaajuiseksi virtuaalirahan pandemiaksi. Suurelle keinottelijapankille (Lehman Brothers) sairaus oli kuolemaksi, ja se säikäytti pelurit. Monien silkkopitoisten pääomatuotteiden hinnat romahtivat. (Silkko on *Kalevalan* ilmaus monen kakun köyhästä sisällöstä: päältä kaunis, akanoita alta kuoren.) Kun kapitalisteille syntyi huoli pääoman tuoton alenemisesta rahatuotemarkkinoilla, löysää – ja valtioiden velkaelvytyksellä jatkettua – rahaa pakeni pörsseistä neitseellisemmille raaka-aine- ja ruokamarkkinoille. Kun ruuan tuotannon

virtuaalistamisesta sai pääomille 20–25 prosentin tuoton, keinottelijoiden voittonälkä kasvoi, ja yhä lisää sijoituksia virtasi ruokaan, ruokajohdannaisiin ja maatalousmaahan. Sen seurauksena ruuan hinta nousi maailmanmarkkinoilla vuodessa 39 % ja viljojen hinta 71 %.

FAO:ssa lasketaan, että 1 prosentti lisää ruuan hintaa ajaa miljoona ihmistä toimeentulorajan alapuolelle, ja ruuan 39 prosentin hinnannousu lisäsi 39 miljoonaa uutta ihmistä maapallomme miljardin nälkäläisen massaan. Markkinoiden mielestä kanssaihmisten nälkä on voittojen synnyn sivuvaikutus ja sinänsä huono juttu, mutta asiaan kuuluva. Ruuan hinnat eivät siis kerro meille luonnonvoimista vaan markkinavoimista, jotka pyörittävät tämän päivän reaalikapitalismia.

Olen ollut panevinani merkille sinussa, Iiro, jonkinlaista kaunaisuutta suomalaista maanviljelyä ja erityisesti kepua kohtaan. Kotimaisen ruuan hintaan liittyen muistutan, että suurin osa valtion maatalousmenoista johtuu EU:sta ja Ahon-Viinasen hallituksen neuvottelemasta kehnosta liittymissopimuksesta. Kun muut jäsenmaat maksattavat maanviljelynsä EU:lla, Suomi on saanut vain luvan maksaa maanviljelynsä itse. Siinä tarkoituksessa pieni Suomi käytti vuonna 2010 EU-maista toiseksi eniten omaa rahaa (1 207 miljoonaa euroa) kansalliseen tukeen. Enemmän omasta pussistaan omille viljelijöilleen maksoi vain Ranska (2 432 miljoonaa). Saksakin (1 045 miljoonaa) on jäänyt Suomen jälkeen, Ruotsista (52 miljoonaa) puhumattakaan.

Kun sinä, Iiro, olet herran pelkoon kasvanut ja sanot, että ”herra se on herrallakin, markkinavoima nimittäin”, kiinnitän huomiosi siihen, mitä oikeistotoverisi Ranskan presidentti Nicholas Sarkozy sanoo: ”Sääntelemättömät markkinat eivät ole mitkään markkinat vaan arpajaiset.” Niissä arpajaisissa onni suosii rohkeaa, jos se sille päälle

sattuu, ja jos ei satu, se ei köyhää kirpaise, kasinoa pelataan toisten rahoilla.

Istuin äskettäin pitkää iltaa entisen kommunistijohtajan Arvo Aallon kanssa. Kävi ilmi, että meistä kumpikin erikseen oli varoittanut Paavo Arhinmäkeä hallitukseen menosta ”kantamaan vastuuta”. Vastuuta mistä? Köyhien kyykyttämisestäkö?

Minä olen tukenut Paavo Arhinmäkeä koko sen ajan, jonka hän on ollut puolueessamme, ja lähetin hänelle – entisenä valtiopäivämiehenä – seuraavanlaisia ajatuksia: ”Paavo, teet nyt tulevan elämäsi tärkeintä päätöstä. Tee viisaasti ja ennen kaikkea mieti asia itse. Älä anna muiden päättää sinun puolestasi, koska kysymys on sinun tulevaisuudestasi. Tätä valintaa et saa jälkikäteen muutetuksi. Tiedät kantani. Euroopassa ei ole kuin huonoja kokemuksia laitavasemmiston kannatuksen kehityksestä hallitukseen osallistumisen seurauksena. Uskottavuuden säilyttämisen nimissä päädyn minun kokemuksellani sanomaan, että ei hallitukseen, ei ainakaan kokoomusjohtoiseen hallitukseen demareiden apupuolueeksi.”

Niin että varoitettu on. Hallituksen arvostelussa olen kuitenkin aikeissa olla pidättyväinen. Näytöt ratkaiskoot.

Aallon Arvon kanssa muistelimme hänen omana ministeriaikanaan yli kolmekymmentä vuotta sitten esittämää ajatusta ”historiallisesta kompromissista”, joka olisi ollut oikeiston ja vasemmiston kesken sovittu kansallinen menestymisstrategia. Se olisi varmaankin merkinnyt pääoman ja työn vastakkainasettelun liennytystä yhteiseksi hyväksi. Ongelma on, että Suomessa ei ole osapuolta, jonka kanssa vasemmisto voisi sopia pääomien tuposta. Niin ollen jäljelle jää vain (työ)taistelu palkoista.

Palkat lisäävät kansantuloa, säästöt ja leikkaukset sitä vähentävät. Jaan, Iiro, huolesi Suomen valtion velasta, jonka arvaat vuonna 2015 olevan 125 miljardia euroa.

Voi ollakin. Tärkeämpää kuin muutama miljardi sinne tai tänne on kuitenkin se, käynnistyykö ikiliikkuja uudelleen eli pystyykö reaalikapitalismi luomaan uutta kasvua. Jos me sorrumme käyttämään valtion budjettia sisäisen devalvaation välineenä, saatamme tuhota ne kasvun edellytykset, jotka meillä ovat omissa käsissämme. Valtio ei saa olla vain yhden asian – säästöasiankaan – liike.

Emme me ole IMF:n syliin ajautumassa, kunhan möröllä pelottelet.

Kaikesta huolimatta vilpitöntä pohdiskeluasi arvostaen

Esko

SEITSEMÄS KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Euron kriisi

Terve, Esko, sinä euroskeptikko

Olemme viime vuoden eläneet värikästä aikaa puhumalla niin euron kuin koko euroalueen tulevaisuudesta. Mutta niinhän se oli aikanaan markkakin vaakalaudalla lähes säännöllisin väliajoin, kun piti saada palautettua konsensuspolitiikan romuttama kilpailukyky tasolle, jossa viennillä olisi menestymismahdollisuuksia maailmalla.

Nyt on kyse aivan muista tapahtumista, mutta kilpailukyky on Suomessa taas heikko, ainakin vientiluvuista päätellen, ja syyksi nimetään Euroopan epävarmuus.

Voisivatko meidänkin suuret johtajamme joskus katsoa reilusti peiliin ja löytää näkemästään jotain vikaa, sillä vaikka taantumassa elettäisiin, niin kyllä kauppaa käydään maailmalla noin 80 prosentin volyymilla edelleen. Olisiko viennin vaikeuksissa kyse tuotteiden laadusta ja ominaisuuksista (Nokian tapaus) sekä väärästä hinnasta?

Viime kirjeessäsi ärähdit, että pelottelin muka IMF:n holhoukseen joutumisella. En muuten pelotellut. Totesin vain, että heidän tentittävänään ei ole mukava olla. Ne

pojat ovat läksynsä lukeneet. Eivätkä he tänne huvikseen tule meidän tilannettamme analysoimaan. Jokohan siellä poikia alkaa jäytää epäilys siitä, että meillä ei ole keinoja hillitä velanottoa? Meillä nimittäin lainataan vuosittain paljon enemmän kuin budjetin alijäämä, sillä joka vuosi erääntyy vanhoja lainoja, joita yritetään uusia markkinoilta. Niinpä todellinen lainanottotarve voi olla alijäämään verrattuna kaksin- tai jopa kolminkertainen.

Suomen valtiolla oli vuoden 2011 lopussa velkaa ehkä 90 miljardia euroa (mikä oli runsaat 50 % BKT:sta). Vuonna 2012 koko lainanottotarve on 22 miljardia, josta budjetin alijäämän kattamiseen tarvitaan 7 miljardia ja muu osa erääntyvien lainojen uusimiseen. Siihen kun lisätään suuri riski korkotason noususta, niin hyvin helposti nykyinen 2 miljardin korkomeno kasvaa merkittävästi. (Euron kriisin mittasuhdetta kuvaa se, että ylivelkaantuneen Italian velka on 1 900 miljardia, 120 % BKT:sta, ja että se tarvitsee velkojensa hoitoon kaksi kertaa enemmän – ja Espanja saman verran – uutta rahaa kuukaudessa kuin Suomi vuodessa.)

Mutta tarkoitukseni oli kirjoitella vähän eurosta ja Emusta ja kysellä sinunkin näkemyksiäsi. Kokemustahan on jo roppakaupalla. Ja muistanhan minä sinut, Esko, tulenpalavana euron vastustajana eduskunnassa. Sinun puheiltasi oli vaikea tukkia korviaan, vaikka monta kertaa teki mieli niin tehdä. No, enemmän sinua taisi ärsyttää se asenne, välinpitämättömyys, jolla minäkin puheisiisi suhtauduin. Vaikka siihen ei kyllä olisi juuri ollut varaa, sillä sinä tiesit asiat munaskuita myöten ja ainakin minua monta kertaa paremmin. Mutta et ollut ministeri.

Mieleeni ovat monesti näinä euron ongelma-aikoina palanneet ajat, jolloin maan hallitus alkoi valmistautua euroon ja Emuun liittymiseen. Talouspoliittiseen ministerivaliokuntaan saapui opettajan elkein Suomen Pankin johtaja Sirkka Hämäläinen. Ja totta vie, opettaja hän olikin, sillä valiokunnan hallitusjäsenet, ministerit, eivät asiasta vielä silloin juuri mitään ymmärtäneet. Opetus alkoi perusasioista. Opettaja oli hyvä, ja oppi meni perille. Alettiin olla valmiita päätöksentekoon.

Minua viehättivät erityisesti rahaliiton vakauskriteerit, joita pidettiin siihen liittymisen ehtona. Viehätti ehkä siksi, että jatkuva vastustus eduskunnassa esittämiäni säästöjä kohtaan alkoi pikkuhiljaa rasittaa. Viesti ei mennyt perille, vaikka kuinka paasasimme tosiasioita kansanedustajille vakuuttaaksemme markkinat siitä, että velkaantuminen saadaan kuriin.

Toinen kiusallinen piirre oli, että aina ja kaikissa käänteissä kepu veti kotiinpäin, milloin maataloudelle, milloin mihinkin hankkeeseen, aluepoliittisin perustein. Ajattelin silloin, että Suomi ei saa asioitaan järjestykseen millään muulla kuin sillä, että jokin meitä isompi mahti pistää maamme taloudenpidon kuriin ja tekee stopin liialle velanotolle. Tuoksi mahdiksi kuvittelin EU:n asianomaisen elimen, olkoon se sitten komissio tai joku muu taho Brysselissä. Arvelin ja toin sen julkikin, että vain liittyminen Emuun ja sen vakauskriteerit pitäisivät aisoissa maatalousbudjetin ja muut menot.

No, nyt on nähty, että uskoni oli lapsenuskoa. Mikään ei ole Suomessa muuttunut, vaan pinnalla ovat lisäetuja lupaavat poliitikot, joita velkaantuminen ei hirvitä tippaakaan. Eikä ay-liikekään ole kahdessakymmenessä vuodessa miksikään muuttunut. Samaa lakonalkua ja lisäetuuksien vaatimista, menipä talous ylös- tai alaspäin. Perinteitä noudattaen vastuu kokonaisuudesta on jonkun muun harteilla. Vaikka olemme Euroopan maista vähävelkaisimpia, lisävelan tarve, lähes viidennes budjetista, on kestämättömän suuri. Kokemuksesta tiedän, että ihmeparannusta ei tapahdu. Niitä, jotka uskovat kasvun au-

tuaaksi tekevään voimaan, on hallituksissa istunut kautta aikojen, ja niin istuu nytkin.

Käytännössä tuollaisen alijäämän kurominen umpeen, vaikka hallitus niin yksimielisesti päättäisikin, on tuskallisen vaikea tehtävä. Eduskunnassa on liian paljon heikkohermoisia edustajia, jotka eivät uskalla seistä ikävien päätösten takana, ja yleensä leikkausten aikaansaaminen venyy ja vanuu. Onneksi ovat olemassa markkinavoimat, joiden ruoska kyllä sivaltaa, jos asioiden hoito ei suju oikealla tavalla silloin, kun velkaa on liikaa. Ja sivalluksen jälki on kohoava korkotaso. Turhaan perustetaan työryhmiä muka ongelmia ratkomaan, kun hyllyt ovat mietintöjä jo ennestään notkollaan ja ehdotukset toteuttamatta.

Näin jälkikäteen katsoen oli sittenkin mielestäni oikein, että pyrimme aikanaan täyttämään vakauskriteerit. Saattaisimme olla meitä paljon velkaantuneempien maiden joukossa ilman sellaista matokuuria, jonka koimme 1990-luvulla, ja tuskinpa korkotasommekaan olisi pysynyt näin alhaisena ilman sitä. Ja kaikesta kritiikistä huolimatta: samanlaisiin matokuureihin joutuvat kaikki ylivelkaantuneet maat nyt taipumaan.

Nyt leijuvat meidänkin yllämme tummat pilvet omien talousongelmiemme – mutta vielä enemmän muiden maiden ongelmien – vuoksi. Maiden, jotka ovat korviaan myöten veloissa ja elävät nyt muiden armoilla ja kehtaavat silti pyristellä vastaan mellakoimalla ja yleistä epäjärjestystä lietsomalla ay-liikkeen esiintyessä tahtipuikon heiluttajana! Saako yli varojensa eläminen moista käyttäytymistä aikaan vai mikä? Luulisi, että köyhimmillä mailla olisi syytä ja ymmärrystä käyttäytyä edes vähän nöyremmin velkojiensa silmien alla.

Keinoksi rahaliiton tervehdyttämiselle on esitetty velkaantuneimpien maiden erottamista euroalueesta. Se onkin jo vaikeammin hallittava prosessi, jonka koekaniiniksi Kreikka olisi saattanut ajautua lähellä toteutumista olleen kansanäänestyksensä myötä. Markkinat tulevat kyllä testaamaan jokaisen maan kunnon yksi toisensa jälkeen, eikä syyttä, sillä tasapainon löytäminen budjetteihin on vaikeaa, lainojen lyhentämisestä puhumattakaan. Lisävaikeuksia tuovat useissa maissa ammattiyhdistysliikkeen käynnistämät lakot ja väkivaltaiset mielenosoitukset, joiden osanottajista kaikki eivät edes tiedä, miksi mellakoivat. Ehkä se on mukavampaa kuin työn tekeminen tai sellaisen etsiminen.

Vankka, vaikkakin mihinkään tosiasiaan perustumaton maallikon käsitykseni on, että rahaliittoa kannattaa jatkaa, mutta ei ilman sanktiojärjestelmää sopimuksia rikkoville maille. EU saa itse syyttää itseään, ja sen toimielimet katsoa peiliin ummistettuaan silmänsä selviltä vakauskriteereiden rikkomisilta. Ei siinä saa puhtaita papereita komissio sen enempää kuin viisaaksi katsottu parlamenttikaan, jonka pitäisi olla korkein EU-elin. Ei ainakaan minun silmiini ole sattunut ainoatakaan parlamentin arvostelua kriteereitä rikkoneita maita kohtaan. Oletteko nukkuneet siellä ja samalla menettäneet puheoikeutenne tässä asiassa? Jälkiviisauteen ei ole lupaa.

Vaikka kuulun rahaliiton koossa pitämisen kannattajiin, kyllä minunkin uskoni ajoittain horjuu. Kannatan koossa pitämistä vain siksi, että rahaliiton kaatumisen seuraukset suurillekin kansainvälisille pankeille saattaisivat olla arvaamattomat ja vaikutukset ikäviä myös meille. Kukapa pankkimaailman lonkeroita varmuudella tietää, ja siksi tuon kaatumisen riskin ottaminen voi olla seurauksiltaan tuhoisaa. Pahimmassa tapauksessa seuraukset Suomen kaltaiselle pienelle, viennistä riippuvaiselle maalle voisivat olla kohtalokkaat.

Arvaan että olet, Esko, vahingoniloinen siitä, mitä on tapahtunut: ”Minähän sanoin, mutta kun ei kuunneltu!”

Vai mitä? Niinhän sinä sanoit, mutta on tästä rahaliitosta ja yhteisestä valuutasta paljon hyvääkin seurannut. Niin paljon, että ei sitä kannata heti ensimmäisten vaikeuksien ilmetessä kuopata. Otetaan virheistä opiksi, ja joutaa noita kurittomia vähän rangaistakin jollakin tavoin. Jospa sitten ottaisivat opikseen.

Toisaalta ongelmamaiden jaloilleen saanti saattaa olla EU:lle ylivoimaisen kova tehtävä, eikä jäsenmaiden pidä sokeasti mennä liian pitkälle sitoumuksissaan niiden pelastamiseksi. Ne ovat menettäneet taloudellisen itsenäisyytensä ja muut sanelevat, miten tästä eteenpäin eletään. Minun puolestani saavat, jos eivät kuuntele, poistua ryhmästä. Vaikka se nyt lienee yhdentekevää, mitä mieltä minä asiasta olen, mutta sanonpahan vaan.

Mielestäni EU on itsekin syyllistynyt jaettujen tukien myötä luomaan monelle jäsenmaalle ja niiden kansalaisille mielikuvan helposta elämästä. Rahaa on syydetty kevyin perustein melkein mihin tahansa. Talouden pyörät pyörivät näennäisesti, mutta eivät itse tienatuin rahoin vaan tukirahoin. On eletty yli varojen, kuviteltu että moinen elämä ikuisesti voidaan rahoittaa EU:n kassasta ja että ylimitoitettu oikeus mittaviin tukirahoihin on itsestäänselvyys. Eikä tuo ajattelutapa ole vieras meille suomalaisillekaan. EU-rahoilla osarahoitetaan hankkeita syrjäkylien pyöräteistä alkaen, yhden esimerkin mainitakseni. Paljon suuremmat rahat liikkuvat kaikenlaisissa tuhansissa projekteissa ja niihin palkattujen henkilöiden palkoissa ja oheiskuluissa. Ja projekteja me kyllä osaamme keksiä, kaikkea maan ja taivaan väliltä.

Sekin vielä menettelisi, jos noiden projektiorganisaatioiden, jotka siis rahoitetaan pääosin EU-varoin, seurauksena syntyisi edes vähän villoja. Useimmiten lopputulos on kuitenkin se, että saatiin työllistettyä muutama henkilö, ja koko projektin anti oli siinä. Näitä projekteja riittää,

ja veikkaan, että niiden aihepiirit eivät aina kestä päivänvaloa. Tutustupa, Esko, vaikka suunnattoman monipuoliseen kurssitarjontaan, jonka tavoitteena tulisi olla työttömän pätevöittäminen ammattiin. Luvattoman usein kuitenkin ansioon sidottu työttömyyspäiväraha houkuttaa kursseja enemmän ja joutenolo voittaa työnhaun – saati työnteon.

Osin samoja piirteitä oli mittavalla eurooppalaisella elvytysprojektilla, jolla finanssimarkkinoiden aiheuttamasta taantumasta yritettiin muutama vuosi sitten selvitä, ja näennäisesti selvittiinkin. Muutamaksi vuodeksi. Ostettiin tavallaan vain lisäaikaa, ja oletettiin taantuman väistyvän itsekseen. Kuviteltiin, ettei mitään muuta tarvitsisi tehdä kuin käyttää "laillistetut" elvytysrahat suuren julkisuuden saattelemana, ja taantuma olisi hoidettu. Taisi kaikilta unohtua, että "ei kannettu vesi kaivossa pysy", kuten vanha sanonta kuuluu. Jos siihen rahankäyttöön, elvytykseen, olisi liitetty niitä kipeästi kaivattuja rakenteellisia uudistuksia, joita nyt taas ongelmien ilmaantuessa kaivataan, tilanne voisi olla ainakin hieman nykyistä kestävämmällä pohjalla. Mutta seurauksena oli vain taantuman siirto ja lisävelkaantuminen. Siis kardinaalimunaus.

Sinä olet sanonut, Esko, että meidän korkotasomme lasku olisi vain Yhdysvaltojen alhaisen ohjauskoron vaikutusta. Väitä mitä väität, mutta ainakin minun mielestäni siihen on ollut vaikutuksensa myös rahaliitolla. Ilman sitä korkomme olisivat taatusti toisella tasolla, sillä suomalaisilla ei ole menneiltä ajoilta kovin hääviä näyttöä tiukasta budjettikurista, markan vakaudesta ja inflaation hillinnästä. Kaikki ne ovat kasvavan korkotason siemeniä. Rahaliittoon kuuluminen antaa ulospäin kuvan sentään jonkinlaisesta kurinalaisuudesta, vaikka tosiasiassa kurinalaisuus on meillä lievästi sanottuna kyseenalaista.

Kun komissio ehdotti tiukennuksia jäsenmaiden bud-

jettimenettelyyn, minusta se oli tervetullut esitys paremmasta budjettikurista. Jos nyt lopultakin aletaan sovittuja pelisääntöjä noudattaa. Juuri niiden rikkomisen vuoksihan nyt ollaan taloudellisissa ongelmissa, ja silloin kurinpalautus on perusteltu. On nähty, mihin jäsenvaltioiden oma budjettikuri johtaa. Kaaokseen, jossa asiansa vastuullisesti hoitaneet maat joutuvat yhteisen edun nimissä paikkaamaan holtittomasti eläneiden maiden vaurioita ja maksamaan niiden syntejä. Näyttö on mielestäni riittävä. Vanhalla tavalla ei voida jatkaa, vaan valta on annettava harvempiin käsiin, olipa se sitten demokratiaa tai ei.

Komission vaatimus saada sotkeentua kansallisiin budjettikäsittelyihin ja sen ehdotus kansallisen raha-asiain neuvoston perustamisesta Emu-maihin tuntuvat kuitenkin vähän oudoilta. Homma tulisi nimittäin hoidetuksi tehokkaammin ilman uutta byrokratiaa niin että hyväksyttyjä kriteereitä laiminlyötäessä sanktiona olisi EU-tukien tuntuva vähentäminen. Jäisi siinä monta moottoritienpätkää kesken ja alettaisiin ymmärtää, että ei se raha taivaasta siihen yhteiseenkään kassaan tipu, jossa suuri osa rahasta on samojen maiden maksamaa jäsenmaksua. Niin sanottu EU-raha koetaan sellaiseksi, että hankkeen mielekkyydellä ei ole yhtä paljon väliä kuin kokonaan omin varoin toteutetuissa kohteissa.

EU:n päätöksenteko on nykymuodossaan tehotonta, sillä kenelläkään ei ole todellisuudessa selkeää vetovastuuta. Yksimielisyyden edellyttäminen tarjoaa helpon viivyttelyn mahdollisuuden jonkun jäsenmaan heikolle johtajalle. Vetkuttelemalla hän voi antaa kotimaahansa kuvan kovasta päättäjästä, vaikka asia on todellisuudessa juuri päinvastoin. Tältä ajatukselta ei voitu välttyä seurattuamme taannoin sitä Suomen taistelua Kreikan takauksista, joka kuukausiksi lykkäsi todellisen ongelman ratkaisua. Samalla tavalla Urpilainen mustaa Suomen maineen vaatiessaan yksimielisyysvaatimuksen säilyttämistä uuden vakausrahaston (EVM) päätöksenteossa tai Suomen jäämistä ulos. Voi Suomen demareita, jotka leikkivät tulitikuilla kuin tuhopolttajat!

Myönnän, että osa Emu-maista on aikanaan päässyt mukaan kevyin perustein. Väärinkäytöksiltäkin on ummistettu silmät, ja nyt sitä myrkkyä sitten niellään. Tämäkin on osoitus sekavasta johtojärjestelmästä ja johdon puutteesta. (Joulukuussa 2011 maailman katseet kohdistuivat EU:n huippukokoukseen ja yritykseen palauttaa luottamus euroon. Kun siellä päätettiin lainata 200 miljardia euroa Kansainväliselle Valuuttarahastolle (IMF) EU:n ongelmamaiden auttamiseen, asiaa ei ollut sovittu ennakolta IMF:n kanssa! Sekin kertoo EU:n johtajuusvajeesta.) Ei meidän kuitenkaan auta näillä asioilla itseämme ruoskia, sillä se ei tippaakaan helpota tilannettamme. On yritettävä löytää tie ulos tilanteesta, joka näyttää umpikujalta. Se on vaikeaa, koska esimerkiksi Kreikan lukuisat lipsumiset ja lupausten pettämiset vain lisäävät muiden tuskaa. Minä alan olla valmis koirakokeeseen Kreikan suhteen. Temppuilu saa riittää eikä maksumiesten tarvitse mitä vaan sietää.

Jäsenmaiden omasta lepsuudesta johtuen ollaan nyt tilanteessa, jossa ilmeisesti ollaan ottamassa askel kohti liittovaltiota. Sitähän sinä, Esko, inhoat, mutta minä en, sillä en näe muuta keinoa kurinalaisuuden säilymiseen kuin lisätä sanktioita ja selkeyttää johtamista. Pitää siis ottaa pitkä askel kehityksessä liittovaltiota kohti, haluttiin tai ei.

Kun huippukokouksessa yritettiin luoda kaikki jäsenmaat kattava talouskuri perustamalla Emun rinnalle ”talousliitto”, Englanti käytti veto-oikeutta astuen rintamakarkureiden johtoon. Taas vaatimus yksimielisyydestä osoitti haitallisuutensa. No, menokurista voitiin sopia valtiosopimuksella muiden kesken, mutta kyllä uusi ydin olisi tarvittu EU:n sisään.

Sinua epäilyttää sisäinen devalvaatio. Ihmettelenpä vaan, miksi? Devalvaatiolla maksajiksi joutuvat muut kuin syylliset, palkansaajat. Sisäinen devalvaatio koskee mielestäni paremmin ja tasapuolisemmin kaikkia yhteiskunnan jäseniä, sekä niitä, jotka vaatimuksillaan ovat ajaneet hinta- ja palkkatasomme kilpailukyvyn tuhonneelle tasolle, että niitä toisia, jotka ovat siihen suostuneet. Silloin kaikki joutuvat palamaan elintasossaan tilanteeseen, johon meillä on varaa.

Sinä olet paatunut devalvaation kannattaja etkä näytä välittävän tuon taivaallista pienyritysten ajamisesta (ei ajautumisesta) 1990-luvulla konkurssiin. Kuvittelin silloin, jälkikäteen ajatellen naiivisti, että valuuttavelkaisten pk-yritysten kohtalo olisi vähän suurempaa joukkoa kiinnostanut. Ei sinuakaan, oppinutta miestä. Hae sieltä syytä vähäiseen yrityskantaan ja silloiseen massatyöttömyyteen.

Kuten jo aiemmin sanoin, en usko mihinkään muuhun ratkaisuun päätöksenteon tehostamiseksi kuin vallan keskittämisen vahvan talouden ydinmaille, johon Ranskankin voi liittää, mikäli ne ryhtyvät kurinalaisuutta korostavien kriteereiden mukaisiin toimiin. Eikö tämä nykyinen toimettomuus ole riittävä näyttö kaikille? Jos se sitä ei ole, ennustan koko rahaliitolle surkeata loppua. Näin päättämättömästi – ellei päättömästi – asioiden hoidosta ei kerta kaikkiaan tule mitään, eikä päättämään voida ottaa niitä, jotka eivät ole pystyneet päättämään edes omista asioistaan. Ne ovat pystyneet vain aiheuttamaan muille ongelmia.

Ja hyväksi lopuksi sanon, että olen samaa mieltä, kun syytät virtuaalirahaa finanssijärjestelmän vaikeuksista. Olemmehan reaalitalousmiehiä!

Tällaisin terveisin

Iiro

Esko Seppänen

Löysän ja halvan rahan loppu

Iiro, sinä eurokurin apologeetta

Huolimatta siitä, että sinä puolustat eurokuria ja olet ottanut liittovaltiomyönteisen kannan, olet hellyttävä. Joskus kehut kirjeissäsi minua kauniisti (kiitos siitä), mutta heti perään sadatat lunta tupaan niin että minun on pantava ovi nopeasti kiinni.

Emu-kirjeesi kertoo vilpittömästä pyrkimyksestäsi saada poliitikot ymmärtämään talonpoikaisjärkeä. On tietysti muitakin järjen lajeja.

Aluksi pari huomautusta. Kun puhut EU-rahasta, muistutan, että se on omaa rahaamme, joka kierrätetään Brysselin kautta takaisin Suomeen edistämään EU:n tarkoituksia maassamme. Kun puhut europarlamentista, muistutan, että se ei ole "korkein EU-elin". Sillä on vain se toimivalta, jonka jäsenvaltioiden parlamentit ovat sille luovuttaneet, eikä se pysty päättämään itse edes omasta kokouspaikastaan saati EU:n talouspolitiikasta, jota ei ole. Jäsenmaat eivät ole antaneet unionille toimivaltaa omaan talouspolitiikkaan.

Sitten asiaan, jossa tarvitsen pitkän johdattelun siihen

johtopäätökseeni, että Euroopassa tarvitaan – kuvaannollisesti – kansannousu markkinavoimien diktatuuria ja EU:n liittovaltioimisessa syntyvää demokratiakatoa ja synnytykseen liittyvää laittomuutta vastaan. Sinä, Iiro, et selvästikään ole tulossa mukaan barrikadeille, mutta sallinet minun osoittavan tämän kirjeen sinun ohellasi myös kirjamme lukijoille. Euro on Emun muna, joka on mennyt rikki. Arvelen, että voin antaa kiinnostavaa taustatietoa siitä, miksi se meni rikki ja voiko sitä korjata.

Syksyn 2011 lopussa EU:ssa oli ajolähtötilanne. EU-johtajat olivat yksi toisensa jälkeen haavoittuneet yrittäessään löytää aukkoja markkinavoimien ulkokentästä. Lyöjät olivat loppumassa, eikä näköpiirissä ollut yhtään hyvää vaihtoehtoa apua kärkkyvien maiden päästä vähävelkaiseen kotipesään. Elettiin finanssikapitalismin maailmantaloudelle aiheuttamien vahinkojen maksun aikaa. VMP oli jo kaikkien housuissa.

Pankkitoiminnan yleisen liberalisoimisen myötä aineellisesti vastikkeettomien finanssituotteiden tuotanto on kasvanut maailmalla jättimittoihin ja markkinat ovat kyllääntyneet niihin kiinnittyvästä virtuaalirahasta. Globalisaatio on levittänyt finanssikapitalismin maapallon jokaiseen kolkkaan, ja kaikkialla soi sama Abba: "Money, money, money. In the rich man's world." Rahan tuottamista tyhjästä helpotti Yhdysvaltojen keskuspankin (Fed) löysän ja halvan rahan politiikka, ja Villistä Lännestä hullun rahan tauti levisi Eurooppaan. Euron totaalikriisiin ovat pääsyyllisiä maksukyvyttömille velallisille rahaa lainanneet EU-maiden pankit, jotka – on selvinnyt: aivan oikein – uskoivat saavansa hädän tullen valtioilta ilmaisen avun.

On tunnistettava ja tunnustettava ongelma: viime vuosikymmenellä elettiin virtuaalirahalla yli reaalitalouden kantokyvyn. Tyhjän tuotannolla synnytettiin finanssimarkkinoilla sellaiset määrät uutta kuvitteellista tukkurahaa, että kasautuneeseen eli kuolleeseen työhön kiinnittyneet varallisuusarvot irtaantuivat reaalitaloudesta, ja maailman kaikkien aikojen suurimmat rahamäärät alkoivat elää omaa, elävän työn arvosta riippumatonta OTC- ja pörssielämäänsä. Kun ahneudella on tietynlainen loppu, löysän rahan hype päättyi luoton – ja luottamuksen – loppuun. Eilisen ylihalpa virtuaaliraha tulee maksuun tänään, mutta eri maksajille kuin niille, jotka sen hyödynsivät omaisuudekseen. Siinä välissä oli velkaannutettu valtiot, jotka maksattavat kansalaisillaan muiden velkoja. EU:n pyrkimykset systeemikriisistä ulospääsemiseksi pohjautuvat markkinavoimien hyvän olon ja voinnin turvaamiseen ahneuden ehdoilla.

Ihmiskunta tarvitsee vapaaksi päästettyjen ja vapauksiaan väärinkäyttäneiden markkinavoimien kurinpalautuksen. Me emme saa olla sivustakatsojia pankkivallan potkiessa näkymättömillä jaloilla maahan kaatamiaan avuttomia ylivelkamaita ja uhkaillessa ja pelotellessa meitä muita lamalla ja helvetin tulilla.

Markkinoita joudutaan nyt puhdistamaan finanssituotteisiin kiinnittyneestä virtuaalirahasta. On saatava tasapainoon raha ja reaalitalous. On ratkaistava velkaongelma.

Pankit eivät enää saa kaupaksi niitä finanssituotteita, joita on käytetty virtuaalirahan luomiseen. Markkinat on niillä myrkytetty ja kyllästetty. Pankkien virtuaalirahalla ja velkadopingilla rahoitettiin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä se Lännen teollisuusmaiden talouskasvu, joka keinottelulaskujen maksun aikaan nyt 2010-luvulla on pois reaalitalouden kasvusta.

Pankkien ongelmajätteet eivät näy niiden taseissa, ja sen johdosta ovat pakastuneet niille elintärkeät keskinäiset luottomarkkinat. Toistensa luottamuksen ohella pankit arvottomine toimintatapoineen ovat menettäneet

myös poliitikkojen luottamuksen niin että kaikkien pankkien vakavaraisuusvaatimusta ollaan (kansainvälisellä Basel 3-suosituksella) korottamassa epämääräiseltä 6-8 prosentin tasolta yhdeksään (9) prosenttiin niiden vastuista. Kun siihen valmistautuvat pankit supistavat taseitaan ja kun valtiot ja reaalitalous, kumpainenkin, tarvitsevat lähivuosina velkojensa uusintamiseen yli 1 000 000 000 000 euroa, niukan rahan korot voivat olla siedettäviä vain keskuspankkien halparahan turvin.

Ylivelkaantumisen katkaisuhoidossa ja vanhojen velkojen takaisinmaksussa ei ole monta todellista vaihtoehtoa. Yksi on inflaation kasvun hyväksyminen. Toinen on vanhan ajan setelirahoituksen korvaavan kuvitteellisen bittirahan käyttäminen julkisten velkojen hoitoon. Poliittisesti vaikein vaihtoehto on pakottaa pankit rahoittamaan terveen reaalitalouden hyödyllisiä investointeja. On pakotettava pankit eikä saa antaa pankkien pakottaa. Julkisen vallan pakotuskeino on pankkiavun ehdot. Tulkoot toimeen omillaan (eivät tule!), jos reaalitalouden rahoittamisen ensisijaisuuden ehdot eivät kelpaa. Siinä politiikan ja pankkien yhteenotossa syntyy ruumiita puolin ja toisin, mutta se on todellisen vakauden hinta.

Jos otetaan oppia menneistä virheistä ja verrataan tätä systeemikriisiä siihen parinkymmenen vuoden takaiseen aikaan, jolloin meillä oli oma kotikutoinen pankkikriisi, raju on sen jälkeen ollut ajan riento. Suomi on tänään EU:ssa ja sitonut Emussa itsensä kohtalonyhteyteen sellaisten maiden kanssa, joiden talous on meihin verrattuna aivan liian erilainen. Sen seurauksena Suomelle nyt pakkosyötetään Emun munia.

Iiro, kun kerroit Sirkka Hämäläisen Emu-oppitunneista oman ministerikautesi hallitukselle, totean osallisena tämän Mauno Koiviston ehdokkaan valintaan Suomen Pankin pääjohtajaksi, että hän on aina ollut vahvassa

uskossa kapitalismiin ja epäuskossa demokratiaan. Sirkka, Johnny Åkerholm ja vähän Matti Vanhalakin olivat Suomen Pankin johtokunnan puhdasoppisuusvastaavan ja Koiviston toisen lemmikin Markku Puntilan opetuslapsia, ja heidän opeillaan Suomi ajettiin syvään kriisiin. Ahon hallituksessa te tuitte väärää politiikkaa, jonka tavoitteen pääjohtaja Rolf Kullberg ilmaisi (Puntilan sanankääntein) niin, että Suomeen "on luotava keinotekoinen taantuma" ja "taantuman on jopa oltava melko syvä". Te teitte sen.

Kun sinä esittelit hallituksen nimissä eduskunnalle markan ecu-kytkennän "valuuttaindeksin vaihteluväliä muuttamatta", minä vastustin. Tuo sanamuoto nimittäin viestitti keinottelijoille, että ylivelkaantuva Suomi aikoi pitää muuttumattoman valuuttakurssin ja että heille oli tarjolla ilmaista rahaa keinoteltavaksi Suomelta pois ja Suomesta ulos.

Eduskunnan pöytäkirjan mukaan olin ennustanut, että hallituksen politiikalla tulee massatyöttömyys. Se tuli, ja arvelet minun olevan siitä vahingoniloinen. En ole, sillä olin tosissani ja peloissani, ja siltä pohjalta olin liittänyt Suomen Pankin pankkivaltuuston pöytäkirjaan lausuman, jonka mukaan työttömyyden kasvaessa neljännesmiljoonaan johtokunnan olisi väärän politiikan johdosta erottava. Työttömiä oli pian puoli miljoonaa, ja markka devalvoitiin. Tehtiin se, mikä tehtävä oli, ja devalvaatio toi silloin ulospääsyn kriisistä. Lamasyyllisistä Rolf Kullberg, Markku Puntila ja Kalevi Sorsa olivat valmiita eroamaan pankin johtokunnasta, mutta Koiviston maanittelun jälkeen vain väärän politiikan ideologinen isä Puntila erosi. Seuraavana vuonna Koivisto myönsi Kullbergille Suomen ritarikuntien korkeimman kunniamerkin – ja sitä seuraavana vuonna pääministeri Esko Aho erotutti hänet välttääkseen itse vastuun väärästä politiikasta.

Niinä aikoina opin, että lauman mielipidettä vastaan asettuminen johtaa sosiaaliseen ulkoistamiseen ja että on helpompi olla joukon mukana väärässä kuin yksin oikeassa. Kollektiivisesta väärässä olemisesta ei kukaan kanna vastuuta. Niinpä kukaan ei tänään vastaa löysän ja halvan rahan politiikalla tuotetusta ylikansallisesta pankkikriisistä. Se ei-kukaan voi olla lähes kaikki.

Valtiovarainministerinä sinä, Iiro, perit Erkki Liikaselta ja Matti Louekoskelta lähes velattoman valtion, mutta nopeasti velka kasvoi. Kun yksityinen sektori oli velkaantunut ulkomaille valuutoissa mutta sijoittanut rahat markkakohteisiin, Suomen Pankin valuuttavarannon laarit alkoivat tyhjetä. Väärä valuuttakurssi piti viennin kalliina ja tuonnin halpana, ja teollisuus menetti kilpailukykynsä. Valtiovallalle se kaikki tuli maksuun massatyöttömyytenä, verotulojen vähenemisenä ja sosiaalisina tulonsiirtoina ensin ylivelkaantuneille kotitalouksille ja pian sen jälkeen heidän lainojensa takaajille. Suomi velkaantui silloin kuin Kreikka 2000-luvulla, mutta ero Kreikkaan on se, että Suomi on aina maksanut – tyhmää tai ei – velkansa itse. Kun sinä vaadit aikoinaan siihen tarkoitukseen menokuria, sinulla ei ollut monta ystävää.

Ulkoinen devalvaatio, jota vastaan sinä olit taistellut sisäisellä devalvaatiolla, pelasti silloin Suomen. Se oli uuden kasvun käynnistin. EU:n määräämä sisäinen devalvaatio taas upottaa tänään Kreikan, sillä se on kuria ja pakkoa ilman kasvun käynnistimiä ja katalyyttejä. Kansantuote alenee 10–15 %, työttömyys on 18–20 % (ja nuorisotyöttömyys yli 40 %), julkisten alojen työntekijöiden palkkoja on alennettu 40 % ja eläkkeitä 20–40 %, sosiaaliturvaa on huononnettu ja eläkeikää on nostettu. Samaan aikaan ylivelka on kasvamassa lähes Japanin tasolle 200 prosenttiin kansantuotteesta. (Yhdysvaltojen velka on prosenteissa siitä puolet ja meidän neljännes.) Yksin

korkojen maksaminen lainanantajille vaatisi budjetin alijäämän kääntämistä 15–20 prosentin ylijäämäksi.

Näissä oloissa EU:n avun ehtona Kreikalta vaadittu sisäinen devalvaatio toimii kuin neutronipommi, joka tappaa talouden mutta säästää velat. Siitä ei ole uuden kasvun ja taloudellisen ylösnousemuksen käynnistimeksi. Emussa ylivelkaantuneiden maiden kuoliaaksi säästättäminen on kuin tehtäisiin niistä EU:n tehohoito-osaston bulimia-lääkityksellä kasvuanorektikkoja.

Emu tuo sisäisen pakkodevalvaatiopaineen myös Suomeen, ja sinä, Iiro, tapailet tällä kerralla oikeaa politiikkaa. Kun ole enää mukana politiikassa, sanon selkeästi sellaista, mitä äänestäjät eivät halua kuulla. Tässä systeemikriisissä, luottolamassa, deflaatiopaineessa ja euron poliittisessa vesiliirrossa on viisasta rajoittaa Suomen valtion lisävelkaantumista. Uusia julkisia menoja ei voida lähivuosina rahoittaa talouskasvulla, ja poliittista taistelua äänestäjien sieluista on käytävä siitä, mistä leikataan ja kenen veroja korotetaan.

En oikein usko puolueeni vasemmistoliiton selviävän nykyisellä hallitusretoriikallaan ulos rakkauspuolueeksi julistautuneiden demareiden meille virittämästä apupuolueloukusta. Meistä tulee köyhien uskon ja toivon tappajia. Kun sinun työväenpuolueesi, Iiro, vannoo vaaleissa Uskon ja Toivon nimiin, totean, että teidän Uskonne on EU, mutta Toivossa kehitysmaa Namibiakin on pannut teitä paremmaksi. Heillä on ollut Toivo ja Toivo.

Iiro, sanot pettyneesi Emun vakauskriteereihin, jotka oli Maastrichtissa kirjattu EU:n perussopimukseen ja joita on sittemmin täydennetty erityisellä vakaus- ja kasvusopimuksella (siis myös kasvu- eikä vain vakaussopimuksella). Kriteereiden toteutumisen valvonnasta vastaa EU:n komissio, jonka toiminta niissä asioissa on osoittanut EU:n todellisen luonteen: säännöt eivät ole samat kaikille. Saksa

ja Ranska saivat ylittää sallitut budjettialijäämät käytännössä ilman seuraamuksia ja vain pienille maille komissio antoi eurosatikutia. Komissio on EU:n liittovaltioimisen pääosasto, federalismin poliittinen teräsmies ja mustanaamio. Eurokraatit hamuavat aina ja kaikessa itselleen lisää valtaa, ja se kerran pois annettuna on ikuisesti pois jäsenmailta ja niiden parlamenteilta. Komissio on Euroopassa pimeyden ydin, mutta silti hallitusohjelman mukaan "Suomi korostaa... komission itsenäistä asemaa".

Sinä olet menossa liittovaltioon siksi, että se muka pystyy takaamaan rahan vakauden. Minä en tule mukaan. Sinä kirjoitat, että "onneksi ovat olemassa markkinavoimat, jotka kyllä ruoskallaan sivaltavat", ja että "sivalluksen jälki on kohoava korkotaso". Tähän huomautan, että mainitut markkinavoimat, joiden keinottelun vapautta varten on purettu valtioiden valvonta ja sääntely ja joille valtiot ovat luovuttaneet vallan korkoihin ja valuuttakursseihin, ovat kriisisyyllisiä ja bonusvarkaita, jotka huutavat, että "Ottakaa varas kiinni!" saaden sillä tavalla kansat jahtaamaan vorojen sijasta pollareita.

Euron kriisin ratkeamiseen vaikuttaa myös maailman velkaisin valtio Yhdysvallat, joka voi maksaa velkansa omassa valuutassaan toisin kuin Suomi aikoinaan tai Kreikka nyt. Siinä tarkoituksessa keskuspankki (Fed) lainaa hallitukselle rahaa, jota sillä ei ole mutta jonka se tuottaa näkymättömistä biteistä niin kuin ennen vanhaan rahaa tuotettiin painamalla paperinpaloille teksti "In God We Trust"; muuta vakuuttahan niiden paperilappusten arvolla ei ole ollut vuosikymmeniin. Sillä tavalla Yhdysvallat inflatoi maailmantalouden, ja se onkin näppärä keino velanmaksuun: säilytetään velkojen nimellisarvo, mutta pehmennetään velanmaksurahan arvoa.

Euroopan keskuspankilla (EKP) on EU:ssa rahapolitiikan monopoli. Sitä ei kiinnosta kasvu tai työllisyys, sillä

se on yhden asian liike, jonka ainoa tavoite on ollut pitää inflaatio alle kahdessa (2) prosentissa. Tavoite on toteutunut liian löysällä ja halvalla rahalla johtuakseen inflaation ja rahan määrän keskinäisestä yhteydestä. Kun keskuspankeilla ei näytä olevan keinoja vetää löysiä pois rahankierrosta, EKP on keskittynyt turvaamaan pankkien voittoja julkisella halparahalla ilman sijoittajavastuuta. Se on antanut – suuruusluokkaa – biljoona euroa lainaksi pankeille melkein nollakorolla ja vakuuksinaan usein ongelmamaiden velkapapereita. Se on myös määrännyt haarakonttorinsa ostamaan maiden roskapapereita velan jälkimarkkinoilta yli 200 miljardilla eurolla. Niin siitä on tullut roskapankki ja pankkijätteen kaatopaikka.

Suomen osuus haarakonttoreiden ostovelvoitteesta on 1,8 %, ja sillä tavalla meille on sälytetty vastuita muiden maiden veloista ilman, että ne on viety eduskunnan päätettäviksi. Pääjohtajavaltainen Suomen Pankki on operoinut lain ja markkinoiden välisellä harmaalla alueella, jossa Suomen lainsäädäntö vuotaa. Sillä ei ole enää minkäänlaista toimivaltaista kansallista valvontaa. (Ben Zyskowiczin johtamaa eduskunnan pankkivaltuustoa lohduttanee se, että vaikka siltä on viety valta, sen jäsenille on jätetty 524 euron kuukausi- ja 170 euron kokouspalkkio.)

Ennustelen, että Euroopan keskuspankki ennen pitkää häviää yksipuolisen inflaation vastaisen taistelunsa – ja hyvä on että häviää. "Inflaatio tuottaa kurjan ja surkean olon jälkeen eteenpäinmenon tunteen, ja sitten on taas kaikilla kansanryhmillä hyvä ja hauska olla", opetti aikanaan kapitalismin taata Adam Smith. Velallisilla olo on köyhiä ja eläkeläisiä hauskempi, ja kotivaltioidemme kauttahan velallisia oomme kaikki, kaikki.

Jos vaihtoehtoina ovat kovan rahan pehmentäminen huonontamalla sen itsensä arvoa tai sisäisen devalvaation rottakokeet ihmisillä, minä valitsen palkkojen ja eläkkei-

den leikkausten sijasta palkankorotukset ja deflaation sijasta nykyistä korkeamman inflaation.

EU:ssa meistä tuli muiden maiden velkojen maksajia, kun maksukyvyttömäksi ajautuneelle Kreikan valtiolle ruvettiin antamaan hätäapurahaa lainaksi. Ynnämiehenä minä en ymmärrä – etkä myöskään sinä Iiro tunnu ymmärtävän – sitä viisautta, että Suomi lainaa rahaa Kreikalle, joka ostaa osalla niitä rahoja markkinoilta arvopapereita lainanmaksun vakuudeksi. Jos Kreikka ei maksaa velkaansa, Suomi saa nämä inflaation syöttinä olleet vakuusrahat itselleen vasta – ehkä – 30 vuoden kuluttua. Sellaiset EU:n maksullisiksi päättämät vakuudet eivät kelvanneet (Saksan painostuksesta) muille, ja vain (tyhmä?) Suomi ne otti – ja maksaa keittämästään vakuussopasta hinnan jonkin meille tärkeän EU-asian vaikeutumisena.

Vakuuksista puhumalla kotidemarimme käänsivät suomalaisten huomion pois demokratian näkökulmasta erittäin ongelmallisesta luxemburgilaisesta osakeyhtiöstä "Euroopan rahoitusvakausvälineestä" (ERVV), joka myöntää ylivelkamaille luottoja ja takauksia ja myös vivuttaa resurssejaan antamalla 20–30 prosentin osakaskoja yksityisille pankeille ylivelkamaiden luotottamisen jatkamisesta. Avustusvaransa ERVV yrittää hankkia markkinoilta AAA-lainarahana, jota se uskoi saavansa halvalla Emu-maiden yhteistakauksen ansiosta. Avustettavilta mailta vaaditaan sitoutumista EU:n ja IMF:n määräämiin (sisäistä devalvaatiota muistuttaviin) ehtoihin, jotka ovat kasvumyrkkyä.

ERVV on kertakäyttöjärjestely, jonka toiminta päättyy kesäkuussa 2012, mutta sen toimintaa jatkaa toisen polven pelastusrengas "Euroopan rahoitusvakausmekanismi" (EVM). Se on niin ikään luxemburgilainen läpinäkymätön ja epädemokraattinen julkisoikeudellinen laitos, joka operoi Emu-maiden piikkiin kaikkien lakien yläpuolella ja kaiken sääntelyn ulottumattomissa.

Joulukuussa 2011 pidetyssä Eurooppa-neuvostossa päätettiin luopua EVM:n apupäätösten yksimielisyysvaatimuksesta ja käyttöön otettiin 85 prosentin määräenemmistösääntö. Luku 85 % pitää ymmärtää niin, että se antaa päätöksenteossa veto-oikeuden Saksalle, Ranskalle ja Italialle, joilla jokaisella on yli 15 % äänistä – toisin kuin pienillä mailla. Suomi vaati yksimielisyyden säilyttämistä, mutta ei saanut kannatusta. On hyvin mielenkiintoinen se Jutta Urpilaisen lausunto, jota sinäkin siteeraat: vaihtoehdot ovat joko yksimielisyys tai Suomi irti EVM:stä. Sellaiseen ihmeeseen minä en usko, että demari sanoo EU:lle oikeasti "ei", mutta tämän lausunnon jälkeen on vaikea sanoa "kyllä" kasvojaan menettämättä.

Kumpainenkin kriisirahasto on perustettu Emu-maiden EU:n ulkopuolella tekemin valtiosopimuksin jopa biljoonaan euroon nousevien lainojen ja takausten hallinnoimisesta.

Uudelle EVM:lle on suunniteltu annettavaksi pankkistatus, jolloin se voisi toimia "vakauspankkina" ja jakaa – EU:n perustuslakiin mahdollisesti tehtävän muutoksen jälkeen – Euroopan keskuspankille annettavan bittisetelirahoitusoikeuden kautta synnytettävää virtuaalirahaa avuntarvitsijoille. Edellä mainitussa huippukokouksessa EVM:lle ei annettu pankkioikeuksia eikä EKP:lle annettu oikeutta virtuaaliseen bittirahaan.

Suomi on kriisirahastoissa mukana ainoana pohjoismaana – ja joutuu itse ottamaan velkaa maksuosuuksiaan varten. Emu-vapaan Ruotsin valtion budjetti on ollut ylijäämäinen niin kuin tietysti myös EU-vapaan Norjan. Jos Suomikin olisi Emu-vapaa itsenäinen maa, mekin kai saisimme valtiolle rahaa lainaksi niin kuin oman rahan maat Ruotsi ja Tanska sitä saivat europaniikin aikaan marraskuussa 2011 Saksaakin halvemmalla.

ERVV:n ja sen jälkeen tulevan EVM:n resurssit riittä-

vät vain pienten maiden avustamiseen. Jos tulollaan olisi suuri ruumis, Italia tai Espanja, EU:n kriisirahastoilla ei sitä kyettäisi estämään. Jos siinä tilanteessa haluttaisiin estää Emun tuho, olisi huudettava hätiin Euroopan keskuspankki (EKP). Sen olisi lainattava näille maille keskuspankkirahaa riittävä määrä niiden pankkivelkojen hoitoon, mutta ei tietystikään vielä velkojen maksuun; velkojathan siinä vain vaihtuisivat yksityisistä pankeista EKP:ksi ja viime kädessä toisiksi Emu-maiksi. Sitä pelkää eniten Saksa, jonka osuus EKP:n (Emu-maiden väkiluvun ja BKT:n mukaan jaettavista) voitoista ja tappioista on 27 %, mutta olisi siinä vähän lisävastuuta (1,8 %) myös Suomen harteillaan kantaa.

EKP:n johtajien ennen tätä totuuden hetkeä antamat lausunnot keskuspankin itsenäisestä roolista ja entisen politiikan jatkumisesta ovat yhtä vakuuttavia kuin oli erään suomalaisen valtiovarainministerin aamupäivällä julkisesti torjuma devalvaatio, joka tuli iltapäivällä. EKP tekee tarvittaessa kylmän rauhallisesti – ja toimiensa laittomuudesta piittaamatta – sen, mitä sen on siinä tilanteessa tehtävä Emun pelastamiseksi. Se ilmoittaa takaavansa Emu-maiden velat ja joutunee siinä samalla aloittamaan jäsenmaiden bittirahoituksen. Yksikään maa ei haasta sitä siitä EU-tuomioistuimeen, ja myös markkinavoimat siunaavat laittomuuden vaikenemalla; toteutuuhan niiden etu.

EKP pitää Emun hengissä virtuaalirahalla, mutta samalla se tappaa oman rahapolitiikkansa siihen tapaan kuin parikymmentä vuotta sitten devalvaatio tappoi Suomen kovan markan politiikan (ja ajoi Suomen Pankin veronmaksajien kukkarolle). EKP, tuo Fed (light), siirtyy silloin Yhdysvaltojen keskuspankin (Fed) linjalle toimimaan lievän inflaation puolesta deflaation kitkavoimia vastaan. Fed on ostanut hyvin kaupaksi menevää USA:n liittovaltion velkaa jo 2 biljoonalla (12 nollaa) dollarilla, EKP

omasta puolestaan huonosti kaupaksi käypää EU:n ongelmavaltioiden velkaa vasta runsaalla 200 miljardilla (9 nollaa) eurolla.

Jos on kriisi, joku käyttää sitä aina hyväksi. EU:ssa se joku on liittovaltiomieliset federalistit, jotka tietävät, että talous on liittovaltioitumisen junan veturi ja kriisitilanne sen raiteet; että poliittinen liittovaltio seuraa perässä, jos taloudessa lyödään hynttyyt yhteen. Eurokraatit myyvät sellaista federalismia kansoille läpinäkymättömässä "vakauspaketissa". Pane, Iiro, merkille tuo sana *vakaus*, jolla myydään sekä EU:n liittovaltioimista että sisäisen devalvaation politiikkaa. Vakaus on markkinavoimien vapaus.

Syksyllä 2011 Euroopan henkinen ilmatila oli sakea Emun pelastamisehdotuksista, joille oli yhteistä niiden liittovaltiohenkisyys. Euroopassa kummitteli aave, liittovaltion haave. Yhtäällä Saksa ja Ranska ajoivat jäsenmaiden liittovaltiota ja toisaalla EU:n komissio ns. yhteisömetodiin perustuvaa liittovaltiota eli eurokratiaa (lue: virkamiesvaltaa).

Joulukuun taas kerran turpakäräjiksi jääneessä huippukokouksessa päätettiin Saksan ja Ranskan aloitteesta uudesta taloudellisen kurin menetelmästä: "talousliitosta". Tarkoitus oli tehdä siitä rahaliiton (Emu) veroinen EU:n "ydin". Englanti esti veto-oikeudellaan tämän budjetti-Emun liittämisen EU:n rakenteisiin, kun pääministeri David Cameron piti puoluejohtajavaalissa ratkaisevassa asemassa olleille – minun tory-ystävilleni – antamansa lupauksen eikä hyväksynyt lisävaltaa EU:lle. Siksi federalistit joutuvat ulkoistamaan tämän ytimen keväällä solmittavaksi valtioiden väliseksi sopimukseksi, josta päätettäessä Suomi tai mikään muukaan maa ei tiennyt, mihin siinä sitouduttiin. Ilmeisesti tulossa ovat kansallisiin lakeihin kirjattavat menokatot ja niiden finanssijarrujen käyttämättä jättämisestä säädettävät rangaistukset. Kun

kyseessä ei ole EU:n instituutio, on epäselvää, saako edes sen asiakirjojen käännöstyöhön käyttää EU:n työvoimaa.

EU:n komissio ehti jo ennen huippukokousta antaa asetusehdotuksen tiukasta budjettikurista. Laki lisäisi sen valtaa kansallisiin budjetteihin tavalla, josta minä käytän ilmausta komissaarijuntan vallankaappaus. Sen sinä, Iiro, olit valmis sangen lievällä kritiikillä hyväksymään. Esitys kokonaisuudessaan on sellainen, että se murentaa jäsenmaiden täysivaltaisuuteen kuuluvan itsenäisen budjettivallan.

Komissio ehdottaa Emu-maiden budjettien yhteisöllistämistä "yhteisen edun" asiaksi, haluaa jäsenmaiden säätävän budjeteilleen menokatot ja vaatii Emu-maita hyväksyttämään budjettinsa komissiolla. Jäsenmaiden edellytetään nimittävän ns. asiantuntijoista koostuvan kansallisen, epäparlamentaarisen raha-asiain neuvoston, jolla olisi itsenäistä budjettivaltaa ohi kansan valitsemien edustajien. Komissio myös haluaa osallistua kansallisten parlamenttien budjettivalmisteluun lähettämällä jäsenmaihin pääkonttorin edustajia. Emu-maa voidaan panna vastoin sen omaa tahtoa erityistarkkailuun ja pakottaa sanktioiden uhalla tottelemaan komission määräyksiä. Maa voidaan myös määrätä pakkopelastettavaksi taloudellisella dieetillä karppaamalla kansalaisten etuisuuksia.

Tällaista komissaarijuntan ehdottamaa lakia ei suomalainen media huomannut viikkokausiin!

Iiro, tämä kaikki on sitä, mitä sinä haluat: kuria ja järjestystä. Se on kuitenkin ristiriidassa demokratian kanssa siltä osin, että kyseessä on selkeä EU:n toimivallan laajennus: kansallisen budjettivallan siirto jäsenmailta unionille. Periaatteessa sellainen vallansiirto pitää aina tehdä unionin perustuslakia muuttamalla ja vaatii jäsenmaiden yksimielisyyden. Kun tässä tapauksessa – kriisin varjolla ja vakauden nimissä – komissio ehdottaa unionin taloudellisen toimivallan lisäämisen päätettäväksi tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä, enemmistöpäätöksellä, ilman yksimielisyyttä, Emu-maita viedään liittovaltioon keittiön ovesta.

EU:ssa kriisin henki on lisää pakkoa, lisää omien lakien kiertämistä ja lisää laittomuutta.

Lakien kiertämistä (EU:n perustuslaki kieltää EU-mailta muiden suoran auttamisen) edusti se huippukokouksen päätös, jonka valmistelun puutteita sinä pidät EU:n johtajuusongelmana siksi, että ei ollut heti lainkaan varmaa, suostuuko Kansainvälinen Valuuttarahasto (IMF) tähän erikoiseen järjestelyyn: EU:n jäsenmaat lainaavat 200 miljardia euroa IMF:lle, jonka tulee lainata näitä rahoja takaisin EU:n ylivelkaantuneille maille. Sitä kautta Suomelle tulisi 3-4 miljardin euron uusi lasku Emu-kriisin hoidosta. Suomen osuuden maksaa IMF:lle Suomen Pankki, jonka vastuut ylivelkamaiden auttamisesta nousevat 3,5 miljardista tukiostoeurosta kaksinkertaiseksi. Kun valtio takaa Suomen Pankin toiminnan, se on mahdollinen riskikeskittymä veronmaksajille.

Perustuslain kiertämisoperaatio oli myös Eurooppaneuvoston puheenjohtajan, "EU:n presidentin" Herbert van Rompuyn ehdotus EU:n perustuslain sovittamisesta talouskurin tarkoituksiin muuttamalla tekstin sijasta vain yhtä sen pöytäkirjoista (numero 12), jotta voitaisiin välttää muutoksen käsittely kansallisissa parlamenteissa. Hän oli Saksan ja Ranskan asialla. Nämä maat ajavat kaksistaan EU:n valtatandemilla, ja EU:n demokratia venyy ja paukkuu niiden tarpeiden tullen.

Taustalla oli Englannissa julki vuotanut Saksan salainen muistio, jossa muille jäsenmaille ehdotettiin perustuslain muuttamista. Saksa yritti turhaan painostaa Englannin hallitusta hyväksymään muutokset ilman kansanäänestystä (jossa se Englannissa hylättäisiin).

Perustuslain muutosta tarvitaan kriisin varjolla massiivisesti rikotun artiklan 125 yhteisvastuukiellon kumoamiseksi (erityisesti Saksan perustuslakituomioistuinta varten), koska siitä riippuu eurobondien käyttöönotto. Komissio markkinoi niitä "vakausbondien" nimellä. (Iiro, tässä taas tämä komission sirppi ja vasara: *vakaus!*) Ne ovat Emu-maiden yhdessä takaamia joukkovelkakirjoja, joiden tärkein ominaisuus on *yhteisvastuullisuus* veloista. Niiden käyttöönoton vaikutuksesta (pohjoisen maan) Suomen velkaraha kallistuisi, kun taas Italian ja Espanjan tapaisille (eteläisille) ylivelkamaille lainaraha halpenisi.

Oli epäselvää, onko uusi talousliitto (ilman EU:n perustuslain muuttamista) sellainen lainvoimainen kulukuri ja vakauspakko, jonka perusteella Saksa voisi muuttaa kielteisen kantansa eurobondeihin (ja Suomi tietysti sen perässä!). Saksa on EU:n veto- ja painovoima. Mitään ei EU:ssa tapahdu ilman entisen DDR:n nuorisojärjestöaktiivin Angela Merkelin hyväksyntää. Kun monissa jäsenmaissa pelätään EU:n liittovaltioimisen kautta tapahtuvaa Saksan EU-voiman kasvua, Suomi on valinnut puolensa ja toimii Saksan ärhäkkäänä puudelina.

EU:n komission hiljainen mies ja kahdeksas varapuheenjohtaja, pääkomissaari Barroson suosikkipoika ja eteläeurooppalaisten EU-virkamiesten tahdon tulkki Olli Rehn (kepu) sen sijaan on liittovaltiovoimien puudeli. Vaikka hän on vahvistellut asemiaan komission sisäisessä hierarkiassa, kepulla ei ole kansallista voimaa pitää Rehn federalistiagenttinaan Brysselissä.

Julkisuuden valokuvissa Rehnin varjoon jäänyt Suomen tuleva komissaari (Iiro, sinun muutoksen enkelisi) Alex Stubb hönkäisi julkisuuteen ehdotuksen EU:n yhden ytimen (Emu) sisään muodostettavasta ytimen ytimestä, joka olisi talousliitto luottoluokitukseltaan ja velkaantumiskelpoisuudeltaan kuuden parhaan Emu-maan

kesken. Alex esitti AAA-kerhon perustamista, koska "euro on darwinistinen järjestelmä", jossa vahvimmat voittavat, ja hänen mukaansa eliitillä on "moraali, oikeus ja taloudellinen tahto" tehdä EU:sta liittovaltio. (Tässä asiassa Alexin yleissivistys petti, sillä darwinismilla hän tarkoitti Herbert Spencerin epätieteellistämää yhteiskunnallista luonnonvalintaa, sosiaalidarwinismia.)

Iiro, näin teitä himofederalisteja on Suomessa ainakin kaksi!

Jos kysytään muitakin kuin VMP-vaihtoehtoja, minä olisin pannut ensi tilassa toimeen Kreikan velkasaneerauksen eli lainojen osittaisen anteeksiannon siinä hengessä, että mieluummin kertarysäys kuin loputon poliittisten rakenteiden rutina ja valtioiden seisottaminen kontallaan markkinavoimien edessä. Mitä nopeammin se olisi tehty se, sitä enemmän se olisi tapahtunut holtittomasti lainaa antaneiden ja siitä maksun perineiden sijoittajien kustannuksella, kun taas ajan – niiden näkökulmasta – voittaminen merkitsi niille vähemmän ja meille enemmän maksettavaa.

Velkasaneeraukseen pitää olla ainainen valmius Italian, Espanjan ja Portugalin (ja Belgiankin) varalta. Irlantikin laskee sisäisen devalvaationsa jatkon sen varaan. Siellä suuret kotimaiset pankit kansallistettiin vuoden 2008 USA-lähtöisen pankkikriisin seurauksena, ja Irlannin valtion velka nousi muutamassa viikossa 25 prosentista (BKT:ta) lähes 120 prosenttiin. Sisäisellä devalvaatiolla on palkat ajettu alas 16 % ja työttömyys ajettu ylös samoihin lukemiin. Maa ei selviä velkataakasta ilman velkojen osittaista anteeksiantoa, mutta se yrittää hoitaa asian vapaaehtoistietä velkojapankkien kanssa.

Vaihtoehto yhtäältä Saksan ja Ranskan ja toisaalta komissaarijuntan talouskriisin varjolla suorittamalle liittovaltiovyörytykselle on ollut se, mitä tehtiin Irlannissa: jo-

kainen maa vastaa omien pankkiensa pääomituksesta.

Jos puhutaan sijoittajavastuusta, mitä EU ei tunne, maksajien marssijärjestys on se, että pankkien talletusten pelastamiseen käytetään ensin niiden voitot (joita ei saa jakaa ulos), sitten osakepääoma, sitten omistajien lisäpääomitus ja vasta viimeisenä keinona on valtion toimeenpanema pääomitus kansallistamisineen. Tämä on kapitalismia ja muu on korruptoitunutta markkinataloutta. Tämä ei tänään toteudu, ja Irlantia kaduttanee pankkien, siis velkojen, kansallistaminen muiden maksattaessa niitä muilla.

Finanssikapitalismi on ollut kasvun moottori, joka on pysynyt käynnissä yksityispankkien virtuaalirahalla. Se on ollut väärää rahaa, ja kone on leikannut kiinni. Jos virtuaalirahaa todella tarvitaan velkaongelman hoitoon ja sitä on luotava tyhjästä, huudettakoon apuun Kansainvälinen Valuuttarahasto (IMF), joka voi laskea liikkeelle kansainvälistä setelirahoitusta: SDR-tilirahaa.

Europarlamentissa minä vastustin EU:n perustuslakia, jonka valmisteluun osallistuin meppiedustajana sitä varten koolle kutsutussa ja puolta miljardia EU-kansalaista edustaneessa konventissa. Kun perustuslaki nyt on ja se on voimassa, minä vaadin, että siitä pidetään kiinni. Pienillä mailla ei EU:ssa ole muuta turvaa, jos suuret maat jyräävät omilla eduillaan laillisuuden littanaksi ja lattanaksi. Tässä katsannossa olen perustuslaillinen siinä hengessä, mitä edustivat Bundesbankin (Buba) pääjohtaja Axel Weber (joka olisi niin halutessaan ehkä tullut valituksi EKP:n pääjohtajaksi) ja EKP:n johtokunnan jäsen ja pääekonomisti Jürgen Stark. He erosivat tehtävistään laittomiksi tulkitsemiensa EKP:n neuvoston päätösten takia. Enemmistöpäätöksellä Buba määrättiin ostamaan muiden velkaa.

Iiro, me emme vaadi mitään maata erotettavaksi Emusta. Jos Kreikka eroaa siitä itse, sen paluu drakmaan toisi

mukanaan devalvaation suhteessa euroon, talletuspaon maasta ulos (neljännes säästöistä on jo lähtenyt), valtion euromääräisen jättivelan ja kaikkien yksityisvelkojen hyppäysmäisen kasvun drakmoissa ja pankkien konkursseja luottojen irtisanomisineen. Näistä syistä Kreikka pysyy euroissa. Olen sinun laillasi, Iiro, siinä Kreikan poliittis-taloudellisen eliitin arvostelun valtavirrassa, joka asettaa ehtoja Kreikan avulle. Ei kuitenkaan pidä auttaa vain pankkeja ja miljardöörejä vaan kansaa maan velkasyyllisiä vastaan. (Meppiajaltani muistan, miten EU:n pääkomissaari José Manuel Barroso lomaili Kreikan rikkaimman miehen Spiro Latsisin vieraana tämän huvijahdilla. Kaikki sellainen vähentää EU:n tasapuolisuuden uskottavuutta.) Kansa ei ole korruptoitunut, eliitti on.

Kreikan ero Emusta tuottaisi odotuksia vastaavasta sekasorrosta Italiassa ja Espanjassa, jotka nekin ovat uppoavia laivoja velkameressä.

Jos tapahtuisi täyspaluu kansallisvaluuttoihin, tilanne olisi kauan epävakaa valuuttojen kelluessa ja jokaisen maan pyrkiessä parantamaan kilpailukykyään oman rahansa devalvoitumisella. Hukka perisi sadat miljardit Emun pelastamiseen käytetyt eurot eikä siitä seuraavien jälkilaskujen maksajiksi olisi vapaaehtoisia. (Emussa ei ole Venäjää, joka otti vastattavakseen Neuvostoliiton velat.) Kaaosta lisäisi luottojen takaisinmaksuvakuutuksina myytyjen CDS-johdannaisten laukeaminen maksuun, sillä se levittäisi euron kriisin maapallon laajuiseksi.

Minulle olisi suuri yllätys, jos Emu murenisi. Jos siihen liittyminen oli epäviisasta, minusta sen hajoaminen olisi EU:n suurille maille taloudellista kaaosta suurempi poliittinen katastrofi maailmanpolitiikassa. Niiden näkökulmasta yhteisvaluutta on suurvaltapolitiikkaa ja liian iso projekti kuoleutumaan. Minulle se sopisi, mutta Angelalle ei.

En siis tuomitse suoralta kädeltä Emua kadotukseen enkä ole tässä asiassa valmis laulamaan ystävieni Paavo Väyrysen ja Timo Soinin kuorossa. Kirjoitan niin kuin ajattelen, ja muut kamppailkoot äänestäjien sieluista. (Iiro, uskotko muuten, että minua kaduttaa tämä julkinen arvioni kestoeurosta, jos se murenee? Voi muretakin.)

Iiro, kun lopetimme näiden kirjeiden päivityksen vuoteen 2011, EKP oli juuri lainannut 500 pankille puoli biljoonaa euroa yhden prosentin korolla. Se, että pankit ovat EKP:n omia pullasorsia, joita se syöttää halparahalla, on jotain, johon ei ymmärrys yllä. Miksi se auttaa pankkeja eikä valtioita? Vuodelle 2012 jäi paljon muitakin kysymyksiä. Kääntääkö Fedin bittirahoitus Yhdysvaltojen velkakriisin maailmanlaajuiseksi inflaatioksi? Pitääkö tulla kaaos ennen kuin EKP herää tähän todellisuuteen? Onnistuuko federalistien pyrkimys käyttää lamaa hyväksi EU:n liittovaltioimisen syventämiseen? Tuleeko pankkikonkursseja, miten käy ihmisten säästöjen? Tuleeko Italiasta ja/tai Espanjasta uusi Kreikka? Tuhoaako sisäinen devalvaatio Kreikan, Portugalin ja Irlannin yhteisöllisyyden? Puhkeaako Ranskan – ja muidenkin – AAA-kupla? Miten käy Belgian, Unkarin, Latvian, Liettuan jne.?

Kestääkö Emu – tuo EU:n Kollaa – markkinavoimien hyökkäyksen vai "jyrääkö ne meitin, pojaat?"

Suomi on joka tapauksessa kiinni eurossa kuin täi tervassa. Kun valita sai, ei ollut viisasta alkaa olla täi, mutta jos olla piti täi, viisasta olisi ollut olla ruotsalainen täi.

Perustuslaillisin terveisin

Esko

Esko Seppänen

Alamaisia ja käskyläisiä

Arvoisa kaksoiskansalainen Iiro

Oletko pannut kaukomaille matkustaessasi merkille, että Suomella ei ole enää kansallista passia? On vain viininpunakantinen EU:n passi, jolla ajetaan alas kansallista yhteisöllisyyttä. Minä ilmaisen mielipiteeni sellaista suomalaisuuden liudentamista vastaan käyttämällä EU:n passin päällä Suomen vaakunaleijonan kuvalla varustettuja sinisiä kansia, ja täydestä käy. Maailmalla en välitä olla mikään synteettinen EU-kansalainen.

Puolen miljardin kaksoiskansalaisen EU:ssa kaikille samojen lakien säätäjiä ovat – liittovaltiohenkisen komission aloitemonopolin pohjalta – ministereiden neuvostot ja europarlamentti. Lakien täytäntöönpanosta vastaavat pääasiassa kansalliset virkamiehet.

Vanhasen hallitus ilmaisi selkeästi Suomen virkakunnan alamaistamisen EU:n käskyläisiksi ehdottaessaan eduskunnalle EU:n perustuslain hyväksymistä. Jos ovat vastakkain EU:n tahto ja Suomen tahto, suomalaisten virkamiesten pitää panna ensisijaisesti toimeen EU:n tahto: "Unionioikeuden normin ja kansallisen oikeuden normin

välisessä ristiriitatilanteessa lainsoveltajalla on velvollisuus turvata unionioikeuden tehokkuus ja tarvittaessa jättää viran puolesta soveltamatta kansallisen oikeuden normia, sen säädöshierarkkisesta tasosta riippumatta."

Suomen valtion virkamiehet ovat siis meille vieraan vallan tahdon toteuttajia omassa maassamme. Silti tätä aikaa ei kutsuta sortovuosiksi.

EU:ssa päätösten toimeenpanoa valvoo komissio virkamiehineen. Eurokratia on ylikansallista virkamiesvaltaa ja eurokraatit, joita yhdistää liittovaltiohenkinen eetos ja aatos, ovat EU:n palkollisia. Heidän lukumääränsä (kaiken kaikkiaan noin 40 000) on suurin piirein sama kuin on väkeä Helsingin kaupungin palkkalistoilla. Kun tästä suppeasta joukosta suuri osa on sihteereitä, tulkkeja, kääntäjiä, vahtimestareita ja muita ei-poliittisen työn tekijöitä, unionin arkea pyörittää parinkymmenen tuhannen etuoikeutetun ihmisen vahvuinen virkamiesarmeija. Tämä etujoukko muodostaa ylipalkatun ja aliverotetun eurorälssin, jonka etuoikeuksiin kuuluu muun muassa se, että virkamiehet saavat palkan myös etujensa karsimista vastaan suunnattujen lakkojen ajalta. Siinäpä oivallinen tes-vaatimus Suomen ay-liikkeelle! Minkä kannan sinä otat tähän, Iiroseni?

Suomen seuraava ykköseurokraatti ja suomalaisia virkamiehiä Brysselistä käsin käskyttävä EU-komissaari on – kuulemma kokoomuksen ja SDP:n kahden kesken sopimalla tavalla – yhteinen ystävämme HIFK:n Alexander Stubb, joka korvaa Mikkelin Palloilijoiden Olli Rehnin. Tämän sanon sillä varauksella, että Suomi saa vuonna 2014 oman komissaarin. Kolmannes – pienistä? – jäsenmaista ei enää saa.

Eurooppaministerimme Alex on federalisti, liittovaltiomiehiä. Hänkään ei sano f-sanaa ääneen, koska niin ei EU:ssa sanota. Liittovaltio on EU-kielellä "enemmän Eurooppaa" tai lisää "yhteisöllisyyttä". Alexilla siihen liittyy vielä Nato-mielinen transatlanttismi ja – hänen omien sanojensa mukaan – "avoin Amerikka-mielisyys". Näillä eväillä hän on selvästi komissaariainesta eikä erotu joukosta.

Alex on reilu, hyväkäytöksinen, kielitaitoinen, oppivainen ja omaksuvainen kaveri, joka on pitkämielisesti – ainakin tähän saakka – kestänyt poliittisesta erimielisyydestä kumpuavaa kritiikkiäni. Sitä riittää, sillä olen allerginen puolueesi nappulaliigan (Jyrki, Alex, Jyri) politiikalle.

Olen sanonut Sauli Niinistölle, että äänestän presidentinvaalien toisella kierroksella häntä. Kun tunnen kaikki presidenttiehdokkaat ja kyseessä on henkilövaali, vahvin argumentti Saulin puolesta on se, että edellä mainitut herrat pelkäävät hänen itsenäistä ajatteluaan. Olemme myös olleet Saulin kanssa parin vuoden ajan harvinaisen samanmielisiä euron kriisinhallinnan puutteista, minkä minä lasken hänelle ansioksi. Nato- tai EU-haukkanakaan en häntä pidä, vaikka vasemmistossa on hänestä toisenlainen käsitys.

Jos äänestän kokoomuslaista ehdokasta, monet vasemmistoliittolaiset eivät ymmärrä minua. Minä taas en ymmärrä niitä puoluetovereita, jotka eivät näe ongelmaa siinä, että hallituksessa kokoomus ja vasemmistoliitto ovat menneet samaan pussauskoppiin. Politiikassa "omia" on usein vaikeampi ymmärtää kuin "vihollisia". Se, että pitää oman päänsä, onnistuu henkilökohtaisessa kanssakäymisessä mutta ei ole mahdollinen puolueille hallitusyhteistyössä.

Kun sanon, että kavereeraan jonkun kanssa, tarkoitan sillä pitkäaikaista tuttavuutta ja mahdollisuutta vilpittömään ajatustenvaihtoon. Siinä merkityksessä kavereeraan hyvällä mielellä sinun kanssasi, Iiro, sekä Alexin, Saulin

ja myös Kanervan Iken kanssa riippumatta "rakenteellisen korruption" näytösoikeudenkäynnin lopputuloksesta, tekstiviestinnästä yms. Hänessä on tunnetta ja empatiaa jaossa niin, että se ylittää puoluerajat. Kun jokaisella on omansa, olen oppinut, että myös teidän väleissänne omien kesken on purkautumattomia jännitteitä.

Alexin mukaan Kataisen hallituksen ohjelma on "Suomen historian Eurooppa-myönteisin". Sikspäkkipuolueet sanovat siinä yhdellä suulla, että "yhteisöllisyyteen perustuva toimintatapa on paras tapa taata unionin vakaa ja tasapuolinen toiminta sekä demokratian toteutuminen". EU:ssa sanalla "yhteisöllisyys" tarkoitetaan liittovaltiota. Sen sanan Alex salakuljetti hallitusohjelmaan, kun vasemmistoliitossa ei tiedetty, mitä se symboloi.

Olen koko Suomen EU-jäsenyyden ajan hokenut, että EU:sta tulee liittovaltio. Tulee, kun tehdään. En ole aina oikeassa niin kuin Paavot (Väyrynen tai Lipponen), mutta tässä asiassa en ole ollut väärässä.

Liittovaltio ei ole mitään euroherkkua samalla lautasella kaikille erilaisille osapuolille. Bryssälän pääkonttorin takapihalla Belgiassa eivät ranskankieliset vallonit ja hollanninkieliset flaamit tule toimeen keskenään, ja Belgia saattaa jakautua kahteen osaan jo ennen kuin EU hajoaa.

EU ei kuitenkaan ole näköpiirissä olevana aikana hajoamassa. Loppupeleissä on käymässä juuri toisin päin. "Tietä käyden tien on vanki, vapaa on vain umpihanki", sanoo Aaro Hellaakoski tietämättä, että EU ei ole umpihanki. EU:n tietä käyden jäsenmaa on liittovaltion aatteen vanki. Jos EU ottaa tänään siinä asiassa askeleen taaksepäin demokraattisen valtioliiton suuntaan, jo huomenna se ottaa kaksi askelta eteenpäin demokratiavajeisen liittovaltion suuntaan. Huomaa Iiro, miten arvosisältöisiä sanoja ovat *taaksepäin* ja *eteenpäin*. Suomen itsenäisyys ja täysivaltaisuus ovat siis askellusta taaksepäin!

Liittovaltion suurin ongelma on demokratian puute. EU:ssa päätöksiä tehdään yhä enemmän ylikansallisesti, siis niin, että vähemmistöön jääneiden maiden on tyydyttävä enemmistön saneluun. Kun äänivallan perustana on maiden asukasluku, suuret maat säätävät pienille maille lait niiden noudattaa. Isoilla mailla (kolme yhdessä plus yksi pieni) on neuvostoissa veto-oikeus kaikkeen EU lainsäädäntöön, ja myös europarlamentissa niillä on meppivalta.

Ei ole teorioissa käsitteellistetty eikä käytännössä kokeiltu ylikansallista demokratiaa. On vain kansallista demokratiaa. Kun minä haluan EU:hun demokratiaa, tahdon kehittää yhteisöä valtioliiton eikä liittovaltion suuntaan. Jos demokratia on samaa merkitsevä sana kuin sosialismi, EU:n demokratisoiminen on sosialistinen projekti. Houkuttelen sinua, Iiro, mukaan poliittiseen taisteluun demokratian puolesta ja suurten maiden diktatuuria vastaan. Jos et halua tehdä sitä sosialismin nimissä, sille on myös ihan hyvät isänmaalliset perusteet: säilytetään Suomi täysivaltaisena kansakuntana.

EU:n liittovaltioiminen on kirjoitettu unionin perustuslakiin, jota ei – kansojen harhaanjohtamiseksi – kutsuta perustuslaiksi vaan Lissabonin sopimukseksi. Se on ylikansallisen päätöksenteon arkkiveisu, jossa ylistetään demokratiaa alistamalla vapaita kansalaisia yhden ainoan oikean opin valtaan. Federalismin oppi on "*EU, EU über alles*". F-väki nimittää EU:taan "Euroopaksi".

EU toimii perustuslaillisesti silloin, kun se sille sopii. Tarvittaessa se toimii laittomasti, ja erityisesti kriisitilanteissa se katsoo, että lait eivät sido sen päätöksentekoa. Siksi federalistien projekti etenee nopeimmin kriisin oloissa, ja liittovaltioraha euron kriisi on toiminut kuin federalistinen tilaustyö.

Vasta kymmenen vuotta euron käyttöönoton jälkeen

monille selvisi, että rahaliitto Emun perimmäinen olemus ei ole yhteinen raha vaan yhteinen rahapolitiikka, joka pakottaa erilaiset maat samanlaiseen politiikkaan ja yhteisvastuuseen toistensa veloista. Se on esileikkiä sille, mitä on elämä jatkuvan sisäisen devalvaation paineessa liittovaltiossa.

Palaan Milton Friedmanin syvälliseen oivallukseen siitä miten "vain kriisi, joko todellinen tai kuviteltu, johtaa todellisiin muutoksiin". EU:n liittovaltioi(tu)minen perustuu jokaisen kriisin hyväksikäytön pikavalmiuteen. EU on kapitalismin nykyinen olomuoto Euroopassa, mutta eivät federalistit halua kapitalismia parempaa vaan parempaa kapitalismia, ja sitä heille on EU-liittovaltio. Meille laitavasemmistolaisille se merkitsee pohjoismaisen hyvinvointivaltion privatisoimista ja markkinahenkistämistä ja aikapommin asentamista sen rakenteisiin.

Jos Friedman on kapitalismin elävä ikoni, Jean Monnet on federalismin päivystävä arkkienkeli. Hän kirjoittaa: "Euroopan kansoja pitäisi ohjata kohden supervaltiota niin, että niiden kansat eivät ymmärrä, mistä on kysymys. Tämä voidaan saavuttaa toinen toistaan seuraavilla askelilla, joista jokainen on puettu taloudellisen päämäärän muotoon mutta jotka väistämättä ja peruuttamattomasti johtavat liittovaltioon."

Tämä on niin raju sitaatti, että olen halunnut varmistua sen aitoudesta. Sitä ei löydy Monnetin julkisista kirjoituksista, mutta hän on kirjoittanut tuolla tavalla yksityiskirjeessä ystävälleen, ja sitaatti elää nyt omaa elämäänsä.

Liittovaltiossa tehdään sellaisia peruuttamattomia ratkaisuja, joita ei ole mahdollista muuttaa kansallisesti, siis demokraattisesti. EU:ssa niitä tehdään ilman julkista keskustelua, salaa ja hivuttamalla, väärillä nimillä ja tarvittaessa laittomasti. Kun erilaisilla väestöryhmillä on erilaiset edut, EU:ssa ei ole sellaista sisäistä demokratiaa, jolla voitaisiin turvata laillisten päätösten legitimiteetti eli yleinen hyväksyttävyys.

Demokratia ei ole vain yhteisiä päätöksiä, joiden jälkeen vähemmistön pitää olla samaa mieltä enemmistön kanssa. Se ei ole sitä, että pulinat pois. Jos se sitä olisi, se olisi "demokraattista sentralismia" eli enemmistön diktatuuria, ja siitä taas meillä on huonoja kokemuksia muinaisesta Neuvostoliitosta. Vähemmistöllä on oikeassa demokratiassa oikeus toimia sen puolesta, että sen mielipide voittaa tulevaisuudessa.

EU:n liittovaltioiminen edustaa massiivista demokratiavajetta. Jotta EU ei olisi liittovaltion aihio, unionin ei pidä saada lisätä toimivaltaansa omilla päätöksillään. Se saa. EU-tuomioistuin on lakien tulkitsemisella ottanut itse itselleen lainsäädäntövaltaa ilman, että jäsenmaat ovat sitä sille luovuttaneet. Tuomioistuin on omatoimisesti päättänyt, että kaikki sen – liittovaltiohenkiset – päätökset ovat ylempiä kuin kansalliset lait ja että jäsenmaiden perustuslaitkin taipuvat EU:n tavallisten lakien edessä. Joka ikinen EU-laki on ensisijainen Suomen perustuslakiinkin nähden.

EU-tuomioistuimen lainsäädäntövaltaa on lakien tulkinta. Tärkeä oli se kyseisen EU-toimielimen päätös (13.9.2005), jota Suomen oikeusoppineet (onko niitä EU-asioissa?) eivät tunne. Se päätös lisätä EU:n toimivaltaa ja liittovaltioluonnetta liittyi juttuun, jossa kantajana oli komissio ja vastaajana jäsenvaltioita edustava neuvosto. Euroopan parlamentti tuki komission kantaa, sillä se tukee aina kaikkea, millä pyritään lisäämään yhteisöllistä valtaa. Komissio väitti laittomaksi neuvoston puitepäätöstä, jonka jäsenmaat olivat tehneet tiettyjen ympäristölakien rikkomisen rangaistuksista. Neuvosto oli jättänyt ne kansalliseen toimivaltaan, kun taas komissio halusi ne yhdenmukaistaa.

Kysymys oli valtioiden itsenäisyyden näkökulmasta olennaisesta asiasta: oikeudesta päättää itse rikosten rangaistuksista. Kansojen oikeustaju vaihtelee, ja sen mukana rangaistusten yleinen hyväksyttävyys.

Tässä asiassa liittovaltiovoimat kokeilivat valtansa rajoja – ja voittivat. EU-tuomioistuin oli komission ja parlamentin (sekä Belgian, Italian, Itävallan ja Luxemburgin) kannalla. Yksitoista muuta jäsenmaata silloisesta viidestätoista halusi säilyttää rangaistukset kansallisessa toimivallassa. Tuomioistuin tulkitsi EU-lakia toisella tavalla kuin jäsenmaiden enemmistö, joka ei omasta mielestään ollut luovuttanut rangaistuksista päättämisen valtaa unionille. Jos asiasta olisi säädetty laki, se olisi vaatinut hyväksytyksi tullakseen maiden yksimielisyyden. Kun lain tulkinta muuttui tässä tapauksessa laiksi, se oli lakivallan kaappaus jäsenvaltioilta unionille. Pää aukeni, ja tuomioistuin käynnisti jatkuvan lakivallankumouksen tavalla, jolla rehabilitoitiin neuvostotoveri Lev Trotskin ajattelu ja elämäntyö. Samaa linjaa jatkaa nykyinen komissaarijuntta yrittäessään kaapata jäsenmailta niiden budjettivallan.

Arvaan, että sinä, Iiro, et insinöörinä pidä lakien säätämisjärjestystä kovin merkityksellisenä, enkä minäkään ekonomina osaisi pitää, jos en olisi ollut systeemin sisäpiiriläisiä.

Olen sanonut, että europarlamentissa uudelta mepiltä menee useampi vuosi Baabelin tornin eri kerroksiin tutustumiseen, ja siihen lisään, että vaikeimpia opin aiheita ovat nämä oikeusperustat. Ne ovat osa valtataistelua komission, neuvoston ja parlamentin kesken, ja niiden tärkeyden oppii vain tapauskohtaisesti. Niissä asioissa yksittäistä meppiä yhtäällä palvelee ja toisaalla on vastassa kokonaisen eukkukomppanian verran EU:n instituutioiden juridista palveluväkeä, ja omalta osaltaan asioihin pyrkii vaikuttamaan myös parlamenttiin rekisteröitynees-

tä 3 000 palkkasoturista koostuva ammattimainen lobbariarmeija.

Suomen poliittinen eliitti koostuu myöntyväisyysmiehistä ja -naisista. Vain niin selittyy se, että nettojäsenmaksumme on voinut kasvaa viime vuosina merkittävästi. Taakan kasvu periytyy valtionpäämiesten Eurooppa-neuvostossa joulukuussa 2005 käydyistä neuvotteluista unionin vuosien 2007–2013 rahoituskehykseksi. Silloinen pääministeri Matti Vanhanen suostui lisäämään nettojäsenmaksuamme niin, että Suomi – kansallisine maataloustukiaisineen – oli vuonna 2009 suhteessa kansantuloon EU:n suurin nettomaksaja! Tiesitkö sen, Iiro? Valtiovarainministeriön budjettikatsauksen (2012) mukaan nettomaksuissa syntyi vuonna 2011 uusi Suomen ennätys, jota uusilla maksatuksilla parannetaan edelleen vuonna 2012. Iloista antajaa EU rakastaa.

Yleisesti ei ole ollut tiedossa, että me olemme maksaneet Englannin jäsenmaksua myös Saksan, Ruotsin, Hollannin ja Itävallan puolesta. Nämä maat ovat kaikki kansantuotteella mitattuna Suomea rikkaampia.

Vaikka EU:sta voi erota, en uskalla sitä ehdottaa. Sanon kaikesta edellä esitetystä huolimatta, että EU:sta ei pidä yksin erota. Uskon yhden maan eroamisen johtavan taloudelliseen syrjimiseen.

Totisena torvensoittajana sinua tervehtii

Esko

Iiro Viinanen

Kurittomalla kunniaton loppu

Terve, Esko, sinä anti-EU:lainen

Kiitos, Esko, kaksoiskansalaiselle lähettämästäsi kirjeestä, josta ei vauhtia ja uhkaavia kuvauksia puuttunut. Olenhan minä aina tiennyt antipatiasi EU:ta ja sen rakenteita kohtaan, mutta sittenkin vuodatuksesi meni nyt kyllä ymmärrykseni yli. No, siihen ei kyllä paljon tarvita, ja siksi vähempikin kritiikki olisi riittänyt.

Aloitat purkamalla katkerasti tuntojasi siitä, kuinka passin kannetkin ovat EU:n myötä muuttuneet punaisiksi. Mitä väliä sillä on, minkä väriset ne ovat, ja saahan niihin ostettua mainitsemiasi leijonakansia, jottei tarvitse mieltään pahoittaa. Eivät passin kannet meistä suomalaisuutta kitke, turhaan nyt sillä asialla herkistelet, raavas mies. Vai kovistelemaankopyrit?

Varmasti on totta, kuten kirjoitat, että Suomen virkamiehet on alistettu EU:n koneistolle ja sen päätöksille. Mutta samalla tavalla niin Suomessa kuin muissakin jäsenmaissa kunnalliset eli alemman organisaation virkamiehet toimeenpanevat kiltisti eduskunnan päätöksiä. Ja niin on oltavakin, sillä sekamelska ilman ylemmän tahon ohjausta olisi vielä rajumpi kuin nyt nähty rahaliiton kriisi, jonka aiheuttajana on vain ja ainoastaan jäsenten kyvyttömyys tehdä kipeitä päätöksiä velkaantumisen suitsimiseksi. Siinä sinunkin mielikuvituksesi, Esko, joutuu koetukselle, kun mietit, mitä siitä seuraisi, jos jokainen jäsenvaltio saisi vapaasti elää, miten haluaa ja yhteisistä tavoitteista piittaamatta. Silloin vasta elettäisiinkin kuin pellossa, vaikka ei tilanne nytkään ole juuri paremmalla tolalla.

En epäile yhtään, ettei EU:n virkakoneisto ole ylipaisunut ja kallis ylläpitää. Hyvät edut ovat nekin omiaan lisäämään paineita saada paisutettua koneistoa ja syötettyä sinne omia luottomiehiä ja -naisia. No, sinähän nämä asiat ex-EU-parlamentaarikkona tunnet paremmin kuin omat taskusi. Ja vaikka etujen tasoa ja monipuolisuutta nyt kritisoitkin, niin aika vaatimatonta oli ainakin julkinen kritiikkisi, kun niistä eduista aikanaan itse nautit. Inhimillistä sinänsä. Totuuden nimessä olit kuitenkin niitä harvoja, jotka edes jonkin kerran korottivat ääntään näistä asioista. Se on kunniaksesi sanottava.

Halusit kuulla – piruuttasi, arvelen – mielipiteeni siitä, sopisiko Suomenkin tes-tavoitteeksi saada palkkaa myös lakon ajalta silloin, kun asianosaiset vastustavat etujensa karsimista lakkoillen. Kyllä sinä vastaukseni tiedät. Minusta sellainen menettely tulisi säätää irtisanomisperusteeksi ja ilman mitään korvauksia. Joku tolkku olisi näihinkin asioihin saatava, sillä tuota menettelyä kohti ollaan jo meilläkin menossa maksamalla verovapaita lakkoavustuksia, jopa laittomiksi tuomittujen mielenilmausten ajalta.

Sinulla tuntuu olevan paljon sanottavaa edellisen hallituksen ulkoministerin toiminnasta, ja negatiivista kaiken lisäksi. Sanonpa suoraan, miten minä hänen toimintansa koin. En ole koskaan itse ollut mitenkään ulkopoliittisesti orientoitunut, varsinkin kun mielestäni menneinä ai-

koina ulkopolitiikkamme on ollut vanhoihin kaavoihin urautunutta liturgiaa ja itään päin suuntautunutta nöyristelyä. Tarkkaan on mietitty joka sana, ettei suomalaisen ulkoministerin suusta pääsisi vahingossakaan mitään uutta ja tuoretta ajatusta. On tukeuduttu vanhaan höpinään. Kun piti olla niin suomettunut että... Presidentti Ahtisaari oli ensimmäinen, ja ennen Stubbia ainoa, joka edes yritti puhua muutakin kuin liturgiaa.

Alexander Stubb on kuin raikas tuulahdus uutta ajattelua ulkopolitiikassamme ja uskalsi ulkoministerinä ollessaan rohkeasti sanoa asioita niin kuin jokaisen oman arvonsa tuntevan, itsenäisen maan ulkoministerin tulisikin tehdä. Hän ei ole kaavoihin kangistunut leipäpappi, joka lukee suomettumisen sanakirjasta tarkkaan sanamuodotkin. Ei ole mikään häpeä, että hän oli ja on edelleen näkyvällä tavalla Eurooppa-myönteinen.

Ymmärrän hyvin hänen turhautumisesta johtuneen purkauksensa Pohjoismaiden neuvostossa. Kuka muu sitä neuvostoa enää todellisuudessa kaipaa kuin sen lukuisat hyväpalkkaiset virkailijat? Aikansa elänyt, koko neuvosto. Jonkun pitäisi vähän alkaa kysellä sen viime vuosien aikaansaannoksista. Eiköhän vuosittaisesta osallistumisesta maksettava jäsenmaksu, 22 miljoonaa euroa, saisi monen muunkin tuhahtamaan turhautuneisuuttaan, jos sen vaan tietäisi.

Pitäisikö meidän, Esko, sinun mielestäsi olla edelleen itään kallellaan? Minusta kyllä sitä lajia saatiin kokea jo riittävästi, kun itsenäinen Suomi ei vuosikymmeniin uskaltanut esiintyä itsenäisen maan tavoin. Eivätkä kaikki uskalla vieläkään. Voit sinä, Esko, aivan kunniallisesti vähän reivata purjeita länsituulenkin mukaan. Ei se satu, ja saattaisi avata tässä asiassa asenteidesi ummistamat silmäsi näkemään, että eurooppalainen linja on meille sittenkin vaihtoehdoista paras. Yritä edes!

Minä kuulun eurooppalaisen liittovaltion kannattajiin ja hyvin käytännönläheisistä syistä johtuen. Kuten jo edellä kerroin, uskon siihen, että muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta yksittäiset jäsenvaltiot eivät pysty terveen talouden ylläpitäjiksi. Eletään yli varojen ja vähät välitetään, millaisiksi seuraukset siitä ajan myötä muodostuvat. Siitä Euroopalla on nyt näyttöä. Niillä mailla, jotka rahaliittoon kuuluvat, pitää olla yhtenäinen talouspolitiikka, eikä mukana saisi kuljettaa tai mukaan ottaa yhteisesti sovitusta linjasta erkaantuvia maita. Olisipa silloin huonosti asiansa hoitaneillakin mailla jokin motiivi terveempään taloudenpitoon.

Olisi Suomen etu, jos saisimme Alexander Stubbin komissaariksi. Silloin alkaisivat EU:n sisällä puhaltaa uudet tuulet ja me saisimme takaisin tärväytyneen maineemme. Sanot, että ei ole teoreettisesti käsitteellistetty ylikansallista demokratiaa. Onko tuon lausuman takana taas joku parrakas professori vai vasemmistolaiset erityistutkijat? Heiltähän tuollaista ajoittain kuulee. Ota siitä selvää! Ei tuo ainakaan valtaosalle kansalaisista aukene. Uskon useimpien ajattelevan, että vaalit edustavat demokratiaa puhtaimmillaan, ja niiden jälkeen mennään valittujen päättäjien nuottien mukaan. Jos meno ei miellytä, vaaleilla vaihdetaan taas aikanaan uusi menosuunta, ja taas saa vähemmistö tyytyä enemmistön päätöksiin, demokratian lakien mukaan.

Onhan niitäkin, jotka hävinneinä katsovat, että demokratiaan kuuluu jatkuva kritisointi ja valitus. Vähän vaikuttaa siltä, Esko hyvä, että sinulle on jäänyt kompleksi vasemmistoliitostasi, jossa et ole läheskään aina yltänyt mielipidejohtajuuteen vaan joutunut sivuraiteelle kaikesta osaamisestasi huolimatta. Eipä puoluetoverisi Tennilakään, kaikesta eduskunnassa huutamisestaan huolimatta, saanut aikaan mitään muuta kuin oman edustajapaikkan-

sa säilymisen. Mahtoiko vakavissaan muuta yrittääkään? Vähän rakentavammalla asenteella olisi hänkin varmasti saanut tuloksellisempaa työtä aikaan noina monina kansanedustajavuosinaan.

Kovin kriittisesti toteat EU:n toimivan perustuslaillisesti silloin, kun sille sopii. Kyllä asia vain on niin, että kriisin kohdatessa päätöksiä on synnyttävä, jäsenten edun nimissä. Ei aina voi vedota muotoseikkoihin ja jättää päätös tekemättä. Totuus on, kuten varmaan myönnät, että mitään ratkaisevan suurta, kansalaisille kipeää päätöstä ei hevin saada syntymään demokraattisissakaan elimissä, ei EU:ssa eikä muuallakaan, muuten kuin kriisioloissa. Päättäjien heikkoutta minun mielestäni, mutta niin asia vain näyttäisi olevan.

Sisäinen devalvaatio näyttää olevan sinulle kuin punainen vaate härälle! Tietysti se merkitsee etujen leikkauksia, mutta ei sovi unohtaa, miksi joudutaan leikkaamaan. Siksi ja vain siksi, että on aikanaan jaeltu ylimitoitettuja etuja kansalaisille. Etuja, joihin ei yksinkertaisesti ole ollut varaa kilpailukyvyn nimissä. Ja kilpailukykyä Eurooppa tarvitsee, jotta inhoamasi liittovaltion jäsenet pärjäisivät kovassa kansainvälisessä kilpailussa. Tosiasia on, että globalisaatio on muuttanut maailmankaupan kilpailuolosuhteita oleellisesti, ja että siinä kisassa on esimerkiksi lakkoilemalla saatuja etuja mahdotonta säilyttää, ellei tuottavuus kasva vähintään uusia etuuksia vastaavalla volyymilla ja mieluummin vielä enemmän.

Kun katselee Suomen vientiteollisuuden viimeaikaisia investointeja, tulee siitä vain murhemielelle. Eipä niitä juuri ole viime vuosina mittavasti näkynyt Suomeen tehtävän. Eikä tehdä, jos se ei tuo taloudellista tulosta. Silti on vaikea ymmärtää Nokian viimeisintä tehtaan sulkemista Romaniassa kolmen vuoden toiminnan jälkeen. Jälki on julmaa työntekijöiden kannalta. Heidän maailmansa mureni hetkessä jonkun tekemän emämunauksen takia. Jos syyksi pistetään logistiset vaikeudet ja hitaus, luulisi korkeaa osaamista edustavan yhtiön selvitelleen asioita etukäteen edes sen verran, että moiset vaikeudet olisivat olleet ennustettavissa. Saksasta lähdettiin kullan vuolentaan Romaniaan, tuloksena vain tuhansia pettyneitä ihmisiä molemmissa maissa. Nokia-brändiä rakennettiin Suomen maineen kannalta murheellisella tavalla. Vaikka Nokia on aikanaan tuonut Suomelle hyvää mainetta, taitaa yhtiön tuoma maine nykyään olla aika kyseenalaista. Kapitalismi on kova laji.

Olisi todella valitettavaa, mikäli rahaliitto hajoaisi ja Euroopan maat ajautuisivat kilpailevien devalvaatioiden tielle. Uskon vankasti siihen, että vain tiiviimpi kurinalainen talouspolitiikka voi luoda menestystä myös Suomelle, viennistä kovin riippuvaiselle maalle. Olet, Esko, ehkä perustellustikin, huolissasi pienten maiden vaikutusmahdollisuuksista. Mutta missä ne mahdollisuudet olisivat rahaliiton tai EU:n ulkopuolella? Ainakaan silloin ei meistä kukaan välittäisi, vaan oman maan edut ajaisivat aina yhteisen edun edelle. Voi olla, että olen idealisti. Pessimisti ainakin olen sen suhteen, että pystyisimme hoitamaan taloutemme, velkaantumisesta puhumattakaan, ilman Euroopan yhteistä järjestelmää.

Kerrot aika tylyjä tietoja Suomen jäsenmaksuosuudesta. En ole enää vuosiin niitä viitsinyt seurata. Ei ole mukavaa luettavaa. Mutta eivät ole hallituksetkaan niistä aikanaan erityisemmin valittaneet! Ja mitä sitten maatalouteen tulee, niin minä uskoin, kuten jossain aiemmassa kirjeessäni sinulle jo kerroin, että kyllä EU pitää huolen siitä, etteivät maatalousmenot kasva tolkuttomasti. Kyllä kepu osaa, mutta ehkä kansakin on vihdoin huomannut tuon alituisen lypsyn ja tuomio näkyy nyt puolueen kannatusluvuissa. Ihan oikein! Ei voi olla mitenkään perus-

teltua, että Suomen kokoinen, todella pieni maa maksaa omista verorahoistaan tukiaisia toiseksi eniten.

Mutta niinhän se näyttää olevan, että jos johonkin hankkeeseen saadaan EU-tukea, se toteutetaan, vaikka hankkeen mielekkyys olisi vähän niin sun näin. Mielestäni järjetöntä. Ja esimerkeiksi kyllä löytyy isompiakin hankkeita. Moisella tukipolitiikalla ainakin etäännytetään ajattelu terveestä taloudenpidosta. Eiköhän siitä riitä näytöksi erityisesti Välimeren maiden isot velkaantumisasteet, joiden kanssa paini tuntuu ajoittain perin epätoivoiselta.

Mutta yritettävä on siitä huolimatta, sillä selätetyksi tuleminen olisi rahaliiton jäsenmaille lievästi sanottuna katastrofaalista. Mahdatko sinä Esko, yhtyä tähän edes periaatteen vuoksi?

Koetahan pärjäillä!

Iiro

KAHDEKSAS KESKUSTELU

Esko Seppänen

Nato ompi linnamme?

Iiro, herra natottajamajuri

Nato on demokraattisempi yhteisö kuin EU! Se on valtioliitto, kun taas EU on lainsäädäntötavaltaan ylikansallinen – ja siis demokratiarajoitteinen – liittovaltion aihio. Natossa jokaisella jäsenmaalla on veto-oikeus päätöksiin, EU:ssa ei. Naton demokratia ei kuitenkaan ole kansanvaltaa, sillä siinä demokratian sanelevat Yhdysvaltojen edut. Jos et usko, kysy vaikka Hägglundin Köpiltä, joka on alan miehiä.

Nato-maat ovat solidaarisia Yhdysvalloille. Muistamme, miten USA:n hyökättyä – Tarja Halosenkin mielestä – laittomasti Irakiin parikymmentä muuta Nato-maata, ja epäsuorasti myös Nato, osallistui sotatoimiin. Suomessakin Natolla ja Yhdysvalloilla on omat – leniniläisittäin – "hyvää tarkoittavat hölmönsä" eli ns. transatlanttistit, joista näkyvimpiä ovat Martti Ahtisaari, Alexander Stubb ja kai Paavo Lipponenkin. Herrat ovat politiikassa vieraan vallan asian miehiä, valitettavasti, mutta pidä tämä arvioni vain omana tietonasi, pliis.

Yhdysvalloilla on tuntematon määrä sotilastukikoh-

tia ympäri maailmaa. Arviot vaihtelevat välillä 737–1167. Väitöskirjassaan *Naton muutos* Kaarle Lagerstam laskee, että Yhdysvaltojen sotapotentiaali on suurempi kuin kaikkien muiden maiden yhteensä. Sillä on ydinaseita Euroopan Nato-maissa pelotteena Venäjälle ja miehitysjoukkoja Saksassa.

Yhdysvaltojen atomipommit ovat Naton kellareissa valmiina käyttöön kuin maamiehen perunat. Maailman ainoan supervallan sotilasdoktriiniin ei kuulu pidättyminen niiden ensikäytöstä, ja sitä varten sillä on pommiohjusten laukaisualustoja Nato-maissa, Norjassakin. On selvää, että ohjukset suunnataan venäläisiin kohteisiin, ja aivan yhtä selvää on, että venäläiset pyrkivät sotatilanteessa tuhoamaan nämä laukaisualustat ja ampumaan Naton ohjukset alas ennen Venäjän ilmatilaa. Baltian maiden Nato-jäsenyys mutkisti tältä osin Venäjän puolustautumista.

Nato on sotaliitto, ei rauhanyhdistys. Se voitti kylmässä sodassa Varsovan liiton ja vaihtoi viholliskuvan lisäämällä toimialaansa hyökkäysluontoiset toimet ja ottamalla itselleen oikeuden hyökätä ilman YK:n lupaa yksiin, toisiin ja tarvittaessa vielä kolmansiinkin maihin. YK:n mandaatti on kansainvälisoikeudellinen edellytys sotatoimien laillisuudelle, eikä Nato ole sellainen kansainvälinen yhteisö, että pelkästään sen luvalla hyökkääminen olisi laillista. Suomea kutsuu sellaiseen laittomuuteen EU:n perustuslaki, joka on 100-prosenttisesti Nato-yhteensopiva. Sen mukaan unionin politiikassa "pidetään arvossa niitä velvoitteita, joita Pohjois-Atlantin sopimuksen perusteella on tietyillä jäsenvaltioilla, jotka katsovat yhteisen puolustuksensa toteutuvan Pohjois-Atlantin liitossa (Nato), ja se on sopusoinnussa tuossa yhteydessä määritettävän yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kanssa".

Suomi on melkein Naton jäsen, mutta ei ihan. Sotilaallisesti yhteensopivia meilläkin ollaan. Jos sinä, Iiro, saisit päättää, yhteensovitus vietäisiin poliittiseen loppuun asti ja Suomi liittyisi Natoon. Suomen viisas kansa ei kuitenkaan tue tässä asiassa sinua vaan minua. Me, enemmistö, tunnemme olomme turvallisemmaksi, kun synnyinmaatamme ei liitetä sotaliittoon. Entisaikaan te porvarit sanoitte, että menkää kommarit Neuvostoliittoon, mutta minä sanon nyt teille, että menkää te sinne Natoonne henkilöjäseniksi, mutta jättäkää Suomi Nato-vapaaksi maailman rauhan ja turvallisuuden apostoliksi. Siinä tehtävässä ei sotaliiton jäsenyys paranna uskottavuutta.

Suomen perustuslaista on otettu pois määräys, jonka mukaan sotaväen komentokieli on suomi. Ilmavoimien komentokieli on jo englanti. Kartat on uusittu Nato-yhteensopiviksi. Satamat, lentokentät ja lentotila ovat valmiita vieraiden joukkojen tulla maahan. Suomen palkkasoturit ovat valmiina hyökkäämään – tarvittaessa – laittomasti sekä EU:n että pian myös Naton iskujoukoissa kauas oman maan rajojen ulkopuolelle. Suomen lakia on niin muutettu ja hallitusohjelmaan on niin kirjoitettu, että palkkasotureillemme sallitaan laiton "kriisinhallinta" ilman YK:n mandaattia ja vastoin konfliktin kaikkien osapuolten tahtoa. Sellainen rauhaanpakottaminen on sotaa ja ihan eri asia kuin meillä yleisesti hyväksytty rauhanturvaaminen. Rauhaanpakottaminen paha, rauhanturvaaminen hyvä.

Vuosikymmenten ajan rikolliset kenraalit ovat vuodattaneet Suomen salaista sotilastietoa Natolle, ja tänään upseereita koulutetaan Naton esikunnissa kuin ennen sisällissotaa jääkäreitä Saksassa.

Suomen yhteensovitus Natoon on tapahtunut ennen muuta asevarustelun kautta: kaikki Suomen aseet ja asejärjestelmät ovat Nato-yhteensopivia. Uusia Nato-tarpeita Suomelle ovat kalliit ilmatankkauslentokoneet, ilmasta

maahan ammuttavat hyökkäysohjukset ja jopa taisteluhelikopterit ja sukellusveneet. Ne eivät kuulu oman maanpuolustuksemme tarpeisiin, mutta ne ovat Nato-jäsenyyden hintalappuja. Naton jäsenmaksu on halpa, mutta jäsenyys kallis, sillä se tulisi meille maksuun lisääntyvien ja oman maan puolustamiseen kuulumattomien asevarustelumenojen kautta.

Nato-jäsenyydestä meiltä puuttuvat enää Naton turvatakuut.

Turvatakuut ovat sitä, että jonkun jäsenvaltion joutuessa hyökkäyksen kohteeksi muut jäsenmaat auttavat sitä puolustautumaan. Tämä on kirjattu Naton perussopimuksen 5. artiklaan.

Turvatakuiden ongelma on, että sota ja rauha eivät enää ole takuun ottajan ja antajan omissa käsissä. Ne veisivät meidät automaattisesti sotiin, joihin me emme halua osallistua. Artiklaa käytettiin New Yorkin 9/11-terrori-iskun seurauksena, ja se olisi sitonut Suomen epämääräiseen sotaan tuntematonta vihollista vastaan. Samoin se olisi – Yhdysvaltojen 5. artiklan tulkinnan mukaan – velvoittanut Suomen lähettämään joukkoja sotimaan Afganistanissa. Nyt meillä on siellä vain omin päätöksin matkaan laitettu ”panttipataljoona”. Suomi pois Afganistanista, ja äkisti!

Nato-jäsenyyden esileikeissä on Suomen neitsyys mennyt, ja tänään Suomi-neito elää avosuhteessa Naton kanssa. Avopuolison nato on EU.

Joku voi sanoa, että meillä on turvatakuut muilta EU-mailta, kun unionin perustuslain mukaan yhden jäsenmaan joutuessa hyökkäyksen kohteeksi muilla on ”velvollisuus antaa apua kaikin käytettävissä olevin keinoin”. Valmistelun yhteydessä perustuslaista kuitenkin jätettiin pois Italian ehdottama sanamuoto, jonka mukaan apua tulee antaa ”kaikin käytettävissään olevin sotilaallisin ja

muin keinoin”. Tekstistä siis raakattiin pois tuo ”sotilaalliset keinot”, ja siltä osin EU:n turvatakuut roikkuvat tuulessa.

EU:n Nato-mailla joka tapauksessa on kollektiiviset turvatakuut toinen toisiltaan, ja unionin perustuslain mukaan Nato (eikä EU) ”on jäseninään oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin”.

Hallitusohjelmat ovat olleet Suomen teoreettista natottamista. Niiden tarkoin harkituista sanamuodoista selviää Suomen matka puolueettomuudesta avoliittokumppanuuteen Naton kanssa. Esko Ahon hallituksen ”puolueettomuudesta” tuli ensin Paavo Lipposen hallituksen ”sotilaallinen liittoutumattomuus”, joka Matti Vanhasen porvarihallituksen ohjelmassa muuttui myös sikspäkissä hyväksyttyyn nykymuotoon ”sotilasliittoon kuulumaton maa”.

Teikäläisten porvareiden kannan Suomen liittoutumattomuuden tukahduttamiseen ilmaissee parhaiten sotasosiaalidemokraatti Paavo Lipponen, joka on yhtäällä transatlanttismin ja toisaalla venäläisen kaasuyhtiön Gazpromin (ei uskoisi, mutta ”money talks”!) miehiä. Hänen mukaansa ”me olemme liittoutuneet liittyessämme EU:n jäseneksi”. Näin ollen Suomi on ”sotilasliittoon kuulumaton” mutta ei liittoutumaton valtio. Lienet tähän vähäänkin tyytyväinen, Iiro?

Minä olen ollut puolueettomuuspuolueen miehiä. Tähän sinä pääset tietysti sanomaan, että elän Kekkosen aikaa, ja totta on, että pidän hänen puolueettomuuskäsitystään edelleen turvallisena Suomelle – ja näinä aikoina se olisi myös tehokas terrorismin torjuntaväline.

Epäilen sinun nyt alkavan puhua Kekkosesta ja suomettumisen peikosta. Siihen liittyen minä muistutan sinua siitä, miten te kokoomuslaiset pyysitte Kekkosta jat-

kamaan vuonna 1974 presidenttinä ilman vaalia, poikkeuslailla. Se oli sisäpolitiikan suomettumista, mitä taas puolueettomuus ei ollut ulkopolitiikassa. Pienenä maana meille olisi edelleen turvallista pysytellä suurvaltojen ristiriitojen ulkopuolella – ja olla tukematta Yhdysvaltojen valtioterrorismia. Harvoin on niin avoimesti niin korkealla tasolla vaadittu Villin Lännen lakeja käyttöön muissa maissa kuin oli ulkoministeri Hilary Clintonin kehotus tappaa Muammar Gaddafi ilman oikeudenkäyntiä.

Meillä olo on sitä turvallisempaa, mitä vähemmän Suomen lähialueilla on vieraita asejärjestelmiä. Baltian maiden Nato-jäsenyys lisäsi turvattomuutta. Sen seurauksena Venäjä on panostanut armeijansa varusteluun Suomen lähialueilla; ei kuitenkaan niin massiivisesti kuin maanpuolustuskorkeakoulun sotahaukat ja varsinkin heidän siteeraajansa antavat ymmärtää. On perustettu uusi moottoroitu jalkaväkiprikaati Pietarin eteläpuolelle. On ostettu tykistöohjusprikaatiin Iskander-M-ohjuksia. On rakennettu Pietarin turvaksi kaksi uutta tutka-asemaa. Valmistellaan Sallan naapurissa Alakurtin helikopteritukikohdan uuskäyttöönottoa ja sotakalujen modernisoimista. Mutta Suomen ja Venäjän välinen raja on lähes tyhjä venäläisjoukoista, todistaa asiantuntevasti tohtori ja evp-eversti Pekka Visuri laskuvarjojääkärikillan lehdessä *Keskuslukko*. Nuku rauhassa, Iiro, me emme ole sosialisoimassa eivätkä he ole hyökkäämässä.

Kun ennen Suomen Nato-kiimaa Venäjän luoteisraja oli Nato-vapaa ja Suomi puolueeton tai vähintäänkin sotilaallisesti liittoutumaton, Suomi ei ollut sotilaallinen uhka Venäjälle. Nato-jäsenyys muuttaisi tilanteen.

Edellä esitetyn perusteella minulla on muutamia kysymyksiä sinulle, herra nostoväen majuri. Sitä ennen haluan sanoa, että minulle Yhdysvallat ei ole vain paha ja että Venäjällä on aina ystävä. Minä pidän amerikkalaiseen

yhteiskuntaan kuuluvasta innovatiivisuudesta sekä ihmisten keskinäiseen kanssakäymiseen liittyvästä kannustavuudesta, vaikka kansaa pöljätetäänkin massaviihteellä viimeisen päälle. Venäjä taas ei ole mi(n)kään hyvän valtakunta, enkä minä pidä maan hallinnointiin sisäänrakennetusta kansalaisten alistamisesta sellaisen esivallan alle, joka on korruptoitunut, hallitsee ja tyhmettää kansaa valtiontelevision kautta ja tuottaa kansakunnalle isovenäläisen, äärikansallismielisen ilmeen. Mutta (europarlamentissa opin, miten puhujan tärkein viesti tulee aina muttasanan jälkeen) kuinka ihanan vilpittömiä ja yhteistyöhaluisia ovatkaan ihmiset näissä molemmissa maissa!

Nato sen sijaan on Nato, vaikka sen voissa paistaisi.

Iiro, meillä on epäpoliittinen kansanarmeija. Jos Suomi liittyy Natoon ja yleinen asevelvollisuus, jota pidän tärkeänä, korvataan natomaiseen tapaan poliittisilla palkkasotureilla, mitä tapahtuu kansan maanpuolustustahdolle? Natolla ei ole antaa meille käytännössä paljon muuta apua kuin lyhytkestoiset ylilennot ja ilmaiskut Yhdysvaltojen lentotukialuksilta, jotka eivät mahdu Itämerelle Tanskan salmista. Tarvitsemmeko me sellaista ”apua”, jos me joudumme kuitenkin itse hoitamaan maanpuolustuksen työvaltaisen osuuden? Puolustetaanko Natossa enää koko maata vai ainoastaan strategisia kohteita? Minkä kannan otat siihen, että Venäjä joutuu maalittamaan ohjuksensa tuhoamaan Suomeen sijoitettavat USA:n ydinaseiden laukaisualustat?

Seuraavaksi testaan, ajaako nostoväen majurius ohi valtion velkaantumisesta huolta kantavan vanhan valtiovarainministeriyden.

Jos Suomi liittyi EU:hun turvallisuuspoliittisista syistä, eikö Suomi voisi nyt supistaa sotilasmäärärahoja ja sanoa piupaut EU:n perustuslain määräykselle niiden jatkuvasta lisäämisestä? Rahalla ei rauhaa saa. Kun Suomi on

EU:ssa ajopuu, joka saattaa näinä vaikeina kapitalismin kriisin vuosina ajautua sisäiseen devalvaatioon, voitaisiinko sinun mielestäsi leikata puolustusbudjettia ulkomaantoimiin varustautumisen osalta, eikä vain sosiaaliturvaa? Miten turvataan oma maanpuolustus, jos Suomi joutuu entistä suuremmalla panostuksella osallistumaan kriisinhallintaan ulkomailla?

Se, mitä kriisinhallinta on, vaatii pienen EU-johdatuksen asiaan.

EU:lla oli ennen vain yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, jota ei ollut yhteisöllistetty eli siirretty unionin ylikansalliseen päätäntään. Uuteen perustuslakiin lisättiin luku yhteisestä turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta, jossa ovat unionin militarisoimisen artiklat. Siinä EU-kielinen sana *puolustus* ei ole vain oman alueen puolustamista ulkopuolista hyökkääjää vastaan, vaan se on myös operointia kaukana oman maan rajojen ulkopuolella. Kun 21 EU-maata 27:stä kuuluu Natoon ja kun Nato-maiden aluepuolustus hoidetaan Naton kautta, uusi turvallisuus- ja puolustuspolitiikka pitää sisällään ennen muuta ulkoisia sotatoimia, niinkin väkivaltaisia kuin mitä ovat EU:n "taistelujoukkojen tehtävät kriisinhallinnassa" ja "rauhanpalauttaminen".

Kielellä pelehtimistä on se, että EU:n perustuslaissa rauhan pakottaminen on käännetty suomeksi rauhan palauttamiseksi ilman mitään pakkoa. Samalla tavalla "kriisinhallinta" esitetään positiivisessa sävyssä peitenimenä suomalaisten palkkasotureiden osallistumiselle laittomiin hyökkäyksiin vieraisiin maihin. Kun kuulen sanan "kriisinhallinta", napsautan poliittisen varmistimen pois päältä Parkinson-taudin mataloittaman ääneni lukosta ja huudan, että nyt Suomi-poikaa viedään taas sotimaan ulkomaille. Kriisinhallinta on kielellisesti neutralisoitua sotaa.

EU:n militarisoimisessa Suomi on etulinjan ytimessä.

Natossa ei olla eikä siihen pidä liittyä. Jos sitä ehdotetaan, asiasta pitää järjestää kansanäänestys. Päätös on meidän, eikä Venäjä voi siitä äänestää. Jäsenyys vaikuttaa kuitenkin Venäjän turvallisuuteen, ja sen heikentymisestä heillä on oikeus olla huolissaan. Suomen päätös on yhteydessä Venäjän naapuruuteen, ja Kekkosen hyvä ohje on paitsi se, että käy kusella aina kun voit, myös se, että on viisasta hankkia ystäviä läheltä.

Sinun vaikea tehtäväsi on seuraavaksi kirjoittaa ylistyspuhe Natolle.

Tapaamisiin (löin ensin koneeseen että tappamisiin, ja se jos mikä on Nato-asiaa)

Esko

Iiro Viinanen

Nato-allergiaa

Terve taas, Esko, sinä Nato-allergikko

Kiitos vain, Esko, kirjeestäsi, jonka viesti oli selvääkin selvempi, ja itse asiassa helppo arvata lukemattakin. Sinä kun olet allerginen – et ainoastaan Natolle, vaan myös eurooppalaiselle yhteistyölle. Voisit kyllä yrittää päivittää ajatusmaailmaasi noista juoksuhautaan jämähtäneistä asetelmista vähän modernimpaan suuntaan. Et sinä sentään niin vanha ole, että et tässä suhteessa voisi vielä osoittaa kehittymisen merkkejä. Tosin epäilen, että et sinä kantojasi muuta, vaikka kuinka maanittelisin. Periaatteen mies, ja aina oikeassa – tarvittaessa vaikka yksin! No, siinä suhteessa minulla itsellänikin on samaa vikaa, väittävät!

Siitä olen samaa mieltä kanssasi, että Nato on mahtitekijä, ei vain Euroopassa, vaan koko maailmassa. Taustatukena on Yhdysvaltojen sotilastukikohtien verkosto, ja sekin on selvää, että ylivoimaisen suurena ja hyvin varusteltuna USA sanelee pitkälti sen, mitä järjestössä tehdään tai ei tehdä. Epäilen, että vierastat tätä kuviota siksi, että olet koko parlamentaarisen työurasi ajan kuulunut kokonaisuuden kannalta pieneen poliittisen ryhmittymään, ja vielä sen sisällä vähemmistöön saaden usein köniisi niin omilta kuin vierailtakin. Se muokkaa ihmisen ajattelua, niin arvelen. Minusta on selvää, ettei pienellä maalla voi olla Natossa samaa sanavaltaa kuin koko järjestelmän perusrungon luoneella suurvallalla. Ehkä valitettavaa, mutta totta.

Näet Naton hyökkäävänä sotakoneena – ja vain sellaisena. Sopisi sinunkin edes vähän raottaa silmiäsi, niin huomaisit, että siellä puhaltavat nykyään uudet tuulet. Toiminnan painopistettä on reivattu yhteisin päätöksin ajan tarpeiden mukaiseen suuntaan. Kylmän sodan aikakausi on ainakin toistaiseksi ollutta ja mennyttä, ja turvallisuusuhkat tulevat aivan muualta niin idälle kuin lännellekin. Terrorismi, uskonsodat ja pienet ääriliikkeet ovat esimerkkejä nykypäivän haasteista. Ja tietysti Naton toimenkuvaan kuuluvat operaatiot, joilla kansoja vapautetaan diktaattorien sorrosta. Etkö myönnä sitäkään toimintaa perustelluksi?

Et näytä hyväksyvän Irakin sotaa ja Saddam Husseinin tuhoamista, vaikka parikymmentä kansakuntaa koki hyökkäyksen tarpeelliseksi. Mikä laiton toimi se on, jos kansa vapautetaan diktatuurin ikeestä? Ja entä Libyan tapahtumat? Eikö Muammar Gaddafin harjoittama demokratiaa halveksiva kansan alistaminen ollut sinusta tullut jo tiensä päähän? Ja jos sinusta näihin operaatioihin kerran tarvitaan YK:n päätöksiä, niin miksi YK ei sitten toiminut ajallaan? Taitaa päätöksenteko olla siellä yhtä tehokasta kuin suomalaisen ay-liikkeen työryhmissä poliitikkoja narutettaessa.

En myöskään ymmärrä kritiikkiäsi Martti Ahtisaarta ja Alexander Stubbia kohtaan. Nimität heitä, tosin sitaateissa, "hyvää tarkoittaviksi hölmöiksi". Siksikö, että nämä herrat eivät ole suomettuneita, mielipiteitään kuiskuttelevia pysähtyneisyyden ajan poliitikkoja, vaan uuden raik-

kaan tuulahduksen ulkopolitiikan sisäänlämpiävään ja tunkkaiseen ilmapiiriin tuoneita johtajia? Ennen minä esiinnyn heidän tukijanaan kuin Kekkosen ajan suomettuneiden huru-ukkojen.

Yksisilmäisyytesi Natoa kohtaan paljastuu myös siinä, että moitit Yhdysvaltoja Nato-maihin sijoitetuista ydinaseista. Mihin unohdit Venäjän ydinaseet, joita on jo vanhastaan Suomen rajojen tuntumassa, tiettävästi ainakin Murmanskin alueella ja muuallakin? Samaa jälkeä niillä saadaan aikaan, jos toimeen ryhdytään, syystä tai toisesta. Eikä muukaan lisävarustelu aivan itärajamme tuntumassa tunnu kovin rauhanomaiselta toiminnalta. Venäjä on oiva esimerkki siitä, kuinka suurvalta henkisesti pakottaa Suomen nöyräksi ja pysymään Naton ulkopuolella. Ei uskalleta päättää.

Minusta on suunnaton häpeä, että vaikka Baltian maat ovat Naton jäseniä, Suomi ei ole vaan taiteilee kaiken maailman kumppanuuksien varjolla Naton helmoissa odottaen tukea, jos hädän hetki koittaa. Helposti unohdamme, että tosipaikan tullen sotilasliiton varsinaiset jäsenet ovat järjestössä etusijalla ja meille annetaan materiaaliapua, jos jotain jaettavaksi asti jää. Siinä on suuri ero aitoon jäsenyyteen verrattuna.

Olisi myös syytä muistaa, että ainoatakaan sotaa emme ole ilman muiden apua käyneet. Enkä usko siihenkään, että hyvällä maanpuolustushengellä varustettu armeijamme reserveineen pystyisi nykyisin pistämään kampoihin millekään suurvallalle muutamaa päivää pidempään. Resurssimme ovat sittenkin vähäiset, ja nekin alituiseen poliitikkojen leikkauskohteena niin että oikein ärsyttää. Ei sillä paljon mainostetulla korkealla maanpuolustustahdolla pitkälle pärjätä, jos ei ole riittävästi kättä pidempää.

Ei kansainvälisissä toimissa voida olla yhteistyössä siten, että poimitaan ainoastaan rusinat pullasta. Täytyy

olla itsekin valmis uhrauksiin ja panostuksiin yhteisen asian puolesta. Aina kun meiltä lähetetään rauhanturvaajia johonkin kriisipesäkkeeseen, käy melkoinen polemiikki siitä, että jotkut pojistamme saattavat kaatua. Niin saattavat, ja se kuuluu pelin henkeen – myös silloin kun vieraat joukot hädän hetkellä tulevat meitä auttamaan.

Tietenkin parasta olisi, että kaikki kriisit maailmassa voitaisiin välttää tai tukahduttaa heti alkuunsa. Se vain taitaa olla lapsellinen haavekuva ja kaukana todellisuudesta. Näen Naton uuden roolin kuitenkin pyrkivän juuri tällaiseen ihannetilanteeseen. Sitä en vain jaksa olla ihmettelemättä, miksi meillä tehdään Naton kannatukseen liittyviä mielipidetiedusteluja. Ilmeisesti siksi, että alhaiset kannatusluvut suovat päättäjille oikeuden olla esittämättä jäsenyyttä, kun "kansakaan ei sitä halua". Mutta väitän, että kansa ei tiedä, mistä on lopulta kyse. Onhan Nato-keskustelu meillä pannaan tuomittu puheenaihe. Nyt pitäisi arvioida avoimesti kansainvälisiä uhkatekijöitä Suomen kannalta ja vertailla tilannettamme Naton jäsenenä ja ilman jäsenyyttä. Ihmisten arvioitavaksi pitäisi tarjota todenmukaisia visioita. Uskon, että suomalaiset ovat sen verran realisteja, että tosiasioiden ollessa silmien edessä gallup-luvut kääntyisivät Nato-jäsenyydelle myönteisiksi. Mutta meillä keskustelun alku tukahdutetaan heti, kun sana *Nato* mainitaan.

Halusit kuulla mielipiteeni Suomen liittoutumattomuudesta: olemmeko liittoutumaton maa vai emmekö ole? Minusta on turhanpäiväistä puuhastelua aina uutta hallitusta muodostettaessa kuluttaa paljon aikaa ja energiaa uuden sanamuodon työstämiseen. Jostakin löytyy aina sellainen sanamuoto, että sitä ei voida tulkita ainakaan Nato-jäsenyyteen tähtääväksi. Mutta ei kukaan ole vielä vaatinut sitäkään, että pitäisi liittoutua Venäjän kanssa – onneksi.

Minulle Naton kanssa liittoutuminen sopisi vaikka heti; olisi sekin turvatakuu sitten olemassa. Mutta sitä päivää tuskin näen. Asia näyttää olevan meillä ikuisuuskysymys. Pistetään taas pystyyn parlamentaarinen puolustuskomitea, joka vanhaa kaavaa noudattaen saa työnsä valmiiksi eduskuntakauden loppupuolella, ja niin sen ajatukset siirretään aiempien seuraksi hyllyyn pölyttymään.

Väitteesi, että jäsenyydestä ei olisi muuta hyötyä kuin muutamat ylilennot ja ilmaiskut lentotukialuksilta, on naurettava. Et voi itsekään tuota vakavissasi tarkoittaa, kunhan härnäät.

Olisi sillä jäsenyydellä tosin se huono puoli, että yleinen asevelvollisuus rapautuisi ja sen seurauksena menettäisimme miesten "kasvatuslaitoksen", jolla kiistatta on yhteiskunnallista merkitystä. Luopioiden ja vastuuttomien määrä kasvaisi tunnetuin seurauksin.

Se lienee selvää, että Natossa vuosikustannus olisi melkoisesti suurempi kuin puolustusvoimien nykymenot, mutta se uhraus kannattaa aina. Sen pitäisi olla jokaiselle suomalaiselle historiasta opittu tosiasia. Kalleimmaksi taatusti tulee riittävän puolustuskyvyn laiminlyöminen.

Kun meille puhutaan Naton hinnasta, tulisi muistaa sekin tosiasia, että vajaan parinkymmenen vuoden kuluttua uusittavaksi tulee koko hävittäjäkalusto, ja se on jätti-investointi silloin vielä nykyistäkin enemmän velkaantuneelle maallemme. Epäilen, että silloiset päättäjät asettavat taas muut menolisäykset etusijalle ja tuudittautuvat Ruususen uneen uskoen, että meitä ei enää mikään ja koskaan uhkaa.

Palaan vielä lopuksi erääseen kirjeesi kohtaan, jossa taivastelet tilannetta, jossa Venäjä joutuu maalittamaan ohjuksensa tuhoamaan Suomeen sijoitetut Yhdysvaltojen ydinaseiden laukaisualustat. No, samoinhan tapahtuu toisenkin osapuolen lähettämille ohjuksille.

Omasta puolestani uskon vankasti – ja onhan siitä jo alustavia näyttöjä – että molemmilla suurvalloilla on sittenkin halu päästä eroon aseiden kalistelusta ja kilpavarustelusta ja keskittyä mainitsemieni uusien uhkien torjuntaa ja vieläpä yhteistoimin.

Hitaasti mutta varmasti.

Suomi on valinnut Naton rauhankumppanuuden eikä ole uskaltautunut järjestön täysjäsenyyteen. Samalla se on valinnut sivustakatsojan roolin. Suomella ei ole mahdollisuutta Naton kehittämiseen mieleiseensä suuntaan, ei vähäiseltäkään osin. Ja sitten valitetaan, että meitä ei kuunnella. Ei tietenkään, koska emme vakavissamme haluakaan tulla kuulluksi, vaan tyydymme katsomosta huuteluun, mikä onkin helppo laji. Vaikuttaminen on jätetty muiden harteille. Ulkopolitiikan johto on sen sijaan keskittynyt näyttäviin puheenvuoroihin silloin, kun rauhanturvaajia tarvitaan jossain päin maailmaa. Silloin ollaan niin koko maailman hyvätekijöitä, että. Ihmettelen vain, mitä meistä mahdetaan ihan oikeasti ajatella. Kovin naiivilta touhu näyttää näin maallikosta.

Eiköhän tämä jeremiadi riitä osoittamaan, että olen Nato-miehiä henkeen ja vereen. Eikä se uskoakseni sinulle minään yllätyksenä tullut eikä siten päiväuniasi häiritse.

Sotilaallisesti tervehtien

Iiro

YHDEKSÄS KESKUSTELU

Iiro Viinanen

Markkinataloutta minun makuuni

Kapitalistinen tervehdys!

Sinua, Esko, tuntuu kovasti häiritsevän, että en juuri ole käyttänyt sanaa *kapitalismi* koko kirjeenvaihtomme aikana, vaikka olet maanitellut minua niin tekemään. Mieluummin olen puhunut markkinataloudesta. Vaikka onko niillä nyt sitten kovin suurta eroa? Tiedä häntä. Vaikeaa k-sanan käyttäminen on nytkin, mutta kun tuli luvattua, niin yritetään sitten.

Kapitalismi tuntuu minusta kovalta käsitteeltä, ja siksi olen sitä karttanut; se ei yksinkertaisesti sovi suuhuni. Minulle kapitalismi avautuu elämäntapana, jota hallitsee raha ja jossa millään muulla ei ole merkitystä. Onhan siitä tietysti poikkeuksiakin, kapitalisteja ilman näytön tarvetta. Mutta puhtaimmillaan kapitalismi on tunteeton elämänasenne, jossa raha on sokaissut ihmisen täydellisesti. Sellainen ihminen mittaa kaiken rahassa, ystävyydenkin: jos kaverilla ei ole riittävästi rahaa, hän ei voi olla tosikapitalistin ystävä. Luulisi sellaisen olevan raskas elämäntapa, vaikka eivät nuo tosikapitalistit kovin rasittuneilta näytä, paitsi vaatiessaan lisää etuja itselleen ja vapautta toimia yhteiskunnassa muista välittämättä.

Kuitenkin on hyvä muistaa, että kapitalisteja tarvitaan yhteiskunnan rattaita rasvaamaan ja uutta pääomaa kehräämään. Pyörät eivät pyöri ilman heitä ja heidän pääomaansa, ja sitähän meillä tavallisilla pulliaisilla ei liikaa ole. Olen ennenkin sanonut, että p-aukiset eivät saa tätä maailmaa liikkeelle, vaan siihen tarvitaan pääomaa. Ja pääomaa tarvitaan luomaan yhteiskunnan menoihin uutta varallisuutta. Tarvitaan uutta teollisuutta, vientiä ja muuta yritystoimintaa.

Meillä asenne yrittämistä kohtaan on turhan kielteinen, vaikka juuri yrittämisen varaan koko yhteiskunta pitkälti rakentuu: se työllistää ihmisiä, luo hyvinvointia ympärilleen, tuottaa valtion kassaan veroja jne. Väitän, että tuo suhtautuminen olisi paljon positiivisempaa ilman ajoittain esiintyviä joidenkin rahakkaiden öykkärimäisiä lausuntoja. Tai jos isännättömien yhtiöiden johto pidättäytyisi tai sitä estettäisiin kahmimasta itselleen kohtuuttomia taloudellisia etuuksia, joista viime aikoina on keskusteltu paljon julkisesti. Samalla ilmapiiri on, ja ihan ymmärrettävästi, kääntynyt yritysjohdon ahneutta kohtaan kriittiseksi ja koko yritystoimintaa kohtaan negatiiviseksi. Sitä vain asianosaiset eivät huomaa.

Kapitalismi tarvitsee suitsia, vaikka se vihaa niitä.

Nykykapitalistinen yhteiskunta näyttäytyy sellaisena, että siinä hyväksytään vain pitkin hampain toimintaa rajoittavia säädöksiä. Rahalla täytyy saada tehdä mitä vain, tai ainakin melkein. Se on kova asenne muita kohtaan. Kapitalistilta tuntuu liian usein unohtuvan, että hänenkin tuottokonettaan pyörittää elävä ja tunteva kanssaihminen. Kova asenne näkyy elävässä elämässä muun muassa yt-neuvotteluina ja tuntuu vastakkainasetteluna koko yhteiskunnassa. Tällaista kapitalismia en hyväksy. Kyllä järjestäytyneessä yhteiskunnassa täytyy olla yhtenäiset toiminnan reunaehdot kaikille, säätyyn tai varallisuuteen

katsomatta. Muutenhan oltaisiin eräänlaisessa taloudellisessa diktatuurissa, ja se tiedetään, kuinka siinä käy.

Eniten minua kapitalismissa ärsyttää se, että kaikilla ei ole halua osallistua edes verojen muodossa yhteisten menojemme kustantamiseen. Koko ajan valitetaan veroista ja keksitään sen seitsemän konstia niiden välttämiseksi. Kunnes päättäjät puuttuvat tilanteeseen. Ja taas kuuluu entistä kovempi valitus siitä, kuinka talous pysähtyy, kun esimerkiksi ei enää ole sitä paria prosenttia alhaisempaa pääomaverokantaa, jota ei totisesti aikanaan säädetty verojen minimoimiseksi.

Eräs suomalaisen järjestelmän järjettömyyksiä on myöntää verokevennyksiä lähes kaikkeen mahdolliseen. Tukiaisia tarjotaan niin elinkeinoelämälle kuin yksityisille ihmisillekin. Näin siitäkin huolimatta, että tuet vain nostavat hintoja ja valuvat siten vääriin käsiin. Mutta tuet ja veronkevennykset kyllä kelpaavat kaikille, aivan kuin joku ulkopuolinen taho ne rahoittaisi. Se on itsensä pettämistä kapitalismin sisällä. Jos kerran kapitalismiin kuuluu vapaus toimia, niin tapahtukoon se sitten ilman muiden taloudellista tukea. Se kai vasta aitoa kapitalismia olisikin.

Nykyjärjestelmään liittyy se varjopuoli, että vaikka varallisuuden kartuttamista on erilaisin eduin edistetty, pääomaa siirtyy jatkuvasti myös rajojemme ulkopuolelle Suomea hyödyttämättä. Pääoma on liukasliikkeistä, eikä siirto maksa juuri mitään. Vain muutaman napin painalluksen.

Kun tarkastelee vaikkapa viimeisen kymmenen vuoden kehitystä yrityskentässä, niin on todettava, murheellista kyllä, että kynnys siirtää yrityksen toiminta Suomesta pois on madaltunut. Näin tapahtuu siitäkin huolimatta, että toimintaa on pönkitetty yhteiskunnan maksamin tuin. Kuinkahan paljon esimerkiksi telakkateollisuuden tekohengitys valtion varoin on maksanut veronmaksajil-

le? Mikä mahtaa olla omistajien oma saldo koko hankkeesta?

Muitakin esimerkkejä löytyy – ja paljon. Niiden rahojen perään ei kapitalistisessa yhteiskunnassa hauku koirakaan.

Mutta voisiko ajatella niin, että nykykapitalismin kylkiäinen on hyvinvointivaltio, joka hyysää jokaista kansalaistaan, huvittipa tätä työnteko ja yhteisen kassan kartuttaminen tai ei. Sen seurauksena Suomessa erityisesti palkkaverotus on melkoisen rankkaa. Eivätköhän näidenkin etuuksien vaatijoina ole aikanaan olleet palkansaajajärjestöt, jotka eivät kuitenkaan halua kantaa vastuuta kokonaisuudesta. Eikä sitä halua tunnu löytyvän poliittisilta päätöksentekijöiltäkään. Poliitikot kalastavat suosiota lupaamalla yhä lisää etuuksia, oli rahaa tai ei. Maksoi mitä maksoi, kunhan ääniä kertyy.

Ja niin tämä kapitalistinen yhteiskunta, niin meillä kuin muuallakin, elää kriisistä toiseen todellisten kapitalistien alkaessa epäillä, saavatko he tuollaisen elämänmenon rahoittamiseen lainaamiaan rahoja koskaan takaisin. Nykyisin kriisejä on alkanut esiintyä finanssisektorin aikaansaamina muutaman vuoden välein. Ja kun eletään globaalissa taloudessa, finanssilähtöiset kriisit heiluttelevat koko maailman taloutta. Ehkä finanssitoimijat ajattelevat niin, että heidän ei tarvitse kantaa huolta velallisen maksukyvystä, kun jokin muu taho heidät kuitenkin veronmaksajien rahoilla pelastaa. Siksi annetaan vain lisää velkaa velan päälle, välittämättä takaisinmaksukyvystä. Ja velkaantuneita useimmat maat ovatkin, osa korviaan myöten. Se taas tuo epäilykselle uutta jalansijaa rahamarkkinoilla, ja kohta kaikki epäilevät toisiaan. Tässä olisi tiukemman kapitalismin paikka. Tuskin finanssikriisit samassa määrin talouksia heiluttelisivat, jos rahanlainaajilla olisi todellisuudessa enemmän ehdotonta omaa vastuuta.

Kapitalismiin näyttää kuuluvan oleellisena osana ja välttämättömänä pahana myös ammattiyhdistysliike. Parikymmentä vuotta sitten ennustin, että ay-liike tuhoaa Suomen talouden kymmenen vuoden kuluessa. Väärässä olin, vaikka se kuinka on yrittänyt tehdä niin lakkoilemalla laillisesti ja laittomasti, vedättäen palkkoja tasolle, joka on rapauttanut kilpailukykymme useaan kertaan.

Aikanaan virheet korjattiin ajamalla toistuvia devalvaatioita yhdessä kapitalistien kanssa. Ja taas palkat ja hinnat nousivat johtaen jatkuviin rahanarvon muutoksiin, mikä oivasti kelpasi kapitalisteille. Nyt on sitten sormi suussa, kun vanhat keinot eivät ole käytössä. Kapitalistista yhteiskuntaa ohjaavat nyt muut voimat, ja siihen sopeutuminen on kova paikka monille tahoille. Nyt täytyy itsekin tehdä jotain muuta kuin odottaa rahan tippuvan taivaasta. Vähän sellaistahan se elämänmeno aikanaan tuppasi olemaan.

Kapitalismin varjopuoliin luen rahan tuoman vallan kasvun ja sen häikäilemättömän käytön omien etujen ajamiseen. Kaavoitusasiat ovat eräs, eikä edes vähäisin esimerkki siitä, miten valtaa käytetään väärin. Päättäjät pannaan kunnissa polvilleen uhkaamalla jättää investointi tekemättä, jollei sijoittajan toiveita noudateta pilkulleen. Huippuunsa edun tavoittelu on yltynyt hankkeissa, joissa raakamaasta loihditaan kaavamerkinnöin kallista rakennusmaata olematonta korvausta vastaan.

Tosin ei siinä vallankäytössä aina rahaakaan takana tarvita, jos vain on riittävän korkea virkamiesasema. Niissä kahinoissa pienelle ihmiselle jää mopen osa, kuten sanotaan. Ilmiö ei tosin liity lähinnä kapitalistiseen yhteiskuntaan, sillä sosialismiin se kuulunee kiinteästi. Siitähän sinulla, Esko, on enemmän tietoa ja lienee kokemuksiakin.

Esko, minä en halua olla perinteinen, stereotyyppinen kapitalisti. No, eihän se muutenkaan ole mahdollis-

ta, koska kapitalistin eräs tunnusmerkki on hallita mittavia pääomia.

Mutta ei kapitalismissa periaatteessa mitään vikaa ole. Suomalaisessa nykymuodossaan se vain mielestäni kaipaa monelta osin muutosta, nykyaikaistamista. Me olemme edelleen aika kaukana ihanteellisesta kapitalistisesta järjestelmästä. Mutta jos nuo esille ottamani kielteiset kapitalismin ilmiöt korjattaisiin, niin siinä se minun ihannekapitalismini ehkä olisikin, ainakin suurin piirtein.

Minun ihanneyhteiskunnassani yritystoiminta on keskeisessä roolissa. Ei täysin vapaasti toimivana, vaan asiallisen, kannustavan ja tiukankin säännöstön alaisena. Edellyttäisin myös oikeudenmukaista eli kannustavaa verotusta kaikille eikä vain pääomatuloista nauttivilla. Lopuksi suitsisin ammattiyhdistysten oikeuksia olla sohlaamassa sellaisten asioiden parissa, jotka niille eivät lainkaan kuulu. Toisin sanoen palauttaisin vallan sinne, mistä se on pikkuhiljaa lipsunut vääriin käsiin. Ja lisäksi purkaisin ay-jäsenmaksujen verovähennysoikeuden. Tarpeeton tuki sekin on.

Siinä muutamia näkökohtia paremman yhteiskunnan rakentamiseksi. No, haavekuviahan ne ovat, ja on helppo ennustaa, ettei visioni koskaan toteudu. Haaveilla saa silti.

Mielenkiinnolla odotan näkemystäsi sinun sosialistisesta ihanneyhteiskunnastasi, jonka meillä päin sanotaan olevan seuraavanlainen:

1. Kaikilla on työpaikka.
2. Silti kukaan ei tee töitä.
3. Vaikka kukaan ei tee töitä, suunnitelmat toteutetaan 100-prosenttisesti.
4. Vaikka suunnitelmat toteutuvat 100-prosenttisesti, kaupoissa ei ole mitään.

5. Silti kaikilla on kaikkea.
6. Vaikka kaikilla on kaikkea, silti kaikki varastavat.
7. Vaikka kaikki varastavat, niin silti kaikkea riittää.

Niin että tällaisin terveisin markkinatalouskaverisi

Iiro

Esko Seppänen

Punavihreää omasosialismia

Arvoisa kirjeenvaihtotoverini Iiro (sallinet toveri-sanan käytön tässäkin yhteydessä)

Sosialismin peikko ei ole vasemmisto heikko.

Meillä vasemmalla ei ole ollut asettaa uskottavaa ismiä vaihtoehdoksi kapitalismille, sille vastavoimaksi, sen kanssa kilpailemaan. Toki tiedämme, että parempaa maailmaa ei rakenneta millään elämää suuremmalla ismillä, mutta maailmanparannusainesten niputtaminen sosialismiksi yhteisöllistää yhtäältä samoin ja toisaalta toisin ajattelijoita.

Kun vanhan ajan reaalisosialismi, siis se yhteiskuntamuodostelma, jota kutsuttiin sosialismiksi, hävisi kylmän sodan, sen myötä sosialismilta ja koko vasemmistolta katosi uskottavuus. Niin kävi, vaikka – siinä muodossa kuin se oli olemassa – reaalisosialismi ei ollut sosialismia, sitä itseään, vaan sen rujo marxilais-leniniläinen väärennös. Siitä sosialidemokratian lahkosta puuttuivat vapaus ja demokratia, muun muassa.

Onko mahdollista olla vasemmistolainen olematta sosialisti? Mielestäni on, jos tavoite on tarpeeksi matalalla.

Vähän sillä linjalla ovat kahden aan sosiAAlidemokraatit erotukseksi meistä sosiAlidemokraateista.

Sinulle, Iiro, voi olla yllätys se, että minä ilmoittaudun sosiAlidemokraatiksi. Mielestäni me kaikki laitavasemmistossa olemme sen sortin sosialisteja ja täytämme sen tyhjän tilan, joka jää sosiAAlidemokraateista vasemmalle. Laitavasemmalla ovat myös ne kommunistiveljet ja -sisaret, jotka ottavat täydestä tohtori Marxin käsityksen siitä, että hyppäys kapitalismista kommunistiseen yhteiskuntaan vaatii siirtymäkauden, "jolloin valtio ei voi olla mitään muuta kuin proletariaatin vallankumouksellista diktatuuria". Yksin tämä onneton lause estää vastuuvapauden myöntämisen Marxille arvioitaessa monen kommunistisen etujoukon – ihmisuhreissa mitattua – vallan hintaa niiden pannessa täytäntöön mainittua diktatuuria ja "demokraattisen sentralismin" pakkovaltaa. Marx oli KAPITALismin asiantuntija, ja vallankumoussuutarina hänen olisi pitänyt pysyä siinä lestissä, jos hän ei muilta töiltään joutanut miettimään sosialismin käytäntöä.

Kun Venäjälle ruvettiin rakentamaan maanpäällistä sosialismia, ei tiedetty, mitä ja miten se piti tehdä. Käytettävänä ei ollut käsikirjaa, kokoamisohjetta tai rakennepiirustusta.

Tohtori Marx, joka ei ollut markkinatalouden miehiä, näki porvariston toimineen kuin taikuri, joka – jo hänen aikanaan, saati myöhempinä aikoina – oli tuottanut sellaisen yhteiskunnan, jossa se "ei enää itse kykene hallitsemaan esiin loihtimiaan maanalaisia mahteja". Varmuuden vuoksi, jotta sosialismi ei olisi kapitalismia, kaikkea alettiin tehdä toisin. Siirryttiin suunnitelmatalouteen tavoitteena sen "kysynnän ja tarjonnan välisen suhteen mahdin hävittäminen olemattomiin, joka näkymättömällä kädellä jakelee ihmisille onnea ja onnettomuutta". Yhdistettynä proletariaatin väkivaltaiseen diktatuuriin valtiomonopo-

listinen sosialismi (VAMOSOS) tuotti sen vallan keskityksen ja byrokratian, joka kiinnittyy tänään sosialismiin ihmisten arkitajunnassa. Sitä käsitystä on vaikea muuttaa lähisukupolvien aikana.

SosiAlidemokratian aatteen aboriginaalisen perinnön jakajana olen sosialisti. Minun ei kuitenkaan ole helppo sanoa, mitä olen, kun olen mitä olen. Kantasana *sosialismi* on historiasidonnainen käsite, johon kiinnittyy kaksisataa vuotta teoriaa ja lähes sata vuotta vallankumouksellista käytäntöä. Sen eri rönsyistä ja poliittisista geenipoikkeamista on kasvanut niin valtaisa aatediversiteetti, että on vaikea sanoa, kuka on mitä.

Sitä, mitä on kypsä sosialismi eli *kommunismi*, Marx kuvaa näin: "Kommunistisessa yhteiskunnassa, jossa kenelläkään ei ole mitään yksinomaista toimintakenttää, vaan kukin voi täydellistyä mille alalle tahansa, yhteiskunta sääntelee yleistä tuotantoa ja juuri sen kautta luo mahdollisuuden tehdä tänään tätä, huomenna tuota, aamupäivällä kalastaa, illalla hoidella karjaa ja syönnin jälkeen kritisoida, aivan kuten mieli halajaa, ilman että olisi aina metsästäjä, kalastaja, paimen tahi kriitikko."

Tämän perusteella näyttää siltä, että kommunistinen yhteiskunta on taivasten valtakunta maan päällä, ja joka siihen uskoo, on tosiuskovainen. Uskon asioista ei kannata kiistellä.

Sosialismia ei saa sekoittaa kommunismiin. Sen määritelmien skaala alkaa siitä, että "sosialismia on kaikki harrastus yhteiskunnan parantamiseksi" (Proudhon) tai että "päämäärä ei ole minulle mitään, liike on minulle kaikki kaikessa" (Bernstein). Toista ääripäätä edustaa Suomen Työväenpuolueen Forssan kokouksen ohjelma vuodelta 1903, ja sen mukaan sosialismi on tuotantovälineiden yhteisomistusta: "Yksityistuotannon syrjäyttäminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingollisek-

si, samalla kun kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuotantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannon välikappaleet."

Lienee jo käynyt ilmi, että minua viehättää se Eduard Bernsteinin lausahdus, jonka mukaan sosialismi on samaa merkitsevä sana kuin demokratia. Sosialismin määritelmä olisi sillä kuitattu, jos tiedettäisiin, mitä on demokratia.

Demokratia on yhtä vaikea määritellä kuin sosialismi. Sinulle, Iiro, se tuntuu olevan vain vaalit, parlamentarismi ja sitten pulinat pois. Parlamentarismi on usein enemmistön diktatuuria, ja siksi tarvitaan myös suoraa demokratiaa ja kansalaisvastarintaa (siihen tapaan kuin perustelet osanottoasi vesistönsuojeluliikkeeseen). Kun demokratia on kansan valtaa, se on paljon enemmän kuin pelkät vaalit.

Jos sosialismi olisi samaa merkitsevä sana kuin demokratia, voitaisiin hylätä koko sosialismi-sana ja puhua demokratiasta sosialismina. Niin voitaisiin omia demokratia vasemmistolle siihen tapaan kuin oikeisto on ominut vapauden, mutta valitettavasti reaalisosialismilla tahritusta ja tuhritusta sosialismista irtautuminen ei ole näin helppoa. Sanoilla on historiansa.

Kun paluuta entiseen ei ole (ei ole mihin palata!) ja kun vasemmiston on elettävä kiinnittyneenä sosialismiin, yksi vaihtoehto on lisätä sanaan joku etuliite ja puhua esimerkiksi uus-, luomu- tai ekososialismista. Toinen vaihtoehto on panna sen eteen joku adjektiivi ja puhua esimerkiksi punavihreästä sosialismista tai monien maiden laitavasemmiston tapaan demokraattisesta sosialismista.

Kun ei ole olemassa mitään yhteistä tai yhden koon sosialismia, jokainen voi tuottaa mielikuvituksessaan sellaisen omasosialismin, johon pyrkimisestä voi saada hyvän mielen. Tässä kirjeessä hahmottelen tällä tee-se-itse -me-

netelmällä minun omasosialismini. Maailman muuttamiseen tarvitaan poliittinen liike, ja siksi se on vain muistio maailman muuttamisen tarpeesta.

Reaalisosialismissa hyväksyttiin ainainen taloudellinen puute ja pula, kun arveltiin, että se kuuluu sosialismiin, jonka piti olla erilaista kuin kapitalismi. Tässä mielessä se oli sitä viimeisen päälle. Kun uskoteltiin, että alussa piti kärsiä, jotta lopussa kiitos seisoisi, tämän ajan keskiluokka ei ostane poliitikoilta sellaista aatetta, joka perustuu köyhyyteen (vaikka se jakautuisi tasan ihmisten kesken) ja joka pakottaa kärsimään. Kun politiikka on kamppailua nimenomaan keskiluokan sieluista, kapitalismilla on ollut erikoistarjouksessa taloudellinen kasvu. Sitä eivät edes vihreät aseta kyseenalaiseksi tervehtimällä ilolla lamaa ja laskukautta.

Menneisyyden kokemusten perusteella minulle ei kelpaa Leninin, Stalinin, Maon, Kim Il Sungin tai Pol Potin putipuhdas ja täyden 100 prosentin sosialismi. Vapaus on väkevä voima, ja siksi minun omasosialismiini kuuluu YK:n ihmisoikeuksien julistus: "Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan. Heille on annettu järki ja omatunto, ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan veljeyden hengessä." Jokaisen tulee olla oikeutettu oikeuksiin ja vapauksiin "ilman minkäänlaista rotuun, väriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittiseen tai muuhun mielipiteeseen, kansalliseen tai yhteiskunnalliseen alkuperään, omaisuuteen, syntyperään tai muuhun tekijään perustuvaa erotusta".

Kannatan myös markkinoita, mutta säänneltyinä.

Reaalisosialismin suurimpia aatteellisia virheinvestointeja oli markkinoiden kieltäminen, vaikka itse Lenin oli vähän kallellaan niiden suuntaan. Minä en ole – tai en ainakaan enää ole – niin paljon vallankumouksellinen, että kieltäisin joustavat vaihdannan mekanismit. Markkinat

ovat minulle järjestelmästä riippumaton tapa jakaa resursseja ja keino saada talous palvelemaan ihmisten tarpeita. Se, että reaalisosialismissa ei ollut markkinoita, oli taloudellisten voimavarojen tuhlausta, ja kummallisella tavalla tämä kaikkinaisen isännättömän omaisuuden heitteillejättö saattoi jatkua 1990-luvulle saakka. Markkinoiden sallimisella reaalisosialismin parasta ennen -käyttöpäivää olisi ehkä voitu pidentää.

Yrittäminen, jolla ihmiset vapauttavat itse itsensä palkkatyön orjuuden kahleista, vaatii yrittäjältä luovuutta, aloitteellisuutta ja vastuuta, ja häntä on puolustettava markkinoilla suuryhtiöiden ja finanssipääoman sanelua ja niiden lobbaamaa valtiovaltaa vastaan. Minun omasosialismiini, jossa suosittaisiin osuustoimintaa, voisi ehkä kuulua sellainen "kansankapitalismi", jossa omalla työllä ansaittuja varoja voisi sijoittaa yritysten rahoittamiseen.

Milloin sitten päättyy solidaarisuuteni palkkatyöläisten työstä rikastuvia yrittäjiä kohtaan eli milloin yrittäjästä tai menestyneestä piensijoittajasta tulee kapitalisti? Vaikea kysymys. Rajanvetoa helpottamaan tarvitaan progressiivinen verotus, verot kasvamaan tulojen ja omaisuuden kasvaessa.

Vasemmisto samaistaa itsensä mielellään edistykseen ja pitää oikeistoa taantumusvoimana, mutta mitä on se edistys? Sitä, että mennään uutta luovalla tavalla eespäin, eespäin tiellä taistojen tasa-arvon, oikeudenmukaisuuden ja yhteisöllisyyden puolesta luonnon ja ympäristön tuhoamista vastaan. Vastavoima on taantumus, johon kuuluvat rahan vallan ja kertakäyttöelämänmuodon säilyttäjät ja ihmisten arjen viihteellistäjät mukaan luettuna kapitalismin koko toimitsijakaarti: "vapaat" markkinavoimat, korporatismin saastuttama valtiovalta väkivalta- ja oikeuslaitoksineen sekä vanhan vallan korruptoima journalistiarmeija.

Hyvinvointivaltio, jota vastaan sosiAAlidemokratisoitunut poliittinen oikeisto hyökkäilee laimeasti (mutta ”markkinat” aggressiivisesti), ei ole syntynyt ylhäältä annettuna eikä pelkästään virkamiesten ja poliitikkojen voimin. Ratkaisevaa sosiaaliturvan suurille uudistuksille 1950-luvun lopussa ei ollut eduskunnan vasemmistoenemmistö, vaan ammattiyhdistysliikkeen voima ja kansalaisaktivismi. Esimerkiksi Suomen äitien toiminta lapsilisien puolesta tuotti sellaisen yhteiskunnallisen ilmapiirin ja julkisen mielipiteen, että siitä syntyi lapsilisälaki. Demokratian laaja-alaistamisessa on otettava oppia näistä vapaan kansalaistoiminnan kokemuksista hyvinvointiyhteiskunnan säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.

Minun omasosialismini on punaista ja vihreää. Punaista on vasemmiston velvollisuus huolehtia siitä, että köyhiä ei kyykytetä, että kaveria ei jätetä, että naapuria autetaan, että välitetään toisista ja että kaikille turvataan mahdollisuus perustarpeiden tyydyttämiseen. Vihreää on sen tunnustaminen, että yhteisellä planeetallamme ollaan lähestymässä maapallon kestokyvyn ja luonnon sietokyvyn äärirajoja. Väestö kasvaa, ilmasto lämpenee, luonto saastuu ja luonnonvarat ehtyvät. On alettava varautua siihen, että etuoikeutettujen kansojen elintasoa on hallitusti alennettava, mutta ei niin, että se aloitetaan köyhimmistä ja vähäosaisimmista.

Minun omasosialismini on kansainvälistä yhteistoimintaa ja valtiosopimuksia. Se on enemmän itsenäisten valtioiden täysivaltaisuutta ja itsehallintoa kuin enemmän ”Eurooppaa”, joka on yksien säätämien lakien avulla harjoitettavaa toisiin kohdistuvaa pakkoa.

Omasosialismiini kuuluu myös varautuminen kansakunnan aseelliseen itsepuolustukseen. Kun sosialismi ei voi – vielä – olla pasifismia, oman maan puolustamiseen tarvitaan yleinen asevelvollisuus. Kansanarmeijassa, jonka

vaihtoehtona ovat poliittisesti käskytettävät palkkasoturit, sotilaita voidaan kouluttaa vapaaehtoisuuteen perustuvaan osallistumiseen YK:n luvalla tapahtuvaan rauhanturvaamiseen, mutta ei sen pakottamiseen.

Sosialismi on liike ja tavoitteita. Se on uskoa edistykseen ja tulevaisuuteen. Se on vapauden tunnetta ja toimintakykyä päättää itse omasta elämästä. Se on osanottoa yhteiseen päätöksentekoon. Se on sekä vaatimattomuutta ja kohtuullisuutta että pyrkyä ja tavoitteellisuutta. Elämässä saa pyrkiä eteenpäin ja parempaan, mutta ei muiden kustannuksella ja toisia alistaen.

Historian loppusäilytykseen siirretystä reaalisosialismista opin saaneena ja kapitalismissa eläneenä EI:n sanomisen asiantuntijana kokoan lopuksi uussosialismin punavihreään aatekoppaan muutaman paketin sellaisia KYLLÄ-munia, joissa uskon edellä läpikäymieni asioiden ohella olevan alkioita uudelleen synnytettävän sosialismin tarpeisiin. Niissä on – niin kuin entisen morsiamen mekossa – vähän uutta, vähän vanhaa ja vähän lainattua. Sen verran siinä on Suomen sinistäkin, että hääpuvun väriehto täyttyy, vaikka ei tässä ollakaan lähdössä häitä tanssimaan, ei ainakaan sosialismin häitä kapitalismin kanssa.

Sanon KYLLÄ entropian minimoimiselle, ilmastonmuutoksen torjunnalle ja uusiutuvalle energialle, KYLLÄ kestävälle ekologiselle, taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle ilman haitakkeita, turhakkeita ja saastukkeita, KYLLÄ biodiversiteetille, kasveille ja eläimille sekä terveelliselle ja geenimuuntelemattomalle ruualle, KYLLÄ hyvinvointivaltiolle, joka turvaa kaikille kansalaisille ilmaiset tai halvat terveydenhoitopalvelut ja koulutuksen ja joka kutoo hyvän sosiaalisen voinnin turvaverkot, KYLLÄ työlle, työyhteisöille ja työtovereille, KYLLÄ tieteille ja taiteille, liikunnalle ja urheilulle, sirkukselle ja myös viihteelliselle kulttuurille, KYLLÄ kapitalismin refor-

moimiselle ja ihmiskasvoistamiselle sen lopun suloisessa odotuksessa ja KYLLÄ yhteisöllisyydestä saatavalle ilolle, riemulle ja hyvän olon tunteelle.

Meillä vasemmalla näitä KYLLIÄ kyllä riittää paljon yli oman tarpeen ja muille jakaa. Niissä kaikissa on "menneisyyden jäänteitä, nykyisyyden perusteita ja tulevaisuuden ituja".

Tämän ajan vasemmistosta ei ole teille porvareille unilukkariksi, mutta vielä täältä tullaan, joskus.

Nuku siis hyvin, porvariystäväni Iiro, jotta jaksat sitten valvoa

Esko

Iiro Viinanen

Elämän kohokohtia

Tilinteon hetki, Esko!

Kirjeenvaihtomme alkaa olla lopuillaan, vähän niin kuin meidän elinvuotemmekin ovat ehtoopuolella. Ei sille mitään voi. Mutta 67 vuotta värikästä eloa on takanapäin, ja on aika vähitellen löysätä vauhtia.

On sitä touhua kyllä eläkepäivinäkin riittänyt kiireeksi asti, vaikka suurimman osan päivästä nykyään vie tavaroiden etsiminen, kesken jääneiden puuhien loppuunsaattaminen ja tössöttäminen yleensä. Entinen tiukka järjestys on jo aikaa sitten taakse jäänyttä elämää. Mutta eipä tuo juuri haittaa.

Nyt on aika katsoa elettyä elämää ja poimia sieltä mieleen tulevia kohokohtia, jotka ovat eniten elämääni vaikuttaneet.

Mitä vanhemmaksi tulen, sitä enemmän korostuvat lapsuuskotini arvot. Vanhempien ihmisten kunnioittaminen, vastuuntunto, oikeudenmukaisuus, rehellisyys ja työnteon kunnioittaminen ovat sellaista keskeistä kodin kasvatusperintöä, jonka soisi olevan arvokasta myös jokaiselle nykynuorelle.

No, kaikki mainitsemani asiat eivät itsellenikään aikanaan kotona niin kirkkaasti mieleen iskostuneet, mutta jotenkin kuitenkin. Meidän perheessä ei risun saanti ollut harvinaista, jos oppi ei mennyt perille tai kepposet ylittivät hyvän maun rajat. Mutta oppihan siitä sen, että ken kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee. Johtuneeko isän upseeritaustasta, mutta kieltämättä yksi varhaislapsuudesta mieleen muistuva asia on juuri kurinalaisuus. Samoja piirteitä löydän itsestäni edelleen, ja varmaan ne on tullut opittua kantapään kautta. Ja taisipa tarpeellista kasvatusta olla sekin, että kesken leikkien riemun mielestäni aivan liian usein kutsuttiin tekemään jotain työtehtävää. Silloin töihin lähti katkerin mielin, mutta oppi oli selkeä: ensin työ sitten vasta huvi.

Toinen tärkeä elämänvaihe oli yrittäjäksi ryhtyminen 27-vuotiaana, kesken opiskelujen. Se on jälkikäteen ajatellen ollut siinä mielessä ensiarvoisen tärkeä kokemus, että yrittäjänä saamani opit tulivat monesti hyödynnettyiksi lähdettyäni politiikkaan mukaan 1970-luvulla. Taloudellinen vastuu yrityksen menestyksestä oli minulle todellinen käytännön kansankorkeakoulu. Siihen liittyivät oleellisesti vastuu henkilöstön hyvinvoinnista ja työmotivaation säilymisestä.

Yrittäjänä oppii kantapään kautta ymmärtämään, mistä ihmisten toimeentulo ja yhteiskunnan yhteinen varallisuus syntyvät.

Sitä oppia ei saa yhteiskunnan tehtävissä ja turvattua kuukausipalkkaa nauttien. Virkamiehen palkkaa eivät suhdannevaihtelut juuri heiluttele. Kun kansanedustajista yli puolet on taustaltaan virkamiehiä ja -naisia, joilta oma tuntuma yrittämiseen puuttuu, yrittäjien asioiden edistäminen jää helposti toisarvoiseen asemaan.

Kolmas kohokohta elämässäni oli, kun minut valittiin kansanedustajaksi. Se ei koskaan ollut kuulunut minun varsinaisiin tavoitteisiini. Mutta niin vain kävi, että korkealle arvostamani 14-vuotinen yrittäjän ura jäi taakse ja politiikan ohdakkeinen polku odotti uutta kulkijaa. Uusi työ erosi yrittäjän arjesta kuin yö päivästä. Sopeutuminen oli työlästä, kun asioita ei pystynyt enää päättämään oman mielensä mukaisesti, vaan päätöksenteko oli pitkäpiimäisen hidasta. Piti ottaa huomioon sen seitsemän muutakin asiaa. Koneiston kankeus pisti useamman kerran miettimään, haluanko sittenkään jatkaa politiikassa ensimmäisen kauden jälkeen. Pohdinta oli siinä määrin vakavaa, että aloin pohjustaa paluuta yrittäjäksi ja kävin alustavia keskusteluja kahden eri yrityksen ostamisesta. Myyjät kuitenkin vetäytyivät, ja ilmeisesti minun onnekseni.

Kiistatta eniten poliittiseen uraani on vaikuttanut kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen. Hän yleensäkin ohjaili tapahtumia eleettömästi mutta ihailtavan määrätietoisesti. Hänen peukalonsa alla olivat myös ministerinpaikat, kun Suomeen muodostettiin porvarihallitusta keväällä 1991. Tuskin muistan poliittisen urani varrelta mitään muuta yksittäistä tapahtumaa niin elävästi kuin Ilkalta kesken hallitusneuvottelujen saamani kutsun lounaalle ravintola Savoyhin. Lounaan aikana käydyn lyhyen keskustelun jälkeen oli selvää, että minut nimitettäisiin valtiovarainministeriksi.

En todellakaan tiennyt, mikä minua odotti ja millaisessa hullunmyllyssä joutuisin elämään seuraavat viisi vuotta. Elin myrskynsilmässä Suomen historian ehkä vakavimman talousahdingon keskellä. Melkein päivittäin tuli vastaan uusia vastoinkäymisiä ja niiden päälle piti vielä todistaa ala-arvoista politikointia maan kohtalon kannalta vakavilla asioilla. Useasta niistä päivistä minulla ei juurikaan ole muistikuvaa mielettömän paineen ja alituisen kiireen takia.

Mutta yhä uudelleen nojasin lapsuudessa saatuun oppiin työnteosta ja velvollisuuksien täyttämisestä. Kun sen muisti, ei tuo elämänjakso kuitenkaan täysin ylivoimaiseksi käynyt. Ja kaikista ongelmista huolimatta olen kyllä lopun ikäni kiitollisuudenvelassa Ilkka Suomiselle. Ensinnäkin siksi, että kovimmissakin myllerryksissä hän oli vankkumatta tukenani, ja toisaalta siksi, että kokemuksena se aika oli jotakin niin uskomatonta, että sellaista perin harva saa koskaan kokea.

No, oma lukunsa oli nelivuotinen jakso Pohjolan pääjohtajana, omalla tavallaan eräs elämäni kohokohta sekin. Tämäkin pesti oli täynnä myllerryksiä. Pääsi tai joutui läheltä näkemään, miten isot pojat talouselämässä pelasivat. Yritysten ja ihmisten kohtalosta päätettiin tavalla, jota oli vaikea ymmärtää ja sulattaa. Ehkäpä firman etu vaati niin toimimaan, mutta monta operaatiota olisi voinut mielestäni hoitaa tyylikkäämmin ja vähemmällä ryskeellä. Mutta tulivathan pelurit ainakin huomatuiksi. Politiikka oli sittenkin leikintekoa niihin operaatioihin verrattuna. Ystävyydestäkin tuli kauppatavaraa. Kun yhtiön tai oma etu tai päämäärä sitä vaati, ystävät saivat mennä.

Enpä siis olisi siihen työhön ryhtyessäni aavistanut, mitä tuleman pitää. Kaikesta huolimatta tuokin kausi oli kaikessa erikoisuudessaan täynnä värikkäitä kokemuksia, jotka muiden aiemmin koettujen kanssa ovat osa elämän rikkautta.

Joku on kysynyt, mitä tekemisistäni kadun eniten tai minkä jakson elämästäni jättäisin nyt pois, jos saisin valita. Vastaus on helppo: en mitään! Yleensä en taakseni vilkuile, kun kerran jotain taakseni jätän. Elämä on kokonaisuus, joka täytyy ottaa sellaisenaan. Siksi ei ole tarvetta ryhtyä katumaan tekojaan. Eikä minulla ole siihen syytäkään, koska en yleensä omasta tahdostani ole koskaan mitään pahaa pyrkinyt kenellekään tekemään.

Nyt joku lukija tietysti ihmettelee, että eikö perheestä sanota mitään. Totta kai pidän sitä elämäni yhtenä "kohokohtana", ja tärkeimpänä sellaisena, mutta tässä yhteydessä puhun mieluummin vain sen merkityksestä yllä kertomissani värikkäissä työelämäni vaiheissa. On päivänselvää, että tokkopa olisin kaikkiin hankkeisiin ilman perheen taustatukea lähtenyt. Tai sitten perhe olisi lähtenyt, ellei yhteisymmärrystä asiasta olisi ollut. Ei niistä asioista niin kovin paljon edes keskustelua ollut. Kun leikkiin oli ryhdytty, se vain täytyi kaikkien kestää. Onneksi lapset olivat niin sanotusti ongelmattomia nuoria, vaimon kasvattamia. Jos kaikkien muiden paineiden päälle olisi vielä ollut perhehuolia, olisi sitä elämänmenoa ollut lähes ylivoimaista kestää. Mutta vaimoni Pirjo otti kotiasiat täydellisesti haltuunsa ja hoiti ne hyvin helpottaen siltäkin osin omaa eloani. Tuskin sitä prässiä muuten olisin kestänytkään. Siitä olen hänelle loputtoman kiitollinen.

Paljon totuttelua meiltä kaikilta kuitenkin vaati julkisuus, jota oli mahdoton välttää. Vaikka julkisuus oli osa julkisen tehtävän luonnetta, tuntui oudolta, kun naama näkyi pahimpina aikoina päivä toisensa jälkeen lehdissä tai televisiossa. Ei meistä kukaan ollut tottunut siihen, että tuntemattomat ihmiset julkisilla paikoilla osoittelivat, supisivat tai tulivat noin vain yllättäen juttelemaan.

Turvallisuusongelmat olivat myös raskas osa ministeriyttä, vaikka niistä ei juuri julkisuuteen puhuttu. Vaikka turvallisuuteen on suhtauduttava aina vakavasti, niin mieluummin näkisin suuria otsikoita siitä, miten yhteisiä asioita hoidetaan, kuin jokaisesta ärähdyksestä kertovia "turvallisuusuhkauutisia" iltapäivälehdissä. Kunpa vain tietäisivät!

Hyvä kirjeenvaihtokaverini Esko! Nyt siis päätämme varsinaisen kirjeenvaihdon, ja käymme enää vain läpi toistemme näkemyseroja ja teemme niistä yhteenvedon

kirjan loppuun. Omasta puolestani uskon, että yllätän näkemyksilläni montakin lukijaa, jotka epäilevät minulle tapahtuneen ties mitä.

Saavat ihmetellä vapaasti. Ei häiritse vähääkään. Ainakaan paikalleen jämähtämisestä ei voi syyttää, korkeintaan liiasta joustosta, miellytti se heitä tai ei. Entisenlainen Iiro olen silti. Ainakin lähes. Lapsenlapseni Eeli, Niila ja Unni muokkaavat kyllä tätä pappaa joka ikinen päivä pehmompaan suuntaan. Mutta ei se haittaa.

On kiistatta niin, että mielipiteeni moneen asiaan on muuttunut. Kokemani moninaiset elämänvaiheet ovat avanneet silmäni näkemään asioita toisin kuin ennen, muokanneet näkemyksiäni maailmanmenon eri osa-alueista uuteen uskoon. Mutta tuskin siinä on mitään pahaa, jos nähtyään asioita toisestakin näkökulmasta on valmis reivaamaan käsityksiään.

Eräs suuri muutos on tapahtunut suhtautumisessani ympäristöasioihin. Ennenhän kuuluin tunnetusti ympäristöasioihin vähättelevästi suhtautuviin, mutta en enää. Luonnossa liikkuminen eri tavoin ja lopulta "silmät auki" on muuttanut ajattelutapani täysin, ja nykyään suhtaudun näihin asioihin vakavasti. Siinä mielessä surullisena on pakko yllyttää jokaista tutustumaan turvesoiden alapuolisiin vesistöihin ja siihen anteeksiantamattomaan tuhoon, johon yli 100 miljoonan euron verotuella Suomessa edelleen syyllistytään. Siinä keskustelussa pientä ihmistä viedään kuin pässiä narussa, ja viranomaisetkin ummistavat tapahtuvalta tuholta silmänsä. Juuri siksi olen asettunut tässä asiassa pienen ihmisen puolelle.

No, nyt aloitin polemiikin uudestaan vaikka piti vain kiitellä sinua, Esko, värikkäistä avauksistasi, joihin sain tottua jo eduskunta-aikanani sinun ryöpyttäessäsi minua.

Mutta et päässyt vähällä sinäkään, eikä hampaankoloon ole jäänyt mitään. Sen osoittaa tämäkin vilkas kirjoittelu toisillemme. Sen myötä olen oppinut tuntemaan kirjeenvaihtokaveriani ja saanut uuden ystävän – sinut, Esko. Olen tämän urakan aikana kerta toisensa jälkeen hämmästellyt tykönäni, kuinka joku ihminen pystyy hallitsemaan niin monia asioita kuin sinä. Käsittämätöntä! Ainakin minunlaiselleni insinöörille se on täysin selittämätöntä ja ansaitsee vilpittömän hatunnoston.

Tämän kirjeen myötä ympyrä tavallaan sulkeutuu, sillä aloitin kirjeenvaihtomme toteamalla, että ei kommunistia tarvitse pelätä. Kilven takaa löytyy heistäkin, yllätys, yllätys, samanlainen ihminen kuin porvaristakin. Sen voin henkilökohtaisesti vakuuttaa yhdessä koetun perusteella.

Monta kirjettä siihen tosin tarvittiin!

Kiitellen

Iiro

Esko Seppänen

"Muuttuuko ihminen"

Porvariystäväni Iiro, Lahden ahkera

Iskelmistä löytyy silloin tällöin tavattoman syvällisiä sanoituksia. Kun Georg Ots laulaa Tuula Valkaman tekstiin, että "Toistanne ymmärtäkää /On täällä jokainen /Vain tämän kerran", asiaa on vaikea kauniimmin ilmaista. Kun yhteinen projektimme on nyt päättymässä, haluan siteerata sinulle samaa sanoitusta: "Muuttuuko ihminen ja mihin suuntaan /Voi viedä huomispäivän tie /Jos luottaa uskaltaa, niin myöskin voittaa /Ja löytää uuden ihmisen."

Tämän kirjeenvaihdon ja siihen liittyneiden tapaamisten seurauksena – ja tietyssä mielessä kohtalotoverina – olen löytänyt uuden Iiro Viinasen, aivan erilaisen siihen nähden, jonka suomalaiset ovat tunteneet. Sanon tarkoituksella, että "ovat tunteneet". On nimittäin jo kokonainen sukupolvi nuoria ihmisiä, jotka eivät ole koskaan kuulleet meistä kummastakaan, vaikka paljon oltiin aikoinaan esillä, sinä otsikoissa, minä tekstissä.

Viime kuukausien aikana olen oppinut tuntemaan Iiro Viinasen, joka on avoin, rehti ja rehellinen huolimatta siitä, että hän on kokoomuslainen, EU:n liittovaltiomies ja Suomen natottaja. Jos joku kysyy, muuttuuko ihminen ja mihin suuntaan, vastaan, että varmaankin me molemmat olemme muuttuneet siihen suuntaan, että toistanne ymmärtäkää, on täällä jokainen vain tämän kerran.

Kun olemme sopineet visusti julkisuudelta suojaamamme yksityisyyden oven raottamisesta, minä teen niin kirjoittamalla elämäni suurimmasta ilosta ja pahimmasta surusta.

Tunsin poikieni Kaapon ja Iiron syntyessä iloa ja riemua tavalla, jota on mahdotonta kuvailla. Elämä jatkuu!

Sanat eivät sitten riitä kertomaan perheemme tuskallista kypsymisestä siihen tietoon, että olimme menettämässä Kaapon taistelussa, jota ei voinut voittaa. Pojallamme diagnostisoitiin harvinaislaatuinen syöpä, josta kukaan ei ole koskaan parantunut.

Seurasin läheltä kuolemaantuomitun epätoivoa elämänlangan lyhetessä. Kauheinta oli sivusta seurata tautiin liittyviä hirveitä kipuja, jotka jatkuivat aivan liian kauan.

Kerron avoimesti, että minä olisin ollut henkilökohtaisesti valmis lyhentämään hänen kärsimyksiään antamalla hänelle kuolettavan yliannoksen morfiinia, jota hänen lääkkeissään oli riittävä määrä siihen tarkoitukseen. Jos minua olisi sitten syytetty rikoksesta, niin "so what"?

En kuitenkaan antanut pistosta, koska siitä ei ollut hänen kanssaan ennalta sovittu. Sen olisi pitänyt olla potilaan oma tahto. Kun asia tuli ajankohtaiseksi, hän oli siinä tilassa, että siinä ei enää mistään sovita.

Sen kokemuksen jälkeen olen alkanut kansalaisaktivistiksi riittävän kivuntorjunnan sekä arvokkaan ja privaatin kuoleman puolesta. Jos olisin itse vastaavassa tilanteessa, haluaisin noudatettavan minun hoitotahtoani, koska kyseessä olisi minun elämäni. Minun tahtoni olisi hyvä kuolema eli eutanasia. Sen laillistamisen suhteen olemme, Iiro, hyvin samanmielisiä.

Arvostan niitä lääkäreitä, jotka jättävät kipuihinsa kuolevan potilaan saataville lääkkeitä ja kertovat potilaalle ja lähiomaisille niiden yliannostuksen johtavan kuolemaan. Se ei ole varoitus vaan mahdollisuus. Vihaan sanontaa "kärsi, kärsi, kirkkaamman kruunun saat".

Meidän perheessä ei uskota sellaiseen julmaan Jumalaan, joka "antoi" pojallemme parantumattoman taudin. Kun tämä Jumala ei muilta kiireiltään ehtinyt edes kipuja lievittämään, minä puhuin itse krematoriossa poikani arkun äärellä. Se oli elämäni vaikein tehtävä.

Siteerasin pojan ikätovereilleen kirjoittamaa jäähyväiskirjettä. Hän kirjoitti: "Tietysti minusta tuntuu todella pahalta, että en saanut elää kauemmin. Minä tunnen jo oppineeni, millaista on suurenmoinen elämä. Minusta tuntuu pahalta, että en koskaan saa perustaa perhettä ja jopa saada lapsia, nähdä heidät ja ehkä vielä nähdä heidän lastensa kasvavan. Minusta tuntuu pahalta, että en voi huolehtia ikääntyvistä vanhemmistani kiitollisena kaikesta, mitä he ovat tehneet minun puolestani. Minusta tuntuu pahalta, että en voi nähdä, mitä veljeni tekee tulevina vuosikymmeninä. Hän on todella ainutlaatuinen kaveri, joka elää elämäänsä innostuksella ja intohimolla. Miten mielelläni olisin jakanut tulevat vuosikymmenet kaikkien teidän kanssanne."

Poikani opetti minulle pois lähtiessään elämän perusasiat.

Opin, että elämä tässä ja nyt, eikä ole muuta elämää. Opin, että "rakasta, kärsi ja unhoita, lyhyt tuokio onni on". Opin, että onni on saada elää.

Senkin opin, miten tärkeitä elämän käännekohdissa ja kriisitilanteissa, joissa meistä jokainen on pienen pieni ihminen, ovat sukulaiset, ystävät, naapurit ja muut yhteisöt. Tarvitsemme tueksemme lauman muita jäseniä. Tarvitsemme ihmisyhteisön, joka huolehtii ja välittää. Yhteisöllisyys on toinen toistemme ymmärtämisen ja uuden yhteiskunnan leipomisen sitkoa.

Uskon, että me kaikki olemme sitä, mitä me olemme, sattumien satona.

Sattuma kuljetti minut 17 vuodeksi Yleisradioon, sattumalta tapasin siellä vaimokseni suostuneen ihanan Kirstin ja sattumankauppaa oli suostumiseni kansanedustajaehdokkaaksi huolimatta mahdollisesti tarjolla olleesta radion johtajan paikasta. Kohtaloni oli sen jälkeen äänestäjien käsissä, ja he uskoivat minulle 23 vuotta eduskuntaa ja europarlamenttia. Siltä osin minulla on paljon kiitollisuudenvelkaa.

Kansanedustajana sain tehdä kiinnostavaa työtä, vaikka ihan vallan kahvassa en ole ollutkaan, paitsi kerran. Se oli kesällä 2011 Suolahdessa, jossa pääsin Hannu Taanilan kaverina ajamaan höyryveturia. Siinä on kahva, jonka nimi on "valtaventtiili". Kun siitä kiskaisin, höyry sai kyytiä ja veturi lähti liikkeelle. Oli se sellainen jytkäys, että luulen idiomin "vallan kahva" olevan peräisin höyryveturin valtaventtiilistä. Jos niin on, olen minäkin ollut vallan kahvassa niin kuin sinä, Iiro, olit puolenkymmentä vuotta kriisiajan valtiovarainministerinä.

Syksyllä 2011 minun poikani ja sinun kaimasi Iiro, joka on asunut puolenkymmentä vuotta orjanlaakerimetsän eli Hollywoodin naapurustossa ja joka tekee Los Angelesista käsin yhteistyötä kiinalaisten elokuvantuottajien kanssa, kutsui meidät vanhempansa Kiinaan Changjaijienimiseen miljoonakaupunkiin seuraamaan tuottamaansa televisio-ohjelmaa. Kolmen tunnin suorassa televisiolähetyksessä hänen monikansalliset kaverinsa lensivät lintupuvuissa taivaalta maahan ja ohjelma huipentui läpilentoon tuulten tuiverruksessa vuoreen syntyneen reiän läpi. Kaikki meni hyvin, ja isäntien mukaan ohjelmalla saattoi olla puoli miljardia katselijaa Kiinan valtiontelevision

kahdella pääkanavalla ja naapurimaissakin. Jos olisikin ollut vain 400 miljoonaa katselijaa, paljon olisi ollut sekin.

Olen käynyt Kiinassa parinkymmenen vuoden ajan. Nyt alkaa näkyä sen nopean taloudellisen kasvun tulokset, johon perustuen Kiina on maailman toiseksi suurin talous. Se näkyy myös Forbes-lehden dollarimiljardöörien tilastoissa. Eniten miljardöörejä on Yhdysvalloissa (412), mutta toisena tulee Kiina (112) ennen Venäjää (101) ja paljon edellä kaikkia muita. Miljardöörien vastapainoksi Kiinassa on miljardi köyhää ihmistä.

Minä olin tähän matkaan asti pitänyt Kiinan kansallislintuna Pekingin ankkaa, mutta kyllä se on kurki, nostokurki. On mahdotonta näkemättä tajuta, miten paljon Kiinassa rakennetaan. Kiinalaisten on tulevaisuus, jos vain luonto antaa myöten, mitä se ei tee, Maailman kahdestakymmenestä saastuneimmasta kaupungista neljätoista on Kiinassa.

Elämänkokemukseni mukaan Suomen turvallisuuden ja hyvinvoinnin näkökulmasta Kiinaa tarkemmin meidän on seurattava Venäjän kehitystä.

Tunnustan syntini.

Jos syntiä on tänään se, että halusi eilen hyviä naapurisuhteita muinaisen Neuvostoliiton kanssa, olen syntinen. Jos syntiä on se, että kannatti Kekkosen aikaan Suomen porvariston virallista ulkopolitiikkaa ja meille edullista idänkauppaa, olen syntinen. Jos suomettumista oli se, että halusi Suomen jäävään puolueettomuuspolitiikkaan vedoten itsensä osanotosta kylmään sotaan ja muihin sotiin, olen syyllistynyt myös suomettumisen syntiin.

Näitä syntejä en pyydä anteeksi.

Olen nimittäin oppinut elämäni varrella sen, että Suomi tarvitsee Venäjää (sellaisena kuin se on) enemmän kuin Venäjä Suomea. Meidän ei tule suostua siihen, että EU vie meiltä oman ulkopolitiikan, jota tarvitaan Venä-

jä-suhteiden hyvään hoitoon. Suomi ei saa hukata Venäjäänsä. Unioneita tulee ja menee, mutta suurvaltanaapurimme säilyy nykyisellä paikallaan maailman geopoliittisella kartalla.

Jokaisella on tämänsä, ja nämä loppusanat Venäjän merkityksestä Suomelle olivat minun tämäni.

Uudesti synnytettävän sosialismin suloisessa mutta loputtoman kärsivällisessä odotuksessa toivotan sinulle, ystäväni Iiro, onnea, iloa, rauhaa ja rakkautta. Uskokaamme, että parempi maailma on mahdollinen.

Paremmaksi kaikki muuttuu, mutta hyväksi ei milloinkaan?

Esko

Esko Seppänen & Iiro Viinanen

Epilogi

Arvoisat lukijamme

Tässä kirjassa meitä kirjeenvaihtotovereita on ollut kaksi, toinen selvästi oikeistolainen, toinen leimallisesti vasemmistolainen. Jätämme lukijoiden arvioitavaksi, kumpi on kumpi, ja myös sen, kun kumpi ja kampi tappelivat, kumpi voitti.

Meillä on ollut sellainen työnjako, että – entisenä toimittajana(kin) – Esko on vastannut keskustelujemme taustoittamisesta, numeroista ja muista detaljeista. Iiro on niihin luottanut.

Huolimatta siitä, että edustamme perinteisen käsityksen mukaan politiikan äärilaitoja, on värikäs kirjo asioita, joista olemme samaa mieltä; elämähän ei ole mustavalkoista. Olemme, kumpainenkin omasta mielestämme isänmaan asialla, mutta siitä sitten, mikä on asia ja miten sitä pitää ajaa, näkemyksemme usein eroavat.

Mielipide-eromme liittyvät ajattelun suuriin raameihin. Iiro vierastaa sanaa *kapitalismi* ja puhuu mieluummin sen kevytversiosta *vapaasta markkinataloudesta*. Taloudellisen tilanteen epävakauden johdosta hän suostuu

kuitenkin myöntämään, että elämme kapitalismin systeemikriisin aikaa. Hän haluaa systeemiin uuden päivityksen: parempaa kapitalismia. Tohtori Marx sanoi aikanaan, että edes hän ei ole marxilainen siinä tapauksessa, että vastustetaan uudistuksia köyhän kansan olojen parantamiseksi. Esko on lukenut Marxinsa ja tyytyy hänkin tässä kirjassa vaatimaan vain parempaa kapitalismia.

Esko ei edes yritä väittää sosialismin kilpailukyvyn parantuneen kapitalismin kriisin johdosta, sillä hän näkee vasemmiston vaihtoehtotuotannon ehtyneen reaalisosialismin romahduksen jälkeen ja sen seurauksena. Vaihtoehtojen puutteessa hän tuntee olevansa kapitalismin puusta irronnut lehti, uskoo puun juurien kuivuvan ja näkee puun juurella kirveen. Sen sijaan Iiron mielestä kapitalismin puulla on terveet juuret tuottaa joka vuosi uusia lehtiä, ja liiat villiversot pitää vain katkoa pois. Kun Esko hahmottelee mielensä virkistykseksi sosialismista eräänlaista tee se itse -mallia, omasosialismia, Iiro vastustaa sosialismin kaikkia mahdollisia versioita. Hänelle kapitalismi rulettaa.

Me molemmat haluamme *vapautta* ja *demokratiaa*, tietysti. Käsitteet ovat kuitenkin niin ongelmallisia, että sen on pannut merkille jopa Martti Ahtisaari puhuessaan ”läntisistä” arvoista: ”Jos arvoja alkaa hieman tarkemmin analysoida käy ilmi, että samoilla sanoilla tarkoitetaan eri asioita. Sellaiset sanat kuin ’demokratia’ tai ’vapaus’ merkitsevät kovin eri asioita erilaisissa poliittisissa kulttuureissa.”

Totta. Myös meille kahdelle näiden sanojen sisältö on erilainen.

Demokratia merkitsee Iirolle vapaita vaaleja, kansanedustajien valitsemia hallituksia ja sitten pulinat pois. Hän on uskossa heikko virkamiesvaltaan ja on sen johdosta alkanut vanhemmiten osallistua kansanliikkeisiin

puhtaan ja monimuotoisen luonnon puolesta. Esko toivottaa hänet tervetulleeksi kansalaisvastarinnan eturintamaan ollen itse uskossa suoraan demokratiaan ja pitäen sen mallimaana Sveitsiä (ja sen kansanäänestyksiä). Hän ei usko pelkkään parlamentarismiin ilman kansan tai sen edustajien tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia ja näkee ylikansallisen päätöksenteon myrkyttävän kansallisen demokratian.

Vasemmalla julkinen valta on ihmisen ystävä, ja sen tehtävä on turvata vapauden sosiaaliset edellytykset kaikille ja jokaiselle. Oikealla vapaus on riippumattomuutta valtiosta ja vapautta vailla liikoja rajoja. Tämän (uus)liberalistisen ajattelun äärimuoto on libertarismi, jossa kaikkinainen julkinen valta, sääntely ja valvonta ovat pahasta. Sen ideologian laskuja me nyt maksamme systeemin kriisiytymisenä, ja taustalla vaanii myös ekologinen kriisi.

Mitä ihmisen ja luonnon välisten suhteiden ikuisuuskysymyksiin tulee, me molemmat koemme vihertyvämme (ja pidämme vihreän puolueen poliitikkoja vain luonnosta saarnaavina citypappeina). Muiden tapaan me olemme huolissamme ilmaston muutoksesta (jota Iiro haluaa torjua ydinvoimalla) ja haluamme sen ohella nostaa keskusteluun päästöoikeuksilla käytävän kaupan keinotteluluonteisuuden, EU:n uusiutuvan energian direktiivin vaikutuksen puunpolton lisääntymiseen ja nousevien kantohintojen kautta metsäteollisuuden tulevaisuuteen, metsien avohakkuut, maatalouden ravinnepäästöt, Suomen päästöt Itämereen (joka on maailman saastunein meri) sekä Iiron lempiaiheena valtion yhtiö Vapon turpeennoston vaikutukset järviemme vesien pilaantumiseen.

Reaalikapitalismin ongelmista Iiro nostaa esiin erityisesti kvartaalitalouden lyhytjänteisyyden sekä yritysten vastuuttomuuden niiden ylipalkitessa johtajiaan ja vähät välittäessä tärkeästä voimavarastaan: henkilöstöstä. Hän

vaatii osinkomalttia, jotta voidaan turvata yritysten investointien rahoitus. Hän ei hyväksy sitä, että Suomesta on tehty – tai tehdään – verokettujen kanatarha, ja vaatii rikkaita maksamaan kiltisti veronsa. Eskon on helppo olla samaa mieltä, ja hän myös jakaa Iiron huolen yrittäjyyden ja perheyritysten menestymisen edellytysten turvaamisesta.

Iiro lähes lyö Eskolle luun kurkkuun jyrkän kielteisellä asenteella pörsseihin, noihin pelipahuuden tyyssijoihin, joita ei tarvita yritysten rahoitushuoltoon vaan ainoastaan ulkoa tulleiden omistajien keskinäisiin kasinopeleihin. Pörsseissä hännät heiluttavat koiria. Kun Iiro esittää pörssin lakkauttamista Suomesta, siinä on Eskolle pureksimista ja nielemistä!

Esko näkee pörssien yhteyden systeemin muutokseen, siihen, että reaalikapitalismi on globalisoitunut finanssikapitalismiksi, joka pitää sisällään virtuaalitalouden eli tyhjäntuotannon. Ongelma on isompi kuin pelkät pörssit. Maailmantalouden tilaan ja nyttemmin myös raaka-aineiden ja energian hinnoitteluun vaikuttavat ratkaisevasti bittiarvat eli johdannaiset, joita ostetaan ja myydään ohi (!) pörssien ja joiden kaupankäynnin volyymi on lähes kymmenkertainen maailman kaikkeen tavaroiden ja palvelusten tuotantoon ja yli kuusinkertainen maailman kaikkeen pörssikauppaan nähden.

Kun raaka-aine- ja sähköpörssien finanssituotteiden hinnat ovat riippumattomia tuotantokustannuksista, johdannaiset ovat myrkkyarpoja, joilla vedätetään perustarpeiden tyydyttämiseen tarvittavien hyödykkeiden hinnat nousuun kuluttajien joutuessa maksamaan keinottelijoille näiden finanssihaitakkeiden ja -turhakkeiden liikkeelle laskemisesta syntyvät voitot. Eskon mielestä kapitalismi sairastaa virtuaalirahatautia, joka on rahan tuotantoa rahasta, ja tältä osin Iiro on samaa mieltä hänen kanssaan.

Meillä on yhteinen arvio meneillään olevan kriisin olemuksesta: pahin on ilmeisesti vielä eessäpäin. Uhkakuvissa on paljon valinnanvaraa, ja ääritapauksia ovat kasvun pysähtymisen muuttuminen sen alenemiseksi ja lamaksi, valtioiden ylivelkaantuminen ja maksukyvyttömyys, yrityksiä tappava luottolama, superinflaatio ja suurtyöttömyys. Yksikin niistä voi käynnistää kaikki muut.

Mitä systeemin rakenteelliseen paikkailuun tulee me olemme samanmielisiä – ja perustelemme sen kirjeissämme – siitä, että kaivostoimintaa ei saa antaa ulkomaisten yhtiöiden monopoliksi, että valtion yhtiöiden alihintainen privatisoiminen ja varsinkin sähköntuotannon osittainen yksityistäminen Fortumiksi ovat olleet isoja virheitä, että Fortum pitäisi lunastaa takaisin valtiolle yhtiön omin varoin keräämällä siihen tarvittavat rahat osingonjaosta tinkimällä, että varsinkin valtion jäljellä olevien yhtiöiden ja liikelaitosten asioista ilman omaa taloudellista panostusta päättävät "hallitusammattilaiset" ovat vastuuttoman hallinnoinnin taudinkantajia, että työeläkejärjestelmän (tuon korporatistisen päätöksenteon kultamunan) isännättömän rahan hallinnointi ja sijoitustoiminta vaativat täydellisen uudelleenarvioinnin ja että yritysten omistustietojen uussalaaminen ja veronkierto kotimaisten hallintarekistereiden kautta on estettävä.

Me, joista kumpainenkaan ei kuulu ammattiliittoon, arvostelemme ay-liikkeen päätymistä sen jäsenistöstä riippumattomien johtajien demokratiarajoitteiseen toimitsijavaltaan. Meidän kritiikkimme perustuu täysin päinvastaisiin lähtökohtiin. Iiro vastustaa tulopoliittisia kokonaisratkaisuja ja työehtosopimusten yleissitovuutta. Esko taas kannattaa sitä, mitä Iiro vastustaa, mutta arvostelee ammattiliittojen sisäisen demokratian puutteita ja ay-pamppujen jäsenmaksurahoilla toimeenpanemia vasemmistopuolueiden nurkkaamisia ja poliittisia valtausoperaatioita. Kumpikin olemme sitä mieltä, että valtiovallan, työnantajien ja ay-liittojen *kolmikanta* rispaannuttaa demokratiaa vaatiessaan eduskunnan kumileimaamaan asioita, joissa kolmikanta ei ole edustava ja jotka eivät kuulu sille.

Iiron epäröinnistä huolimatta päädyimme puhumaan kapitalismin systeemikriisistä, jonka johdannainen syksyllä 2011 oli poliittiseen vesiliirtoon joutunut Emumaiden yhteisvaluutta euro. EU – vastuukomissaarinaan Olli Rehn – viivästytti välttämättömiä ratkaisuja tekemällä vain verkonpaikkausta, ja kriisi syveni. Eskon mielestä pienellä maalla ei ole EU:ssa muuta turvaa isojen maiden sanelua vastaan kuin lakien kunnioittamisen vaatiminen. Kun EU otti käyttöön yksien maiden yhteisvastuun toisten veloista, Esko ei voi hyväksyä sitä, että EU rikkoi siinä yhteydessä omaa perustuslakiaan ja teki laittomia päätöksiä muun muassa tulkitsemalla tiettyjen maiden ylivelkaantumisen luonnonkatastrofiksi. Iiro sen sijaan näki välttämättömäksi tehdä myös laittomiksi tulkittavia päätöksiä kriisin leviämisen estämiseksi.

Kun kriisi alkoi kypsyä, Eskon mielestä jokaisen maan oli itse pelastettava omat pankkinsa. Iirokin hyväksyi sen, periaatteessa. Kun hän kuitenkin oli käytännössä valmis – edelleen kriisin leviämisen estämiseksi – ottamaan ylivelkamaiden velat kaikkien Emu-maiden yhteisvastuulle, sitä ei Esko voinut ymmärtää, sillä hän näki yhteisvastuullisuuden merkitsevän maiden pelastamisen sijasta eurooppalaisten suurpankkien pelastamista kriisisyyttömien kustannuksella ilman merkittävää sijoittajavastuuta. Kapitalismi ei toiminut siltä osin, että liiallisen riskinoton palkka on kuolema eli konkurssi ja että systeemi tuotti moraalikatoa huonontamalla liiallisia riskejä välttelleiden, kunniallisten ja terveiden yritysten asemaa markkinoilla.

Me molemmat yllätyimme siitä, että Euroopan kes-

kuspankki (EKP) oli määrännyt Suomen Pankin ostamaan ylivelkamaiden lainapapereita ja ottamaan riskejä lainojen osittaisen anteeksiannon taloudellisista seurauksista. Sen vallan, jolla saattaa olla vaikutus valtion budjettiin, oli EKP ottanut ilman että eduskunta olisi sen sille tietoisesti antanut. Suomen Pankki ei ole Suomen pankki.

Yhdessä päätimme tukea talousnobelisti Paul Krugmanin kriisinhoidon periaatetta, jonka mukaan "kaikkia sellaisia toimintoja, jotka joudutaan rahoitusmarkkinoiden kriisitilanteessa pelastamaan niiden elintärkeän roolin vuoksi, pitää voida valvoa myös silloin kun mitään kriisiä ei olekaan". Tätä periaatetta ehditään, jos siihen on halua, soveltaa vasta tulevissa kriiseissä.

Olemme molemmat huolissamme Suomen velkaantumisesta ulkomaille. Iiro pelkää korkorasituksen kasvua yhdeksi valtion budjetin suurimmista menoeristä, kun taas Esko pelkää maailmantalouden epävarman tilanteen johtavan leikkauksiin hyvinvointivaltion palveluista. Iiro aloittaisi Emuun kuuluvan sisäisen devalvaation kulukurin mukaiset leikkaukset kilpailua vääristävistä yritys- ja maataloustukiaisista ja vaikutuksiltaan epämääräisistä verotukiaisista ja siihen saakka Esko tukee häntä, mutta ennen pitkää vastaan tulevat kansalaisten sosiaalista vointia huonontavat leikkaukset. Niiden osalta Iiro kannattaa sosiaalitukien muovaamista kaikissa olosuhteissa kannustaviksi työntekoon niin että tavoitteena on parempi työllisyys ja sitä kautta lisää veronmaksajia. Esko, arvattavasti, hakisi lisää maksajia suurituloisista, veronkiertäjistä ja harmailta työmarkkinoilta.

Lopuksi muistutamme kirjeissä ottamistamme kannoista Suomen suhteisiin ulkomaiden kanssa. Iiro haluaa Suomen Natoon ja EU:sta liittovaltion, Esko ei, sillä hän näkee niissä molemmissa ylipääsemättömän demokratiavajeen. Iiro suhtautuu varauksin Venäjään, kun taas Esko

haluaa meidän hoitavan Venäjä-suhteemme itse EU:sta riippumatta. Eskon mielestä EU edistää Euroopan "germanisierungia", mutta Iiro ei tunnista siinä mitään sellaista. Iirolle EU edustaa omaamme parempaa budjettikuria ja hän on tiukka sisäisen devalvaation kannattaja, kun taas Eskolle se on neutronipommi, joka tuhoaa kasvun ja jättää velat.

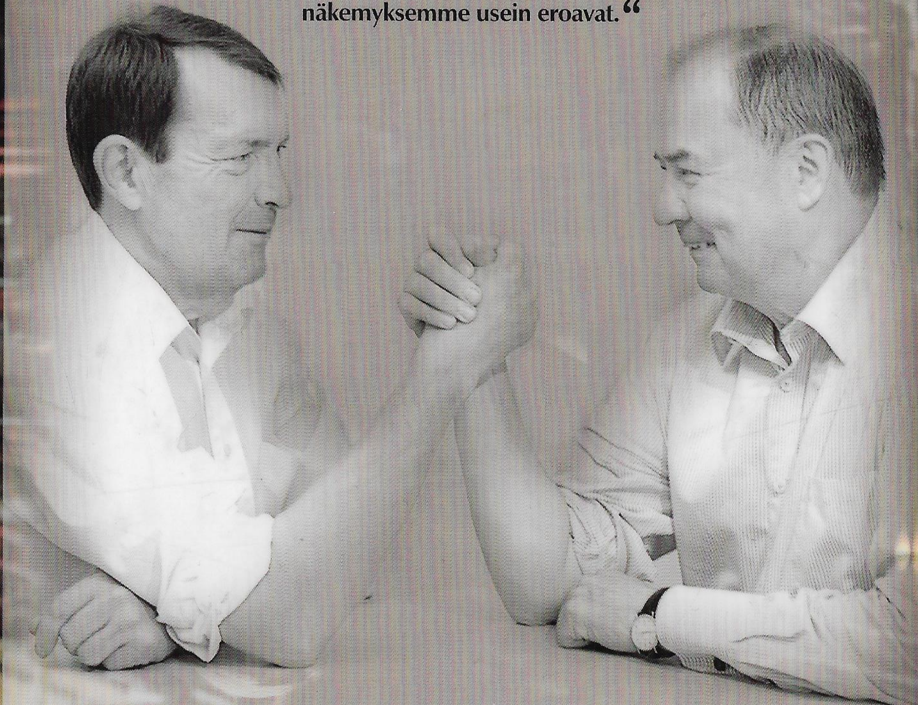
Me molemmat kannatamme yleistä asevelvollisuutta ja suomalaisten osallistumista YK:n rauhanturvaamisoperaatioihin. Esko ei halua Suomen sen ohella osallistuvan kriisinhallinnan nimissä markkinoitavaan rauhaanpakottamiseen ilman sen laillisuudelta vaadittavaa YK:n mandaattia ja vaatii suomalaiset sotilaat palautettavaksi kotiin Afganistanin Nato-johtoisesta sodasta. Tässä asiassa Iiro passaa.

Johtopäätöksemme kaikesta edellä kirjoitetusta kolmestasadasta sivusta on, että kaikista maailman maista Suomi on meille molemmille se sinivalkoisen taivaan sateenkaaren päässä oleva yhden kansan, kahden kielen ja monen totuuden Satumaa, jonne kuitenkaan "siivetönnä en voi lentää, vanki olen maan, vain aatoksin, mi kauas entää, sinne käydä saan".

Henkilöhakemisto

“Tässä kirjassa meitä kirjeenvaihtotovereita on ollut kaksi, toinen selvästi oikeistolainen, toinen leimallisesti vasemmistolainen. Jätämme lukijoiden arvioitavaksi, kumpi on kumpi, ja myös sen, kun kumpi ja kampi tappelivat, kumpi voitti.

Huolimatta siitä, että edustamme perinteisen käsityksen mukaan politiikan äärilaitoja, on värikäs kirjo asioita, joista olemme samaa mieltä. Olemme, kumpainenkin omasta mielestämme isänmaan asialla, mutta siitä sitten, mikä on asia ja miten sitä pitää ajaa, näkemyksemme usein eroavat.“

ESKO SEPPÄNEN (s. 1946)
toimi SKDL:n ja Vasemmistoliiton kansanedustajana vuosina 1987–1996. Euroopan parlamenttiin Seppänen valittiin 1996, ja hän työskenteli siellä Vasemmistoliiton edustajana vuoteen 2009 saakka.

IIRO VIINANEN (s. 1944)
toimi Kokoomuksen kansanedustajana 1983–1996 ja valtiovarainministerinä 1991–1996. Vuonna 1996 hän siirtyi vakuutusyhtiö Pohjolan pääjohtajaksi. Sairastuttuaan hän jäi eläkkeelle vuonna 2001.